

Perinnemaisemien inventointiohje

RITVA KEMPPAINEN

Perinnemaisemien inventointiohje

RITVA KEMPPAINEN

RAPORTTEJA 25 | 2017

Perinnemaisemien inventointiohje

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Ritva Kemppainen

Kansikuva: Hanna Hakamäki

Kuvat: Ritva Kemppainen

Kartat: © Varsinais-Suomen ELY-keskus

ISBN 978-952-314-575-7 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-575-7

www.doria.fi/ely-keskus

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Perinnemaisemainventoinnin lähtökohdat.....	6
2.1 Mitä ovat perinnebiotoopit	6
2.2 Perinnebiotooppien romahdus ja nykytila	6
2.3. Aiemmat inventoinnit.....	7
2.4. Uusien kohteiden löytäminen ja hoitoon saaminen	7
3 Inventoinnin ja ohjeen tavoitteet	9
4 Kohteiden inventointi.....	11
4.1 Yleisohjeita	11
4.1.1 Inventoitavat kohteet.....	11
4.1.2 Uudet kohteet.....	11
4.1.3 Hoidon neuvonta.....	15
4.2 Kohteiden, osa-alueiden ja kuvioiden rajaaminen	15
4.3 Perinnemaiseman arvoluokan määrittäminen	17
4.3.1 Arvoluokan päivittäminen.....	17
4.3.2 Arvoluokituksen periaate	19
4.3.3 Valtakunnallisesti arvokas perinnemaisema (V) – Erittäin edustava.....	21
4.3.4 Maakunnallisesti arvokas perinnemaisema (M) - Edustava.....	21
4.3.5 Paikallisesti arvokas perinnemaisema (P)	22
4.3.6 Kunnostuskelpoiset (K).....	23
4.3.7 Ei perinnemaisema-arvoa (E)	23
4.3.8 Uusympäristöt (U).....	24
4.3.9 Luontaisesti avoimet (L).....	24
4.4. Kohteiden erilaisten arvojen huomioiminen.....	25
4.4.1 Muinaisjäännökset.....	25
4.4.2 Maisemalliset arvot.....	25
4.4.3 Muut lajistoarvot.....	25
4.4.4 Natura 2000 -verkoston kohteet.....	27
4.5 Maastolomakkeen täyttö.....	27
4.5.1 Perustiedot ja luontotyypit, lomake 2A.....	28
4.5.2 Hoito ja arvotekijät, lomake 2B	32
4.5.3 Perusteellinen, kattava vai kevyt inventointi	38
5 Kohdetiedot tallennetaan tietojärjestelmään	40
5.1 Inventointi- ja seuranta-tiedon tallennusjärjestelmät	40
5.2 Tietojen tallentaminen	40
5.3 Paikka-, inventointi- ja seurantatietoa tuottavat tahot	41
5.4 Valtakunnallisen paikka-tietoaaineiston ylläpito ja irrotus ulkopuolisille tahoille	41
Lähteet.....	43

Liitteet	44
Liite 1. Perinnemaisemien maastolomake	45
Liite 2. Lajilistat	46
Liite 3. Huomionarvoiset putkilokasvit perinnebiotoopeilla.....	62
Liite 4. Miinuskasvit perinnebiotoopeilla (24.10.15 J. Pykälä).....	67
Liite 5. Lintulajit, jotka indikoivat priorisoitua rantaniittyjen hoitotarvetta Natura-kohteilla	68
Liite 6. Perinnebiotooppien kasvillisuustyytit.....	69
Liite 7. Luontotyyppien kuvaukset ja esiintyminen (Raunio, ym. (toim.) 2008.)	71
Liite 8. Metsähallituksen luontotyyppi-inventoinnin luokituksessa käytetyt kasvillisuustyytit	82
Liite 9. Luontodirektiivin niittyluontotyyppien, perinnemaisemainventoinnin, ja LuTU-tyyppien vertailu	83
Liite 10. Termien selitteet.....	85

1 Johdanto

Tämä ohje on laadittu ympäristöministeriön rahoituksella ja se on suunnattu ympäristöhallinnossa perinnemaisemien parissa työskentelevälle henkilöstölle mm. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY), Suomen Ympäristökeskuksessa (SYKE) ja Metsähallituksessa. Ohjetta voidaan soveltuvin osin hyödyntää myös maatalouden ympäristökorvausta varten tehtävissä suunnitelmissa. Ohje on laadittu perinnemaisemien inventointien, sekä niitä koskevan tiedon tuotannon ja ylläpidon yhtenäistämiseksi, ja päivitetyn valtakunnallisen tietoaineiston kokoamiseksi. Maastolomaketta ja ohjetta voidaan käyttää myös perinnemaisemien seurantatiedon keruuseen. Kerätty tieto liitetään osaksi ympäristöhallinnon yhteistä suojelualueiden ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuutta, jonka osana on suunniteltu osiot perinnemaisematiedon ylläpitoon.

Tavoitteena on myös luoda koko Suomen perinnemaisemat kattava paikkatietoaineisto, joka voidaan jakaa edelleen muiden SYKEN valtakunnallisesti ylläpitämien aineistojen tapaan hallinnon sisäisille käyttäjille sekä ulkoisille asiakkaille. Tällöin aineisto on myös muiden tahojen kuin ympäristöhallinnon käytössä ja kohteet voidaan huomioida maankäytössä, hoidon suunnittelussa, hoitohankkeissa ym.

Ohjeessa käytetään tilanteesta riippuen käsitettä perinnemaisema tai perinnebiotooppi. Kun tarkoitetaan laajempaa - perinteisen maankäytön muovaamien luontotyyppien, niiden hoitoon liittyvien rakenteiden ja maiseman muodostamaa - kokonaisuutta, käytetään käsitettä perinnemaisema. Sen sijaan, kun tarkoitetaan ekologista - pitkän yhtäjaksoisen perinteisen maankäytön muovaamaa luontotyyppiä tai näiden luontotyyppien muodostamaa - kokonaisuutta, käytetään käsitettä perinnebiotooppi.

Ohje on laadittu Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimesta ja mukana on ollut ohjaavana tahona Perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin suunnitteluryhmä (PeBiVaSu), joka toimi PerinneELO-työryhmän erillisenä alatyöryhmänä 2015-2016. PeBiVaSu-ryhmän tehtävänä oli laatia perinnebiotooppien päivitysinventointien inventointiohjeet ja hankkeen työsuunnitelma. Ryhmän jäsenet edustavat asian parissa toimivien ympäristö- ja maataloushallinnon, sekä neuvoja- ja hoitajatahoihin liittyviä organisaatioita.

PerinneELO-ryhmä on puolestaan perinnebiotooppien hoidon laaja asiantuntijaryhmä. Toimikaudeksi 2008-2016 nimetyn ennallistamisen ja luonnonhoidon ohjausryhmän (ELO) alaisuudessa toimivan PerinneELOn tarkoituksena on mm. parantaa perinnebiotooppiosaamista valtion ja yksityismaiden suojelualueilla sekä muilla yksityismailla yhteistyössä eri tahojen kanssa. Ryhmä voi tehdä tarvittaessa ehdotuksia perinnebiotooppien hoidon valtakunnallisiksi linjauksiksi. Lisäksi ryhmä on mukana ohjaamassa perinnebiotooppien valtakunnallista seurantaa, sekä edistää perinnebiotooppien tutkimuksen ja käytännön yhteistyötä, mm. järjestämällä tutkijaseminaareja. Ryhmässä myös arvioidaan ja edistetään perinnebiotooppien hoidon tuloksellisuutta, tehokkuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Ryhmässä on jäseniä ympäristö- ja maataloushallinnosta, maatalouden neuvontajärjestöistä, metsäalan toimijoista sekä yhdistyksistä. Lisäksi ryhmään on kutsuttu asiantuntijajäseniä. Ajankohtaisten asioiden nostaminen keskusteluun ja tiedotus ovat osa ryhmän toimintaa.

Lisäksi työtä ovat avustaneet ja kommentoineet useat alan asiantuntijat Suomen ympäristökeskuksesta, ELY-keskuksista, Metsähallituksesta ja neuvontajärjestöistä.

2 Perinnemaisemainventoinnin lähtökohdat

2.1 Mitä ovat perinnebiotoopit

Perinteinen maatalous perustui karjatalouteen, jonka lannasta saatiin ravinteita peltojen viljelyyn. Karjaa ylläpitämään pitkän talven yli tarvittiin niittyjä, joilta niitettiin karjalle talvirehua ja tehtiin lehtikerppuja. Näiden alueiden ala määritti etenkin saaristossa tilan eläinmäärän, joten hyvätuottoiset niittoalueet olivat haluttuja. Tällaisia olivat tuoreet niityt, merenrantaniityt ja jokivarsien tulvaniityt. Lisäksi lehdesniityillä puita latvottiin ja lehdestettiin lehdeksi eli lehdeskerppujen saamiseksi. Etenkin pohjoisessa myös laajoja, mutta heikompituottoisia tyyppisiä, kuten saravaltaisia tulvaniittyjä ja suoniittyjä hyödynnettiin rehun tuottoon. Kesäajan karja laidunsi tilan läheisillä hakamailla ja nuorkarja kauempana sijaitsevilla metsälaitumilla (vapaa metsissä), sekä em. niityillä niiton jälkeen. Puustoisten niittyjen ja laidunten tuottavuuden parantamiseksi niillä suosittiin tyypeä sitovia leppiä ja lehdestämiseen soveltuvia puita, tai nopeasti maatuvaa ja ravinteista lehtikariketta tuottavaa lehtipuustoa. Lisäksi puustoa harvennettiin sopivaan väljyyteen valoisuuden ja tuottavuuden maksimoimiseksi. Näin syntyivät lehdes- ja vesaniityt ja hakamaat. Kaskilaitumet olivat puolestaan kaskeamisen ja kaskiviljelyn jälkeen laiduntamalla hyödynnettyjä alueita.

Nummet syntyivät saariston kuivissa ja tuulissa oloissa, missä metsän leviäminen ja uudistuminen on luontaisestikin hidasta. Laidunnus esti puuston uudistumisen hakkuu- ja paloalueilla sekä kulotuksen jälkeen. Metsien tilalle muodostui puutomia tai niukkapuustoisia varpukankaita. Myös merestä kohoavien saarten ja Perämeren maankohoamisrannikon hiekkarantojen metsittyminen estyi laidunnuksen takia.

Perinteiselle karjataloudelle oli ominaista ravinnevirta karjan lannan mukana niityiltä pelloille. Niittyjen ja puustoisten laidunten eliölajiston rikkaus perustui typen ja fosforin melko vähäiseen

määrän maaperässä, sekä kasvien välisiä kilpailusuhteita tasoittavaan niitto- ja laidunkäyttöön.

Perinnebiotoopit ylläpitävät siis myös jääkauden jälkeen säilynyttä avointen alueiden lajistoa eli eivät siten ole täysin pelkäästään ihmistoiminnasta syntyneitä. Rannoilla ja soilla niityt (meren- ja järvenrantaniityt, tulvaniittyjen alaosat, suoniityt) ovat luontaista kasvillisuutta, jota hyödynnettiin ja joskus laajennettiin niitto- ja laidunkäyttöä varten. Kovalla maalla niityt (kedot, tuoreet niityt, tulvaniittyjen kuivemmat yläosat jne.) sen sijaan ovat syntyneet raivauksen sekä niitto- ja laidunkäytön myötä. Kalliokedot ovat kuitenkin joiltain osin luontaisia, mutta niistäkin pääosa on syntynyt karjatalouskäytön myötä.

2.2 Perinnebiotooppien romahdus ja nykytila

Maamme niittyalaksi vuonna 1880 on arvioitu n. 1,6 miljoonaa hehtaaria, kun peltoala oli vain puolet tästä. Vielä 1930-luvulla metsälaitumia oli 7,6 miljoonaa hehtaaria. Pääosa maa-alasta on ollut niiton ja/tai laidunnuksen muovaamaa. Myös maisema oli merkittävästi avoimempi. Kylissä ja kauempanakin tiloilta näkyi naapurituloihin ja rannat olivat avoimia linnuston laskeutua levähtämään ja ruokailemaan.

Maatalouden tehostuessa 1900-luvun alkupuolella tilanne muuttui päinvastaiseksi. Keinolannteiden yleistyessä ja niiden käytön lisääntyessä karjan talvirehun kasvatus siirtyi pääasiassa pelloille, vanhat niittoniityt unohdettiin ja valtaosa laitumista jäi vaille käyttöä. Valtaosa niityistä on sittemmin raivattu pelloiksi, metsitetty ja entiset puustoiset laidunalueet ovat pitkään hoitamattomina metsittyneet tai muuttuneet metsätalouskäytössä puustorakenteeltaan yksipuolisiksi. Rannat on rakennettu tai ne ovat ruovikoituneet. Niittämisestä on luovuttu jo lähes kokonaan, samoin lehdestämisestä. Kaskitalous väheni kiihtyvällä tahdilla jo 1870-luvun jälkeen niin, että 1950- ja 1960-

luvuilla kaskettiin enää yksittäisiä kohteita. Nykyisin kaskia poltetaan vain muutamilla valtion suojelualueilla. Nämä käyttötavat, samoin kuin suoniittujen vesittäminen ovat lähinnä kulttuurihistoriaa.

Niilläkin laidunalueilla, joilla laidunnusta jatkettiin, on puustorakenteessa ja kasvillisuudessa tapahtunut suuria muutoksia. Niittyjen lannoittaminen ja nurmilaitumien yhteydessä tapahtuva laidunnus tai lisärehun anto laitumelle ovat rehevöittäneet maaperää ja muuttaneet kasvillisuutta, sekä yksipuolistaneet lajistoa. Myös puusto on useimmilla kohteilla runsastunut umpeenkasvun myötä, joko päätyneen hoidon, metsittämisen tai puutteellisen raivauksen vuoksi, kun kotitarvepuun otto on vähentynyt. Aiemmin avoimet maisemat ovat umpeutuneet pusikoiksi ja ruovikoiksi ja luonnon monimuotoisuus on romahtanut. Tästä kertoo kulttuurivaikutteisten elinympäristöjen lajiston voimakas uhanalaistuminen.

1990-luvulla tehdyssä ensimmäisessä valtakunnallisessa inventoinnissa, jossa kartoitettiin jäljellä olevia arvokkaita kohteita, niitä löytyikin huomattavasti odotettua vähemmän, enää noin 18 000 hehtaaria. Edustavia kohteita oli vieläkin vähemmän ja osa niistäkin oli joltain osa-alueeltaan heikentyneitä, sekä hyvin harvoin katkeamatta perinteisillä käyttötavoilla hoidettuja. Maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän hoitotuen avulla on sekä arvokkaaksi inventoituja että arvoiltaan kartoittamattomia, aiemman niitto- tai laidunhistorian omaavia kohteita saatu kunnostettua ja hoidon piiriin noin 30 000 hehtaaria. Vuonna 2008 tehdyn Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan perinnemaisemien luontotyytit todettiin pääosin uhanalaisiksi, suuri osa jopa äärimmäisen uhanalaisiksi.

2.3. Aiemmat inventoinnit

Edellinen valtakunnallinen perinnemaisemainventointi toteutettiin 1990-luvulla. Sen jälkeen on alueellisissa ELY-keskuksissa ja Metsähallituksessa tehty 2000-luvulla täydennysinventointeja mm. hankkein. 1990-luvun puolivälin jälkeen on kuitenkin maatalouden erityisympäristötuen sopimuksin, nykyisin ympäristösopimuksin, alettu kunnostaa ja otettu hoidon piiriin huomattava määrä aiempia laidunalueita, joista osa on kehittynyt uudelleen perinnebiotoopeiksi. Valtaosaa näistä ei ole kuitenkaan inventoitu. Myös maatalouden luonnon

monimuotoisuuden yleissuunnittelussa ja ranta-alueiden monikäyttösuunnittelussa on kartoitettu yleisluontoisesti monia kunnostettaviksi soveltuvia perinnemaisemia. 2000-luvun puolivälissä oli tiedossa olevia kohteita noin 40 000 hehtaaria (Kempainen & Lehtomaa 2009).

2.4. Uusien kohteiden löytäminen ja hoitoon saaminen

Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mukaan hoidon piiriin tulisi saada 60 000 hehtaaria perinnebiotoopeja, mm. niiden luontotyyppien ja lajiston uhanalaistumisen pysäyttämiseksi ja ns. suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Uusien kohteiden löytämiseen ja inventointiin on siis edelleen suuri tarve.

Aiempien inventointien ja kartoitusten kattavuus, ja sitä kautta myös jatkossa vielä löydettävissä olevien uusien kohteiden määrä voi vaihdella huomattavasti maan eri osissa. Myös perinnemaisemien alueellinen määrä, edustavuuden kriteerit ja kohteiden kytkeytyneisyys vaihtelee alueellisesti merkittävästi. Samoin perinnebiotoopeille tyypillinen ja harvinainen lajisto muuttuu etelästä pohjoiseen, lajiston ollessa monipuolisimmillaan ja runsaimmillaan lounaisessa hemiboreaalisessa vyöhykkeessä ja niuketessa kohti pohjoista. Myös perinnebiotooppien luontotyytit muuttuvat ilmaston sekä maa- ja kallioperän mukaan, osan tyypeistä esiintyessä vain lounaisessa Suomessa, toisten taas yksinomaan pohjoisessa Suomessa. Siksi koko maata koskevia, yhtenäisiä ja yleistettävissä olevia ohjeita (kuten lukumääräisiä tavoitteita tai alueellisia painopisteitä) on vaikea esittää uusien kohteiden kartoituksen osalta. Ne tulee hahmotella alueellisesti jo olemassa olevan tiedon, kohteiden/luontotyyppien täydennystarpeiden ja uusien kohteiden kartoitusten kustannustehokkuuden pohjalta. Myös kohteiden hoidon järjestämisen näkökohdat (saavutettavuus, karjatilojen sijoittuminen) on hyvä huomioida.

Inventointien huolellinen esisuunnittelu on erityisen tärkeää alueilla, joilla inventoitavia kohteita tiedetään olevan hyvin runsaasti ja/tai on arvioitava, että uusia potentiaalisesti arvokkaita kohteita on löydettävissä vielä runsaasti (ks. 4.1. 2). Lisäksi näillä alueilla voi olla tarve myös resurssien kustannustehokkaan käytön kannalta koh-

dentaa inventointeja alueellisesti tai esimerkiksi seuraavien kriteerien perusteella:

- **Perusteellisten inventointien kohdennus** ensisijaisesti jo hoidon piirissä olevien tai muuten tiedossa olevien **merkittävien kohteiden inventoimiseen**.
- **Uusien kohteiden etsintä etenkin uhanalaisimmista perinnebiotooppiluontotyypeistä** (kedot ja tuoret niityt sekä muut hyvin harvinaiset kasvillisuustyypit, ks. taulukko 2). Sen lisäksi eri alueilla on syytä kiinnittää huomio sekä alueellisesti niukkojen luontotyyppien puutteiden tarkasteluun (tarvittaessa tyypikohtaiset alueelliset tavoitteet) ja niiden paikkaamiseen elinkelpoisten luontotyyppi-verkoston luomiseksi.
- **Uhanalaisten lajien esiintymätietojen ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden perusteella** tehtävät tarkastukset.

- Ympäristösopimuskohteiden ja maatalousluonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelussa ja ranta-alueiden monikäyttösuunnittelussa perinnebiotoopeiksi todettujen kohteiden inventoinnit. Näistä inventoidaan ensisijaisesti (potentiaalisesti) harvinaisia kasvillisuustyyppisiä tai lajeja sisältäviä, sekä laajimmat (esim. yli 3 hehtaarin laajuiset) kohteet.

Alueelliset paikkatietotarkastelut ovat siis tarpeen ennen maastoinventointien aloitusta. Niiden perusteella voidaan myös suunnitella maastokäyntien paras mahdollinen ajoitus. On eduksi ajoittaa esimerkiksi rantaniittyjen inventointi linnuston kannalta, kallioketojen inventointi ennen niiden keski-kesän kuluttamista tai jopa tietyn lajiston (mm. noidanlukkojen) kannalta potentiaaliset kohteet niiden helpoimman havaittavuuden aikaan.

3 Inventoinnin ja ohjeen tavoitteet

Tämän ohjeen laatimisessa on hyödynnetty lähteenä aiempia inventointi-, kartoitus- ja seurantaohjeita: mm. Perinnemaisemien inventointiohjetta (1994), Natura-luontotyyppien inventointiohjetta (2003), perinnemaisemien seurantaohjetta (2009), sekä perinnemaisemien paikkatiedon päivitysohjetta (2010). Niitä on yhdistelty, muokattu ja pyritty tiivistämään tiedonkeruun kannalta olennaimmat tiedot sisältäväksi menetelmäksi ja maastolomakkeeksi, sekä sen täyttöohjeeksi. Luontotyyppitieto ja lajilistat on koostettu pääosin Luontotyyppien uhanalaisuusarviointin (Raunio 2008), aiemman inventointiohjeen kuvauksista ja Pykälän (2009) perinnebiotooppien huomionarvoisten putkilokasvilajien listasta. Lajien uhanalaisuustieto on päivitetty vuoden 2010 Punaisen kirjan mukaiseksi ja suomenkielinen nimistö Kassu –tietokannan mukaiseksi. Kasvien luonnontieteelliset nimet noudattelevat pääosin Suomen Lajitietokeskuksen laji.fi -tietojärjestelmän nimiä (marraskuu 2015).

Perinnebiotooppitiedon keruun viimeisin ohjeistus ympäristöhallinnossa muodostuu vuosina 2005 - 2006 ympäristöministeriön, SYKE:n, Metsähallituksen ja ympäristökeskusten yhteistyönä kehitetystä sähköisestä seurantalomakkeesta ja sen ohjeistuksesta. Metsähallituksessa on kehitetty edelleen seurantalomaketta, sekä tietojen tallentamiseen soveltuva tietojärjestelmä (SAKTI:n perinnebiotooppimoduuli, ks. 5.1). Uusittu seurantalomake on osa Metsähallituksen laatimaa Perinnebiotooppien seurantaohjetta (Raatikainen toim. 2009), joka ohjaa perinnebiotooppiseurantoja pääosin valtion mailla ja yksityisillä suojelualueilla. Seurantalomaketta on käytetty soveltuvin osin myös ELY-keskusten tiedonkeruuseen yksityismaiden perinnebiotoopeilla suojelualueiden ulkopuolella. Seurantatietoja on tallennettu soveltuvin osin excel-lomakepohjille.

Perinnebiotooppitiedon hajanaisuus ja epäyhtenäisyys ovat vaikeuttaneet kohteiden säilyttämisen vaatimien tukitoimien suunnittelua ja ohjaamista, sekä ajantasaisen kuvan saamista perinnebiotooppien tilasta. Sekä ympäristö- että maataloushallinnolla on tietotarpeita perinnebiotooppien

määrän, laadun ja hoidon kehitykseen liittyen. Ne liittyvät tukitoimenpiteiden kohdentamiseen arvokaimmille kohteille, hoidon kriteerien ja kiireellisyyden määrittelyyn, hoidon vaikutusten seurantaan sekä perinnebiotooppien luontotyyppien tilan arviointiin ja raportointiin.

Vuonna 2016 käyttöön otettu valtakunnallinen ULJAS-tietojärjestelmä parantaa hoidon kohdentamista, sekä mahdollistaa tiedon keruun ja hyödyntämisen kansallisiin ja kansainvälisiin tietotarpeisiin. Perinnebiotooppien tietoaineistojen koaminen viranomaisten yhteiskäyttöiseen tietojärjestelmään edistää myös tiedossa olevien kohteiden huomioimista mm. hankkeiden suunnittelussa, lisää eri tahojen yhteistyötä ja vähentää resurssien käyttöä päällekkäiseen työhön.

Kohdemäärän lisääntyessä ja hoitotilanteiden nopeasti muuttuessa päivittyvä, ajan tasalla oleva valtakunnallinen perinnemaisemarekisteri onkin hyvin tarpeellinen. Paikkatietoon liitettävien kohteiden inventointitietojen ja hoitotilanteen lisäksi rekisteriin viedään maastokäynneillä kerättävät seurantatiedot. Näin kohteiden tilan muuttumista ja hoitotilannetta voidaan seurata. Järjestelmästä voidaan jatkossa ottaa raportteja erilaisten hakujen avulla yksittäisestä tietueesta tai koosteraportteja esimerkiksi alueen kohteista. Kohdetiedon ja paikkatietoaineiston yhdistävä rekisteri säästää jatkossa henkilöstöresursseja alueellisia ja valtakunnallisia yhteenvetoja laadittaessa. Yhtenäisesti kerättyä ja tallennettua dataa sisältävä rekisteri palvelee myös perinnemaisematutkimuksen tarpeita.

SAKTI-tietojärjestelmän perinnebiotooppimoduulin tietokentät on suunniteltu pääosin aiemman Perinnebiotooppien seurantaohjeen seurantalomakkeen tietokenttien pohjalta. Ko. lomakkeeseen on jo aiemman kehitystyön pohjalta pyritty sisällyttämään lähes sama tietosisältö kuin aiemmassa valtakunnallisessa inventointilomakkeessa (Pykälä 1994). Näin aiemmin kerätty ja jatkossa kerättävä tieto on osin vertailukelpoista mahdollisia aiempaa ja nykytilannetta vertaavia tutkimuksia silmälläpitäen. Järjestelmän käyttöönoton jälkeen sen kehitystyö jatkuu.

Järjestelmän tietokenttiin on tehty joitakin muutoksia mm. hoidon kiireellisyystarpeen arvioinnin ja tämän ohjeen inventointilomakkeen tiedonkeruutarpeiden osalta. Mm. luontotyyppitiedon keruuta on yhtenäistetty annetuilla luontotyyppi-vaihtoehtoilla. Samaan on pyritty myös käyttämällä maastolomakkeessa runsaasti vakiovaihtoehtojen rastituskenttiä, tarkoituksena on ollut vähentää tiedonkeruun subjektiivisuutta. Samalla

tämä nopeuttaa lomakkeen täyttöä maastossa ja tietojen tallennusta tietojärjestelmään. Kuitenkin myös lisätietoa ja tarkentavaa tietoa on mahdollista tallentaa maastolomakkeen vapaisiin tekstikenttiin ja tietojärjestelmään. Näin maastossa kerätty vakiovaihtoehtoja laajempi tai tarkempi tieto-kin saadaan talteen. Järjestelmään on mahdollista tallentaa myös liitteitä, kuten maastolomakkeita ja kuvia.

Perinnemaisemainventoinnin keskeisimmät tavoitteet:

- **Selvittää perinnemaisemien ja eri perinnebiotooppityyppien nykytila Suomessa.**

Tietoa kerätään erityisesti Luontotyyppien uhanalaisuusarviointien (LuTU-tyypit) ja direktiiviraportoinnin (Natura-luontotyytit) pohjaksi. Inventoinnissa päivitetään kohteiden rajaukset (arvokkaaksi luokiteltava ala, hoidossa oleva ala ja kunnostettavissa oleva aiemman hoitohistorian omaava ala).

- **Tunnistaa arvokkaat kohteet, sekä kiireellisimmin hoidon tarpeessa olevat kohteet.**

Kootaan tiedot Suomen perinnebiotoopeista valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jolloin kohteiden rajaus- ja arvoluokkatieto on käytettävissä mm. ympäristökorvausjärjestelmää ja maankäytön suunnittelua varten. Kohteiden arvottamisessa pyritään huomioimaan aiempaa paremmin myös muita osatekijöitä kuin kasvilajistoa ja kasvillisuutta, mm. muita eliöryhmiä ja maisema-arvoja. Käytettävissä olevia resursseja pystytään kohdentamaan ensin arvokkaimpien ja/tai kiireellisimpien kohteiden hoitoon.

- **Löytää uusia kohteita tavoitepinta-alaan 60 000 ha asti.**

Huomiota kiinnitetään hoidettujen kohteiden verkoston kytkettyneisyyden parantamiseen kartoittamalla myös kunnostuskelpoisia kohteita. Erityistä huomiota kiinnitetään myös hoidon laatua parantavaan neuvontaan. Pyrkimyksenä on nostaa perinnebiotoopit uhanalaisten luokasta elinvoimaisiksi.

- **Yhtenäistää tietojen keruuta ja tallennusta.**

Näin tietojärjestelmään vietävä tieto on keskenään vertailukelpoista. Inventointimenetelmää ja lomakkeita yksinkertaistetaan, sekä arvoluokituksen perusteita selkeytetään, jotta ne voivat toimia apuvälineenä myös perinnemaisemien hoidon suunnittelulle ja kohteen perustiedot pystytään keräämään tarvittaessa nopeasti. Inventoinnin tuloksia tulee kuitenkin olla mahdollisuus verrata myös 1990-luvulla tehtyyn valtakunnalliseen perinnemaisemien inventointiin.

Inventointimenetelmän reunaehdot:

- Tietojen tallennusjärjestelmän kentät pääosin jo määritettyjä
- Aiemmin kerätyn tiedon muoto
- Inventointien kustannustehokkuus – kohtuullinen ajankäyttö/kohde
- Inventoijan osaaminen
- Inventoijan/arvoluokan arvioijan subjektiivisuuden minimointi
- Tietojen syötön tietojärjestelmään vievän ajan minimointi (priorisointi: rajaus, arvo, luontotyytit)
- Kerättävän tiedon hyödynnettävyys kohteiden hoidon kohdentamisessa ja raportoinnissa

4 Kohteiden inventointi

4.1 Yleisohjeita

4.1.1 Inventoitavat kohteet

Inventoitavat kohteet ovat nykyisen tai aiemman perinteisen karjatalouskäytön muovaamia alueita sekä erilaisista ihmisperäisistä syistä (vesien rehevöityminen, tulvinnan estyminen) hoidon tarpeessa olevia lajistollisesti arvokkaita luontotyyppisiä. Laidunnetut alueet toimivat elinympäristöinä lajistolle, jonka luontainen elinympäristö on hävinnyt tai häviämässä.

Inventoinneissa keskeisimpiä ovat edelleen perinteisesti laidunnetut tai niitetyt alueet, joilla ei ole käytetty keinolannoitteita, lisärehua, fosforipitoisia kivennäisiä tai torjunta-aineita, eikä niitä ole kynnetty eikä kylvetty. Myös hoidotta olevat kohteet inventoidaan, mikäli niiden arvot vastaavat yhä jäljempänä kuvailtuja perinnemaisema-arvo-luokkien kriteerejä.

Metsälaidunten osalta on huomioitava, että niiden perinnemaisema-arvot katoavat etenkin kenttäkerroksesta jo muutamassa vuosikymmenessä. Siksi kauan sitten hoidotta jääneiden metsälaidunten inventointi on suositeltavaa vain, mikäli kohteeseen kuuluu myös hoidettuja tai muita kunnostettavissa olevia perinnemaisematyyppisiä.

Useimmat lehtoalueet ovat olleet aiemmin laidunnettuja, mikä näkyy yleensä joko puuston rakenteessa tai lajistossa – jolloin jäljellä on vielä huomionarvoisia niittykasveja. Tällöin on ratkaistava tapauskohtaisesti (esim. kunnostettavuuden ja arvokkaan lehto/ perinnemaisemalajiston edustavuuden perusteella), hoidetaanko alue lehtona, metsälaitumena vai kunnostetaanko se uudelleen hakamaaksi. Tapauskohtaisen harkinnan perusteina ovat kohteen erikoistunut lajisto ja sen rakennepiirteet, sekä maisematason tarkastelu. Lähiympäristön lajirikkaat ja edustavat perinnebiotoopit tukevat perinnebiotoopiksi kunnostamista. Myös monipuoliset luontotyyppien yhdistelmät (lehto-hakamaakokonaisuudet) ovat suositeltava vaihtoehto käytännöllisyys huomioiden.

Ns. rakennetut perinnemaisemat ja muinaisjäännösalueet kuuluvat inventoinnin piiriin vain,

mikäli niiden yhteyteen liittyy selvästi tunnistettavissa olevaa perinnebiotooppia.

Laidunkäytössä olevia voimaperäisesti lannoitettuja alueita tai entisiä peltoja, joiden peltokäytöstä on kulunut alle 30 – 50 vuotta, ei tässä yhteydessä lueta perinnebiotoopeiksi. Entisiä peltoja ei siksi pääsääntöisesti inventoida. Poikkeuksena ovat pitkään yhtäjaksoisesti niitetyt ja niukkaravinteisilla tai hiekkamailla sijaitsevat pellot, etenkin mikäli ne sijaitsevat lännestä etelään avautuvilla rinneilla. Poikkeuksena voidaan pitää myös sellaisia jo niittymäisiksi tai ketomaiseksi muuttuneita peltoja, jotka soveltuvat esimerkiksi uhanalaisten perhosten tai vaikka palosirkkojen elinympäristöksi, etenkin kun ne sijaitsevat perinnebiotooppien yhteydessä tai muodostavat niiden kanssa hoidettavien kohteiden verkostoja.

Aiemmasta poiketen voidaan samalla menetelmällä inventoida varsinaisten perinnebiotooppien lisäksi myös ns. uusympäristöjä. Uusympäristöt voivat kuulua inventoinnin piiriin, mikäli ne muodostavat merkittävän esiintymispaikan perinnemaisemalajistolle. Uusympäristölle merkitään aina arvoluokka U, kun vanhaa karjatalouteen pohjautuvaa maankäyttöhistoriaa ei tiedetä kohteella olleen. Ne inventoidaan erillisinä osa-alueina. Myös luontaisesti avoimena (saariston äärevät olosuhteet, tuuli, jää jne.) säilyvät rantaniityt inventoidaan lomakkeilla erillisinä osa-alueina, jos ne kuuluvat samaan yhteyteen tai laidunkokonaisuuteen. Tällöin arvoksi merkitään L ja hoitosuositukset täytetään lomakkeeseen 2B. Uhkana voi olla esimerkiksi rehevöitymisestä johtuva metsittyminen tai ruovikoituminen, jolloin on tarvetta nuoren puuston raivaukseen ja mahdollisesti laidunukseen.

4.1.2 Uudet kohteet

Monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmat luontotyyppit

Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeintä olisi saada lisää ketoja ja tuoreita niittyjä hoidon

piiriin. Siksi uusien kohteiden etsinnässä on tarpeen keskittyä etenkin näihin luontotyyppihin.

Lisäksi uusia kohteita kartoitettaessa on pidettävä silmällä erityisesti hyvin harvinaisia luontotyyppisiä (ks. taulukko 2). Ne ovat arvokkaita hyvin pienialaisinkin. Em. koskee myös uhanalaisten perinnemaisemalajien elinympäristöjä.

Laajat hoitokokonaisuudet

Perinnemaiseman laajuus lisää kohteen arvoa, sillä suuremmalla kohteella on suuremmat mahdollisuudet säilyttää lajistonsa pitkällä aikavälillä. Lisäksi laajoilla kohteilla on useimmiten useampia perinnebiotooppityyppejä ja pientopografian vaihtelusta johtuen myös erilaisia kasvillisuustyyppisiä. Merkittävää on myös se, että laajalle kohteelle on helpompi järjestää laidunhoitoa. Esimerkiksi liha-karjan tai emolehmiä kasvattajan kannalta tuotettavan laidunalueen koko tulee olla vähintään 10 hehtaaria, jotta se olisi riittävän houkutteleva eläinten kuljettamiseksi alueelle kauempaakin. Siksi kohteita inventoitaessa on hyvä huomioida jo hoidon piirissä oleviin kohteisiin liittyvät, kunnostettavissa olevat hoitamattomat osat, kuten rantaniittyjen laajennukset ruovikkoa niittämällä ja laiduntamalla, tai edustavan kohteen yhteydessä olevat entiset hakamaat ja metsälaitumet. Ne tuovat lisäpinta-alan lisäksi myös varjoa ja suojaa laiduneläimille, sekä kovaa maapohjaa esim. nopeiden vedenkorkeuden vaihteluiden yhteydessä. Rannoilla on hyvä selvittää samalla myös rantaniityn takana sijaitsevien peltolohkojen mahdollinen laidunnettavuus esim. suojavöhykkeinä tai niittohoito luonnonhoitopeltoina. Nämä lisäävät matalakasvuisen niittymäisen kasvillisuuden pinta-alaa, tuoden lisälevyettä kapeahkoille rannoille ja parantaen vaativan rantalinnuston pesimämahdollisuuksia.

Myös pienialaisten perinnebiotooppityyppien yhteydessä tulee etsiä aiemmin huomiotta jääneitä, kunnostettavaksi soveltuvia alueita hoidon järjestämisen helpottamiseksi. Aiempien inventointien yhteydessä on usein huomioitu vain edustavimpina ja avoimina säilyneet osat. Tällöin on usein tullut inventoiduksi yksittäisiä ketoja, vaikka kunnostettavaksi soveltuvia muitakin tyyppisiä on rajautunut niihin tai sijaitsee lähietäisyydellä. Tällaiset yksittäisinä inventoidut kedot ovat usein edelleen vailla hoitoa, koska ne ovat olleet liian

pieniä sellaisenaan hoidettaviksi. Kohderajauksiin tuleekin ottaa mukaan laajemmin aiempia, osin jo arvoltaan merkittävästi heikentyneitä mutta kunnostettavissa olevia, niittyjä tai puustoisia entisiä laidunalueita. Näin laidunnuksen järjestäminen alueelle on helpompaa, kuin jos kyseessä on vain yksittäinen keto ja sen hoito.

Kunnostettaviksi soveltuvat kohteet rajataan erikseen kartalle ja niiltä täytetään erillinen inventointilomake, jos niiden tila, arvot ja hoito selvästi poikkeavat varsinaisesta perinnemaisemasta tai jo aiemmin inventoidusta perinnemaisemasta (ks. 4.2).

Paikkatietotarkastelut -luontotyyppien (ja lajien) verkostot ja kytkeytyneisyys

Alueelliset paikkatietotarkastelut ovat aina tarpeen ennen maastoinventointeihin ryhtymistä. Koska inventoinnin tarkoituksena on löytää ja aikaansaada riittävä ja elinkelpoinen perinnebiotooppiluontotyyppien verkosto, tulee tarkastella kohteiden alueellista jakautumista ja kytkeytyneisyyttä toisiinsa, jotta lajiston siirtymis- ja uudelleenlevittäytymismahdollisuudet ovat olemassa. Inventointeja tuleekin kohdistaa ensisijaisesti aluekokonaisuuksille, joilla on ennestään jo suhteellisen runsaasti perinnebiotooppeja. Toisin sanoen uusien kohteiden etsimistä on kohdennettava alueille, jossa harvinaisen lajiston uudelleen levittäytymisen mahdollistamiseksi tulisi kunnostaa ja saada hoidon piiriin uusia kohteita aiemmin tunnettujen kohteiden välistä.

Lisäksi eri alueilla on syytä kiinnittää huomio sekä alueellisesti niukkojen luontotyyppien puutteisiin (tarvittaessa tyyppikohtaiset alueelliset tavoitteet) ja niiden paikkaamiseen elinvoimaisten luontotyyppiverkostojen luomiseksi.

Vain elinvoimaisilla luontotyyppiverkostoilla on mahdollisuus ylläpitää niille erikoistunutta, ja nykyisin usein harvinaista, jopa uhanalaistunutta lajistoa. Vastaavia, uhanalaisten perinnemaisemalajien esiintymätietoihin perustuvia elinympäristöjen verkostojen riittävyden ja kytkeytyneisyyden tarkastelua paikkatietoaineistojen avulla voidaan tehdä joko alueellisesti tai valtakunnallisesti, ko. lajien esiintymisen laajuudesta riippuen. Näin on aiempien esiintymätietojen perusteella löydettävissä uusia kunnostettavia perinnemaisemia täydentämään lajin esiintymäverkostoa.

Vanhat kartat

Perinnebiotooppien edustavuuteen liittyy keskeisesti niiden perinteisen käytön pitkä jatkuvuus, ts. maankäyttöhistoria. Koska ihmisukupolvi ja sen muisti on lyhyt, on ajankäytön ja tulosten kannalta tehokasta turvautua myös maankäyttöhistoriasta kertovaan dokumentointiin, etenkin vanhoihin karttoihin, kuten isojakokarttoihin tai ns. senaatin-karttoihin. Näissä on usein erittäin tarkkaa tietoa siitä, missä ovat sijainneet alueen avoimena ylläpidetyt niityt (niittoniityt) ja avoin metsätön maa (laidunniityt), sekä puoliavoimet niityt (lehdetniityt) ja puoliavoin metsätön maa (hakamaat). Niihin on usein merkitty jopa aitarakenteet. Myös vanhojen rakennuspaikkojen sijainti avautuu niistä, samoin kaivamalla suoristettujen jokiuomien alkuperäinen sijainti. Kartta-analyysia tehdessä kannattaa selvittää myös mahdolliset järvenpintojen säännöstelyt, joilla pyrittiin tietoisesti saamaan lisää käyttökelpoisia rantaniittyjä.

Vanhoja karttoja on digitaalisessa muodossa jo ELY-keskusten paikkatietoaineistoissa, mutta ne löytyvät myös esimerkiksi Jyväskylän yliopiston ylläpitämästä Historiallisten karttojen portaalista <http://www.vanhakartta.fi/> ja digitaalisina <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/6533>. Portaali sisältää muun muassa 1600-luvun tilus- ja kyläkarttoja, 1700- ja 1800-lukujen pitäjänkarttoja, sekä sotilaskarttoja. Suomen karttoja ja kartastoja löytyy myös Kansalliskirjaston Doria-tietokannan kautta käytettävissä olevasta digitaalisesta kokoelmasta <https://www.doria.fi/handle/10024/78800>.

Alueilta, joilta ei ole vanhoja kartta-aineistoja, voidaan hyödyntää laajemmin muita taustatietoja, kuten maatalouteen liittyviä julkaisuja ja tilannereportteja, sekä vanhoja valokuvia. Myös peruskartat (tai ilmakuvat) jo muutaman vuosikymmenenkin takaa auttavat aiemman maankäytön selvittämisessä. Mm. vuosien 1949-1992 välillä julkaisuja peruskarttoja (1:20 000) on saatavissa Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat –verkko-palvelusta. Vanhoja ilmakuvia voi kysellä mm. SY-KEstä ja Maanmittauslaitoksen Tietopalvelukeskuksesta. Maanmittauslaitoksella on laaja historiallinen ilmakuva-aineisto, kuvista vanhimmat ovat 1930-luvulta. Suurin osa niistä on mustavalkoisia, mutta 1970-luvulta alkaen Maanmittauslaitos alkoi ottaa myös ns. väärävärinkuvia.

Yhtenä pohjatietojen lähteenä voidaan käyttää myös Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä, jossa on paljon asutushistoriaan liittyviä kohteita: rautakautisia kalmistoja (sijainneet asutuksen liepeillä viljelykseen kelpaamattomilla mailla), autoituneita kylätontteja, kaskiraunioalueita, kiviaitoja ja kellareita, sekä niitypirttien kiukaita.

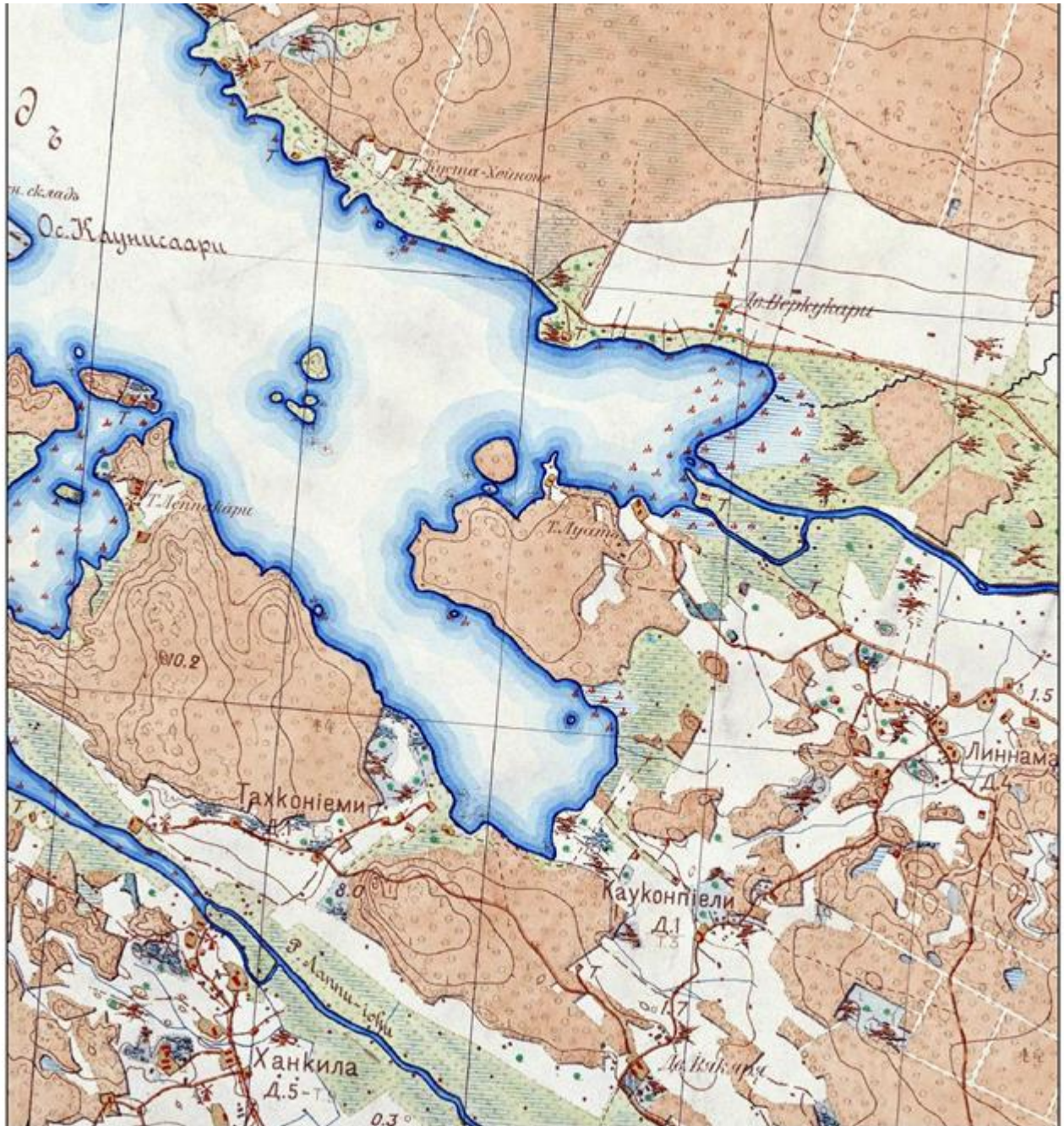
Ilmakuvat

Kokenut maastokartoittaja pystyy myös ilmakuvia tarkastelemalla erottamaan mm. puustorakenteeltaan edustavia kohteita etukäteen paikkatietotarkasteluna. Edellä mainittuun vanhojen karttojen tarkasteluun voidaan yhdistää uusien ilmakuvien avulla tapahtuva lajittelu vieläkin edustaviin, mahdollisiin ja menetettyihin kohteisiin. Näin maastossa ei tarvita paljon edestakaisin ajelua, vaan vanhoilta kartoilta löytyneet kohteet käytännössä usein johtavat edustavan kunnostuskelpoisen kohteen löytymiseen. Uusimmat ilmakuvat löytyvät esim. rajapintapalveluna ELY-keskusten paikkatieto-ohjelman ArcGIS:in tausta-aineistona.

4.1.2.6 Maisema-alueet ja maisemanhoito-alueet

Myös valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden perusteella voidaan tehdä priorisointia, minne uusien kohteiden inventointeja ja hoidon neuvontaa on syytä tarkemmin kohdentaa. Monissa osissa maata nimenomaan valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla on jäljellä keskimääräistä enemmän (hoidettuja sekä kunnostuskelpoisia hoitamattomia) perinnebiotooppeja. Näille olisi resursseja kohdentamalla luotavissa elinvoimainen verkosto. Tällaiset hoidon ja arvokkaan lajiston keskittymät ovat erityisen tärkeitä maan niissä osissa, joissa on kohteita jäljellä muuten harvakseltaan ja hoidettujen kohteiden väliset etäisyydet ovat pitkiä.

Kunnostuksen ja hoidon keskittäminen maisema-alueilla lisää myös merkittävästi näiden maisemallisia arvoja ja keskittää ja tehostaa resursien käyttöä. Pienten kohteiden ja luontotyyppien, kuten ketojen, hoidon järjestämisen kannalta tämä on ehdottoman välttämätöntä. Niin niittämällä kuin laiduntamalla hoidettavien pienten kohteiden hoito on houkuttelevampaa, jos useita kohteita sijaitsee lähietäisyydellä toisistaan.

Satakunnan Eurajokisuistossa entiset niityt erottuvat senaatinkartassa laajoina kellertävinä alueina vanhan jokiuoman laidoilla ja jokisuussa. Niihin liittyvät puoliavoimet alueet (laidunniityt ja hakamaat) erottuvat selvärajaisinä siniharmaan pohjan päällä harvan puuston tai pensaikon (ruskeat ja siniset täplät) mosaikkina.

Vanhoja karttoja onkin hyödynnetty hyvällä menestyksellä maatalousalueiden monimuotoisuuskohteiden kartoituksissa. Esimerkiksi ranta-alueiden monikäyttösuunnittelun kartoitustarkastelussa pyrittiin löytämään mm. kunnostettavat rantaniityjä ja muita kohteita, joilta luultavimmin löytyisi maastokäynnillä perinteisen maankäytön, pitkään jatkuneen niiton tai laidunnuksen, johdosta arvokasta lajistoa. Suunnittelun ennakotarkastelussa olivat materiaalina muun muassa venäläiset topografikartat (senaatinkartat) 1800- ja 1900-luvun vaihteesta. Niihin on merkitty tarkasti historiallinen maankäyttö (entiset laidunalueet ja niitto- niityt), josta löytyy hyvin usein edelleen merkkejä maastossa. Esimerkiksi entiset hakamaat erottuvat yhä paikoin selkeästi muusta maisemasta. Myös arvokkain kasvilajisto löytyi näiltä pitkään perinteisen maankäytön piirissä olleilta alueilta, vaikka hoito onkin niillä usein päättynyt jo vuosikymmeniä sitten.

Topografikarttoja käyttämällä pystyi siis melko luotettavasti päättämään, mihin maastokäyntejä kannattaa kohdentaa. Uusimmista peruskartoista ja ilmakuvista selvitettiin uusin tieto maankäytön mahdollisista muutoksista. Näin maastotyöt voitiin kohdentaa parhaimmille alueille ja jättää vähemmän potentiaalisilla alueilla vähäisemmäksi.

Maisemanhoitoalueiden perustamisen lähtökohtana ja edellytyksenä on paikallisten asukkaiden ja toimijoiden aktiivisuus ja sitoutuminen maiseman ylläpitoon ja hoitamiseen. Tämä edesauttaa kohteiden hoidon järjestämistä, joten myös näille alueille on perusteltua kohdentaa keskimääräistä enemmän resursseja kohteiden inventointiin ja hoidon neuvontaan. Ne toimivat myös ns. mallialueina, jossa hoitajat usein mielellään esittelevät alueitaan asiasta kiinnostuneille.

4.1.3 Hoidon neuvonta

Maastokäyntien aikatauluja suunniteltaessa on varattava aikaa kohteiden inventointiin tai seurannan lisäksi maanomistajan ja/tai hoitajan tapaamiseen tai muuhun yhteydenottoon.

Kohteen maanomistaja selvitetään ennen maastokäyntiä ja hänelle tarjotaan mahdollisuutta osallistua inventointiin paikan päällä. Hänelle kerrotaan kohteen mahdollisesta arvosta, inventoinnista ja sen tavoitteista yleisemmin, sekä tietojen tallentamisesta tietojärjestelmään. Lisäksi kerrotaan kohteen hoitotarpeista, nykyisestä tilasta ja hoidon laadusta) sekä hoidon järjestämisen ja rahoituksen saamisen mahdollisuuksista. Maastokäynneillä on hyvä pitää mukana esitteitä perinmaisemista ja niiden rahoituksesta jaettavaksi kiinnostuneille maanomistajille.

Mikäli uusi kohde on löytynyt maastokäynnin yhteydessä, eikä maanomistajaa yrityksistä huolimatta tavoitettu, omistajuus selvitetään maastokäynnin jälkeen ja häneen otetaan yhteyttä esim. puhelimitse tai kirjeitse. Yhteydenotto tehdään ennen kohteen kirjaamista järjestelmään.

Maanomistajan suhtautuminen kirjataan maastolomakkeelle mahdollisimman tarkasti: Onko omistajan tarkoitus jatkaa nykyisenlaista hoitoa, onko omistaja valmis hoitamaan aluetta ympäristökorvauksella, vai suhtautuuko hän hoitoon kielteisesti ja syy kielteiseen suhtautumiseen. Lisäksi kirjataan, mikäli omistaja aikoo metsittää alueen, käyttää sitä metsänkasvatukseen, tai karjanpidosta ollaan luopumassa. Nämä mahdolliset tulevaisuuden uhkatekijät merkitään maastolomakkeen ko. kohtaan, samoin mahdollisuus ulkopuolisen suorittamaan hoitoon, esim. laidunnukseen karjatilallisen hakeman ympäristökorvauksen avulla (lomake 2B). On hyvä esitellä alueen

vuokraamismahdollisuudet ulkopuoliselle hoitajalle ja selvittää maanomistajan halukkuus siihen, varsinkin jos kyseessä on arvokas kohde.

Maanomistajalle toimitetaan (kirjeitse tai sähköpostitse) kirjallinen raportti inventoinnista tai seurannasta. Ennen sen lähettämistä alueellinen perinmaisema-asiantuntija tarkistaa kohteelle määritetyn arvoluokan. Mikäli maanomistajaa ei ole tavoitettu maastossa, voidaan maanomistajan luona tehdä käynti myöhemmin toisen alueelle suuntautuvan maastokäynnin yhteydessä, mikäli hän haluaa saada esimerkiksi tarkempia hoito-ohjeita suoraan maastossa.

4.2 Kohteiden, osa-alueiden ja kuvioiden rajaaminen

Uudet kohteiden aluerajaukset piirretään kartalle ensisijaisesti **osa-alueina** ja kultakin osa-alueelta täytetään erillinen inventointilomake. Kohteen minimikoko on 0,05 ha. Poikkeustapauksessa, jos kohde on arvokas pieni luontotyyppi kuten keto, kallioketo tai tuore niitty, minimikoko on 0,01 ha. Rajaus tehdään maastossa käyttäen peruskarttaa tai ilmakuvaa (mittakaava alle 1:5 000). Vierekkäiset rajaukset eivät mene päällekkäin tai niiden väliin ei jätetä rakoja (poikkeuksena tiet, rakennukset ym.). Tarvittaessa voidaan käyttää apuna myös GPS-mittauksia maastossa, etenkin kun käytettävissä ei ole pellon, tien tai metsän reunaan tai muuhun selkeään maastonmuotoon helposti rajautuvaa reunaviivaa. Muutaman maastossa mitatun pisteen avulla kartalla tai ilmakuvassa epäselvästi viereisestä alueesta erottuvan alueen reunarajaus saadaan varmasti kohdalleen. Rajaamista nopeuttaa (etenkin pienten luontotyyppikuvioiden) kulmapisteiden mittaaminen GPS-laitteella tai matkapuhelimella ArcGIS Onlinen palvelun avulla.

Kohde

Kohde on **yhdestä tai useasta osa-alueesta koostuva, alueellisesti ja ekologisesti yhtenäinen kokonaisuus, jolle on mahdollisuus antaa yksi arvoluokka**. Usein kohdetta luonnehtii samankaltainen perinteinen maankäytön historia ja useimmiten sitä myös hoidetaan kokonaisuutena (esim. sopimusalue). Tämän yhteisen maankäy-

tön historian ja sen jatkuvuuden perusteella muodostuukin arvotekijöiden ja kasvillisuuden edustavuuden kautta kohteen arvoluokka. Useimmiten on kyse myös yhden tilan (ja yhden maanomistajan) maista ja siten tilaa voidaan käyttää myös kohteen nimeämisessä (tilan nimi + pääperinnebiotooppityypit). Kohteella on yksilöllinen kohdetunnus (PEM-koodi).

Kohteen eri osat voivat olla arvoltaan erilaisia. Etenkin arvokkaiden V, M+ -kohteiden yhteydessä aiemmin inventoimattomat, mutta aiemman inventoinnin jälkeen kunnostetut ja hoidon piirissä olevat perinteisen maankäyttöhistorian omaavat alueet inventoidaan ja lisätään paikkatietoaineistoon vanhan kohteen uusina osa-alueina. Tällöin niillä voi olla eri arvoluokka. Mikäli kunnostuksen ja pidempään jatkuneen hoidon myötä uusien osa-alueiden edustavuus paranee, ne voidaan yhdistää korkeamman arvoluokan omaavan, pidempään hoidon piirissä olleeseen osa-alueeseen.

Mikäli hoitokokonaisuuden, esimerkiksi hoitosopimuksen, erilliset osat eivät sijaitse toistensa välittömässä läheisyydessä (välimatka yli kilometrin), ne nimetään erillisiksi kohteiksi. Myös mikäli kohteen osa sijaitsee eri tilan/maanomistajan tai eri kunnan alueella – on suositeltavaa muodostaa erillinen kohde. Tässä voi kuitenkin käyttää vapaata harkintaa, sillä laajan mutta maanomistukseltaan hyvin hajanaisen tai sirpaleisen, mutta muuten (hoidoltaan) yhtenäisen alueen jakaminen lukuisiksi kohteiksi ei yleensä ole järkevää.

Osa-alue

Kohteeseen voi siis kuulua (maankäytöltään,) hoitohistorialtaan, arvoluokaltaan tai perinnemaisematyyppiltään erilaisia osia, joiden mukaan kohde voidaan jakaa osa-alueisiin. Osa-alue on **aluerajaukseltaan yhtenäinen alue, joka voi sisältää useita eri perinnebiotooppityyppejä**. Mikäli kohteen eri osien perinnebiotooppiarvo on selvästi erilainen, osa-alueilta tehdään erilliset inventoinnit ja kullekin voi määrittää arvoluokan erikseen. Kuitenkin myös tällöin koko kohteelle määritetään yksi, sitä parhaiten kuvaava, arvoluokka.

Useimmiten on kyse muutamista osa-alueista (jolloin kullekin osa-alueelle annetaan oma osa-alueen yksilöivä tunnuksensa), kuten yläkuvassa. Jos kuitenkin kyseessä on lukuisista saman maanomistajan peltosaarekkeista ja pellon ja met-

sän välisistä sirpaleisista reunavyöhykkeistä koostuva kokonaisuus (jotka ovat keskenään suhteellisen samankaltaisia ja niiden arvoluokka on sama), niitä ei tarvitse välttämättä käsitellä eri osa-alueina, vaan yhdistää yhdeksi tai kahdeksi osa-alueeksi (alakuva).

Luontotyyppikuviointi

Mikäli kohteelta kartoitetaan (perusteellisen inventoinnin yhteydessä) tarkempaa luontotyyppitietoa, tehdään rajaus kuvioina, jotka puolestaan yhdistetään osa-alueiksi mm. yhtenäisen sijainnin, hoitotavan ja hoidon jatkuvuuden perusteella. Kuvioitessa on suositeltavaa kuvioita koko kohde. Vierekkäiset kuviot eivät mene päällekkäin tai niiden väliin ei jätetä rakoja (poikkeuksena tiet, rakennukset ym). Kuvion minimikoko on 0,01 ha.

Vihreällä kuviosymbolilla on merkitty kahdesta eri osa-alueesta koostuva kohderajaus (Grannasin kalliokedot). Tässä osa-alueiksi on jaettu tien toisistaan erottamat osat, mutta ne voisivat olla myös hoitohistorialtaan, hoitotavoiltaan tai edustavuudeltaan hyvin erilaiset kohteen osat.

Vihreällä kuviosymbolilla on merkitty useasta eri peltosaarekkeesta ja hakamaista koostuva kohderajaus. Tässä tapauksessa osa-alueet voi muodostaa toisistaan esimerkiksi perinnemaisematyyppiltään ja hoidoltaan poikkeavista osista (laidunnetut hakamaat tilan ympärillä yhtenä ja toisena osa-alueena erillisistä kuvioista muodostuvat ketomaiset peltosaarekkeet).

Kuviolla tarkoitetaan yhden osa-alueen jakamista tarkempiin biotooppikuvioidiin, jotka muodostuvat joko pääperinnebiotooppityypistä (keto, tuore niitty, jne.) tai tarkemmasta kasvillisuustyyppistä (lehtipuuhaika, karu pienruohoketo, jne). Mikäli tarkempi kasvillisuustyyppi on tiedossa, pyritään kuviot laatimaan LuTU-kasvillisuustyypeittäin (Raunio, ym. 2008). Kuvioiden noudatetaan hoidon tai hoitotavoitteiden mukaisia rajoituksia. Esimerkiksi jos sama luontotyyppi jatkuu hoidetun alueen ulkopuolelle, tulee näistä muodostaa kaksi eri kuviota. Myös jos samaa luontotyyppiä olevan kuvion toinen osa täyttää Natura-luontotyyppin määritelmän ja toinen osa ei, ne kuvioidaan erikseen. Samoin kuvioidaan erikseen saman luontotyyppin edustavuudeltaan erilaiset osiot. Kuvioiden tavoitteena on, että luontotyyppien ja niiden rakenteen vaihtelu tulee esiin.

4.3 Perinnemaiseman arvoluokan määrittäminen

Kohteen arvo määritetään tai tarkastetaan inventoinnin tai seurannan päätteeksi. Useita osa-alueita sisältäviltä kohteilta tulee käydä ilmi mikä tai mitkä ovat arvokkaimpia osa-alueita. Usein kohteen arvoluokka määräytyy yhden muuta selvästi paremman osa-alueen perusteella.

Vaikka inventoija olisi epävarma arvoluokasta, kohteelle esitetään yksi arvoluokka. Alueellinen vastuuhenkilö (ELY:n tai Metsähallituksen alueellinen perinnemaisemavastaava tms., jolla on kokemusta perinnemaisemien arvottamisesta ja näkemys alueen maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden tasosta) tarkistaa ehdotetun luokituksen. Alempien arvoluokkien osalta muutokset tehdään alueellisesti, virallinen kohteen arvon muutosten hyväksymismenettely koskee ainoastaan arvokkaimpia kohteita. PerinneELOn tai muu tehtävään nimetty arviointiryhmä hyväksyy V-arvoluokan osalta sekä inventoinnit että seurantakäyntien pohjalta mahdollisen arvoluokan noston ko. luokkiin tai pudotuksen alempaan arvoluokkaan.

Tämän ohjeen arvoluokituksen periaatteiden pohjana on käytetty Perinnemaisemien seurantaohjeen (Raatikainen toim. 2009) ja aiemman inventointiohjeen (Pykälä ym. 1994) luokitusta. Niihin on lisätty 1990-luvulla inventoitujen arvokkai-

den kohteiden arvon päivittämisen tai uusien kohteiden arvon määrittämisen periaatteita ja määritelmiä. Lisäksi on tarkennettu luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan (Raunio ym. 2008) uhanalaisimpien ja harvinaisimpien perinnemaisemien kasvillisuustyyppien, sekä Natura 2000-verkoston kohteiden lintu- ja luontodirektiivin tärkeiksi mainitsemien luontoarvojen huomioiden kohteen arvottamisessa.

Aiemmassa perinnemaisemien inventointiohjeessa (Pykälä ym. 1994) esitelty arvoluokitus perustui suurelta osin pitkään jatkuneeseen katkeamattomaan hoitoon, joka on nähtävissä kohteella myös lajiston ja kasvillisuuden edustavuutena. Luokitus ei huomioi parhaalla mahdollisella tavalla hoitotilanteen muuttumista inventointien jälkeen ja sen mahdollisesti aiheuttamia muutoksia kohteen tilaan, kasvillisuuteen ja lajistoon. Koska kohteen inventoinnista on voinut kulua jo kaksikymmentäkin vuotta, sen tilan muutos joko parempaan tai heikompaan voi olla suuri, ja vaikuttaa merkittävästi kohteen edustavuuden kautta sen nykyiseen arvoon. Suurella osalla aiemmin inventoiduista kohteista tilanne on muuttunut inventointien jälkeen. Hoitotilanne on siis jatkuvasti muuttuva ja aiheuttaa pienellä viiveellä muutoksia kohteiden edustavuudessa sekä arvossa. Lisäksi on tarve inventoida runsas määrä uusia kunnostuskelpoisia kohteita tai hoitoalueen laajennuksia. Niiden hoidossa on voinut olla pitkäänkin tauko, ja ne eivät siis nyt täyttäisi varsinaisen perinnemaisema-arvoluokkien kriteereitä, mutta kunnostus- ja hoitotoimien myötä siihen on potentiaalia aiemman hoitohistorian perusteella. Edellä mainituista syistä on otettu käyttöön uusia arvoluokkia, kuten E ei arvoa ja K kunnostuskelpoiset kohteet.

Lyhyenkin käynnin perusteella on mahdollista täyttää maastolomake soveltuvin osin. Siksi kohteiden arvoluokitus tulee pystyä muuttamaan joustavasti nykytilannetta vastaavaksi, sekä huomioida nopeasti muutokset hoidossa ja siten kohteen edustavuudessa ja arvossa.

4.3.1 Arvoluokan päivittäminen

Aiemmin inventoitujen perinnemaisemien arvo päivitetään maastokäynnin perusteella, mikäli muutokset perinnemaisematyyppien tilassa tai lajistossa ovat merkittäviä.

Arvokkaimpien kohteiden arvoluokan muutokset (V) tehdään hyväksyttämismenettelyn kautta: muutosehdotukset käsitellään ryhmässä, jonka jälkeen tiedot voidaan tallentaa perinnemaisemien tietojärjestelmään. Muiden arvoluokkien muutokset kulkevat alueellisten perinnemaisemavastavien kautta. Näin myös uhanalaisten/ harvinaisten luontotyyppien ja lajien tiedot välittyvät ympäristöhallinnon rekistereihin.

Arvoa pudotetaan, mikäli edustavan kasvillisuuden ala on selkeästi kutistunut vain sirpaleiksi esim. puutteellisen/rehevöittävän hoidon tai hoitamattomuuden vuoksi, tai puustorakenne on selvästi huonontunut metsänkäsitteilyn tai umpeenkasvun vuoksi, eikä kohde ole hoitotoimin välittävästi ennallistettavissa. Arvoa nostetaan, jos alue on (aiemmasta pitkästä hoitotausta huolimatta) inventointien jälkeen perinteisesti jatkuneen hoidon myötä todettu muuttuneen selvästi edustavammaksi: esim. hoidon laajentuminen usealle eri kasvillisuustyyppille, aiemmin sirpaleisen edustavan kasvillisuuden laajentuminen laajalle alalle, huomionarvoisten lajien runsastuminen, puustorakenteen parantuminen ennallistuksin, jne.

Kevyen inventoinnin tai muiden selvitysten kohteet arvioidaan puutteellisinkin tiedoin arvoluokkiin, jos on tiedossa kohteen tarkka sijainti (aluerajaus) ja perinnebiotooppityypit (ja niiden ala), sekä että kohde on jo pidempään ollut hoidon piirissä (ks. liite 10), tai ainakin osalla alueesta on perinnemaisemille tyypillistä kasvillisuutta.

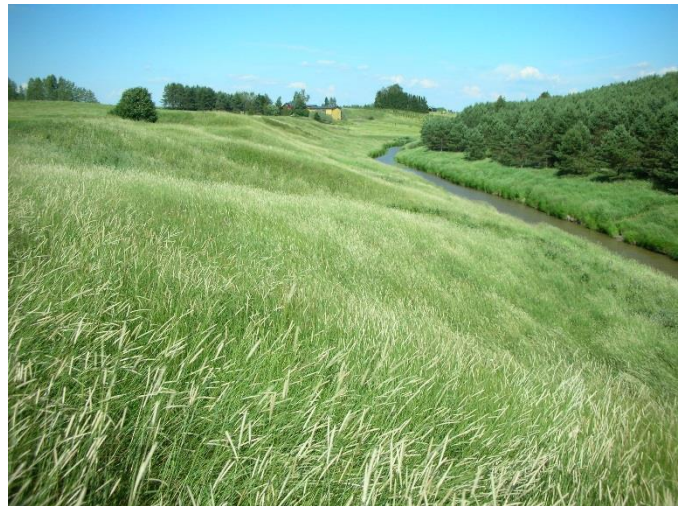
Ympäristösopimuskohteet, joilta on tiedossa aiempi laidun/niittohistoria ja hoitoa jatketaan perinteisillä menetelmillä, ovat usein paikallisesti arvokkaita perinnemaisemia. Korkeampi luokka edellyttää kattavan inventoinnin. Kohteen voidaan epäillä olevan vähintään maakunnallisesti arvokas, mikäli alueella tiedetään esiintyvän hyvin harvinaisia kasvillisuustyyppisiä ja/tai muuten edustavaa kasvillisuutta esim. pienruohovaltaista niittyä tai ketoa, kangasketoa tai jalopuuhakaa, tai että kohteella esiintyy uhanalainen perinnemaisemalaji/-lajeja.

Pitkään hoitamattomat kohteet, jolla peruskunnostus on alkamassa ja kasvillisuus ei vielä ole edustavaa, sijoitetaan kunnostuskelpoisten luokkaan. Tämä koskee myös usein pitkän tauon jälkeen vasta joitakin vuosia laidunnettuja metsälaitumia, sekä entisille pelloille tai aiemmin metsite-

tyille ja nyt peruskunnostuksen (hakkuiden) jälkeen kehittymässä olevia niittyjä. Usein nämä onkin ympäristösopimuksissa merkitty luonnonlaitumiksi.

Jos esimerkiksi vuonna 1995 edustavan kasvillisuuden (pienruohoniityn) perusteella maakunnallisesti arvokkaaksi määritelty kohde on ollut siitä lähtien hoidotta, ja 20-vuotisen hoitotaun aikana kasvillisuus on heiniintynyt (tai alue on vesakoitunut), ei kohdetta enää voida pitää maakunnallisesti arvokkaana (ylempi kuva), ellei se on lajistoltaan yhä erityisen merkittävä.

Vastaavasti (alempi kuva) 1990-luvulla inventoitu perinnemaisema arvioidettiin paikallisesti arvokkaaksi laajuudestaan huolimatta, koska hoidossa oli ollut välillä tauko, eikä kasvillisuus vielä ollut palautunut edustavaksi (pääosin rehevää tuoretta heinäniittyä). Sen jälkeen toista vuosikymmentä jatkunut laidunnus on laajentanut pienruohoisia laikkuja laajemmiksi alueiksi. Tällaista kohdetta voitaisiin pitää jo maakunnallisesti arvokkaana.

4.3.2 Arvoluokituksen periaate

Arvottamisen keskeisimmät tekijät ovat

- **perinteisten käyttötapojen** (laidunnus ja/tai niitto, ei rehevöitymistä) **pitkä jatkuvuus**
- **sekä sen seurauksena muotoutunut edustava kasvillisuus** ja lajisto
- **uhanalaiset ja harvinaiset perinteisestä karjatalouskäytöstä hyötynneet lajit** (myös vanhojen puiden ja lahopuiden lajit)
- **monimuotoinen eliölajisto** (toisaalta itseisarvo, toisaalta kuvastaa maankäyttöhistoriaa)
- **edustavien uhanalaisimpien luontotyyppi-ryhmien/ luontotyyppien esiintyminen.**

Arvottaessa tarkastellaan ensisijaisesti kohteen nykytilaa. Kohdetta arvotettaessa tulee kuitenkin huomioida, miltä kohde näyttäisi, jos perinteinen maankäyttö aloitettaisiin uudelleen tai nykyisiä hoitotoimenpiteitä tehostettaisiin tarvetta vastaviksi. Eli arvioidaan kohteen palautuvuutta tai kunnostuspotentiaalia. Esimerkiksi kahdesta yhtä umpeenkasvaneesta alueesta lajistoltaan edustavampi olisi paremmin ennallistettavissa.

Kohteen arvotuksessa tulee huomioida kaikki arvoa nostavat ja alentavat tekijät (Taulukko 1). Nämä ovat myös ne tekijät, joilla inventoinnissa kohteelle annettu arvoluokka perustellaan maastolomakkeeseen. Kohteen arvoa nostavat etenkin vanhojen maankäyttötapojen jatkuvuus, valtakunnallisesti uhanalaiset perinteisestä karjatalouskäytöstä hyötävät lajit ja harvinaiset kasvillisuustyypit (ks. taulukko 2), korkea kasvilajitiheys, sekä niitto ja rehun talteen kokoaminen, lehdestys tai lehdestetyt puut, myös aiemmin (40 - 100 v. sitten) lehdestetyt (latvotut) puut. Lisäksi perinteinen laidunnus, edustavuus, harvinaisuus, erikoisuus, monipuolisuus, laajuus, alueellisesti uhanalaiset lajit, harvinaiset lajit, lajirunsaus, kasvillisuuden mataluus ja maakivien runsaus nostavat kohteen arvoa. Puustoisilla tyypeillä edustava hakamaarakenne, puuston erirakenteisuus, vanha puusto ja lahoppuusto nostavat kohteen arvoa. Samoin, mikäli alueella on kiinteä muinaisjäänös, vanhoja maalaamattomasta puusta tehtyjä rakennuksia ja/tai rakenteita, kivivaitoja tai -raunioita, kohde sijaitsee kulttuurihistoriallisesti arvokkaalla ja/tai maisemallisesti merkittävällä alueella, sen läheisyydessä sijaitsee muita arvokkaita kohteita, se on arvokas tutkimus-, opetus- tai virkistyskohde,

tai sillä on hyvät hoidon järjestämisen mahdollisuudet tai kehittymismahdollisuudet.

Kohteen arvoa alentavia tekijöitä ovat keino-lannoitus, kylvöt, lisärehu, laidunnus peltolaitumien yhteydessä, muu rehevöityminen, tyyppikasvien runsaus, metsätaloudellisista näkökohdista tehdyt puuston hakkuut puustoisilla tyypeillä, niittyjen metsitys, torjunta-aineiden käyttö, ojitus, ylitai alilaidunnus, niukkalajisuus, korkearuohoisuus, heinittyminen, ruovikoituminen, vesottuminen, pensoittuminen, sekä pilattu lähiympäristö.

Maastolomakkeella (2B, excel-muodossa) on myös laskukaava, jonka tuottamien summa-arvojen perusteella voidaan myös haarukoida mihin arvoluokkaan kohde sijoitetaan. Se on kuitenkin luotu lähinnä kokematon kartoittajaa varten, ja on vain suuntaa-antava. Varsinainen arvoluokan arviointi tehdään em. arvotekijät, sekä kunkin maakunnan kohteiden taso ja erityispiirteet huomioiden, pääpainon ollessa ensiksi mainituissa arvottamisen keskeisimmissä tekijöissä.

Käytettävät arvoluokat ovat:

- **V valtakunnallinen**
- **M+ maakunnallinen** + (lähellä valtakunnallista tasoa)
- **M maakunnallinen**
- **M- maakunnallinen** - (lähellä paikallista tasoa)
- **P+ paikallinen** + (lähellä maakunnallista tasoa)
- **P paikallinen**
- **P- paikallinen** – (juuri ja juuri joitakin perinnemaisema-arvoja)
- **K kunnostuskelpoinen** (ei täytä perinnemaisema-arvoluokkien kriteerejä, mutta omaa potentiaalia nousta korkeampaan luokkaan kunnostuksen ja hoidon myötä)
- **E ei perinnemaisema-arvoa** (inventoitu kohde, jolla ei ole perinnemaisema-arvoa tai aiemmat luontoarvot on täysin menetetty)
- **U uusympäristö**
- **L luontaisesti avoimet**

Kukin arvoluokka ja sen kriteerit on esitelty seuraavissa luvuissa, sekä kunkin arvoluokan keskeisimmät tekijät tiivistetysti taulukossa 3.

Taulukko 1. Perinnemaiseman arvoa nostavat ja alentavat tekijät.

Kohteen arvoa nostavia tekijöitä		Kohteen arvoa alentavia tekijöitä	
++ huomattavasti	+ hieman	-- huomattavasti	- hieman
vanhojen maankäyttötapojen jatkuvuus (>50v)	hyvät kehittymisen (tai hoidon järjestämisen) mahdollisuudet	rehevöityminen, keinolannoitus	huonot hoidon järjestämisen mahdollisuudet
valtakunnallisesti uhanalaiset lajit	alueellisesti uhanalaiset tai harvinaiset lajit ja/tai lajirunsaus	typpikasvien runsaus	niukkalajisuus, runsas karikkeen määrä
harvinaiset kasvillisuustyypit	monipuolisuus ja/tai laajuus	maanmuokkaus	ojitus
niitto ja rehun talteen kokoaminen	ei-rehevöittävä laidunnus	kylvöt	yli-/alilaidunnus, lisärehu
lehdestys tai lehdestetyt puut	edustava hakamaarakenne, erirakenteinen, vanha puusto	metsätaloudelliset puuston hakkuut	metsitys
kasvillisuuden edustavuus, korkea kasvilajitiheys	kasvillisuuden mataluus		korkearuohoisuus, heinittyminen, ruovikoituminen
harvinaisuus ja/tai erikoisuus	maakivien runsaus		vesoittuminen, pensoittuminen
harvinainen/runsas linnusto tai hyönteis-/sienilajisto			torjunta-aineiden käyttö
kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemallisesti arvokas alue	maisemallisesti merkittävä alue		
kiinteä muinaisjäänös	vanhoja rakennuksia tai rakenteita (riukuaidat, kivirauniot)		
arvokas tutkimus- tai opetuskohte, arvokas lähiympäristö	virkestyskohde		pilattu lähiympäristö

Taulukko 2. Perinnemaiseman arvoa ja hoidon kiireellisyyttä nostavat harvinaiset ja hyvin harvinaiset kasvillisuustyypit. Taulukon oikeassa sarakkeessa on esitetty vasemman ja kesimmäisen sarakkeen luontotyyppiä mahdollisesti vastaavat Natura-luontotyypit (Liitteessä 9 on tarkempi vertailu luontodirektiivin tyyppien ja LuTU-arvioinnin luontotyyppien vastaavuudesta).

Harvinaisiksi kasvillisuustyypeiksi on poimittu luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin perusteella uhanalaisimmat (äärimmäisen uhanalaiset CR) luontotyyppiryhmät ja hyvin harvinaisiksi kasvillisuustyypeiksi pääosin uhanalaisimmat (äärimmäisen uhanalaiset CR sekä harvinaiset ja/tai pienialaiset) luontotyypit. Hyvin harvinaisten tyyppien esiintymien nostaa kohteen arvon yleensä vähintään maakunnallisesti arvokkaaksi (huomioiden kuitenkin myös muiden maakunnallisen kohteen kriteerien täytyminen). Luontotyyppiryhmänsä tyypeistä yleisimpiä (kedoista heinäkedot, kosteista niityistä heinäniityt ja ei-edustavat suurruohoniityt) on siirretty tässä yhteydessä huomioitavaksi vain harvinaisena kasvillisuustyyppinä. Sama koskee sekapuu- ja havupuuhakamaita, koska useimmat näistä ovat edustavuudeltaan heikentyneitä verrattuna jalopuu- tai lehtipuuvaltaisiin hakamaihin. Myös edustavimmat runsaslahopuiset lehtimetsä- ja sekametsälaitumet on nostettu harvinaisina esiin.

Harvinaiset kasvillisuustyypit	Hyvin harvinaiset kasvillisuustyypit	Mahdollisesti vastaava Natura-luontotyyppi (*priorisoitu)
Nummet (Varpunummet)	Pienruoho-varpunummet, heinä-varpunummet	Kuivat nummet 4030
	Kalkkivaikutteiset kalliokedot	Alvarit ja kalkkivaikutteiset kalliokedot* 6280
Kedot (Heinäkedot)	Kalkkivaikutteiset pienruohokedot, karut pienruohokedot, kangaskedot, mäkikaurakedot	Kuivat niityt ja pensaikot kalkkipitoisella alustalla* 6210, Runsalajiset kuivat ja tuoreet niityt* 6270, Kuivat nummet, Runsalajiset jäkkiniiityt
Tuoreet niityt (Tuoreet heinäniityt)	Tuoreet pienruohoniityt, Tuoreet suurruohoniityt	Runsalajiset kuivat ja tuoreet niityt* 6270, Runsalajiset jäkkiniiityt* 6230
Kosteet niityt (Kosteet heinäniityt)	Kalkkivaikutteiset kosteat niityt, (edustavat) kosteat ruohoniityt	Siniheinäniityt 6410, Kosteet suurruohoniityt 6430, Runsalajiset jäkkiniiityt* 6230
	Sisävesien matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja sararantaniityt	
Merenrantaniityt (pikkuluikka-hapsiluikka-merenrantaniityt, luikka- ja kaislamerenrantaniityt, korkeakasvuiset merenrantaniityt)	Suursaramerenrantaniityt, matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja saramerenrantaniityt, suolamaalaukut	Merenrantaniityt* 1630
	Tuoreet heinä- ja suurruohotulvaniityt, kuivat pienruohotulvaniityt	Tulvaniityt 6450
Suoniityt		
	Lehdesniityt, vesaniityt	Lehdes- ja vesaniityt 6530
Hakamaat (Sekapuu- ja havupuuhaat)	Jalopuuhaat, vanhapuustoiset haat	Hakamaat ja kaskilaitumet 9070
Edustavimmat, runsaslahopuiset lehtimetsä- ja sekametsälaitumet		Hakamaat ja kaskilaitumet 9070

4.3.3 Valtakunnallisesti arvokas perinnemaisema (V) – Erittäin edustava

Pitkään yhtäjaksoisesti (korkeintaan muutamman vuoden katkos) jatkuneen ja edelleen jatkuvan perinteisen laidunnuksen tai niiton ansiosta alueella on erittäin edustavaa perinnekasvillisuutta ja runsas perinnebiotooppieliöstö. Alueella ei tarvitse esiintyä harvinaisia/uhanalaisia lajeja, mikäli maankäyttö on perinteistä. Perinteisesti ja pitkään yhtäjaksoisesti niitetty tai lehdestetty alue on aina valtakunnallisesti arvokas.

Yleisesti kohdetta luonnehtii hyvin pitkään, yleensä yli 100 vuotta (vähintään 50 vuotta), jatkunut laidunnus ja/tai niitto ja sen johdosta syntynyt luonteenomainen kasvillisuus. Usein valtakunnallisesti arvokkaat kohteet ovat laajoja, useista perinnemaisematyypeistä koostuvia, sekä kasvillisuudeltaan ja maisemaltaan erityisen edustavia. Kohde, jonka perinteinen käyttö on lakannut tai väliillä tauonnut, voi olla valtakunnallisesti arvokas, jos **kasvillisuus ja kasvisto ovat vielä pitkään jatkuneen käytön synnyttämiä.** Perinteisen käytön loppumisesta on aikaa n. 1 – 10 vuotta kosteilla ja tuoreilla niityillä, kedoilla toisinaan pidempäänkin.

Valtakunnallisesti arvokas voi lisäksi olla kohde:

- A) jota edelleen laidunnetaan, mutta joka on **kärsinyt lievästi rehevöitymisestä** tai
- B) jonka **perinteinen käyttö on loppunut, mutta** sen perinnemaisemaluonne on pääosin säilynyt (**kasvillisuus ei ole juurikaan ehtinyt muuttua**) tai
- C) joka on otettu pidemmän tauon jälkeen uudelleen perinteiseen käyttöön, ja sen perinnemaisemaluonne (kasvillisuuden edustavuus) on pääosin palautunut ennallistustoimien ja pidempään (esim. yli 10 vuotta) jatkuneen hoidon myötä,

ja sillä on **hyvin edustava kasvillisuus ja**

- 1. hyvin harvinaisia kasvillisuustyyppisiä tai**
- 2. valtakunnallisesti uhanalaisia perinnebiotooppilajeja.**

HUOM. Valtakunnallisesti arvokkaalla:

a) **hakamaalla on edustava hakamaarakenne.** Hakamaarakenteeltaan vähemmän tyypillisellä

kohteella on poikkeuksellisen monipuolinen ja edustava lajisto tai valtakunnallisesti uhanalaisia lajeja. Edustavan hakamaarakenteen omaavat jalopuuhakamaat ovat valtakunnallisesti arvokkaita.

b) **metsälaitumella** laiduntaminen on ollut yhtäjaksoista ja kestänyt kauan, mielellään yli sata vuotta, eikä se ole rehevöitynyt. Sen (ylis-)puusto on pääosin vanhaa, puusto on erirakenteista ja sillä voi olla runsaasti lahoppua. Sillä esiintyy **harvinaisia ja uhanalaisia perinnemaisemalajeja** tai se liittyy kiinteästi muihin arvokkaisiin perinnebiotooppeihin.

c) **niityillä** perinteinen laidunnus ilman rehevöitymistä on jatkunut hyvin pitkään. Kasvilajitiheys voi olla rehevöitymisen (tai alilaidunnuksen) myötä hieman laskenut, mutta on kuitenkin tuoreella niityllä keskimäärin yli 25 kasvilajia neliometrillä.

d) **rantaniityillä** on nähtävissä vedenkorkeuden (ja suolaisuuden) vaihteluiden vaikutuksesta **kasvillisuuden vyöhykkeisyyttä tai mosaiikkisuutta**, eli sillä esiintyy useita kasvillisuustyyppisiä. Kohde on myös rantaniitytysin alueelliseen keskikokoon nähden **laaja ja pääosin matalakasvuinen**, sekä sisältää veteen asti avointa rantaa ja/tai lieterantaa, joten se toimii myös vaativan rantalinnuston elinympäristönä ja ruokailualueena.

4.3.4 Maakunnallisesti arvokas perinnemaisema (M) - Edustava

Pitkään jatkuneen ja edelleen jatkuvan (lähes) perinteisen maankäytön ansiosta alueella on tyypillistä perinnekasvillisuutta ja monipuolinen lajisto. Alueella ei ole merkkejä lannoituksesta tai vain osaa siitä on lannoitettu. Osa on voinut olla peltoa, mutta on jo kehittänyt niittymäiseksi tai ketomaiseksi (peltokäytöstä ja lannoituksesta on vuosikymmeniä).

Maakunnallisesti arvokkaat kohteet ovat usein laajahkoja ja kasvillisuustyypeiltään vaihtelevia, niillä esiintyy hyvin harvinaista kasvillisuustyyppiä, ja ainakin osa kasvillisuudesta on edustavaa, matalakasvuista ja pienruohovaltaista. Puustoisilla tyypeillä myös puusto on rakenteeltaan edustavaa. Ne erottuvat selkeästi ympäristöstään maisemallisesti kauniina. Maakunnalliset kohteet jaetaan kolmeen ryhmään (M+, M, M-) sen mukaan, kuinka tiukasti ne täyttävät eri arvokriteerit.

Maakunnallisesti arvokas voi lisäksi olla kohde:

A) joka on rehevöitynyt lannoituksen, ylläpidon tms. seurauksena, tai

B) jonka perinteinen maankäyttö on lakannut, jos sen loppumisesta on niin vähän aikaa, että kasvillisuus ei vielä ehtinyt muuttua paljon, tai
C) joka on otettu pidemmän tauon jälkeen uudelleen perinteiseen käyttöön, ja sen perinnemaisemaluonne (kasvillisuuden edustavuus) on pääosin palautunut ennallistustoimien ja pidempään (esim. yli 10 vuotta) jatkuneen hoidon myötä, tai

D) joka on selvästi umpeenkasvanut,

mutta sen **lajisto ja kasvillisuus on edelleen monipuolinen ja**

1. sillä **esiintyy (alueellisesti) uhanalaisia lajeja** tai

2. se on **kasvillisuustyyppiltään hyvin harvinaisen** (taulukko 1) tai

3. se on **maisemallisesti arvokas, siihen liittyy kohtalaisen hyväkuntoisia** (ladot, niittysaunat ym.) tai tunnistettavia (padot, kasteluojat ym.) perinteiseen käyttöön liittyviä **rakenteita, tai muinaisjäänöksiä.**

HUOM: Maakunnallisesti arvokas/arvokkaalla:

a) **hakamaalla on selvästi erottava hakamaarakenne ja/tai edustava puusto, jossa on järeitähän vanhoja leveälatvuisia (lehti)puita.**

b) **metsälaidun** ei ole ollut lannoituksen piirissä. Sitä on pitkään ja yhtäjaksoisesti laidunnettu ja sillä on **monipuolinen lajisto, mielellään harvinaisiakin lajeja** ja puustorakenne on vaihteleva.

c) **niitty koostuu pienruoho- tai suurruohovaltaisista kasvillisuustyypeistä.**

d) **rantaniitty on riittävän laaja ja matalakasvuisen** toimiakseen myös vaativan rantalinnuston elinympäristönä, **ja/tai** kasvillisuudessa on nähtävissä vedenkorkeuden (ja suolaisuuden) vaihteluiden vaikutuksesta **vyöhykkeisyyttä tai mosaiikkisuutta**, eli kasvillisuustyyppiä on useita.

e) rantaniitty sisältyy Natura 2000-verkoston SPA-kohteeseen ja sen suojeluperusteena on hoidosta merkittävästi hyötyviä vesi- ja rantalintulajeja (jotka on esitetty liitteessä 5).

f) perinnebiotooppi(tyyppi) sisältyy Natura 2000 -verkoston SAC-kohteeseen ja on sen suojeluperusteena olevaa luontodirektiivin perinnebiotooppiluontotyyppiä (ja pääosan tyyppin alasta tulee olla edustavuudeltaan hyvä). Ko. tyytit on lueteltu maastolomakkeessa. Liitteessä 7 on kuvailtu pe-

rinnemaisemien luontotyytit ja liitteessä 9 on vertailtu niiden vastaavuutta Natura-luontotyypeihin. Ks. myös taulukko 2.

4.3.5 Paikallisesti arvokas perinnemaisema (P)

Kohdetta laidunnetaan tai niitetään, mutta käyttö ei ole ollut perinteisen kaltaista (esim. lannoitettu) tai se on välillä tauonnut pidemmäksi aikaa, ja siksi kasvillisuus ei ole kovin edustavaa. Usein **monipuolisempaa kasvillisuutta on jäljellä vain pieniä sirpaleita.**

Mikä tahansa laidunnettu alue ei ole arvokas perinnemaisema. Paikallisesti arvokkaalla kohteella on perinnemaisemille ominaista kasvillisuutta. Puustoisilla tyypeillä on jäljellä myös puuston rakennepiirteitä (hakamailla suuria vanhoja, alas asti oksaisia puita, metsälaitumilla vanhoja puita tai monipuolinen ikä- ja lajistorakenne) tai puustorakenteen tulisi olla peruskunnostuksella kohtuullisen ajan kuluessa palautettavissa. Paikallisesti arvokkaat kohteet jaetaan kolmeen ryhmään (P+, P, P-) sen mukaan, kuinka tiukasti ne täyttävät arvokriteerit.

Paikallisesti arvokas voi lisäksi olla kohde:

A) jonka perinteinen maankäyttö on lakannut ja kasvillisuus on jo selvästi muuttunut, mutta sillä on kohtalaisesti säilynyttä perinnekasvillisuutta, tai

B) joka on otettu pidemmän (esim. 10 - 50 vuoden) tauon (tai rehevöittävän laidunnuksen) jälkeen uudelleen perinteiseen käyttöön, ja sen perinnemaisemaluonne (tyypillinen kasvillisuus) on pääosin palautunut ennallistustoimien ja pidempään (esim. yli 5 - 10 vuotta) jatkuneen hoidon myötä,

ja 1. sen lajistossa on **alueellisesti uhanalaisia tai harvinaisia lajeja** tai

2. sen lajisto ja kasvillisuus ovat kohtalaisen **monipuolisia tai tyyppiltään harvinaisia.**

Paikallisesti arvokkaita kohteita ovat

a) **entinen pelto**, jota on jo pitkään (yli 30 – 50 vuotta) käytetty ei-rehevöittävästi laitumena ja joille on kehittynyt (kohtalaisen) monipuolista niitetykasvillisuutta.

b) **metsälaidun**, jos laidunnus on jatkunut kohtalaisen pitkään. Laidunta voi olla vähäisessä määrin lannoitettu. Mikäli laidunnuksen jatkuvuutta ei ole, metsälaitumella on vähintään niittyaikuilla edustavaa perinnebiotooppilajistoa, myös jokunen harvinaisehko laji.

c) **hakamaa**, jolla on selkeä **hakamaarakenne** (puuryhmien ja niittyaiukkujen mosaiikki), vaikka se on jonkin verran rehevöitynyt (ei voimakkaasti). Niittyaikuissa on tyypillistä perinnebiotooppilajistoa.

d) pohjoissuomalainen **ojittamaton suoniitty**, jos sen maisemapiirteet ovat säilyneet suhteellisen ehyinä ja niihin liittyy perinteisestä käytöstä kertovia rakennuksia/rakenteita.

4.3.6 Kunnostuskelpoiset (K)

Alueella on kunnostuksen myötä **mahdollisuus saavuttaa takaisin perinnemaisema-arvojaan**.

Kunnostuskelpoinen on

A) hoidettu kohde, jonka perinnemaisema-arvot eivät vielä täytä paikallisesti arvokkaan perinnemaiseman kriteerejä.

B) kohde, jonka arvo on kärsinyt vääranlaisesta hoidosta (esim. ylilaidunnus, lisärehu), ja jolla on niukalti jäljellä perinnemaisema-arvoja, mutta kohteella arvioidaan olevan mahdollisuus osin saavuttaa takaisin menetettyjä arvoja oikeanlaisella hoidolla.

C) kohde, jonka hoito on lakannut, mutta jolta on tiedossa perinteinen maankäytön historia ja sillä on hoidon myötä mahdollista nousta edellä mainittuihin arvoluokkiin.

Sillä on jäljellä hieman perinnemaisemille tyypillistä lajistoa (esim. niittykasvillisuutta ja huomion-arvoisia perinnemaisemalajeja) ja usein voimakkaasta umpeenkasvusta huolimatta joitakin perinnemaisematyyppin ominaispiirteitä (hakamaapuita, monipuolinen puustorakenne ja/tai vanha puusto). Kunnostuskelpoisuus riippuu paljolti maaperän ravinnepitoisuuksista. Metsittyneet entiset niityt ovat paremmin kunnostuskelpoisempia, kuin pahoin rehevöityneet ja peltokäytössä olleet alueet. Arvonsa muuten menettäneellä perinnemaisemalla on vielä kulttuurihistoriallista tai maisemallista arvoa (esim. sijaitsee valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella).

Kunnostuskelpoisten luokkaan kuuluu pääosa hoitamattomista maatalouden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelussa perinnemaisemiksi

todetuista kohteista. Tähän kuuluvat myös ne aiemmin maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaiksi inventoidut kohteet, jotka pitkään (vuosikymmeniä) hoitamattomina ovat menettäneet pääosan arvoistaan, mutta joiden arvot ovat vielä peruskunnostuksella ja hoidolla palautettavissa. Myös hoidon piirissä olevat, mutta puustorakenteeltaan yksipuoliset metsälaitumet ja hakamaat (tasaikäinen, tasavälein harvennettu ja/tai lajistoltaan yksipuolinen puusto) luetaan kunnostuskelpoisten luokkaan, jos puustorakenne voidaan pidemmällä aikajänteellä palauttaa esim. lehtipuustoa suosivin harvennuksin.

Laidunkäytössä olevia voimaperäisesti lannoitettuja alueita tai entisiä peltoja, joiden peltokäytöstä on kulunut alle 30 – 50 vuotta, ei yleensä lueta perinnebiotoopeiksi. Poikkeuksena ovat pitkään yhtäjaksoisesti niitetyt ja niukkaravinteisilla tai hiekkamailla sijaitsevat pelto, etenkin mikäli ne sijaitsevat lännestä etelään avautuvilla rinne- mailla. Niiden arvoluokka määräytyy niille kehittyneen kasvillisuuden edustavuuden mukaan. Lisäksi laidunkokonaisuuksiin liittyviä ja niiden sisällä sijaitsevia pieniä peltoja voidaan ottaa rajuksiin mukaan erillisinä osa-alueina, jotka arvotetaan kunnostuskelpoiksi kohteiksi ja luontotyyppiä kirjataan entinen pelto.

4.3.7 Ei perinnemaisema-arvoa (E)

Alue on **aiemmassa inventoinnissa todettu arvokkaaksi perinnebiotoopiksi, mutta sillä ei ole enää lainkaan perinnemaisemien tyypillisiä piirteitä**.

Alue:

A) jonka **käyttö ei ole perinteisen kaltaista** (lannoitettu, ympärivuotisena laitumena, tms. voimakkaasti rehevöitynyt) ja siksi **perinnemaisemille ominaista kasvillisuutta ei esiinny**, eikä kohteella ole maisemallisia tai kulttuurihistoriallisia arvoja.

B) joka on selkeästi **menettänyt perinnemaisema-arvonsa**, kuten täysin umpeenkasvanut kohde, joita **ei ole mahdollista kunnostaa** tai peltokäyttöön otettu tai rakennettu kohde.

4.3.8 Uusympäristöt (U)

Uusympäristöt, joilla on merkittävää perinnemaisemalajistoa/kasvillisuutta, mutta joilla ei ole vanhaa karjatalouteen liittyvää maankäyttöhistoriaa.

Tällaisia voivat olla harjualueiden, rata-alueiden, ampumakenttien, voimajohtoalueiden, hiekan ja soranottoaikojen (ketomaiset) paahdeympäristöt. Lisäksi tienvarsien, laskettelurinteiden, kaupunkien joutomaiden ja viheralueiden, painolastialueiden sekä linnoitus- ja vallitusalueiden ketomaiset ja niittymäiset ympäristöt luetaan näihin. Myös puustoisia ympäristöjä (mm. viheralueiden hoitoluokituksen mukaisia puustoisia alueita) voi ottaa mukaan näihin, mikäli perinnemaisemalajisto hyötyy niiden hoidosta ja niistä on mahdollisuus kehittyä monimuotoisia hakamaisia tai niittymäisiä elinympäristöjä.

4.3.9 Luontaisesti avoimet (L)

Luontaisesti avoimet luontotyypit, joilla esiintyy perinnemaisemalajistoa, mutta kohteella ei välttämättä ole vanhaa maankäyttöhistoriaa.

Kyse on yleensä luontaisesti (jään ja tuuliolosuhteiden vuoksi) avoimena pysyvistä niittytyypeistä, jotka liittyvät usein hoitokokonaisuuksiin etenkin rannoilla ja saaristossa. Yksinään esiintyviä luontaisesti avoimia niittykohteita ei yleensä inventoida perinnemaisemainventoinnin yhteydessä, eli koko kohteen arvoluokkana tätä ei yleensä käytetä.

Taulukko 3. Perinnemaisemien arvoluokat, arvottamiseen vaikuttavat keskeiset tekijät.

Arvo	Keskeisiä tekijöitä kohteella
V Erittäin edustava	<ul style="list-style-type: none"> • lähes yhtäjaksoinen perinteinen maankäyttö jatkuu • valtakunnallisesti uhanalaiset perinteeseen karjatalouskäyttöön liittyvät lajit • lajisto/kasvillisuus monipuolinen tai kasvillisuustyyppi harvinainen • jos maankäyttö loppunut: useita uhanalaisia lajeja tai hyvin harvinainen kasvillisuustyyppi • jos otettu uudelleen käyttöön 5-30 v. tauon jälkeen, kuten ed. ja edustavuus palautunut (yli 10 v. jatkunut hoito)
M+ M M- Edustava	<ul style="list-style-type: none"> • pitkään jatkunut ja jatkuva perinteinen tai lähes perinteinen maankäyttö • tyypillinen kasvillisuus ja monipuolinen lajisto • jos käyttö muuttunut/loppunut: (alueellisesti) uhanalaisia lajeja, monipuolinen lajisto ja kasvillisuus ja harvinaisen kasvillisuustyyppi tai maisemallisesti arvokas ja rakenteet hyväkuntoisia tai muinaisjäännös • jos otettu uudelleen käyttöön 10 - 50 vuoden tauon jälkeen, kuten ed. ja edustavuus pääosin palautunut (yli 10 v jatkunut hoito) • rantaniityllä esiintyy Natura 2000 -verkoston SPA-kohteen suojeluperusteena olevia, hoidosta merkittävästi hyötyviä vesi- ja rantalintulajeja • Natura 2000 -verkoston SAC-kohteen suojeluperusteena olevat luontodirektiivin perinnebiotooppiluontotyypit
P+ P P-	<ul style="list-style-type: none"> • aiempi perinteisen maankäytön historia; käyttö ei perinteisen kaltaista – kasvillisuus ei ole kovin edustavaa, mutta kohteella on yhä huomionarvoisia lajeja • puustoisilla tyypeillä rakennepiirteitä (hakamailla järeitä lehtipuita/mäntyjä, metsälaitumilla vanhoja puita/ muuten monipuolinen ikä- ja lajistorakenne) • jos maankäyttö loppunut tai otettu uudelleen käyttöön pidemmän tauon jälkeen: lajisto /kasvillisuus kohtalaisen monipuolinen tai alueellisesti uhanalaisia lajeja tai harvinainen kasvillisuustyyppi, sekä perinnemaisemille tyypillinen kasvillisuus pääosin palautunut
K	<ul style="list-style-type: none"> • aiempi perinteisen maankäytön historia, jäljellä joitakin perinnemaisema-arvoja • kunnostuksen ja oikean hoidon myötä mahdollisuus palauttaa arvoja
E	<ul style="list-style-type: none"> • kohde aiemmin inventoitu arvokkaaksi perinnebiotoopiksi • kasvillisuudessa tai puustorakenteessa ei perinnemaisemille tyypillisiä piirteitä • arvoja ei ole mahdollista kunnostustoimilla tai hoidolla palauttaa • ei maisemallisia tai kulttuurihistoriallisia arvoja
U	<ul style="list-style-type: none"> • Uusympäristöt, joilla merkittävää perinnemaisemalajistoa/kasvillisuutta • ei tunnettua vanhaa karjatalouskäyttöhistoriaa.
L	<ul style="list-style-type: none"> • Luontaisesti avoimet luontotyypit, joilla esiintyy perinnemaisemalajistoa • ei välttämättä vanhaa maankäyttöhistoriaa

4.4. Kohteiden erilaisten arvojen huomioiminen

Kasvillisuus on ollut ja tulee edelleen olemaan selkeä painopiste perinnemaisemien inventoinnissa, koska perinnebiotooppien luokittelu perustuu kasvillisuustyyppeihin. Kasvillisuustyyppejä ja niiden edustavuutta puolestaan kuvaa vaativien ja harvinaistuvien kasvilajien esiintyminen ja kasvilajiston runsaussuhteet. Lisäksi inventoinnit painottuvat kasvillisuuteen, koska kasvillisuuden avulla voidaan arvioida kohteen maankäyttöä, sen perinteisyyttä, jatkuvuutta ja maankäytön historiaa. Tämä vanhan maankäytön tuottama kasvillisuuden tai puuston rakenne on edelleen – jopa hoitamattomilla kohteilla – tunnistettavissa mm. ilmakuvilta. Esimerkiksi eläinlajiston vastaavan tasoinen inventoiminen vaatisi moninkertaiset voimavarat (riippuvainen inventoinnin ajankohdasta ja sääoloista, sekä vaatisi useita käyntikertoja/kohde) ja edellyttäisi nykyistä parempaa tietotasoa eläinlajiston indikaattoriarvoista. Kasvilajisto on siten sekä arvokas osa perinnemaisemaa, mutta myös toimiva ja kustannustehokas väline muiden perinnemaisemien arvojen selvittämiseen ja arvioimiseen. Se ilmentää usein hyvin esimerkiksi hyönteislajistolle soveliaista ympäristöä.

Kuitenkin myös muiden eliöryhmien monipuolisuus ja edustavuus, sekä maisema ja kulttuuri-perintö ovat selkeästi osa kunkin perinnemaisemakohteen identiteettiä, ja niiden esiintyminen, erikoisuus ja/tai ainutlaatuisuus muodostavat osan kohteen arvosta. Näitä pyritään huomioidaan inventoinnissa aiempaa enemmän, etenkin arvoluokkaa ja hoitosuosituksia arvioitaessa.

4.4.1 Muinaisjäännökset

Perinnemaisemassa sijaitseva muinaisjäännös on osa sen historiaa ja nostaa sen arvoa, etenkin jos muinaisjäännös liittyy perinnebiotoopin syntyyn (ja näkyy siinä, esim. rautakautinen tai historiallisen ajan asuinpaikka arkeofyyteinä, kaskiraunioalue, niitypirtin jäänteet). Sen sijaan jos muinaisjäännös (esim. kivikautinen asuinpaikka, 1. maailmansodan aikainen linnoitus, tervahauta, tienpohja) ei suoraan liity kohteen historiaan, sen perinnebiotoopin arvoa nostava vaikutus on vähäisempi. Koska muinaisjäännös on muinaismuistolain suojelma kohde, se tulee aina merkitä maastolomak-

keeseen sijaitessaan inventointikohteella (vaikuttaa myös kohteen hoitoon, koska vaatii muinaismuistolain 10 § mukaisen hoitoluvan).

4.4.2 Maisemalliset arvot

Kohteen yleiskuvaukseen kuvataan maisemallisista arvoista mm. visuaalisesti ehjä maisemakuva, mutta myös maiseman vaihtelevuus ja omaperaisuus. Inventoinnissa tarkastellaan sekä alueen sisäistä maisemaa, näkymistä ympäristöön, että ympäristöä. Jos joltain kohdin näkyy poikkeuksellisen kauas, merkitään suunta ja kuvailaan näkymä. Samoin selostetaan miten kohde ja sen lähiympäristö erottuvat maisemassa, sekä sen merkittävät maisemaelementit kuten maisemapuut, siirtolohkareet ja kalliot. Edellä mainitut huomioidaan inventoinnissa yhtenä merkittävänä tekijänä (lomake 2B) kohteen arvoon tai tilaan vaikuttavia tekijöitä arvioitaessa (Maisemallinen arvo, näkyvyys). Poikkeuksellisen merkittävä maisema voidaan sisällyttää arvotekijänä myös Erikoisuus/harvinaisuus –kohtaan, mikäli sen maisema on todellakin alueellaan erikoisuus tai harvinaisuus.

Lomakkeeseen merkitään myös (2A, kohta Suojelu), mikäli alue kuuluu arvokkaalle maisemaluokalle. Mikäli kohde muodostaa merkittävän osan ko. maisema-alueen tai maisemanhoitoalueen (ks. selite liite 10.) kokonaisuudesta, tulee maisemallisia tekijöitä painottaa kohteen arvossa vieläkin enemmän. Tällöin kohteen arvoluokka voi nousta esimerkiksi maakunnalliseksi, vaikka se muuten eliölajistoltaan olisi paikallista tasoa.

4.4.3 Muut lajistoarvot

Kohteen arvon määrittämisessä ovat keskeisessä roolissa lajistoarvot, sekä niiden runsaus koko alueella tai neliömetrillä, että myös vaativien ja harvinaisten (uhanalaisten) lajien esiintyminen. Useimmiten perinnemaisemien yhteydessä on keskitytty putkilokasveihin, koska ne on kohteilta kattavimmin kartoitettu. Yhtä hyvin voidaan kuitenkin huomioida myös itiökasvistoa (sammalia kalkkialueilla, jäkälä hakamailla tai sieniä kedoilla tai metsälaitumilla), mikäli niitä on kartoitettu tai kartoittajalla on osaamista ja aikaa kartoittaa myös muita eliöryhmiä. Havainnot muiden eliöryhmien monipuolisuudesta ja harvinaisista lajeista voidaan yhtä hyvin huomioida kohteen arvoluokkaa

arvioitaessa kuin putkilokasvienkin, ja lajihavainnot voidaan kirjata ylös. Tunnetuilla kohteilla on ennen maastokäyntiä hyvä selvittää myös kaikki kohteella havaittu uhanalainen lajisto Hertasta, ja lajit yritetään havaita uudelleen inventoinnin yhteydessä tai ainakin pitää silmät auki mahdollisten havaintojen varalta.

Edellä mainitut huomioidaan erityisesti lomaketta 2B täytettäessä (kohdassa Arvoon tai kohteen tilaan vaikuttavat tekijät: Hyönteislajisto, linnusto tai sienistö). Tässä yhteydessä arvioidaan, miten kohde toimii muiden eliöryhmien kuin putkilokasvien monimuotoisuuden edistäjänä. Niillä kohteilla, joista on seurantatietoa esim. maatalousympäristön perhosista, pistiäisistä, luteista, kovakuoriaisista, tai esimerkiksi palosirkasta, ne kirjataan lomakkeen 2A muihin lajistohavaintoihin (tai tehdään erillinen lajilistaus). Niihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota kedoilla, niityillä ja hakamailla. Mainituilla tyypeillä esiintyy myös erityistä sienilajistoa, samoin kuin vanhaa puustoa ja lahoppuustoa sisältävillä metsälaitumilla, joissa kiinnitetään huomio myös kääpiin ja kovakuoriaisiin. Sienistä maakielet (*Geoglossum*, *Microglossum*, *Trichoglossum*) ovat ryhmänä helposti tunnistettavia ja hyviä indikaattorilajeja. Jos näitä havaitaan, niistä kerätään näyte myöhempään määrittämiseen. Sompasammalet (*Splachnum* spp.) ovat helposti tunnistettavia metsälaidunten indikaattoreita.

Etenkin rantaniityillä, joissa putkilokasvisto ei aina ole niin monimuotoista kuin muilla niittytyypeillä, kiinnitetään erityishuomio linnustoon. Pääosin kerätään tieto alueella pesivästä vaativasta ranta- ja vesilintulajistosta (ks. liite 5.) ja yritetään havaita lajistoa inventointikäynnillä sen sijoituksessa sopivaan ajankohtaan. Rantaniittyjen inventointeja onkin hyvä sijoittaa myös alkukesälle. Mikäli maastokäynnin aikana ei pystytä tekemään lintuinventointia, tietojen saatavuus tarkastetaan ELY-keskuksista, Metsähallituksesta, sekä mahdollisista muista rekistereistä ja tietolähteistä, ja tiedot täydennetään inventointilomakkeille ennen kohteen arvon määrittämistä.

Kohteen arvottamisessa huomioidaan myös miten kohde toimii ko. vaativan linnuston monimuotoisuuden kannalta (lomake 2B - Arvoa lisäävät tekijät: Laajuus kohteen rajaus; Hyönteislajisto, linnusto ja sienistö) ja onko hoidossa oleva niittyalue riittävän laaja, vai tulisiko sitä laajentaa

edelleen rantaniittyä ympäröiville puustoisille reu-navyöhykkeille tai ottamalla hoidon piiriin niityn takana sijaitsevat pellot suojavöhyke-, luonnonhoito- tai kurki-, hanhi- ja joutsenpeltoina (hoidetaan erikseen, ei yleensä samassa laidunlohkossa perinnebiotoopin kanssa). Lisäksi tulee kiinnittää huomiota rantaniityn avoimuuteen myös vesialueella ja ehdottaa kunnostustoimia, mikäli rantaniityn ulkopuolella vesialueella kasvava ruovikko estää vaativinta rantalinnustoa hyödyntämästä rantaa ruokailualueena. Tarvittaessa ehdotetaan myös lieterantaa luotavaksi ruovikkoa murskaamalla ja jyrsimällä (lomake 2B Hoitosuosituksen). Myös muutolla levähtävä linnusto voidaan huomioida edellä mainitussa kohdassa, samoin kuin arvoluokan määrittämisessä, mikäli siitä on kattavasti tietoa.

Uusympäristöissä, etenkin paahdeympäristössä muiden eliöryhmien, kuten hyönteislajiston merkitys korostuu vielä enemmän. Niissä putkilokasvilajisto voi koostua niukasta ketolajistosta, mutta hyönteislajisto olla erityisen merkittävä.

4.4.4 Natura 2000 -verkoston kohteet

Koska Natura 2000 –verkoston kohteiden suojelun perusteena olevien luonnonarvojen heikentäminen on kielletty, toimenpiteiden vaikutukset on arvioitava, mikäli niillä on merkittäviä heikentäviä vaikutuksia luontotyyppien tilaan tai suojeluperusteena olevaan lajistoon. Tämä koskee lähinnä umpeutuneiden kohteiden (joilla hoito päättynyt vuosikymmeniä sitten) kunnostusta, jolloin muutokset alueen puustossa, muussa tilassa ja käytössä voivat olla hyvin suuria. Mikäli hoito- tai kunnostustoimet muuttavat luontotyyppin toiseksi, perusteet muuttamiselle on oltava vahvat ja toimet saattavat edellyttää Natura-vaikutusten arviointia. Tällaisissa tapauksissa on syytä pohtia kunnostustoimien (kuten laidunnettavaksi suunnitelluilla alueilla vanhan ruovikon niittomurskauksen) ajankohtaa etenkin luonto- ja lintudirektiivin lajiston kannalta (esim. viitasammakko, ruovikkolinnusto).

Hoidon aloittaminen tai jatkaminen kohteilla, joilla hoito on jatkunut pitkään katkeamatta tai päättynyt vasta hiljattain (perinnebiotoppien ominaispiirteet ja lajistoa on vielä jäljellä), muutokset alueen tilassa ja käytössä ovat yleensä pieniä. Samoin, mikäli alueet on jo luokiteltu luontodirektiivin perinnemaisemaluontotyyppisiin ja hoito parantaa luontotyyppin tilaa, ei yleensä Natura-vaikutusten arviointia tarvita. Mikäli ko. luontotyyppit ovat jo edustavuudeltaan erinomaisia tai hyviä, ne ovat yleensä myös vähintään maakunnallisesti arvokkaita. Jos osa tyyppin alueista on edustavuudeltaan merkittävä, mutta olisi kunnostustoimin tai hoidon laatua nostamalla nopeasti nostettavissa parempiin edustavuusluokkiin, ne tulee kirjata hoitosuosituksiin kiireellisinä toimina joita edellytetään hoitajalta, esim. ympäristösopimuksen yhteydessä.

Luontodirektiivin perinnemaisemaluontotyyppiä ovat: Merenrantaniityt, Kuivat nummet, Kuivat niityt ja pensaikot kalkkipitoisilla alustoilla, Runsaslajiset jäkkiniityt, Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt, Alvarit ja kalkkivaikutteiset kalliokeidot, Siniheinäniityt, Kosteat suurruohoniityt, Tulvaniityt, Alavat niitetyt niityt, Lehdes- ja vesaniityt, sekä Hakamaat ja kaskilaitumet. Pitkään hoitamattomat entiset haat voidaan tai on voitu sijoittaa myös tyyppisiin 9010 Luonnonmetsät, 9020 Jalo-puumetsät, 9050 Lehdot ja 9190 Vanhat tammi-metsät.

4.5 Maastolomakkeen täyttö

Inventointitiedot merkitään perinnemaisemien maastolomakkeelle (liite 1). Sitä voidaan käyttää sekä aiemmin inventoiduille kohteille että uusille kohteille, jotka inventoidaan ensimmäistä kertaa. Lomake toimii myös perinnemaiseman arvon, tilan ja hoidon laadun seurannan välineenä. Valtakunnallisen inventoinnin lisäksi lomaketta käytetään soveltuvin osin esimerkiksi ympäristösopimuskäynnin yhteydessä (täyttäen vähintään keskeiset *:-llä merkityt kentät). ELY-keskuksissa perinnemaisemia seurataan yleensä ympäristösopimusten mukaisessa rytmissä 5–10 vuoden välein. Metsähallituksessa kohteiden tilaa seurataan 3-10 vuoden välein.

Mikäli kyseessä on kokonaan uusi kohde, täytetään kaikki tiedot alusta asti. Mikäli kyseessä on jo aiemmin inventoitu kohde, jonka tiedot ovat jo perinnemaisemien tietokannassa, aiemmat tiedot voidaan tulostaa mukaan tai täyttää lomakkeelle osin jo etukäteen. Tällöin edellisen käyntikerran tiedot tarkastetaan ja päivitetään ne, jotka ovat muuttuneet edellisestä käynnistä tai täydennetään puuttuvat tiedot.

Lomake täytetään joko kohteelta tai tarvittaessa kultakin osa-alueelta, jos kohteeseen kuuluu hyvin erilaisia tai toisistaan selvästi erillään sijaitsevia osia. Kilometriä kauempana toisistaan sijaitsevat saman maanomistajan omistamat alueet inventoidaan eri kohteina. Samoin eri maanomistajan tai eri kunnissa sijaitsevat alueet inventoidaan erillisinä kohteina (ks. 4.2).

Lomake on rakennettu siten, että maastossa ei ole tarpeen käyttää erillistä koodausta. Siksi useimmat kohdat koostuvat rastiitettavista kentistä. Rastein ilmaistuja asioita täydennetään niitä tarkentaviin tekstikenttiin, kartalle tai tarvittaessa muistivihkoon. Useat lomakkeen kentistä voidaan täyttää maastokäynnin jälkeen toimistossa. Maastossa on tärkeintä selvittää hoidon laatu sekä määrittää alueen luontotyyppit, niiden laatu ja rajata ne kartalle. Lisäksi kohteen nykytilaan ja arvoon vaikuttavat tekijät arvioidaan maastossa. Myös kasvillisuuden tilaan liittyvät muuttujat vaativat arvioinnin paikan päällä. Muistin tueksi otetaan valokuvia kohteen keskeisistä osista.

Lomakkeisiin kerätyt tiedot tallennetaan tietojärjestelmään.

Ei-viranomaistahojen suorittamien inventointien tietojen tallentamiseen käytetään Excel-pohjia. Tiedostot ja lomakkeet toimitetaan skannattuna alueelliselle perinnemaisemavastaavalle tai seurantojen koordinaattorille, joka huolehtii niiden järjestelmään viemisestä.

Lomake jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa (2A Perustiedot ja luontotyypit) ovat kohteen ns. pysyväisluonteiset tiedot, jotka eivät välttämättä muutu. Lomakkeen kohdat täytetään, ellei aiempaa tietoa ole. Kaikilla käynneillä tarkastetaan ja kirjataan muutokset kohteen paikkatietoihin, arvoluokkaan ja hoidon kiireellisyyteen. Lomakkeen kääntöpuolella ovat kohdat perinnemaisematyypeille ja Natura-luontotyypeille. Tiedot täytetään lomakkeeseen tai päivitetään, mikäli ne ovat muuttuneet tai aiemmin väärin määritetty. Metsähallituksessa kasvillisuus- ja Natura-luontotyypit on kuvioitu luontotyyppi-inventoinnin yhteydessä SAKTIn biotooppikuviotasolle. Seuranta-käynnin yhteydessä kuviointi, tyypittely ja edustavuus tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään. Kuviotiedot tallennetaan SAKTIn biotooppitasolle kasvillisuustyyppikoodina, jotka vastaavat perinnebiotooppien osalta pitkälti Raunion ym. (2008) luokittelua. Niiden vertailu on esitetty liitteessä 6.

Lomakkeen toisessa osassa (2B Hoito ja arvotekijät) ovat hoitotiedot, sekä arvoluokan ja tilan, sekä niiden muutoksen arviointi. Nämä muuttuvat tiedot päivitetään joka käynnin yhteydessä. Kevyellä käynnillä täytetään vähintään 2B-lomakkeen etusivun kentät. Takasivun kentistä on keskeisintä arvoa lisäävien tekijöiden tilan päivittäminen.

4.5.1 Perustiedot ja luontotyypit, lomake 2A

SIVU 1

Kohteen, maanomistajan ja inventoinnin tiedot, sekä inventoinnin tietojen tallennus

Lomakkeen otsikon viereisiin kenttiin kirjoittaa tietojen SAKTI-järjestelmään tallentaja tallennuksen tehtyään päivämäärän **Tallennuspvm**-kenttään, sekä nimensä **Tallentaja**-kenttään. Maastolomakkeet ja täydentävät dokumentit voidaan skannata seurantakerran liitteeksi.

Lomakkeen yläosassa on yleistietokenttiä, joihin kirjataan:

Kohteen nimi*: Inventoidun kohteen nimi. Jos kohde on uusi, nimeksi annetaan aluetta kuvaava

peruskarttanimi (alueen tai tilan nimi) ja pääperinnebiotooppityyppi, esim. Heikkilän haka. Jos kohteella on useita perinnemaisematyyppejä ja sitä hoidetaan laiduntamalla, se voidaan nimetä esim. Heikkilän laitumet. Peruskarttanimen sijasta voidaan käyttää myös muuta nimeä, jos se on kohteesta yleisemmin tunnettu/käytetty.

PEM-koodi: Jo tietokannassa olevan kohteen kohdetunnus merkitään lomakkeelle. Uusi kohde saa tunnuksen tallennettaessa tietojärjestelmään (ks. käyttöohje).

Osa-alue*: Osa-alueen järjestysnumero, jos kohde on jaettu useampaan osa-alueeseen (ks. ed. sivu ja 4.2). Kunkin osa-alueen tiedot täytetään eri lomakkeille (juokseva numerointi, siirtyy tallennusvaiheessa myös osa-alueeseen). Osa-alueet myös rajataan ja numeroidaan kartalle.

Inventoijan (tai inventoijien) nimi*: Etu- ja sukunimi, ensimmäisenä vastuullinen henkilö, joka antaa tarvittaessa lisätietoja inventoinnista.

Inventointi*: Kohteen inventoinnin perusteellisuus (huomioiden inventointiin käytetty aika ja lomakkeen täytön kattavuus) rastitaan sopivaan ruutuun: kevyt, kattava, perusteellinen. Jos maastokäyntiin on käytettävissä niukasti aikaa (tunti tai vähemmän, esimerkiksi ympäristösopimuskäynnin yhteydessä), voidaan maastossa täyttää vain keskeiset kohdat. Keskeisten kohtien otsikot on merkitty vihertävällä taustalla ja tähdellä*. Vihertäväksi on merkitty myös kenttiä, jotka on muistettava rastiittaa, jos asiaa ei ole mahdollista arvioida tai ko. asia ei ole relevantti kyseisessä kohteessa (ks. myös luku 4.5.2).

Kunta: Kohteen sijaintikunta. Eri kunnissa sijaitsevat merkittävän kokoiset osat/osa-alueet inventoidaan eri kohteina. Pienen osan sijoituessa toiseen kuntaan nimetään sen kunnan nimi, jossa pienempi osa sijaitsee, jälkimmäisenä pilkulla erotettuna. Aiempi kunnan nimi (ennen 2000-luvun kuntaliitoksia) voidaan ilmoittaa sulkeissa.

Kylä: Kohteen sijaintikylä. Kiinteistötietoja ei tarvitse kirjata, koska ne voivat muuttua, ja ne löytyvät tietojärjestelmän tausta-aineistona.

Inventointipvm*: Inventointipäivämäärä eli päivä, kuukausi ja vuosi.

Omistaja: Omistajan nimi ja yhteystiedot kirjataan tekstikenttään. Eri maanomistajan alueella sijaitsevat merkittävän kokoiset osat/osa-alueet inventoidaan eri kohteina.

Yhteydenotto: Kirjataan yhteydenoton ajankohta (päivämäärä) ja tapa, sekä omistajan suhtautuminen perinnebiotoopin säilyttämiseen ja hoitoon. Yhteydenotto tehdään viimeistään ennen kohteen tallennusta (ks. myös 4.1.3).

Paikkatiedot ennallaan*: Mikäli on kyse uuden kohteen inventoinnista, järjestelmä laskee kohteelle pinta-alan rajauksen teon yhteydessä. Mikäli on kyse seurantakäynnistä, merkitään rastilla ovatko kohteen paikkatiedot ja pinta-alat säilyneet ennallaan (kyllä), vai muuttuneet (ei). Mikäli pinta-ala on muuttunut tai aiemmin inventoidulle kohteelle on lisätty uusi osa-alue, kirjataan uusi pinta-ala Uusi ala –kenttään (hehtaareina, yhden tai kahden desimaalin tarkkuudella). Muutoksen yhteydessä kirjataan Syy muutokseen –kenttään, miksi rajausta on muutettu. Järjestelmä laskee geometriaa muutettaessa kohteen alan uudelleen.

Suojelu

Sijoittuminen suojelu-, maisema-, muinaisjäänös-, rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) tai yleissuunnittelualueelle rastitetaan ja viereen kirjoitetaan suojelualueen koodi ja nimi. Nämä ovat jälkimmäistä lukuun ottamatta tietojärjestelmän tausta-aineistoissa paikkatietona (ja järjestelmä johtaa ne kohteen suojelutietoihin). Arvokkaalla maisema-alueella tarkoitetaan valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta tai perustettua maisemanhoitoaluetta.

Arvokas rakennus/ rakenne

Rastitetaan havainnot historiallisesti arvokkaista rakennuksista ja rakenteista, joita ovat mm. kivi-aidat, riukuaidat ja maalaamattomat hirsirakennukset (ks. myös 4.4.1).

Arvo ja hoidon kiireellisyys*

Kohteen arvoluokka määritetään aina kohteen maastokäynnin päätteeksi. Arvoluokitus ja kunkin arvoluokan kriteerit on esitelty tarkemmin ohjeen luvussa 4.3. Kohteen arvoluokan määrittämiseen tai muutostarpeen arvioimiseen voidaan käyttää suuntaa antavana apuna lomakkeen 2B 2. sivun

Arvoon tai kohteen tilan vaikuttavat tekijät -kohtaan tehtyä arviointia ja excel-lomakkeen laskemia summa-arvoja. Arvoluokkaan vaikuttaneet keskeiset positiiviset ja negatiiviset tekijät, ja sen muutoksien **perustelut kirjataan aina vapaaseen tekstikenttään (Kommentit arvoon tai sen muutokseen vaikuttavista tekijöistä)**. Valtakun-

nallisesti arvokkaat kohteet esitellään PerinneELOn arviointiryhmälle, jossa varmistetaan että kohde täyttää valtakunnallisen kohteen kriteerit.

Vanha arvoluokka: Mikäli kohdetta ei ole aiemmin inventoitu, merkitään rasti Ei inventoitu-kohtaan. Muuten kirjataan kenttään kohteelle aiemmassa inventoinnissa annettu arvoluokka.

Uusi arvoluokka: Merkitään rastilla käynnillä arvioitu uusi arvoluokka. Myös seurantakäynnillä kirjataan arvoluokkaehdotus (vaikka arvoluokka säilyisi samana).

Hoidon kiireellisyys: Sekä inventoinnin että seurannan yhteydessä arvioidaan senhetkisen tilan mukaan kohteen tai osa-alueen hoidon kiireellisyys seuraavalla asteikolla:

Ei muutostarvetta = hoidetaan jo, eikä muutostarvetta ole

Heti =erittäin kiireellinen, hoito on aloitettava heti

5 vuoden kuluessa = kiireellinen, hoito on aloitettava viiden vuoden kuluessa

10 vuoden kuluessa = hoito on aloitettava 10 vuoden kuluessa

Ei kiireellinen = hoito järjestetään maanomistajan kiinnostuksen tai resurssien mukaan

Ei arvioitu = hoidon kiireellisyyttä ei ole arvioitu maastokäynnin yhteydessä

Kohteen yleiskuvaus*

Kuvauksessa käytetään selkeää yleiskieltä, sillä sitä käytetään maanomistajalle lähetettävässä raportissa keskeisenä osiona, joka kuvaa kohteen keskeiset arvot.

Yleiskuvaukseen kirjataan yleiset havainnot kohteen luonnosta, maisemallisista arvoista, sijainnista, topografiasta, kallio- ja maaperästä (etenkin kalkkivaikutus), sekä puustosta ja pensastosta (esim. lajiston ja iän erirakenteisuus, lahoppuusto ja vanhojen lehtipuiden tai jalopuiden esiintyminen). Tarvittaessa kuvataan myös kasvillisuus (edustavuus), sekä keskeinen harvinainen (myös uhanalainen) ja huomionarvoinen lajisto. Yleiskuvausta tarkennetaan osa-alueittaisilla kuvauksilla, jos 2A täytetään vain koko kohteelta.

Maisemallisista arvoista kuvataan mm. visuaalisesti ehjä maisemakuva, maiseman vaihtelevuus ja omaleimaisuus. Inventoinnissa tarkastellaan sekä alueen sisäistä maisemaa, näkymistä ympäristöön, että ympäristöä. Jos kohteelta näkyy poikkeuksellisen kauas, merkitään suunta ja kuvaillaan näkymä. Selostetaan miten kohde ja sen lähiympäristö erottuu maisemassa, sekä sen merkittävät maisemaelementit kuten maisemapuut ja siirtolohkareet.

Vanha maankäyttö ja hoitohistoria

Tekstikenttään kirjataan tiedot aiemmasta maankäytöstä ja historiasta, sekä mahdolliset havainnot kulttuuriperinnöstä, rakennuksista ym. Tähän kuvataan (osa-)alueella sijaitsevien historiallisesti arvokkaiden rakennusten ja rakenteiden koko, kunto ja kunnostustarve. Näitä ovat mm. kiviaidat, riukuaidat ja maalaamattomat hirsirakennukset. Myös kohteen lähiympäristön vastaavat rakenteet ja kiinteät muinaisjäännökset mainitaan lyhyesti. Muinaisjäänöksistä mainitaan millainen ja miltä ajalta se on, sekä onko se merkitty maastoon. Kohteen maankäytön kuvausta tarkennetaan osaluueittaisilla kuvauksilla, jos 2A täytetään vain koko kohteelta.

Hoitohistorian osalta kuvataan alueen aiempaa hoitoa, jos kyseessä on hoidettu kohde. Maanomistajalta on hyvä selvittää inventoinnin yhteydessä, milloin hoito on kohteella alkanut ja mitkä ovat olleet alun perin kohteen hoitotavat (laidunnus, niitto, lehdestys jne.), tai kuinka pitkään alue on ollut välillä hoidotta. Lisäksi on hyvä selvittää, onko kohde ollut joskus viljelykäytössä, onko sitä lannoitettu, puustoa hakattu tai istutettu, tai onko vesitaloudessa ollut muutoksia. Kohtaan kirjataan myös tiedot lehdestämisestä, kulottamisesta, kaskeamisesta ja kydötyksestä. Myös vanhan kartta-aineiston käyttö on suositeltavaa maankäyttöhistorian selvittämiseksi.

Nykyinen maankäyttö

Tekstikenttään kuvataan tämänhetkinen (lähimmän viiden vuoden) keskeisin maankäyttö ja miten se (tai useampi maankäyttötavoite) vaikuttaa kohteen hoitoon tai hoidon järjestämiseen. Esimerkkejä tällaisesta ovat mm. käyttö loma-asumiseen tai metsätalouteen. Kohdetta tai osa-aluetta tulevaisuudessa uhkaavat tekijät kirjataan lomakkeen 2B viimeiselle sivulle.

Keskeistä on, onko kohdetta laidunnettu (tai niitetty) perinteisen kaltaisesti. Tällöin kohdetta ei ole lannoitettu, muokattu, eläimille ei ole tuotu lisärehua tai fosforipitoisia kivennäisiä, kohdetta ei laidunnetta peltolaitumien yhteydessä, eikä sitä ole ylläpidetty. Perinteisen hoidon tuloksena on luonteenomaisesti matala, yhtenäinen ja monilajinen kasvillisuus, parhaimmillaan Etelä-Suomessa voi tuoreilla niityillä kasvaa 30 - 40 putkilokasvilajia neliometrillä. Typensuosijalajeja (miinuslajeja) ei tule olla merkittävässä määrin. Rehevöittävä laiduntapa sen sijaan niukentaa kasvilajistoa muutamien (miinus-)lajien dominoimissa.

Kohteen muu käyttö

Rastitetaan alueen mahdollinen muu käyttö, kuten virkistys- tai matkailukäyttö, sekä opetus- tai tutkimuskäyttö. Mikäli kyseessä on jokin muu käyttötapa, se myös kirjoitetaan auki.

Hoidon päätavoitteet

Kohtaan kirjataan keskeisimmät tai merkittävimmät (harvinaiset) luontotyypit, joiden hoitoon keskitytään. Mikäli kohteella tai osa-alueella on erityisiä arvoja (esim. muinaisjäännöksiä tai uhanalaisia lajeja), kuvataan miten ne on huomioitava alueen kunnostuksessa ja hoidossa. Kuvauksessa käytetään selkeää yleiskieltä, sillä tätä osaa käytetään myös maanomistajalle lähetettävässä raportissa keskeisenä osiona, joka kuvaa kohteen hoidon päätavoitteet.

Tehdyt selvitykset ja inventoinnit

Tekstikenttään kirjataan kohteen aiemmat perinnemaisema- ja lajistoinventoinnit (tekijä ja vuosi), seurantakäynnit, sekä muut tiedossa olevat selvitykset (esim. kulttuuriperintöinventoinnit).

Hoitosuunnitelma

Mikäli kohteelle ei ole tehty hoitosuunnitelmaa, merkitään rasti **Ei** -kenttään. Yleisluontoista ympäristösopimusta varten laadittua suunnitelmaa ei kirjata tässä yhteydessä hoitosuunnitelmaksi. Mikäli kohteelle on tehty hoitosuunnitelma/ia, merkitään rasti **Kyllä** -kenttään, sekä kirjataan hoitosuunnitelman nimi, tekijä ja vuosi tekstikenttään.

Dokumentointi

Kohtaan kuvataan maastokäyntiin liittyvä dokumentointi, kuten visuaalinen seuranta, kohteelta otetut valokuvat, laaditut karttapiirroukset, tarkemat tyyppikuvaukset, koealat, raportit ym. Kuvataan myös dokumenttien säilytyspaikka.

SIVU 2

Valokuvauspisteet

Kohteiden visuaalista seuranta tehdään vakio-kohdista samalla kun muutakin hoitoseuranta. Kohteelta valitaan inventoinnin tai seurannan aloittamisen yhteydessä kuvauspisteet (vähintään 1 piste), joiden sijainti / koordinaatit kirjataan. Jos mukana ei ole GPS-laitetta, kuvauspisteen sijainti merkitään karttaan ja kuvataan sijainti sanallisesti lomakkeelle. Kuvaussuunnat (kompassisuunta 0–359°) merkitään taulukkoon. Kuvat otetaan vähintään pääilmansuuntiin. Pisteestä kannattaa ottaa kuvia useampaan suuntaan, jos maisema avautuu pääilmansuuntia paremmin muihin suuntiin.

Lajisto

Kohtaan merkitään rastilla, onko maastokäynnillä tehty kasvilajilista kohteelta vai tarkastettu huomionarvoisten lajien esiintyminen. Putkilokasvien lajilista tai vähintäänkin listaus huomionarvoisista lajeista pyritään laatimaan noin 10 vuoden välein. Jos listaus on tehty, merkitään rasti ruutuun Kyllä.

Perusteellisella käynnillä kohteelta tehdään lajilista putkilokasveista. Kattavalla käynnillä tarkistetaan lyhemmän lajilistan lajit tyypeittäin ja lisätään muut huomionarvoiset ja miinuslajit. Lajien runsauden voi arvioida lajilomakkeisiin osa-alueittain lomakkeen runsausasteikolla. Maastokäynnille on hyvä tulostaa mukaan molempia lajilistoja (liite 2.), sekä omaa aluetta koskeva huomionarvoisten lista. Huomionarvoiset putkilokasvilajit on esitetty alueittain liitteessä 3.

Uhanalaiset lajit tai huomionarvoiset kasvilajit kirjataan. Mikäli niitä ei havaittu tämän käynnin yhteydessä, tämäkin tieto merkitään, samoin aiemman havainnon tekijä ja havaintovuosi. Uhanalaisista ja silmälläpidettävistä lajeista ilmoitetaan lomakkeella tieteellinen nimi ja uhanalaisuusluokka, sekä täytetään uhanalaisten lajien maastolomake tai kirjataan vastaavat tiedot (tarkka sijainti ja osa-alue jolla esiintyy, yksilömäärä tai kasvuston/populaation koko esim. m²). Tiedot uhanalaisista lajeista tallennetaan Herttaan tai Metsähallituksessa LajiGISiin, josta tiedot johdetaan Herttaan.

Muut lajistohavainnot, esim. eläinhavainnot, merkitään tekstikenttään. Mikäli rantaniittyjä inventoitaessa ei pystytä tekemään lintuinventointia, tietojen saatavuus tarkastetaan ELY-keskuksista,

Metsähallituksesta ja mahdollisista muista tietolähteistä ja tiedot täydennetään inventointilomakkeelle ennen lopullisen arvoluokan määrittämistä.

Perinnemaisematyyppien ala ja kasvillisuustyytit*

Sekä inventoinnin että seurannan yhteydessä kerätään tiedot Raunion ym. (2008) luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaista luontotyyppi-luokitusta käyttäen. Tyypit on kuvattu liitteessä 7. Inventoinnin yhteydessä luontotyytit voidaan täyttää kultakin osa-alueelta erikseen. Laajojen luontotyyppien pinta-alat arvioidaan 0,1 ha:n tarkkuudella tai ne voidaan myöhemmin määrittää karttaan tehdyn rajauksen perusteella. **Pienten luontotyyppien pinta-alat arvioidaan maastossa aarin tarkkuudella.** Osa-alueella esiintyvät luontotyyppiryhmät/luontotyytit (numero **Tyyppi** -sarakeeseen) pyritään kirjaamaan taulukon riveille luontotyyppien edustavuusluokittain.

Luontotyytit kuvioidaan kartalle aina kun se on mahdollista. Tällöin **kuviot/lohkot** -sarakeeseen kirjataan ko. kuvioiden numerot, joilla tyyppiä esiintyy. On suositeltavaa, että 0,01 ha suuremmat luontotyyppien esiintymät kuvioidaan. Muussa tapauksessa voidaan käyttää esim. sopimusalueiden peruslohkotunnuksia. Mikäli kohde on kuvioitu, kuvion pinta-ala saadaan järjestelmästä digitoinnin yhteydessä. Muuten tyyppien alat arvioidaan jo maastossa. Pienten tyyppien pinta-alat on kuitenkin aina arvioitava maastossa.

Valtalajit-sarakeeseen kirjataan tyyppien valtalajit, yleensä 1-5 lajia runsausjärjestyksessä. Myös selvien valtalajien puuttuminen kirjataan. Valtalajit –sarakeeseen (tai Kohteen yleiskuvaukseen) voidaan kirjata myös kasvillisuustyyppiä tarkempi kasvivyhdyskunta, sekä muita huomioita kasvillisuustyyppistä tai sen edustavuudesta.

Hyvien pienialaisten harvinaisten kasvillisuustyyppien esiintyminen voidaan kirjata muiden kasvillisuustyyppikuvioiden sisällä (ilman pinta-alaa), kirjaamalla valtalajit –kenttään huomio esim. ”pienruohoketolaikkuja” tai ”suolamaalaikkuja”. Tietojärjestelmään ne voidaan kirjata tallennusvaiheessa kuvion kasvillisuustyyppien kohdalle lisämääreellä ketolaikkuja tai suolamaalaikkuja.

Seurannan yhteydessä kasvillisuustyytit tarkastetaan ja mahdolliset muutokset päivitetään kuviotietoihin (aiemmin inventoiduilta kohteilta tu-

lostetaan järjestelmästä maastoon mukaan kuvio-kartta). Metsähallituksessa suojelualueiden kasvillisuustyypit on määritetty SAKTI-järjestelmään, jonka luokittelu vastaa pitkälti Raunion ym. (2008) mukaista luokittelua. Tietojärjestelmä johtaa ne jo valmiiksi tietojärjestelmän ko. kenttään, jos luontotyyppi-inventointi on ko. alueella tehty.

Kasvillisuustyypien edustavuus arvioidaan lomakkeen alareunassa esitetyllä asteikolla:

1 = erinomainen - Tyyppi vastaa täysin määritelmänsä ja siinä tavataan **tyypille tunnusomaiset lajit ja muut ominaispiirteet**.

2 = hyvä - Tyyppi on määritelmän mukainen ja siinä tavataan **oleellimmat** tyypille tunnusomaiset lajit ja ominaispiirteet.

3 = merkittävä - Tyyppi on jokseenkin määritelmän mukainen ja omaa **joitakin** tyypille tunnusomaisia lajeja ja ominaispiirteitä.

4 = ei merkittävä - Epätyypillinen, tyypille tunnusomaisia lajeja ja piirteitä ei esiinny juuri lainkaan, mutta se on peruskunnostuksella ja hoidon uudelleen aloittamisella palautettavissa ko. luontotyyppiä.

Natura-luontotyypit

Kohdassa Natura-luontotyypit arvioidaan Airaksisen & Karttusen (2001) ohjeistuksen mukaan. Natura-tyyppien ala ilmoitetaan hehtaareina (yhden desimaalin tarkkuudella) ja niiden edustavuus arvioidaan. Ilmoitetaan kuviot/peruslohkot, joilla ko. tyyppisiä kohteella esiintyy.

Metsähallituksessa tämä tieto on valtion maiden kohteilta kerätty jo SAKTI-järjestelmään. Tiedot tarkastetaan käynnin yhteydessä ja mahdolliset muutokset päivitetään kuviotietoihin.

Edustavuuden arvioinnissa käytetään samaa asteikkoa, jolla arvioidaan kasvillisuustyypien edustavuus. Mahdolliset kommentit Natura-tyypeistä kirjataan kohteen yleiskuvaus –kenttään, esimerkiksi laajempi sanallinen kasvillisuuden kuvaus ja perustelut edustavuuden arvioinnille.

4.5.2 Hoito ja arvotekijät, lomake 2B

SIVU 1

Lomakkeen yläosaan kirjataan kohteen nimi (sekä mahdollinen osa-alue/lohko) ja inventoijan tiedot. Tämä on tarpeen, jos lomake käsitellään erillään 2A:sta tai se joutuu erilleen muista lomakkeista.

Käynti*

Kohtaan kirjataan onko kyseessä inventointi, hoitosuunnittelu-, seuranta- vai tukikäynti ja ehdotus seuraavaksi käyntiajankohdaksi (vuoden tarkkuudella).

Hoitaja*

Kohtaan merkitään hoitajataho, hoitajan yhteystiedot ja tilatunnus, mahdollisuus ulkopuoliseen hoitoon (jos maanomistajalla ei mahdollisuutta hoitaa aluetta itse), sekä kohteen mahdollinen ympäristösopimus. Kirjoita tekstikenttään nykyisen tukisopimuskauden vuosien lisäksi myös aiemmat tukikaudet pinta-aloineen, myös ei-tuotannollisten investointien tukijakso. Sopimuksia koskevat suunnitelmalomakkeet ja hoitopäiväkirjatiedot voidaan tarvittaessa skannata ja liittää PDF-muotoisena liitteenä tietojärjestelmään.

Nykyinen hoito*

Kohtaan merkitään kohteen tai osa-alueen yleiset hoitotiedot: onko kohde hoidossa, mikä hoitovaihe on kyseessä, sekä hoidon aloitusvuosi ja/tai hoidon päättymisvuosi. Huomaa merkitä alakohtiin rastein myös, mikäli ei niitetä, laidunneta, tai jos kunnostukselle ei ole tarvetta tai sitä ei ole tehty.

Niitto: Arvioidaan kohteen tai osa-alueen mahdollinen niitto. Rastitetaan koko tai osa-alueella tehty niitto ja mahdollinen muutos edelliseen käyntiin, niiton tehokkuus, merkitään niiton aloitus- ja lopetusvuosi (elleivät ne ole tiedossa edelliseltä kerralta) sekä niittoväline ja niittojätteen käsittely. Mikäli kyseisen vuoden niittoajankohta (päivämäärä tai kuukausi) on tiedossa, myös se kirjataan. Alempana (**Nykyisen hoidon kuvaus ja kommentit**) voidaan niittohoitoa kuvata sanallisesti.

Laidunnus: Arvioidaan kohteen tai osa-alueen mahdollinen laidunnus. Rastitetaan toteutunut laidunnus ja mahdollinen muutos edelliseen käyntiin, laidunnuspaine, sekä laiduneläin (laji ja rotu) ja mahdollinen tieto laidunkaudesta ja eläinmääristä. Merkitään muistiin perinteisestä käytöstä poikkeavat laidunnustavat: lisärehun ja kivennäisten anto, sekä mahdollinen yhteys peltolaitumiin, suoja-vyöhykenurmiin tai ympäristösopimusten ”luonnonlaitumiin”. Merkitään myös laidunnuksen alkamisen ja päättymisen ajankohdat (elleivät ne ole tiedossa edelliseltä käynniltä). Alempana (Nykyisen hoidon kuvaus ja kommentit) kuvataan sanallisesti laidunnuksen toteutumista.

Muu hoito: rastitetaan kohteen muu mahdollinen hoito, kuten lehdestys tai kulutus. Sanallinen kuvaus muusta hoidosta tehdään tekstikenttään (**Nykyisen hoidon kuvaus ja kommentit**).

Perus- ja täydennyskunnostus: Arvioidaan kohteen tai osa-alueen mahdollinen raivaus ja muu peruskunnostus. Rastitetaan alueella tehty raivaus tai raivaustarve, sekä mahdollinen muu tehty kunnostus eli rakennusten, rakenteiden tai mui-naisjäännösten kunnostus tai muu toimenpide. Merkitään peruskunnostuksen ajankohta (ellei se ole tiedossa edelliseltä kerralta) ja kuvaus siitä mitä on raivattu, sekä rastietaan raivaustarve lat-vuskerroksittain ja raivausjätteen käsittely.

Nykyisen hoidon kuvaus ja kommentit* kirjataan vapaaseen tekstikenttään. Käytä kuvauksessa selkeää yleiskieltä, sillä tätä osaa käytetään maanomistajalle lähetettävässä raportissa keskeisenä osiona, joka kuvaa kohteen nykyistä hoitoa.

Hoitosuositukset*

Arvioidaan hoitosuositukset tämän ja seuravan käyntiajankohdan väliselle jaksolle, sekä tarvittavien toimenpiteiden kiireellisyys luokissa: heti, 5 vuoden sisällä, 10 vuoden sisällä tai jatkaminen nykyisellään. Sanallinen kuvaus kirjoitetaan tekstikenttään (**Kommentit hoitosuosituksiin, hoidon ongelmiin ja tulevaisuuden uhkatekijöihin**).

Hoitoa vailla olevilla kohteilla tai osilla ehdotetaan sopivaa hoitomuotoa, joka puustoisille tyypeille on yleensä laidunnus. Tällöin arvioidaan myös puuston peruskunnostustarve: paljonko, mitä puulajeja ja mistä puustokerroksesta on tarpeen harventaa. Hakamailla pyritään alle 35 %:n latvuspeittävyteen, peitteisemmällä metsälaituilla avarretaan etenkin reunaosien puustoa, sekä tehdään pienialaisia aukotuksia järeämpään puustoon niittyaukkojen luomiseksi. Harvennuk-sissa suositetaan järeitä lehtipuita ja yleensä poistetaan nuorempaa havupuustoa. Puustoa pyritään jättämään luonnollisiin ryhmiin, ei tasavälein. Hakamailla tähtäimenä on avoimen ja puuryhmien vuorottelu eli ns. hakamaarakenne. Etenkin hakamailla pyritään säilyttämään ja ylläpitämään sekä järeiden lehtipuiden lahopuujatkumoa, että etenkin avointen alueiden reunoilla kasvavia leveälattvuksisia ja alas asti oksaisia hakamaapuita ja/tai maisemapuita. Kaikilla puustoisilla tyypeillä pyritään puuston monipuolisen lajisto- ja ikärakenteen (erirakenteisuuden) turvaamiseen.

Avoimilla, lähes kivettömillä kohteilla hoidoksi soveltuu myös niitto, jota suositellaan ensisijaisesti tasaisille kovapohjaisille niityille, joihin on mahdollista päästä joko traktorilla ja paalaimella tai pienemmällä niittokoneella. Hyvin pienialaisille kedoille voi myös suositella viikateniittoa, etenkin jos niitä on aiemminkin niitetty. Niittokohteen peruskunnostukseen kuuluu yleensä avoimille osille levittäytyneen vesakon raivaus ja mahdollisten kantojen poisto niiton helpottamiseksi. Myös katajan raivaus voi olla tarpeen, mikäli keto on umpeen kasvamassa tai sillä kasvaa runsaasti huonokuntoisia katajia. Ruovikoituneille entisille rantaniityille suositellaan peruskunnostustoimeksi usein vanhan ruovikon niittomurskausta ennen niiton tai laidunnuksen aloittamista.

Jo hoidon piirissä olevilla kohteilla arvioidaan laidunnuspaineen sopivuuden lisäksi sen alueellista jakautumista, onko ongelmakohtien maitta-vuutta parannettavissa laidunkauden aloitusta aikaistamalla, lohkotuksella, eläinlajeja vaihtamalla tai useamman eläinlajin yhteislaidunnuksella. Niit-tokohteilla arvioidaan niittoajankohdan sopivuutta ja niittojätteen keruun onnistuneisuutta. Puustoi-silla kohteilla tarkastetaan ylläpitoraivauksen tarve ja tehtyjen raivausten raivausjätteiden poiskeruu (tarve). Niityillä voi olla tarvetta täydentävälle (on-gelmalajien) niitolle, rantaniityillä ruovikon niitolle tai niittomurskaukselle, mikäli karja ei ole saanut ruovikkoa taantumaan vesirajaan asti. Joskus voi olla paikallaan myös lieterannan teko arvokkaan rantalinnuston ruokailualueeksi jyrsimällä ruovik-koa vesirajassa.

Ongelma- ja vieraslajit* kirjataan ylös (ks. käsitteen selite liite 10, sekä lajit lajilistasta, liitteet 2 ja 4). Mahdolliset ongelmalajit voivat kertoa ongelmista hoidon ajankohdassa tai kieliä rehevöittävästä laidunnuksesta. Niiden leviämisen estämiseksi tai torjumiseksi jo tehdyt toimet voidaan kirjata 1. sivun **Muu hoito** -kohdan rastituskenttään Muu. Tarvittavat torjunta- tai hoitotoimet puolestaan kirjataan **Hoitosuositukset** -kohdan Muu-kenttiin. Tämä koskee erityisesti vieraslajeja, joiden esiintymät tulee lisäksi kirjata vieraslajipor-taaliin (<http://www.vieraslajit.fi/>) ja tiedottaa maanomistajalle tarvittavista torjuntatoimista.

Kommentit uhkatekijöihin, ongelmiin ja hoitosuosituksiin

Kirjataan sanallisesti kommentit nykyhoidon on-gelmien ratkaisemiseksi suositeltavista toimista,

sekä muista hoitosuosituksista. Tässä voidaan mainita esim. karjalle kelpaamattomat kohdat, laitumen lohkotus jne.

Kuvauksessa käytetään selkeää yleiskieltä, sillä tätä osaa käytetään myös maanomistajalle lähetettävässä raportoinnissa keskeisenä osiona, joka kuvaa kohteen hoitosuosituksia.

SIVU 2

Hoidon erityisongelmat tai haasteet

Arvioidaan hoidon mahdolliset erityisongelmat. Kohtaan rastitetaan merkittävimmät ongelmat. Näistä on hyvä keskustella ja pohtia mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja yhdessä hoitajan kanssa. Samallinen kuvaus kirjataan ongelmista ja suositeltavasta ratkaisuvaihtoehdosta tarvittaessa tekstikenttään kohdassa **Kommentit uhkatekijöihin, ongelmiin ja hoitosuosituksiin**.

Tulevaisuuden uhkatekijät

Arvioidaan ja rastitetaan merkittävimmät uhkatekijät.

Kasvillisuuden tila

Puusto ja pensasto: Kirjataan valtalajit. Puuston, taimien ja pensaston peittävyys ja rakenne suhteessa perinnemaisematyyppin/tyyppien tavoitetasoon arvioidaan rastittamalla sopivin vaihtoehto.

Tiheällä tarkoitetaan ylitiheäksi kasvanutta vesakkoa (Taimet kasvavat tiheästi) tai peruskunnostamatonta puustoista laidunta (Puusto tiheä).

Väljällä tarkoitetaan puustorakennetta, jossa puusto kasvaa väljästi, mutta se voi olla esimerkiksi yhden tai kahden puulajin dominoima, tasikäinen, tai tasavälein harvennettu, eli ei edustava.

Edustavalla puustorakenteella tarkoitetaan sekä puuston harvahkoa sijoittumista koko alueelle (metsälaitumilla) tai ryhmissä (hakamailla) ja lisäksi erirakenteisuutta, ts. puustossa on eri-ikäisiä ja lajisia puita, myös lahoppua.

Lisäksi rastitetaan puuston ja pensaston jakautuminen alueelle. Arvioidaan myös n. 50 cm:n (pohjoisessa n. 40 cm) läpimittaisten lehtipuiden, sekä lehdespuiden tai pystylahopuiden määrä, sekä rastitetaan niiden jakautuminen osa-alueelle.

Kenttäkerros

Niitty- ja metsäkasvillisuuden osuudet kirjataan yleisenä peittävyysprosenttina (5-10 % tarkkuus). Tärkeintä on edustavan, yleensä pienruohoisen ja lajistoltaan monipuolisen, niitykasvillisuuden osuus kokonaisalasta. Lisäksi miinuslajien osuus

arvioidaan. Tekstikenttään **Ongelma- ja vieraslajit** kirjoitetaan lyhyt tarkenne merkittävimmistä miinus- ja vieraslajeista.

Kenttäkerroksen kasvillisuuden korkeus inventointihetkellä arvioidaan prosenttiosuuksina koko alasta neljässä korkeusluokassa: < 10 cm, 10–29 cm, 30–60 cm, > 60 cm. Lyhyt kuvaus kasvillisuuden korkeudesta voidaan kirjata tekstikenttään sivun alalaidassa.

Huomionarvoiset lajit*: Kirjataan alueen huomionarvoinen ja miinuslajisto Pykälän (liite 3 ja 4) mukaisesti erilliselle lomakkeelle noin 10 vuoden välein (tai perusteellisella inventointikäynnillä laadittu kattava putkilokasvien lajilistaus). Merkitään kyllä ao. kohtaan lomakkeen 2A kohtaan **Lajisto**. Valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaiset lajit ja muut erityisen huomionarvoiset lajit listataan lomakkeelle 2A tai perustietojen **Kohteen yleiskuvaus** -tekstikenttään. Vaikka erillistä lajilistausta ei tehtäisikään kyseisellä käyntikerralla, merkitään muistiin havaitut huomionarvoiset lajit. Niiden yhteismäärä rastitetaan luokkina: 0–2 kpl, 3–5 kpl, 6–10 kpl, > 10 kpl. Huomionarvoisina ei lueta kohteelle tarkoituksella tuotuja lajeja eikä muutoin huomionarvoisten lajien koristekasvikarkulaisesiintymiä. Mikäli tarkoituksellinen tuonti on tiedossa tai sitä on syytä epäillä, se kirjataan inventointilomakkeeseen.

Alueelta arvioidaan paljaiden (kasvittomien) maa- ja kalliolaikkujen määrä. Kasvittomana maana huomioidaan esim. paahderinteiden maapaljastumat ja merenrantojen liejupinnat. Tässä yhteydessä ei huomioida tilapäisiä maakasvoja ym.

Arvoon tai kohteen tilaan vaikuttavat tekijät*

Arvioidaan eri tekijöiden vaikutusta kohteeseen, tai kohteen tila kyseisen tekijän kannalta, valitsemalla sopivin vaihtoehto seuraavista sarakkeista:

- 0 merkityksetön kyseisellä kohteella
- 1 tila huono / kaukana tavoitteesta
- 2 tila melko huono / melko kaukana tavoitteesta
- 3 tila melko hyvä / tavoitteet lähes saavutettu
- 4 tila hyvä (halutun kaltainen) / tavoitteet saavutettu

Sopivan vaihtoehdon pistemäärä (0-4 tai -2 - +2) merkitään vastaavaan ruutuun kunkin tekijän riville. Mikäli tekijä ei ole käynnillä arvioitavissa (ajanpuutteen tai inventointiajankohdan vuoksi), merkitään rasti sarakkeeseen E (ei arvioitavissa).

Tällöin tiedot hankkitaan tai tarkistetaan (käytettävissä olevista lähteistä) inventoinnin jälkeen, ennen kohteen arvoluokan määrittämistä, koska arvioimatta jääneet tekijät voivat vaikuttaa merkittävästi kohteen arvoluokkaan.

Inventointikäynnillä keskeisiä arvioitavia tekijöitä ovat arvoa lisäävät ja tilaa heikentävät tekijät. Seurannassa voidaan keskittyä enemmän Hoidon laatuun liittyviin tekijöihin ja muista tekijöistä arvioida muita tekijöitä tarkemmin lähinnä silloin, kun niissä on tapahtunut merkittävä muutos edelliseen käyntiin (MUUTOS edelliseen, - ja + sarakkeet).

Excel-taulukkopohja laskee Arvoa lisäävien tekijöiden osalta kohteelle pistemäärän (**Summa**), jonka perusteella voi arvioida kohteen arvoluokkaa tai sen päivittämistarvetta. Mikäli pistemääräksi tulee yli 30, kohteen arvoluokaksi voi harkita valtakunnallista ja mikäli summa on yli 20, maakunnallista arvoluokkaa. Samoin, jos summa on yli 10, kohteella lienee paikallista arvoa. Sen sijaan jos summa jää alle 10, kohde voidaan luokitella kunnostuskelpoiseksi. Toki **arvoluokituksen arviointiin käytetään ensisijaisesti arvoluokituksen kriteereitä**, mutta laskukaava antaa suuntaa-antavaa ohjeistusta avuksi arvon määrittämiseen.

Tilaa heikentävien tekijöiden ja Hoidon laatuun liittyvien tekijöiden osalta toimitaan muuten vastaavasti, mutta sopivan vaihtoehdon ruutuun merkitään vaihtoehdon sarakkeen otsikossa mainittu pistearvo 2, 1, 1 tai 2 (arvojen 1-4 sijasta). Katso siis oikea numero sarakkeen yläpuolelta. Mikäli tilaa heikentävistä tekijöistä tulee summariille miinusmerkkinen luku, voidaan arvioida arvoluokkaa esim. maakunnallisella kohteella M-. Jos puolestaan positiivinen luku, voidaan arvioida M+ suuntaan. Pisteet voi tarvittaessa lisätä myös Arvoa lisäävien tekijöiden osalta saatuun summaan, mikäli on kyseessä rajatapaus (esim. summa on tasan 20).

Hoidon laatuun liittyvistä tekijöistä saatavan summan ollessa positiivinen – voidaan seurantaikäynnilläkin arvioida olevan tarvetta korottaa mahdollisesti aiempaa arvoluokkaa ja vastaavasti negatiivisen summan perusteella voi olla tarvetta puolesta laskea kohteen aiempaa arvoluokkaa. **Arvoluokan/muutosten arviointiin ja perusteluun käytetään kuitenkin aina arvoluokkaa nostavia ja laskevia tekijöitä, jotka kuvataan sanallisesti alapuoliseen tekstikenttään.**

Seurantakäynnillä MUUTOS-sarakkeessa arvioidaan ja rastitetaan edellä mainittujen lisäksi edellisestä kerrasta tapahtunut muutos asteikolla:

- + = parantunut** (tekijä on vaikuttanut positiivisesti kohteen arvoon, tai sen vaikutus kohteen arvoon on parantunut tämän tekijän suhteen)
- 0 = ei muutosta** (tekijän vaikutus on sama)
- = huonontunut** (tekijä on vaikuttanut negatiivisesti kohteen arvoon)

Ellei kyseinen tekijä koske kohdetta, jätetään kohta tyhjäksi.

Kunkin tekijän perässä on lyhyt tila sanalliselle kommentille. **Tarkenne** selittää, miksi kyseinen vaihtoehto on valittu tai antaa lisätietoa siitä, koskeeko kyseinen tekijä (esim. harvinaisuus) koko aluetta vai sen osaa, ja kuinka suurta osaa.

Kohteen arvoa lisäävät tekijät:

Perinteiset maankäyttötavat, jatkuvuus

Arvioidaan maanomistajalta ja hoitajalta saatujen tietojen tai muiden lähteiden perusteella, kuinka pitkään kohdetta on yhtäjaksoisesti hoidettu, onko hoidossa ollut välillä taukoja ja kuinka pitkään hoitotauko on kestänyt. Lisäksi arvioidaan onko hoito ollut perinteistä. Arvokkaita ovat kohteet, joiden perinteinen käyttö on jatkunut yhtäjaksoisesti yli 50 vuotta. Melko hyvä tila on kohteella, jossa esimerkiksi aiempi perinteinen käyttö on tauonnut vain lyhyeksi aikaa ja hoito on jatkunut sen jälkeen katkeamatta yli 20 vuotta. Lisäarvoa tuo, mikäli kohdetta on hoidettu ei-rehevöittävän laidunnuksen lisäksi muilla perinteisillä hoitotavoilla, kuten niittämällä, lehdestämällä tai kulottamalla.

Puustorakenne/puulajisuhteet

Arvioidaan puustorakenteen ja puulajisuhteiden edustavuus. Esimerkiksi hakamaarakenteeltaan edustavan alueen puusto on vaihtelevaa ja harvassa, myös vanhoja, avoimessa ympäristössä kasvaneita leveäoksaisia puita esiintyy. Metsälaitumen puuston tulisi olla iältään ja lajeiltaan vaihtelevaa, ryhmittäin - eikä tasavälein - sijoitunutta. Vanhan puuston ja järeiden lehtipuiden myötä edustavimmilla kohteella on myös pystylahopuuta ja etenkin metsälaitumilla myös maapuita.

Monipuolisuus

Arvioidaan, kuinka monipuolinen alue on luonnon monimuotoisuusarvojen (ja luontotyyppien) kannalta. Usein laaja kohde on myös luontotyypeiltään ja lajistoltaan monipuolinen (ks. liite 10). Myös topografian ja kosteusolojen monipuolisuus aikaansaa luontotyyppien ja lajiston pienipiirteistä vaihtelua, lisäten mm. lajirunsausta.

Laajuus, kohteen rajaus

Arvokkaita ovat laajat, yhtenäiset hoitokokonaisuudet, joita eivät ole pilkkoneet osiin rakentaminen, tiet, ojitukset tai metsitykset. Arvioidaan, kuinka onnistunut rajaus on perinnebiotooppiarvojen kannalta. Onko koko potentiaalinen hoitoalue mukana ja onko se riittävän laaja hoidettavuuden kannalta.

Erikoisuus / harvinaisuus: nostavat arvoa. Tässä arvioidaan lajeja, harvinaisia kasvillisuustyyppisiä ja muita arvoja tilanteen mukaan. Huomioidaan erityisesti **edustavat hyvin harvinaiset kasvillisuustyypit**, priorisoidut Natura-luontotyypit ja niiden esiintymisen laajuus.

Kasvilajisto, edustavuus

Arvioidaan merkittävyys kasvilajiston kannalta. Huomioidaan mm. lajirunsaus, harvinaisten (uhanalaisten) lajien määrä ja huomionarvoisten lajien runsaus. Arvokkaita ovat lajistoltaan edustavat alueet, joilla on runsaan peruslajiston lisäksi joko runsaasti huomionarvoista kasvilajistoa ja/tai uhanalaisia perinnemaisemien kasvilajeja. Edustavimmilla niityillä lajeja voi olla 30 - 40 lajia neliömetrillä. Huomionarvoisia putkilokasvilajeja voi lounaassa esiintyä arvokkaimmilla kohteilla jopa yli 20 lajia, sekä uhanalaisia lajejakin useita. Mikäli kyseessä on niukkalajinen luontotyyppi kuten heinäketto, voi edustavuutta indikoida muutaman huomioarvoisen esiintyminen hyvin runsaana.

Hyönteislajisto, linnusto tai sienistö

Arvioidaan merkittävyys hyönteislajiston (etenkin kedoilla ja niityillä), linnuston (etenkin rantaniityillä ja nummilla) sekä sienilajiston kannalta, huomioiden mm. lajirunsaus ja harvinaiset lajit. Esimerkiksi rantaniityillä arvioidaan rantaviivan avoimuuden vaikutus lintulajistoon tai metsälaitumilla lahoppuun määrän vaikutus hyönteis- ja sienilajistoon (Ks. myös kohta 4.4.3).

Muinaisjäännökset

Arvioidaan, kuinka merkittäviä (lähialueen) muinajäännökset (tai muut kulttuuriperintökohteet/arvot) ovat alueen arvon kannalta. Arvioidaan muinajäännöksen koko tai runsaus, merkittävyys ja

kunto (kuinka hyvin muinajäännökset on jo huomioitu hoidossa: laiduneläinlajin/hoitomenetelmän valinta, rakenteiden raivaus esille tai kunnostus).

Rakennukset ja rakenteet

Arvioidaan, kuinka merkittäviä maalaamattomasta puusta tehdyt rakennukset ja rakenteet ovat alueen arvon kannalta. Rakenteilla tarkoitetaan tässä perinnemaiseman käyttöön liittyviä rakenteita, kuten riukuaidat ja kiviaidat.

Maisemallinen arvo

Arvioidaan maisemallinen merkittävyys (ks. myös 4.4.2). Edustavimmat alueet muodostavat merkittävän osan valtakunnallisesti arvokkaasta maisema-alueesta tai maisemanhoitoalueesta, tai ne erottuvat poikkeuksellisen selvästi ja visuaalisesti kauniina ympäristönsä maisemasta. Edustavat näkyvät maisemassa ja/tai niiltä avautuu merkittäviä maisemia ympäristöön. Useimpien perinnemaisemien sisäinen maisema on visuaalisesti kaunis ja ne näkyvät lähiympäristöön. Maisemallinen arvo on heikko, jos alue ei näy ympäristöön eikä sen sisälläkään avaudu visuaalisesti kauniita tai ehjiä maisemia.

Kohteen tilaa heikentävät tekijät:

Rehevöityminen, miinuslajit

Miten voimakkaasti rehevöityminen (lisärehun anto, yhteys nurmilaitumeen) vaikuttaa alueen tilaan. Arvioinnissa voidaan käyttää apuna miinuslajien peittävyyttä tai määrää. Yleensä rehevöityminen vähentää myös kohteen kasvilajimäärää, sekä vaativat ja pienikokoiset lajit korvautuvat typensuosijalajeilla ja suurikokoisilla heinillä ja ruohoilla.

Maanmuokkaus, kylvöt

Miten voimakkaasti maanmuokkaus, kuten aiempi peltokäyttö, on vaikuttanut alueen tilaan. Myös tehtyjen kylvöjen vaikutus arvioidaan.

Lannoitus ja torjunta-aineet

Miten voimakkaasti lannoitus tai torjunta-aineiden käyttö ovat vaikuttaneet alueen tilaan.

Metsänkäsittely, metsittäminen

Arvioidaan kuinka paljon metsätalous on vaikuttanut alueen tilaan ja arvoon. Huomioidaan mm. mahdollisten metsätaloudellisten harvennusten vaikutus puuston erirakenteisuuteen ja ikärakenteeseen hakamailla ja metsälaitumilla, tai metsänistutusten vaikutus avoimiin luontotyyppeihin.

Pensoittuminen, metsittyminen

Mikäli on kyse vain toisesta, tarkenteeseen kirjaataan kummasta. Arvioidaan miten voimakkaasti

pensoittuminen tai metsittyminen vaikuttaa alueen tilaan.

Heinittyminen, ruovikoituminen

Mikäli on kyse vain toisesta, tarkenteeseen kirjaetaan kummasta. Arvioidaan miten voimakkaasti heinittyminen vaikuttaa alueen tilaan (heinä – ruohovaltaisuus). Arvioidaan miten voimakkaasti ruovikoituminen vaikuttaa alueen tilaan: ruovikon ala suhteessa kohteen alaan, sijainti (esim. vesirajassa) ja tiheys (monotoonista - monimuotoista).

Karikkeen määrä

Miten voimakkaasti karikkeen kertyminen vaikuttaa alueen tilaan. Usein esimerkiksi alilaidunnuksesta tai niitto/raivausjätteen keräämättömyydestä johtuen pienikokoiset vaativat lajit vähenevät ja korkeakasvuiset heinäkasvit (kuten järviruoko) lisääntyvät. Lajisto voi siis pikkuhiljaa yksipuolistua ja edustavan niittykasvillisuuden ala pienentyä.

Vesitalous, ojitus ym.

Miten voimakkaasti vesitalouden muutos, kuten ojitus, on vaikuttanut alueen arvoon.

Lähiympäristö

Miten merkittävä lähiympäristö on kohteen tai osa-alueen arvon kannalta (pilattu – arvokas). Kohteen sijaitessa toisen arvokkaan perinnemaiseman läheisyydessä tila on melko hyvä. Mikäli kohde rajautuu hyvin arvokkaaseen kohteeseen tai se on osa arvokkaiden kohteiden muodostamaan keskittymää, tila on hyvä. Sen sijaan sijaitessaan kaukana muista perinnemaisemista tila on melko huono ja jäätyään täysin esim. rakennettujen alueiden sulkemaksi tila on huono.

Hoidon laatuun liittyvät tekijät:

Niitto

Miten nykyinen niittohoito toimii alueen tilan säilyttämiseksi tai parantamiseksi. Huomioidaan mm. niiton säännöllisyyden, ajankohdan, niittoväliseen ja niittojätteen keruun vaikutus luontotyyppien edustavuuteen.

Laidunnus

Miten nykyinen laidunnus toimii alueen tilan säilyttämiseksi tai parantamiseksi. Huomioidaan mm. laidunnuspaine, mahdollinen lisärehun anto tai laidunnus yhteydessä suojavähykkeeseen jne.

Raivaus

Miten nykyinen raivaus toimii alueen tilan säilyttämiseksi tai parantamiseksi, sekä miten tehdyt puuston kunnostukset ovat vaikuttaneet tilaan.

Uhanalaisen lajiston huomiointi hoidossa

Miten hyvin uhanalainen lajisto on huomioitu nykyisessä hoidossa. Rantaniityillä kiinnitetään erityistä huomiota linnuston huomiointiin hoidossa (ks. myös 4.4.3) ja liite 5.

Maisemallisten arvojen huomiointi hoidossa

Miten hyvin maisemalliset arvot on huomioitu nykyisessä hoidossa (riittävä raivaus etenkin reunoilla ja näkymien avaaminen).

Hoitotavoitteiden saavuttaminen

Miten hyvin kohteen hoitotavoitteet on yleisesti saavutettu eri tekijät (ekologinen tila, lajisto, maisema, muinaisjäännökset, virkistyskäyttö ym.) huomioiden. Onko esimerkiksi kaikkien niittytyyppien potentiaali ja kirjo saatu esiin vai onko alue monotonista heinävaltaista niittyä (perinnebiotoopin ekologiset tavoitteet).

Kommentit arvoon tai sen muutokseen vaikuttavista tekijöistä

Tekstikenttään kuvataan sanallisesti selkeästi keskeisimmät arvoluokkaan liittyvät, laskevat tai nostavat tekijät, sekä perustelut arvoluokan muutoksille. Tämän perusteella alueellinen perinnemaisemavastaava voi tarkistaa, että arvoluokka on määritetty oikein perusteiden. Arvoluokitus on esitetty tiivistetysti taulukossa 3, luvussa 4.3.

Osa-alueen arvoluokka

Arvioidaan maastokäynnin perusteella osa-alueen arvoluokitusta ja ehdotetaan tarvittaessa sille uusi arvoluokka tai aiemmin inventoimattomilla kohteiden osa-alueilla annetaan ehdotus arvoluokaksi.

4.5.3 Perusteellinen, kattava vai kevyt inventointi

Perusteellinen käynti on tavoitteena silloin, kun aikaa on käytössä riittävästi ja kyseessä on arvokas kohde. Niitä on tehtävä tutkimuksen kannalta riittävällä määrällä kohteita, painottaen jo aiemmin maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaiksi todettuja ja perusteellisesti inventoituja kohteita. Muilla kohteilla suositetaan ensisijaisesti kattavaa käyntiä, mutta olosuhteiden mukaan voidaan joutua usein tyytymään kevyeen käyntiin, etenkin yksityismaiden seurantakäynneillä.

Perusteellinen inventointi

Perusteellisessa inventoinnissa inventoijalla on aikaa kerätä kaikki lomakkeen perusteelliseen täyttöön riittävä ja kyseisenä ajankohtana kerättävissä oleva tieto. Käytännössä tämä tarkoittaa pienehköllä kohteella useamman tunnin käyntiä, laajalla kohteella noin yhtä päivää. Perusteellisen käynnin yhteydessä pyritään laatimaan kokonaislajilista kohteen putkilokasveista (osa-alueittain). Lisäksi perustetaan tai tehdään aina visuaalinen seuranta vakiopisteistä.

Kattava inventointi

Kattavalla inventoinnilla tarkoitetaan inventointia, jossa on riittävästi aikaa koko lomakkeen täyttämiseen keskeisiltä osin, mutta joitakin yksittäisiä kenttiä jää täyttämättä, tai kohteelta ei tehdä kokonaislajilistaa, vaan ajan säästämiseksi tarkistetaan lyhyen lajilistan lajit tyypeittäin, sekä kirjataan kohteen muut huomionarvoiset lajit ja miinuslajit (ks. jäljempänä). Laajalla kohteella (yli 10 hehtaaria) ei inventoija välttämättä ehdi käydä läpi (lajiston kannalta) kohteen kaikkia osia yhtä perusteellisesti. Pienillä kohteilla (etenkin niityillä ja kedoilla) suositellaan kattavallakin käynnillä keräämään kokonaislajilistaa ja tekemään visuaalinen seuranta.

Kattavalla, mutta esim. ajallisesti lyhyellä (1-2 h) käynnillä tarkistetaan vähintään lyhyen lajilistan mukaisen lajiston esiintyminen kohteella, ks. Liite 2. Erikseen rannoille, sekä eteläisille ja pohjoisille muille perinnemaisematyypeille laadituissa lajilistoissa on toisella sivulla keskeisin kasvilajisto (ja huomionarvoinen lajisto) suomenkielisessä aakkosjärjestyksessä ryhmiteltyinä puu- ja pensas-kerroksen ja kenttäkerrokseen. Jälkimmäinen on vielä jaettu heiniin (ja saroihin), sekä muihin lajei-

hin. Lisäksi on nostettu sekä heinistä että ruohokasveista esille myös miinuslajisto, jota arvioidaan lomakkeessa 2B ongelma- ja vieraslajit, sekä myös kasvillisuuden tila -kohdassa. Huomionarvoiset lajit on merkitty tähdellä ja niiden suomenkieliset nimet on tummennettu.

Lajilistan toisella sivulla on esitelty keskeiset lajit eri perinnemaisematyypeittäin (huomioiden kunkin tyyppin määrittämisen kannalta keskeisimmät erottavat lajit). Esimerkiksi jos maastossa on käytettävissä niukasti aikaa lajien tarkastamiseen, mutta kohteella on nopeasti silmämääräisesti arvioitavissa luontotyytit, esim. heinäketto ja tuore pienruohoniitty, voidaan käydä läpi niiden alla olevan lajien esiintyminen, ja arvioida ko. lajien runsaus lajilomakkeelle.

Mikäli inventoija on epävarma perinnemaisematyyppistä, tyypeittäistä lajilistaa voi käyttää myös apuna tyyppin määrittämisessä. Tällöin merkitään kohteella tai tyyppillä esiintyviä lajeja (runsauksiin) lajilomakkeeseen, jolloin on nähtävissä myös minkä niittytyypin alle ne pääosin sijoittuvat. Puustoiset perinnemaisematyytit määritetään pääosin puulajisuhteiden perusteella.

Kevyt inventointi

Kevyellä inventoinnilla tarkoitetaan tässä inventointia, joka on tehty kevyesti, joko käytettävissä olleen niukan ajan tai asiantuntemuksen vuoksi. Tällöin lomakkeesta täytetään vain olennaisimmat kohdat. Näin maksimoidaan tietojen keruun ja tietosisällön vertailukelpoisuus kohteiden välillä, suhteessa käytettävissä olleeseen aikaan ja asiantuntemukseen.

Kevyellä maastokäynnillä, esimerkiksi ympäristösopimuskäynnillä, voi täyttää lomakkeesta vähintään vihertävällä värillä ja tähdellä merkityt keskeiset kohdat:

2A Perustiedot ja Luontotyytit

1. Kirjataan inventoija, päivä ja kohteen nimi.
2. Merkitään rasti **kevyen** inventoinnin ruutuun.
3. **Tarkistetaan** ovatko **paikkatiedot ennallaan (kyllä/ei)**, kirjataan uusi ala ja **syy muutokseen**.
4. (Aiemmin inventoimattomalla) kohteella merkitään onko arvokkaita rakenteita vai ei.
5. **Arvioidaan arvoluokka** (valtaosa inventoimattomista kohteista, joita on laidunnettu jo yksi-usea sopimuskausi, sijoittuvat arvoluokkaan P). Hoidon kiireellisyyteen merkitään rasti, että **Ei muutostarvetta** (koska jo hoidossa) tai esim. **Heti** (jos joku osa vaatii kiireellistä peruskunnostusta).
6. Kirjoitetaan tai päivitetään **Yleiskuvaus**.
7. **Lajisto**-kohtaan laitetaan rasti molempiin **Ei**-ruutuihin (eli että lajistoa ei ole tarkistettu). Kirjataan havaitut huomionarvoiset kasvilajit tai muut lajistohavainnot tekstikenttiin.
8. Merkitään **mitä perinnemaisematyyppiä** (pääryhmätasolla eli numerot 10 -150) kohteella esiintyy **ja millä kuvioilla/peruslohkoilla** niitä esiintyy.

2B Hoito ja arvotekijät

1. **Käynti**-kohtaan rastitetaan että kyseessä on **tukikäynti**.
2. **Hoitaja**-kohtaan rastitetaan **Yksityinen ympäristösopimuksella**, Ympäristösopimus -koh-

dassa onko **perinnebiotooppi vai luonnonlaidun**, sekä kirjataan **tukikaudet, hoitajan yhteystiedot ja tilatunnus**.

3. **Nykyinen hoito**-kohtaan rastitetaan, että kohde on **hoidossa** ja käynnissä on peruskunnostusvaihe (esim. ETI-alue) tai jatkohoitovaihe (hoitosopimus). Muista kohdista valtaosan voi täyttää suunnitelman pohjalta etukäteen, maastossa ne tarkistetaan, samoin kuin **laidunpaineen** sopivuus ja mahdollinen **kunnostustarve**). Tarvittaessa kirjoitetaan vapaata tekstiä hoidon tasosta **Nykyisen hoidon kuvaus ja kommentit** -kenttään.

4. **Hoitosuositukset** kohtaan rastitetaan tarvittavat hoito- ja kunnostustoimet. Mikäli hoito ollut hyvää eikä muita toimia tarvita, merkitään rasti niiton/laidunnuksen/raivauksen kohdalle **Jatkaminen nykyisellään** -kenttään.

5. Kirjataan vähintään **ongelma- ja vieraslajit**.

6. Lisäksi on suositeltavaa täyttää kääntöpuolelta vähintään Arvoa lisäävät tekijät. Jos ei kuitenkaan **kohteen arvoluokkaa tai hoidon laatuun liittyviä tekijöitä** ehditä määrittää, rastitetaan (toimistolla) **E-sarakkeen** (ei arvioitavissa) ruudut **ja Osa-alueen arvoluokan** kohta **Ei arvioitu**.

5 Kohdetiedot tallennetaan tietojärjestelmään

5.1 Inventointi- ja seuranta-tiedon tallennusjärjestelmät

Perinnemaisematiedon sijoituspaikka on SALTI-hankkeen (Luonnonsuojeluhallinnon suojelualueita koskevan tiedonhallinnan kehittäminen) osana ympäristöhallinnon käyttöön kehitetyn ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuuden SAKTI-järjestelmä (Suojelualueiden kuviotietojärjestelmä). Järjestelmään voidaan sisällyttää myös suojelualueiden ulkopuolisia perinnemaisemia, jolloin perinnebiotooppimoduuli mahdollistaa koko maan perinnebiotooppien inventointien ja seurantojen tietojen tallentamisen. Perinnebiotooppimoduulille laaditaan erillinen tallennusohje. Järjestelmän suunnittelussa on huomioitu perinnebiotooppien paikkatiedon, kohde- ja hoitotiedon tallennustarpeet. Järjestelmä huomioi (omina tallennustasoina) sekä luontodirektiivin luontotyyppien että luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin raportointitarpeet. Kohteiden lajitiedot tallennetaan saman ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuuden LajiGIS-osioon. Lajitietojen tallennuksesta laaditaan erillinen tallennusohje.

Aiemmin SAKTI-järjestelmään täytetyt kohteen perustiedot voidaan tulostaa maastolomakkeelle jo valmiiksi tai täyttää suoraan järjestelmään toimistolla. Lajitiedot voidaan syöttää järjestelmään joko suoraan tai excel-siirtolomakkeen kautta. Järjestelmästä saa raportointitoiminnolla myös tulostettua koosteen maastokäynniltä kerätyistä tiedoista. Tietojensyöttöoikeutta järjestelmiin voivat hakea SYKE:n, ELY:n ja Metsähallituksen työntekijät. ELY (Ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue) päivittää rekisteriin muiden alueellisten yhteistyötahojen keräämät yksityismaiden seurantatiedot. SYKE varmistaa vuosittain päivitetyn aineiston saatavuuden (esim. Avoin tieto- Ympäristö- ja paikkatietopalvelun tai ArcGIS Online -palvelun kautta).

5.2 Tietojen tallentaminen

SAKTI-järjestelmässä geometrian muokkaus tapahtuu osa-alueiden kautta. Kaikille kohteille muodostuu kohdetta luotaessa automaattisesti yksi osa-alue. Tätä muokkaamalla voidaan kohdetta laajentaa, pienentää tai jakaa erillisiksi osa-alueiksi. Digitointi tehdään (kuvaruudulla) käyttäen taustana peruskarttaa (mittakaava alle 1:5 000), sekä maastossa mitattuja kulma- tai rajapisteitä. Digitoinnissa on myös hyvä käyttää apuna ilmakuvaa, jolloin etenkin eri osa-alueiden rajat asettuvat varmemmin ja tarkemmin kohdalleen kuin puhtaalle peruskarttapohjalle digitoitaessa. Myös korkeuskäyrät karttapohjalla helpottavat rajaamista. Järjestelmä ei mahdollista päällekkäisiä kohteita tai osa-alueita.

Aineistoon otetaan mukaan ja arvotetaan kohteet, joista on tiedossa rajausta, sekä pitkään jatkunut perinteinen maankäyttö, josta on mahdollisesta käyttötavoista huolimatta jäljellä selviä merkkejä kasvillisuudessa: runsaasti tyyppisiä perinnemaisemien kasvilajeja, huomionarvoisia perinnemaisemien kasvilajeja, ko. perinnemaisematyyppille ominaista kasvillisuutta tai puustoisille perinnebiotoopeille ominaiset rakennepiirteet erotettavissa. Näistä V-P-arvoluokkiin sijoittuvat kohteet ovat varsinaisia arvokkaita perinnemaisemia. Kunnostuskelpoiset kohteet (K), arvonsa menettäneet kohteet (E), uusympäristöt (U) ja luontaisesti avoimet (L) kohteet ovat mukana aineistossa, mutta niitä ei lueta arvokkaiksi perinnemaisemiksi. Nämä ovat erotettavissa aineistosta nykyisen arvoluokan perusteella.

Arvokkaiden V, M+ -kohteiden aiemmin inventoimattomat osat lisätään paikkatietoaineistoon osa-alueina, joiden arvoluokka voi olla alempi. Jatkossa, kun hoidon myötä uusien osa-alueiden edustavuus paranee, ne voidaan yhdistää korkeamman arvoluokan osa-alueeseen. Jos inventoituun kohteeseen rajautuvan laajennusalueen

arvoluokka arvioidaan lähelle alkuperäisen inventoidun kohteen arvoluokkaa, se voidaan tallentaa osaksi samaa osa-alueajasta.

Aiemmin arvokas perinnemaisema (V-P) voidaan poistaa arvokkaiden kohteiden aineistosta, kun sen perinnemaisema-arvot ovat pääosin hävinneet, eivätkä ne ole hoidon avulla palautettavissa 10 - 20 vuoden kuluessa. Tällöin kohteen arvoluokaksi merkitään E, mutta kohteen rajaus ja tiedot säilytetään järjestelmässä. V-kohteiden poisto arvokkaista kohteista on hyväksyttävä arviointiryhmässä.

Mikäli kohteesta on kartoitettu tarkempaa luontotyyppitietoa, voidaan digitointi tehdä osa-alueiden lisäksi myös kuvioina SAKTI-tietojärjestelmän biotooppikuvio -tasolle. Kuviotieto (kullakin kuviolla oma kuviotunnus) tallennetaan erillisenä aineistona, joka linkittyy kohde-aineistoon kohteen ja osa-alueen geometrian avulla. Kuvioitaessa on suositeltavaa kuvioida koko kohde. Perinnemaisemien kasvillisuustyyppien pinta-alan kirjauksessa käytetään uhanalaisuusarvioinnin perinnemaisemaluontotyyppisiä, kuviotieto tallennetaan LTI:n (luontotyyppi-inventoinnin) kasvillisuustyyppinä.

Seurantakäynnin kohdetasoa koskevat muutokset päivitetään tarvittavilta osin kohdetasolla. Seurantakäynnin muut tiedot tallennetaan erillisenä osa-alueeseen kohdistuvana käyntikertana tietojärjestelmään. Lajitiedot tallennetaan LajiGIS-järjestelmään, josta ne ovat kytkettävissä kohteeseen, osa-alueeseen tai kuvioon ja seurantakertaan PEM-koodien tai kuviotunnuksen ja seurantakerran tunnuksen perusteella. Mikäli kohteen rajaus muuttuu inventoinnin tai seurannan yhteydessä, muutos on päivitettävä myös lajitietoon liittyvään geometriaan LajiGISissä.

5.3 Paikka-, inventointi- ja seurantatietoa tuottavat tahot

Perinnemaisemiin ja niiden hoitoon liittyviä alueellista paikkatietoa tuottavat säännöllisesti Metsähallitus ja ELY-keskukset (Y- ja E-vastualueet), sekä SYKE ja Museovirasto. Tällä hetkellä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) Ympäristö ja luonnonvarat vastualueiden ylläpitämät perinnebiotooppien alueelliset paikkatietoaineistot ovat käytettävissä ELYissä mm. ArcGIS-ohjelman kautta (GISALU). Aineistoa on myös lähetetty

pyynnöstä yhteistyötahoille, mm. kunnille. SYKE on koostanut alueellisista perinnemaisemien paikkatiedoista aineiston, joka on konvertoitu SAKTI-tietojärjestelmään. SYKEN tietoaineistoista on SAKTIin viety geometrian ja arvoluokan lisäksi kohteen yleiskuvaus. Jatkossa kohteiden kaikki muu tietosisältö syötetään SAKTIin inventointi- tai seurantakäynnin jälkeen. Myös vanha seuranta-kerta (esimerkiksi 1990-luvun VPI-inventointi) voidaan tallentaa järjestelmään. Lajitieto (lajilomakkeet ja /tai huomionarvoiset ja uhanalaiset lajit) kirjataan LajiGIS-järjestelmään. Metsähallitus tuottaa perinnebiotooppiaineistoa suojelualueilta inventointien ja seurannan kautta. Valtion mailta ja yksityismaiden suojelualueilta koottu perinnebiotooppien paikkatietoaineisto (Pakkanen ym. 2013, Raatikainen & Raatikainen 2014) on myös konvertoitu SAKTI-järjestelmään, jossa tietoa jatkossa päivitetään.

Museovirastolla on muinaisjäännösten hoitorekisteri, jonka perinnemaisemia koskeva paikkatieto (pääosin sanallisena, joissain tapauksissa pdf –karttina) ei ole ollut muun valtionhallinnon käytettävissä (vain muinaisjäännösten sijainti). Hoitotieto sen sijaan on käytettävissä Museoviraston Kulttuuriympäristö -rekisteriportaalin kautta.

ELY-keskukset (E-vastualueet) tuottavat paikkatietoa alueensa maatalouden ympäristösopimusten piirissä olevista kohteista, joista Luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kehittäminen –sopimusten piirissä olevat alueet ovat pääosin perinnemaisemia. Perinnemaisemat eivät ole yksiselitteisesti irrotettavissa peltolohkorekisteristä. Sen sijaan TIKE on irrotanut peltolohkorekisteristä ympäristöhallinnon käyttöön ympäristösopimuslohkot (ylläpitosykli kerran vuodessa). Peltolohkorekisteri tulee SAKTI-järjestelmään tausta-aineistoksi mm. kuviointia varten.

5.4 Valtakunnallisen paikkatietoaineiston ylläpito ja irrotus ulkopuolisille tahoille

Keväällä 2010 on laadittu SYKEssä (Minna Kallio) esimerkki mahdollisesta valtakunnallisesta paikkatietoaineistosta, jota voidaan jakaa myös ympäristöhallinnon ulkopuolisille tahoille esim. ArcGIS Online-palvelun kautta. Jatkossa SYKE irrottaa vuosittain päivitetyn aineiston SAKTIin perinne-

biotooppimodulista muiden tahojen käyttöön. Näin mm. ELYssä säästyy resursseja yhteistyötahojen aineistopyynnöistä, kun paikkatieto on avoimesti käytettävissä.

Perinnemaisema-aineisto on alue- eli polygonimuotoinen. Sen tiedostoformaatti on ArcGis-geodatabase (tallennusmuoto) / shapefile (jakelumuoto) ja koordinaattijärjestelmä on EUREF FIN TM35FIN-koordinaattijärjestelmä. Aineiston esitystekniikka ryhmitellään kohteiden nykyisen arvon perusteella siten, että arvoluokille valtakunnallisesta paikallisesti arvokkaaseen on oma symboli, ja perinnemaisema-arvonsa menettäneillä kohteilla on omansa. Kunnostuskelpoisia kohteilta, uusympäristöjä tai luontaisia tyypejä ei sisällytetä ulkopuolisille tahoille jaettavaan aineistoon, vaan ne leikataan pois ennen aineiston jake-
lua. Näin arvokkaaksi todetut kohteet muodostavat varsinaisen perinnemaisema-aineiston, josta jo arvonsa menettäneiden kohteiden paikkatiedot erottuvat selvästi.

Perinnemaisematunnuksen (PEM-koodin) avulla kohteeseen liittyvä paikkatieto ja muut omi-

naisuustiedot liitetään yhteen loppukäyttäjää varten, jolloin kaikki tiedot näkyvät kerralla info-näppäimestä (sisältyvät ulkoiseen käyttöön jaettavaan paikkatietoaineistoon). Paikkatietoon (osa-alue-
rajaukseen) yhdistetään kiinteinä seuraavat ominaisuustiedot: Kohteen nimi, sijaintikunta, pinta-ala, nykyinen (osa-alueen) arvoluokka, hoitotilanne, sekä (osa-alueen) pääperinnebiotooppityyppi. Tarvittaessa myös tyyppien alat voi linkittää ominaisuustietotauluun.

Muut tietojen tuottajat/ylläpitäjät toimittavat päivitettyt tiedot ja digitoidut rajaukset vuosittain loppuvuodesta Metsähallitukseen (suojelualueet) tai ELYihin (muut perinnemaisemat), jotka tallentavat ne osaksi tietojärjestelmää. Mikäli ko. tahojen paikkatietojärjestelmistä pystytään erottelmaan (uusien) perinnebiotooppien aluerajaukset/kuviotiedot, tai ne voidaan helposti digitoida, ne voidaan toimittaa samoin periaattein koostetuna aineistona suoraan ELYyn. Mikäli erottelu ei ole mahdollista, voidaan uusien kohteiden rajaukset toimittaa ELYyn myös karttoina (ominaisuus-tietoineen).

Lähteet

Kekäläinen, H. 2003: Perinnebiotooppien hoidon kiireellisyys määrittäminen. Länsi-Suomen ympäristökeskus 2003.

Kemppainen, R. & Lehtomaa, L. 2009: Perinnebiotooppien hoidon tila ja tavoitteet. Valtakunnallinen kooste perinnebiotooppien alueellisista hoito-ohjelmista. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2009.

Natura 2000 -luontotyyppien inventointiohje, SYKE, Metsähallitus, Versio 5.1 (1.4.2014).

Pakkanen, T, Raatikainen, K & Mussaari, M. 2015: Yksityisten suojelualueiden perinnebiotooppien pinta-alaselvitys 2013. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 215: 1-60.

Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietintö. Ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 443: 1 - 162.

Pykälä, J. 2001: Perinteinen karjatalous luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä. Suomen ympäristö 495: 1-202.

Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. & Leivo A. 1994: Perinnemaisemien inventointiohjeet. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 559.

Raatikainen, K. (toim.) 2009: Perinnebiotooppien seurantaohje. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 117.

Raatikainen, K. & Raatikainen K. 2014: Valtion maiden perinnebiotooppien pinta-alaselvitys 2014. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 216: 1-65.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristö 8/2008.

Vainio, M., Kekäläinen, H., Alanen, A. & Pykälä, J. 2001: Suomen perinnebiotoopit. Perinnemaisemaprojektin valtakunnallinen loppuraportti. Suomen ympäristö 527: 1-165.

Liitteet

Liite 1. Perinnemaisemien maastolomake

PERINNEMAISEMIEN MAASTOLOMAKE 2 A Perustiedot ja luontotyypit						V2.1	Tallennuspvm															
Inventointitiedot kirjataan osa-alueittain. Seurannassa edellisen käyntikerran tiedot tarkastetaan ja päivitetään jos muuttuneet						Tallentaja																
Kohteen nimi*				PEM-koodi		Osa-alue*																
Inventoija(t)*				Inventointi*		kevyt	kattava	perusteellinen														
Kunta			Kylä	Inventointipvm*																		
Omistaja																						
Nimi ja yhteystiedot																						
Yhteydenotto																						
Suhtautuminen																						
Paikkatiedot ennallaan*		☐ Kyllä	☐ Ei	☐ Uusi ala	☐ Syy muutokseen																	
Suojelu Alueen koodi ja nimi																						
Suojelualue	☐																					
Natura-kohde	☐																					
Lumo-yleissuunnittelualue	☐																					
Arvokas maisema-alue	☐					☐	RKY-alue															
Todettu muinaisjäänös	☐					☐	Tarkastettava muinaisjäänös															
Arvokas rakennus / rakenne	☐	Kyllä, kunnossa		☐	Kyllä, huonossa kunnossa		☐	Ei ole														
Arvo ja hoidon kiireellisyys*																						
Vanha arvoluokka	☐	☐ Ei inventoitu																				
Uusi arvoluokka	☐	V	☐	M+	☐	M	☐	M-	☐	P+	☐	P	☐	P-	☐	K	☐	E	☐	U	☐	L
Hoidon kiireellisyys	☐	Ei muutostarvetta		☐	Hetimitä		☐	5 vuoden kuluessa		☐	10 vuoden kuluessa		☐	Ei kiireellinen		☐	Ei arvioitu					
Yleiskuvaus* Luonto, maisema, puusto ja pensasto (rakenne, lahoppuusto), kasvillisuus (lajisto), rajaus, osa-alueet, kallio- ja maaperä, topografia																						
Vanha maankäyttö ja hoitohistoria Laidunnus- ja niitohistoria, rakennukset ja rakenteet, viljelykäyttö, hakkuu, puuston istutus, ym.																						
Nykyinen maankäyttö																						
Kohteen muu käyttö		☐	Virkistys	☐	Matkailu	☐	Opetus	☐	Tutkimus	☐	Muu, mikä											
Hoidon päätavoitteet																						
Tehdyt selvitykset ja inventoinnit VPI ja päivitysinventoinnit, lajistoinventoinnit, seurannat, ym.																						
Hoitosuunnitelma		☐	Kyllä	☐	Ei	Suunnitelman tiedot alle: nimi, tekijä ja vuosi																
Dokumentointi Karttapirrookset, valokuvat, ym. ja dokumenttien säilytyspaikka, kuvaustiedot, ym.																						

PERINNEMAISEMIEN MAASTOLOMAKE 2 B Hoito ja arvotekijät										Tallennuspvm	
Tiedot kirjataan osa-alueittain. Lisää tekstikenttiin tarvittaessa rivikorkeutta.										V2.1	
Tallentaja											
Kohteen nimi*					Osa-alue*						
Inventoija(t)*					Inventointipvm*						
Käynti*		Inventointi	Hoitosuunnittelu	Seuranta	Tukikäynti	Seuraava käyntikerta					
Hoitaja*			Hoitajan yhteystiedot ja tilatunnus								
Metsähallitus											
Yksityinen ympäristösopimuksella											
Yksityinen ilman sopimusta			Mahdollisuus ulkopuoliseen hoitoon			kyllä		ei			
Yhdistys			Kuvaus ulkopuolisen hoidon mahdollisuuksista								
Muu, mikä											
Ympäristösopimus		Ei	Ei, mutta mahdollinen	Perinnebiotoppi	Luonnonlaidun, reunavyöhyke tai saareke						
Tukikaudet (ja ala)											
Nykyinen hoito* Rasita myös, mikäli ei niitetä, laidunneta, tai kunnostusta ei ole tehty tai niille ei ole tarvetta!											
Ei hoidossa		Lopetusvuosi	Hoidossa	Aloitusvuosi	Peruskunnostusvaihe	Jakohoitovaihe					
Niitto		Niittoväline	Muutos edelliseen ja vuosi milloin		Niiton tehokkuus						
Ei niitetä		Säännöllistä, niitos korjataan	Niitto aloitettu		Sopiva						
Niitto koko alalla		Säännöllistä, niitosta ei korjata	Niittoa jatkettu		Tehontonta						
Niitto osa-alueella		Epäsäännöllistä, niitos korjataan	Niitto lopetettu		Liian voimakasta						
Osa-alue		Epäsäännöllistä, niitosta ei korjata	Niittämättä edelleen		Vaihtelee alueen sisällä						
Niitosta jäljellä		hieman	runsaasti		Niittoa ajankohta käyntivuonna						
Laidunnus		Laidunnuspaine		Eläinlaji ja rotu		Laidunkausi					
Ei laidunneta		Sopiva		Lihakarja/emot							
Laidunnetaan koko alaa		Alilaidunnus		Lypsykarja							
Laidunnetaan osaa		Yllilaidunnus		Nuorkarja		Eläinmäärä (kpl, keskimäärin)					
Satunnainen laidunnus		Vaihtelee voimakkaasti alueellisesti		Lammas		Aikuiset					
Osa-alue		Vaihtelee voimakkaasti ajallisesti		Muu, mikä		Alle 1-v					
Muutos edelliseen ja vuosi milloin		Lisärehu		Laidun yhteydessä		Muu hoito					
Aloitettu		Ei tietoa		pellolaitumeen		Lehdestys					
Laidunnusta jatkettu		Eläimet saavat lisärehua		suojavyöhykkeeseen		Kulotus					
Lopetettu		Eläimet saavat kivennäisiä		luonnonlaitumeen		Kaskeaminen					
Laiduntamatta edelleen		Ei lisärehua		Ei yhteyttä muihin laitumiin		Muu, mikä					
Perus- ja täydennyskunnostus		Raivaustarve	Raivausjäte	Rakennukset ja rakentelut		Kunnostuksen ajankohta ja kuvaus					
Ei tarvetta		Vesakko	poistettu	Ei ole							
Ei tehty		Aikavos	kasattu	Kunnostusta ei tehty, tarve on							
Riittävää		Vallitseva latvuskr	jäljellä hieman	Rakennusten kunnostus / teko							
Hieman lisäraivaustarvetta		Ylispuusto	jäljellä runsaasti	Rakenteiden kunnostus / teko (aidat)							
Suuri lisäraivaustarve				Muinajäännöksen hoito							
Liian voimakasta				Muu, mikä							
Nykyisen hoidon kuvaus ja kommentit*											
Hoitosuosituks*											
Toimenpiteen kiireellisyys											
Kohde ei kunnostuskelpoinen		Heti	5-v sisällä	10-v sisällä	Jatkaminen nykyisellään						
Niitto											
Laidunnus											
Raivaus											
Rakenteiden kunnostus											
Ruovikon murskaus, äestys tai niitto vedestä											
Muu:											
Ongelma- tai vieraslajit*											
Kommentit hoitosuosituksiin, hoidon ongelmiin ja tulevaisuuden uhkatekijöihin											

Hoidon erityisongelmat tai haasteet (rastita merkittävimmät)				Muu, mikä					
☐	Kohde hankalasti saavutettavissa	☐	Kohteen pienuus	☐	Ilkivalta	☐	Karjalle kelpaamattomat alueet	☐	Katajan leviäminen
☐	Sopivaa hoitajaa ei löydy	☐	Kohteen laajuus	☐	Eläinten karkailu	☐	Karjalle vaarallinen alue/kasvi	☐	Niitto riittämätöntä tai liian pienialaista
☐	Hoitosuunnitelma puuttuu	☐	Rehevä maaperä	☐	Jää tai lumi rikkoo aidat	☐	Juotto hankala järjestää	☐	Kannot haittaavat niittoa tai laidunnusta
☐	Uhanalaiset lajit tai luontotyytit	☐	Maanomistus	☐	Hydrologiset ongelmat	☐	Hirvieläimet	☐	Kantojen vesominen voimakasta
☐	Hoitoon sopivan kaluston puute	☐	Vieraslajit	☐	Ajourat tai koneiden jäljet	☐	Petoeläimet	☐	Hakkuutähteiden käsittely

Tulevaisuuden uhkatekijät (rastita merkittävimmät)				Rehevytyminen				Lannoitus				Muu, mikä			
☐	Hoidon loppuminen	☐	Heinittyminen	☐	Umpeenkasvu	☐	Metsitys	☐	Ojitus	☐	Hakkuu	☐	Viljelyyn otto		
☐	Tilanpidon päätyminen	☐	Kuluminen	☐	Rakentaminen	☐	Hakkuu	☐	Viljelyyn otto						

Kasvillisuuden tila

Puusto ja pensasto		Valtalaji(t)		Peittävyys ja rakenne				Jakautuminen							
Puut	☐	☐	tiheä	☐	väljä	☐	edustava	☐	Yksittäin	☐	Koko alue	☐	Ryhmissä	☐	Keskittynyt joihinkin kohtiin
Taimet	☐	☐	tiheä	☐	väljä	☐	edustava	☐	Yksittäin	☐	Koko alue	☐	Ryhmissä	☐	Keskittynyt joihinkin kohtiin
Pensaat	☐	☐	tiheä	☐	väljä	☐	edustava	☐	Yksittäin	☐	Koko alue	☐	Ryhmissä	☐	Keskittynyt joihinkin kohtiin
Suuret lehtipuut (Ø n. 40 - 50 cm)	☐	☐	Ei	☐	1-5	☐	runsaasti	☐	Yksittäin	☐	Koko alue	☐	Ryhmissä	☐	Keskittynyt joihinkin kohtiin
Lehespuut	☐	☐	Ei	☐	1-5	☐	runsaasti	☐	Yksittäin	☐	Koko alue	☐	Ryhmissä	☐	Keskittynyt joihinkin kohtiin
Pystylahopuut	☐	☐	Ei	☐	1-5	☐	runsaasti	☐	Yksittäin	☐	Koko alue	☐	Ryhmissä	☐	Keskittynyt joihinkin kohtiin

Kenttäkerros	Peittävyys (%)	Kasvillisuuden korkeus (%)	Huomionarvoiset lajit*	Paljaat maalaikut	Kasvion kallio			
Edustavan niittykasvillisuuden osuus	☐	☐	< 10 cm	☐	> 10 kpl	runsaasti	☐	runsaasti
Muun niittykasvillisuuden osuus	☐	☐	10-29	☐	6-10	useita	☐	useita
Miinuslajien osuus	☐	☐	30-60	☐	3-5	1-pari	☐	1-pari
Metsäkasvillisuuden osuus	☐	☐	> 60	☐	0-2	ei ole	☐	ei ole

Arvoon tai kohteen tilaan vaikuttavat tekijät

Tekijän vaikutus / tila:		1= Huono		3 = Melko hyvä		Mikäli summa yhteensä > 30 = V	
		tai kaukana tavoitteesta		tai tavoitteet lähes saavutettu		> 20 = M	
0 = Merkityksetön kohteella		2 = Melko huono tai melko kaukana tavoitteesta		4 = Hyvä tai tavoitteet saavutettu		> 10 = P	
				E = Ei arvioitavissa		< 10 = K	

	Laita sopivimman vaihtoehdon pistemäärä ruutuun					Rastita			Summa	0
	NYKYTILA (0-4, E)	Huono	Melko huono	Melko hyvä	Hyvä	E	-	0		

Arvoa lisäävät tekijät:	0	1	2	3	4	E	-	0	+	TARKENNE
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----------

Perinteiset maankäyttötavat, jatkuvuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Puustorakenne / puulajisuhteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Monipuolisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Laajuus, kohteen rajaus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Erikoisuus / harvinaisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Kasvilajisto, edustavuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Hyönteislajisto, linnusto tai sienistö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Muinaisjäänne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Rakennukset ja rakenteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Maisemallinen arvo, näkyvyys	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Tilaa heikentävät tekijät:	0	2	1	1	2	E	-	0	+	Summa	0
----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-------	---

Rehevytyminen, miinuslajit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Maanmuokkaus, kylvöt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Lannoitus ja torjunta-aineet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Metsänkäsittely, metsittäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Pensoittuminen, metsittyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Heinittyminen, ruovikoittuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Karikkeen määrä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Vesitalous, ojitus, ym.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Pilattu (- arvokas) lähiympäristö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Hoidon laatuun liittyvät tekijät:	0	2	1	1	2	E	-	0	+	Summa	0
-----------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-------	---

Niitto	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Laidunnus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Raivaus, puuston käsittely	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Uhanalaisen lajiston huomiointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Maisemallisten arvojen huomiointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Hoitotavoitteiden saavuttaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Kommentit arvoon tai sen muutokseen vaikuttavista tekijöistä*

Osa-alueen arvoluokka

jos eri kuin koko kohteen arvoluokka

Osa-alueen arvo V M+ M M- P+ P P- K E U L Ei arvioitu

Liite 2. Lajilistat

Perinnebiotooppien inventointien kokonaislajilista suomeksi				Etelä- ja Keski-Suomen kedot, niityt, hakamaat							
Inventoija(t):				Inventointipäivä:							
Kunta:		Osa-alue 1:		Osa-alue 2:							
Kohde:				PEM-koodi:							
PUU- JA PENSASKERROS		1	2	KENTTÄKERROS, MUUT		1	2	KENTTÄKERROS, MUUT		1	2
ahopaju , <i>Salix starkeana</i> *				Ha				Ke			
haapa, <i>Populus tremula</i>				harjuhäränsilmä , <i>Hypochoeris maculata</i> *				keltanokitkerö , <i>Picris hieracoides</i> *			
hanhenpaju, <i>Salix repens</i>				harmaakynsimö , <i>Draba incana</i> *				keltasara , <i>Carex flava</i> *			
harmaaleppä, <i>Alnus incana</i>				harmaapöimulehti , <i>Alchemilla glaucescens</i> *				keltasauramo , <i>Anthemis tinctoria</i> *			
hieskoivu, <i>Betula pubescens</i>				harmaasara, <i>Carex canescens</i>				keltaängelmä, <i>Thalictrum flavum</i>			
iharuusu , <i>Rosa mollis</i> *				haurasloikko, <i>Cystopteris fragilis</i>				keräpäävihvilä, <i>Juncus conglomeratus</i>			
kalliotuhkapensas , <i>Cotoneaster scandinavicus</i> *				heinäkaura, <i>Arrhenatherum elatius</i>				kesämaitiainen , <i>Leonodon hispidus</i> * (NT)			
kapealehtipaju, <i>Salix rosmarinifolia</i>				heinätähtimö, <i>Stellaria graminea</i>				kesämaksaruoho , <i>Sedum annuum</i> *			
karviainen, <i>Ribes uva-crispa</i>				heinärätamo , <i>Plantago lanceolata</i> *				ketohanhikki, <i>Potentilla anserina</i>			
kiiltöpaju, <i>Salix phyllifolia</i>				helpitähkiö , <i>Phleum phleoides</i> * (NT)				ketokatkero , <i>Gentianaella campestris</i> * (EN)			
koiranheisi, <i>Viburnum opulus</i>				hevonhierakka, <i>Rumex longifolius</i> –				ketohärkki, <i>Cerastium arvense</i>			
korpipaatsama, <i>Rhamnus frangula</i>				hietakastikka, <i>Calamagrostis epigejos</i>				ketokaunokki , <i>Centaurea scabiosa</i> *			
kotipihlaja, <i>Sorbus aucuparia</i>				hietalemmikki , <i>Myosotis stricta</i> *				ketokeltto, <i>Crepis tectorum</i>			
kynäjalava , <i>Ulmus laevis</i> * (VU)				hietaorvokki , <i>Viola rupestris</i> *				ketokäenminttu , <i>Satureja acinos</i> *			
lehtokuusama, <i>Lonicera xylosteum</i>				hiirenhäntä , <i>Myosurus minimus</i> *				ketoneilikka , <i>Dianthus deltoides</i> * (NT)			
metsäkataja, <i>Juniperus communis</i>				hiirenporras, <i>Athyrium filix-femina</i>				ketomaruuna, <i>Artemisia campestris</i>			
metsäkuusi, <i>Picea abies</i>				hiirenvirna, <i>Vicia cracca</i>				ketonoidanlukko , <i>Botrychium lunaria</i> * (NT)			
metsälehmus , <i>Tilia cordata</i> *				himmeätädyke, <i>Veronica opaca</i>				keto-orvokki, <i>Viola tricolor</i>			
metsämänty, <i>Pinus sylvestris</i>				hina , <i>Danthonia decumbens</i> *				ketopiippo , <i>Luzula campestris</i> *			
metsäomenapuu , <i>Malus sylvestris</i> * (VU)				hirssisara , <i>Carex panicea</i> *				ketoruusu-rohuo, <i>Knautia arvensis</i>			
metsäruusu, <i>Rosa majalis</i>				hirvenkello , <i>Campanula cervikaria</i> * (VU)				ketosilmäruoho, <i>Euphrasia stricta</i>			
metsävaahtera, <i>Acer platanoides</i>				(niitty)hirvenputki , <i>Seseli libanotis</i> *				ketotuulentento , <i>Filago arvensis</i> *			
mustaherukka, <i>Ribes nigrum</i>				hoikka-nurmikka, <i>Poa angustifolia</i>				ketötädyke, <i>Veronica arvensis</i>			
mustuvapaju, <i>Salix myrsinifolia</i>				hopeahanhikki, <i>Potentilla argentea</i>				ketotähkiö, <i>Phleum prat. ssp. serotinum</i> * (NT)			
orapaatsama , <i>Rhamnus catharticus</i> *				horkkakatkero , <i>Gentianaella amarella</i> * (EN)				kevätetikko , <i>Primula veris</i> *			
orjanruusu, <i>Rosa dumalis</i>				huhtahanhikki, <i>Potentilla intermedia</i> *				keväthanhikki , <i>Potentilla crantzii</i> *			
himmeäorjanruusu, ssp. <i>coriifolia</i>				humala, <i>Humulus lupulus</i>				kevätkynsimö, <i>Erophila verna</i>			
heleäorjanruusu, ssp. <i>dumalis</i>				huopakeltano, <i>Pilosella officinarum</i>				kevätehtoleinikki, <i>Ranunculus fallax</i>			
pohjanpunaherukka, <i>Ribes spicatum</i>				huopa-ohdake, <i>Cirsium helenioides</i>				keväteinikki, <i>Ranunculus auricomus</i>			
pähkinäpensas, <i>Corylus avellana</i>				I				kevätipiippo, <i>Luzula pilosa</i>			
(metsä)raita, <i>Salix caprea</i>				idänkonputki, <i>Heracleum sibiricum</i>				kevätsara , <i>Carex caryophyllea</i> * (VU)			
rauduskoivu, <i>Betula pendula</i>				isolaukku, <i>Rhinanthus serotinus</i>				kevätskuruoho, <i>Thlaspi caerulescens</i>			
ruotsinpihlaja , <i>Sorbus intermedia</i> * (VU)				isolinnuruoho , <i>Polygala vulgaris</i> * (VU)				kevättädyke , <i>Veronica verna</i> *			
saarni , <i>Fraxinus excelsior</i> *				isomaksaruoho, <i>Sedum telephium</i>				kevättähimö, <i>Stellaria holostea</i>			
suippuorapihlaja , <i>Crataegus rhipidophylla</i> * (VU)				isorölli, <i>Agrostis gigantea</i>				kielo, <i>Convallaria majalis</i>			
suomenpihlaja , <i>Sorbus hybrida</i> *				J				kiertotatar, <i>Fallopia convolvulus</i>			
laikinamarja, <i>Ribes alpinum</i>				jauhosavikka, <i>Chenopodium album</i>				kirjopilike, <i>Galeopsis speciosa</i>			
(metsä)tammi , <i>Quercus robur</i> *				jokapaikansara, <i>Carex nigra</i>				kissankello, <i>Campanula rotundifolia</i>			
tarhaomenapuu, <i>Malus domestica</i>				johivihvilä, <i>Juncus filiformis</i>				kivikkoalvejuuri, <i>Dryopteris filix-mas</i>			
terttuselja, <i>Sambucus racemosa</i>				juolavehnä, <i>Elymus repens</i>				koiranheinä, <i>Dactylis glomerata</i> –			
tervaleppä, <i>Alnus glutinosa</i>				jäkki , <i>Nardus stricta</i> * (NT)				koiranputki, <i>Anthriscus sylvestris</i> –			
tuomi, <i>Prunus padus</i>				jänönapila , <i>Trifolium arvense</i> *				komealupiini, <i>Lupinus polyphyllus</i>			
tylpöorapihlaja , <i>Crataegus monogyna</i> * (VU)				jänönsara, <i>Carex ovalis</i>				konnanvihvilä, <i>Juncus bufonius</i>			
vadelmä, <i>Rubus idaeus</i>				jäykkäpitkäpalko , <i>Arabis hirsuta</i> *				korpikastikka, <i>Calamagrostis purpurea</i>			
virpapaju, <i>Salix aurita</i>				K				korpioorvokki , <i>Viola epipsila</i> *			
vuorijalava , <i>Ulmus glabra</i> * (VU)				kallioimarre, <i>Polypodium vulgare</i>				korvakeltano, <i>Pilosella lactucella</i>			
				kalliokielo, <i>Polygonatum odoratum</i>				(niitty)kullero , <i>Trollius europaeus</i> *			
A				kalliokäärmeenpistonyrtti, <i>Vincetoxicum hircundinaria</i> *				kultapiisku, <i>Solidago virgaurea</i>			
ahdekaunokki, <i>Centaurea jacea</i>				kalliorikko , <i>Saxifraga adscendens</i> * (EN)				kumina, <i>Carum carvi</i>			
ahdekaura , <i>Avenula pratensis</i> *				kalliovilakko, <i>Senecio sylvaticus</i> *				kurjenkello, <i>Campanula persicifolia</i>			
ahojäkärä, <i>Gnaphalium sylvaticum</i>				kalvaspiippo, <i>Luzula pallescens</i>				kyläkarhiainen, <i>Carduus crispus</i>			
ahokissankäpälä , <i>Antennaria dioica</i> * (NT)				kalvassara, <i>Carex pallescens</i>				kyläkellukka, <i>Geum urbanum</i>			
aholeinikki , <i>Ranunculus polyanthemos</i> *				kanerva, <i>Calluna vulgaris</i>				kylänurmikka, <i>Poa annua</i>			
ahomansikka, <i>Fragaria vesca</i>				kanervisara , <i>Carex ericetorum</i> *				käenkaali, <i>Oxalis acetosella</i>			
ahomatara, <i>Galium boreale</i>				kangasajuruoho , <i>Thymus serpyllum</i> *				käärmeenlaukka , <i>Allium scorodoprasum</i> *			
ahoniittyhumala, <i>Prunella vulgaris</i>				kangasmaitikka, <i>Melampyrum pratense</i>				L			
aho-orvokki, <i>Viola canina</i>				karheanurmikka, <i>Poa trivialis</i>				laidunpöimulehti, <i>Alchemilla monticola</i>			
isoaho-orvokki, subsp. <i>montana</i>				karheapilike, <i>Galeopsis tetrahit</i>				lampaannata, <i>Festuca ovina</i>			
pikkuaho-orvokki, subsp. <i>canina</i>				karhunputki, <i>Angelica sylvestris</i>				laskospöimulehti , <i>Alchemilla plicata</i> * (NT)			
ahopellava , <i>Linum catharticum</i> *				kartioakankaali , <i>Ajuga pyramidalis</i> * (NT)				lehtoarho, <i>Moehringia trinervia</i>			
ahopukinjuuri, <i>Pimpinella saxifraga</i>				karvakiviyrtti, <i>Woodsia ilvensis</i>				lehtohorsma, <i>Epilobium montanum</i>			
ahosilmäruoho , <i>Euphrasia rostkoviana</i> * (EN)				karvakuisma , <i>Hypericum hirsutum</i> *				lehtokorte, <i>Equisetum pratense</i>			
ahosuolaheinä, <i>Rumex acetosella</i>				karvamansikka , <i>Fragaria viridis</i> * (VU)				lehtoleinikki , <i>Ranunculus cassubicus</i> *			
aitovirna, <i>Vicia sepium</i>				karvaskallioinen, <i>Erigeron acer</i>				lehtomaitikka , <i>Melampyrum nemorosum</i> *			
alsikeapila, <i>Trifolium hybridum</i>				kañilieko, <i>Lycopodium clavatum</i>				lehtoneidonvaippa , <i>Epipactis helleborine</i> *			
H				katkeralinnuruoho , <i>Polygala amarella</i> * (VU)				lehtonurmikka, <i>Poa nemoralis</i>			
hakamaapöimulehti, <i>Alchemilla subcrenata</i>				kelta-apila , <i>Trifolium aureum</i> * (NT)				lehtovirmajuri, <i>Valeriana sambucifolia</i>			
hakarasara , <i>Carex spicata</i> *				keltakannuruoho, <i>Linaria vulgaris</i>				leskenlehti, <i>Tussilago farfara</i>			
hammasjuuri , <i>Dentaria bulbifera</i> *				keltamaite , <i>Lotus corniculatus</i> *				liukka, <i>Rubus saxatilis</i>			
harakankello, <i>Campanula patula</i>				keltamaksaruoho, <i>Sedum acre</i>				linnunkaali, <i>Lapsana communis</i> –			
harjasärmäputki , <i>Selinum carvifolia</i> *				keltamatara , <i>Galium verum</i> * (VU)							

Perinnebiotooppien inventointien kokonaislajilista suomeksi				Etelä- ja Keski-Suomen kedot, niityt, hakamaat							
Inventoija(t):				Inventointipäivä:							
Kunta:		Osa-alue 1:		Osa-alue 2:							
Kohde:				Kohde ID:							
PUU- JA PENSASKERROS		1	2	KENTTÄKERROS, MUUT		1	2	KENTTÄKERROS, MUUT		1	2
ahopaju , <i>Salix starkeana</i> *				Ha				Ke			
haapa, <i>Populus tremula</i>				harjuhäränsilmä , <i>Hypochoeris maculata</i> *				keltanokitkerö , <i>Picris hieracoides</i> *			
hanhenpaju, <i>Salix repens</i>				harmaakynsimö , <i>Draba incana</i> *				keltasara , <i>Carex flava</i> *			
harmaaleppä, <i>Alnus incana</i>				harmaapöimulehti , <i>Alchemilla glaucescens</i> *				keltasauramo , <i>Anthemis tinctoria</i> *			
hieskoivu, <i>Betula pubescens</i>				harmaasara, <i>Carex canescens</i>				keltaängelmä, <i>Thalictrum flavum</i>			
iharuus , <i>Rosa mollis</i> *				haurasloikko, <i>Cystopteris fragilis</i>				keräpäävihvilä, <i>Juncus conglomeratus</i>			
kalliotuhkapensas , <i>Cotoneaster scandinavicus</i> *				heinäkaura, <i>Arrhenatherum elatius</i>				kesämaitainen , <i>Leontodon hispidus</i> * (NT)			
kapealehkipaju, <i>Salix rosmarinifolia</i>				heinätähtimö, <i>Stellaria graminea</i>				kesämaksaruoho , <i>Sedum annuum</i> *			
karviainen, <i>Ribes uva-crispa</i>				heinäratamo , <i>Plantago lanceolata</i> *				kebhanhikki, <i>Potentilla anserina</i>			
kiiltopaju, <i>Salix phylicifolia</i>				helpitähkiö , <i>Phleum phleoides</i> * (NT)				ketokatkerö , <i>Gentianaella campestris</i> * (EN)			
koiranheisi, <i>Viburnum opulus</i>				hevonhierakka, <i>Rumex longifolius</i> –				kebhärkki, <i>Cerastium arvense</i>			
korpipaatsama, <i>Rhamnus frangula</i>				hietakastikka, <i>Calamagrostis epigejos</i>				ketokaunokki , <i>Centaurea scabiosa</i> *			
kotipihlaja, <i>Sorbus aucuparia</i>				hietalemmikki , <i>Myosotis stricta</i> *				kebokkelto, <i>Crepis tectorum</i>			
kynäjalava , <i>Ulmus laevis</i> * (VU)				hietaorvokki , <i>Viola rupestris</i> *				ketokäenminttu , <i>Satureja acinos</i> *			
lehtokusama, <i>Lonicera xylosteum</i>				hiirenhäntä , <i>Myosurus minimus</i> *				ketoneilikka , <i>Dianthus deltoides</i> * (NT)			
metsäkataja, <i>Juniperus communis</i>				hiirenporras, <i>Athyrium filix-femina</i>				kebmaruna, <i>Artemisia campestris</i>			
metsäkuusi, <i>Picea abies</i>				hiirenvirna, <i>Vicia cracca</i>				ketonoidanlukko , <i>Botrychium lunaria</i> * (NT)			
metsälehmus , <i>Tilia cordata</i> *				himmeätädyke, <i>Veronica opaca</i>				kebo-orvokki, <i>Viola tricolor</i>			
metsämänty, <i>Pinus sylvestris</i>				hina , <i>Danthonia decumbens</i> *				ketopiippo , <i>Luzula campestris</i> *			
metsäomenapuu , <i>Malus sylvestris</i> * (VU)				hirssisara , <i>Carex panicea</i> *				kebruusuruoho, <i>Knautia arvensis</i>			
metsäruusu, <i>Rosa majalis</i>				hirvenkello , <i>Campanula cervikaria</i> * (VU)				kebsilmäruoho, <i>Euphrasia stricta</i>			
metsävaahtera, <i>Acer platanoides</i>				(niitty)hirvenputki , <i>Seseli libanotis</i> *				ketotuulenlento , <i>Filago arvensis</i> *			
mustaherukka, <i>Ribes nigrum</i>				hoikkanurmikka, <i>Poa angustifolia</i>				kebtädyke, <i>Veronica arvensis</i>			
mustuvapaju, <i>Salix myrsinifolia</i>				hopeahanhikki, <i>Potentilla argentea</i>				kebtähkiö, <i>Phleum pratense</i> ssp. <i>serotinum</i> * (NT)			
orapaatsama , <i>Rhamnus catharticus</i> *				horkkakatkerö , <i>Gentianaella amarella</i> * (EN)				kevätesikko , <i>Primula veris</i> *			
orjanruusu, <i>Rosa dumalis</i>				huhtahanhikki, <i>Potentilla intermedia</i> *				keväthanhikki , <i>Potentilla crantzii</i> *			
himmeäorjanruusu, ssp. <i>coriifolia</i>				humala, <i>Humulus lupulus</i>				kevätkynsimö, <i>Erophila verna</i>			
heleäorjanruusu, ssp. <i>dumalis</i>				huopakeltano, <i>Pilosella officinarum</i>				kevätlehtoleinikki, <i>Ranunculus fallax</i>			
pohjanpunaherukka, <i>Ribes spicatum</i>				huopa-ohdake, <i>Cirsium helenioides</i>				kevätleinikki, <i>Ranunculus auricomus</i>			
päkinäpensas, <i>Corylus avellana</i>				I				kevätpiippo, <i>Luzula pilosa</i>			
(metsä)raita, <i>Salix caprea</i>				idänkonputki, <i>Heracleum sibiricum</i>				kevätsara , <i>Carex caryophylla</i> * (VU)			
rauduskoivu, <i>Betula pendula</i>				isolaukku, <i>Rhinanthus serotinus</i>				kevätaskuruoho, <i>Thlaspi caerulescens</i>			
ruotsinpihlaja , <i>Sorbus intermedia</i> * (VU)				isolinnuruoho , <i>Polygala vulgaris</i> * (VU)				kevättädyke , <i>Veronica verna</i> *			
saarni , <i>Fraxinus excelsior</i> *				isomaksaruoho, <i>Sedum telephium</i>				kevättähtimö, <i>Stellaria holostea</i>			
suippuorapihlaja , <i>Crataegus rhipidophylla</i> * (VU)				isorölli, <i>Agrostis gigantea</i>				kielo, <i>Convallaria majalis</i>			
suomenpihlaja , <i>Sorbus hybrida</i> *				J				kiertotatar, <i>Fallopia convolvulus</i>			
taikinamarja, <i>Ribes alpinum</i>				jauhosavikka, <i>Chenopodium album</i>				kirjopillike, <i>Galeopsis speciosa</i>			
(metsä)tammi , <i>Quercus robur</i> *				jokaikaansara, <i>Carex nigra</i>				kissankello, <i>Campanula rotundifolia</i>			
tarhaomenapuu, <i>Malus domestica</i>				johvivihvilä, <i>Juncus filiformis</i>				kivikkoalvejuuri, <i>Dryopteris filix-mas</i>			
terttuselja, <i>Sambucus racemosa</i>				juolavehnä, <i>Elymus repens</i>				koiranheinä, <i>Dactylis glomerata</i> –			
tervaleppä, <i>Alnus glutinosa</i>				jäkki , <i>Nardus stricta</i> * (NT)				koiranputki, <i>Anthriscus sylvestris</i> –			
tuomi, <i>Prunus padus</i>				jänönapila , <i>Trifolium arvense</i> *				komealupiini, <i>Lupinus polyphyllus</i>			
tylppöorapihlaja , <i>Crataegus monogyna</i> * (VU)				jänönsara, <i>Carex ovalis</i>				konnanhivvilä, <i>Juncus bufonius</i>			
vadelma, <i>Rubus idaeus</i>				jäykkäpitkätapalko , <i>Arabis hirsuta</i> *				korpikastikka, <i>Calamagrostis purpurea</i>			
virpapaju, <i>Salix aurita</i>				K				korpiorvokki , <i>Viola epipsila</i> *			
vuorijalava , <i>Ulmus glabra</i> * (VU)				kallioimarre, <i>Polypodium vulgare</i>				korvakeltano, <i>Pilosella lactucella</i>			
				kalliokielo, <i>Polygonatum odoratum</i>				(nitty)kullero , <i>Trollius europaeus</i> *			
A				kalliokäärmeenpistonryhti, <i>Vincetoxicum hircundinaria</i> *				kultapiisku, <i>Solidago virgaurea</i>			
ahdekaunokki, <i>Centaurea jacea</i>				kalliorikko , <i>Saxifraga adscendens</i> * (EN)				kumina, <i>Carum carvi</i>			
ahdekaura , <i>Avenula pratensis</i> *				kalliovillakko, <i>Senecio sylvaticus</i>				kurjenkello, <i>Campanula persicifolia</i>			
ahojäkkärä, <i>Gnaphalium sylvaticum</i>				kalvaspiippo, <i>Luzula pallescens</i>				kyläkarhiainen, <i>Carduus crispus</i>			
ahokissankäpälä , <i>Antennaria dioica</i> * (NT)				kalvassara, <i>Carex pallescens</i>				kyläkellukka, <i>Geum urbanum</i>			
aholeinikki , <i>Ranunculus polyanthemus</i> *				kanerva, <i>Calluna vulgaris</i>				kylänurmikka, <i>Poa annua</i>			
ahomansikka, <i>Fragaria vesca</i>				kanervisara , <i>Carex ericetrum</i> *				käenkaali, <i>Oxalis acetosella</i>			
ahomatara, <i>Galium boreale</i>				kangasajuruoho , <i>Thymus serpyllum</i> *				käärmeenlaukka , <i>Allium scorodoprasum</i> *			
ahoniityhumala, <i>Prunella vulgaris</i>				kangasmaikka, <i>Melampyrum pratense</i>				L			
aho-orvokki, <i>Viola canina</i>				karheanurmikka, <i>Poa trivialis</i>				laidunpöimulehti, <i>Alchemilla monticola</i>			
isoaho-orvokki, subsp. <i>montana</i>				karheapillike, <i>Galeopsis tetrahit</i>				lampaannata, <i>Festuca ovina</i>			
pikkuaho-orvokki, subsp. <i>canina</i>				karhunputki, <i>Angelica sylvestris</i>				laskospöimulehti , <i>Alchemilla plicata</i> * (NT)			
ahopellava , <i>Linum catharticum</i> *				kartiokankaali , <i>Ajuga pyramidalis</i> * (NT)				lehtoarho, <i>Moehringia trinervia</i>			
ahopukinjuuri, <i>Pimpinella saxifraga</i>				karvakiviyrtti, <i>Woodsia ilvensis</i>				lehtohorsma, <i>Epilobium montanum</i>			
ahosilmäruoho , <i>Euphrasia rostkoviana</i> * (EN)				karvakuisma , <i>Hypericum hirsutum</i> *				lehtokorte, <i>Equisetum pratense</i>			
ahosuolaheinä, <i>Rumex acetosella</i>				karvamansikka , <i>Fragaria viridis</i> * (VU)				lehtoleinikki , <i>Ranunculus cassubicus</i> *			
aitovirna, <i>Vicia sepium</i>				karvaskallioinen, <i>Erigeron acer</i>				lehtomaitikka , <i>Melampyrum nemorosum</i> *			
aisikeapila, <i>Trifolium hybridum</i>				katinielo, <i>Lycopodium clavatum</i>				lehtoneidonvaippa , <i>Epipactis helleborine</i> *			
H				katkeralinnuruoho , <i>Polygala amarella</i> * (VU)				lehtonurmikka, <i>Poa nemoralis</i>			
hakamaapöimulehti, <i>Alchemilla subcrenata</i>				kelta-apila , <i>Trifolium aureum</i> * (NT)				lehtovirmajuri, <i>Valeriana sambucifolia</i>			
hakarasara , <i>Carex spicata</i> *				keltakannusruoho, <i>Linaria vulgaris</i>				leskenlehti, <i>Tussilago farfara</i>			
hammasjuuri , <i>Dentaria bulbifera</i> *				keltamaite , <i>Lotus corniculatus</i> *				liukka, <i>Rubus saxatilis</i>			
harakankello, <i>Campanula patula</i>				keltamaksaruoho, <i>Sedum acre</i>				linnunkaali, <i>Lapsana communis</i> –			
harjasämäputki , <i>Selinum carvifolia</i> *				keltamatara , <i>Galium verum</i> * (VU)							

Perinnebiotooppien inventointien kokonaislaajista Etelä- ja Keski-Suomi						Kohde:					
Inventoija(t):						Inventointipäivä:					
Li	1	2	O	1	2	Ri	1	2	1	2	
litteänurmikka, <i>Poa compressa</i> *			ojakellukka, <i>Geum rivale</i>			riidenlieko, <i>Lycopodium annotinum</i>					
lituruoho, <i>Aradopsis thaliana</i>			ojakärsämä, <i>Achillea ptarmica</i>			rohtolädyke, <i>Veronica officinalis</i>					
luhtamata, <i>Galium uliginosum</i>			ojaleinikki, <i>Ranunculus flammula</i>			rohtovirmajuuuri, <i>Valeriana officinalis</i>					
luhtarölli, <i>Agrostis canina</i>			oravanmarja, <i>Maianthemum bifolium</i>			ruoholaukka , <i>Alchemilla schoenoprasum</i> *					
luhtasara, <i>Carex vesicaria</i>			orvontädyke, <i>Veronica serpyllifolia</i>			ruotsinpikäpalko, <i>Aradopsis suecica</i>					
luhtälädyke, <i>Veronica scutellata</i>			otavalvati, <i>Soncus asper</i>			rätvänä, <i>Potentilla erecta</i>					
luhtavuohennokka, <i>Scutellaria galericulata</i>			P			rönsyleinikki, <i>Ranunculus repens</i>					
lutukka, <i>Capsella bursa-pastoris</i>			paimenmata, <i>Galium album</i>			rönsyrölli, <i>Agrostis stolonifera</i>					
M			palsternakka, <i>Pastinaca sativa</i>			röyhvihvilä, <i>Juncus effusus</i>					
maahumala, <i>Glechoma hederacea</i>			papelorikko , <i>Saxifraga granulata</i> * (NT)			S					
maarianverijuuri, <i>Agrimonia eupatoria</i> *			peltohanhikki, <i>Potentilla norvegica</i>			saksanhanhikki, <i>Potentilla thuringica</i>					
maitohorsma, <i>Epilobium angustifolium</i>			peltohatikka, <i>Spergula arvensis</i>			sananjalka, <i>Pteridium aquilinum</i>					
mali, <i>Artemisia absinthium</i>			peltohanankaali, <i>Barbarea vulgaris</i>			sarjakeltano, <i>Hieracium umbellatum</i>					
matalanurmikka, <i>Poa subcaerulea</i>			peltokorte, <i>Equisetum arvense</i>			savijäkikä, <i>Gnaphalium uliginosum</i>					
mesimarja, <i>Rubus arcticus</i> *			peltolemmikki, <i>Myosotis arvensis</i>			seittikainen, <i>Arctium tomentosum</i> –					
metsäalvejuuri, <i>Dryopteris carthusiana</i>			pelto-ohdake, <i>Cirsium arvense</i> –			seljakämmekkä , <i>Dactylorhiza sambucina</i> * (NT)					
metsäapila, <i>Trifolium medium</i>			pelto-orvokki, <i>Viola arvensis</i>			siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>					
metsämarre, <i>Gymnocarpium dryopteris</i>			peltopillike, <i>Galeopsis bifida</i> –			sikoangervo, <i>Filipendula vulgaris</i> *					
metsäkastikka, <i>Calamagrostis arundinacea</i>			peltopähkämä, <i>Stachys palustris</i>			sikojuuri , <i>Scorzonera humilis</i> *					
metsäkorte, <i>Equisetum sylvaticum</i>			peltoisaunio, <i>Tripleurospermum inodorum</i>			siniheinä, <i>Molinia caerulea</i>					
metsäkurjenpolvi, <i>Geranium sylvaticum</i>			peltoaskuruoho, <i>Thlaspi arvense</i>			sinilupikka , <i>Sesleria caerulea</i> * (NT)					
metsälauha, <i>Deschampsia flexuosa</i>			peltoädyke, <i>Veronica agrestis</i>			sinivuokko, <i>Hepatica nobilis</i>					
metsämaarianheinä, Hierochloa australis			peltoaknauris, <i>Erysimum cheiranthoides</i>			siniyökönlehti , <i>Pinguicula vulgaris</i> *					
metsämaatikka, <i>Melampyrum sylvaticum</i>			peltovalvati, <i>Soncus arvensis</i>			soikkokaksikko , <i>Listera ovata</i> *					
metsänätkelmä, <i>Lathyrus sylvestris</i> *			peltovilakko, <i>Senecio vulgaris</i>			solmuvihvilä, <i>Juncus articulatus</i>					
metsäorvokki, <i>Viola riviniana</i>			peltovirvilä, <i>Vicia hirsuta</i>			soreahiirenporras, <i>Athyrium filix-femina</i>					
metsätähti, <i>Trientalis europaea</i>			pensaikkotatar, <i>Fallopia dumetorum</i>			sormisara, <i>Carex digitata</i>					
mukulaleinikki, Ranunculus ficaria *			persianlädyke, <i>Veronica persica</i>			sudenmarja, <i>Paris quadrifolia</i>					
musta-apila, Trifolium spadiceum * (NT)			peurankello , <i>Campanula glomerata</i> *			suokorte, <i>Equisetum palustre</i>					
mustikka, <i>Vaccinium myrtillus</i>			pienarpoimulehti, <i>Alchemilla acutiloba</i>			suo-ohdake, <i>Cirsium palustre</i>					
mäkiapila, Trifolium montanum * (NT)			piennarmata, <i>Galium x pomeranicum</i>			suo-orvokki, <i>Viola palustris</i>					
mäkiarho, <i>Arenaria serpyllifolia</i>			piennarpukinparta, <i>Tragopogon pratensis</i>			syyläjuuri, <i>Scrophularia nodosa</i>					
mäkihorsma, <i>Epilobium collinum</i>			pietäryti, <i>Tanacetum vulgare</i>			syylälinnunherne , <i>Lathyrus linifolius</i> *					
mäkihärkki, Cerastium semidecandrum *			pihaturjenpolvi , <i>Geranium pusillum</i> *			syysmaailainen, <i>Leontodon autumnalis</i>					
mäkiatara, Bromus hordeaceus *			piharatamo, <i>Plantago major</i>			särmäkuisma, <i>Hypericum maculatum</i>					
mäkikaura, Avenula pubescens *			pihasaunio, <i>Matricaria matricarioides</i>			T					
mäkikuisma, Hypericum perforatum (*)			pihatatar, <i>Polygonum aviculare</i>			tahmavilakko, <i>Senecio viscosus</i>					
mäkilehtoluste, <i>Brachypodium pinnatum</i>			pihatähitiö, <i>Stellaria media</i>			tanakkasilmäruoho, <i>Euphrasia nemorosa</i>					
mäkileinikki, Ranunculus bulbosus *			piikkiohdake, <i>Cirsium vulgare</i>			timotei, <i>Phleum pratense</i>					
mäkilemmikki, Myosotis ramosissima *			pikkulaukku, <i>Rhinanthus minor</i>			tummatulikukka , <i>Verbascum nigrum</i> *					
mäkiliitukka, Cardamine hirsuta *			poimuhierakka, <i>Rumex crispus</i> –			tuoksumaaianheinä, <i>Hierochloa odorata</i>					
mäkimeirami, Origanum vulgare *			poimulehdet, <i>Alchemilla</i> sp.			tuoksusimake, <i>Anthraxanthum odoratum</i>					
mäkiminttu, Satureja vulgaris *			polvipuntarpää, <i>Alopecurus geniculatus</i>			tuppisara, <i>Carex vaginata</i>					
mäkirikko, Saxifraga tridactylites * (NT)			pujo, <i>Artemisia vulgaris</i>			tylppälehtihierakka, <i>Rumex obtusifolius</i>					
mäkitervakko, <i>Lychnis viscaria</i>			pullosara, <i>Carex rostrata</i>			tähkämaatikka, Melampyrum cristatum * (VU)					
mäkivirvilä, Vicia tetrasperma *			puna-aialakki, <i>Silene dioica</i>			törrösara, Carex muricata *					
mälässara, <i>Carex cespitosa</i>			puna-apila, <i>Trifolium pratense</i>			U					
N			puanata, <i>Festuca rubra</i>			ukonkeltano, <i>Hieracium</i> spp.					
niityleinikki, <i>Ranunculus acris</i>			puasolmukki, <i>Spergularia rubra</i>			ukontatar, <i>Persicaria lapathifolia</i>					
niitymaarianheinä, <i>Hierochloa hirta</i>			puasankiö, <i>Odonites vulgaris</i>			ukontulikukka, Verbascum thapsus *					
niitymesiangervo, <i>Filago ulmaria</i>			puatävyipoimulehti, <i>Alchemilla filicaulis</i>			V					
niitynurmikka, <i>Poa pratensis</i> –			puolukka, <i>Vaccinium vitis-idaea</i>			vaalea-amerikanhorsma, <i>Epilobium ciliatum</i>					
niitynätkelmä, <i>Lathyrus pratensis</i>			purtojuuri, Succisa pratensis *			vadelma, <i>Rubus idaeus</i>					
niityräpelö, Briza media *			pussikämmekkä, Coeloglossum viride *			valkoailakki, <i>Silene latifolia</i>					
niitysuolaheinä, <i>Rumex acetosa</i>			pystykiurunkannus, Corydalis solida *			valkoapila, <i>Trifolium repens</i>					
nokkonen, <i>Urtica dioica</i> –			pussikämmekkä, Coeloglossum viride *			valkolehdokki, <i>Platanthera bifolia</i>					
nuokkuhelmikkä, <i>Melica nutans</i>			päivänkakkara, <i>Leucanthemum vulgare</i>			valkomaksaruoho, Sedum album *					
nuokkukohokki, Silene nutans *			pölkkyruoho, Arabis glabra *			valkovuokko, <i>Anemone nemorosa</i>					
nuokkutatvikki, <i>Orthilia secunda</i>			R			variksenmarja, <i>Empetrum nigrum</i>					
nurmihärkki, <i>Cerastium fontanum</i>			rantahirvenjuuri, Inula salicina *			verikurjenpolvi, Geranium sanguineum *					
nurmikaunokki, <i>Centaurea phrygia</i>			rantaminttu, <i>Mentha arvensis</i>			viherjäsenruoho, <i>Scleranthus annuus</i>					
nurmikohokki, <i>Silene vulgaris</i>			rantamata, <i>Galium palustre</i>			viiltosara, <i>Carex acuta</i>					
nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>			rantanurmikka, <i>Poa palustris</i>			viitakastikka, <i>Calamagrostis canescens</i>					
nurmilaukka, <i>Alchemilla oleraceum</i> *			rantapuntarpää, <i>Alopecurus aequalis</i>			virnasara, <i>Carex pilulifera</i>					
nurminata, <i>Festuca pratensis</i> –			rantatädyke, Veronica longifolia *			viuhkokeltano, <i>Pilosella cymosa</i> coll.					
nurmpippo, <i>Luzula multiflora</i>			rantavihvilä, <i>Juncus alpinoarticulatus</i>			voikukka, <i>Taraxacum</i> spp. –					
nurmpuntarpää, <i>Alopecurus pratensis</i> –			rentohaarikko, <i>Rumex procumbens</i>			vuohenkello, <i>Campanula rapunculoides</i>					
nurmirölli, <i>Agrostis capillaris</i>			(luhta)rentukka, <i>Caltha palustris</i>			vuohenputki, <i>Aegopodium podagraria</i>					
nurmitatar, Bistorta vivipara *											
nurmitädyke, <i>Veronica chamaedrys</i>											
nyylähaarikko, Sagina nodosa *											

Perinnebiotooppien inventointien kokonaislajilista, Pohjois-Suomi						Kohde:		
Inventoija(t):						Inventointipäivä:		
L	1	2	O	1	2	R	1	2
laidunpöimulehti, <i>Alchemilla monticola</i>			ojakellukka, <i>Geum rivale</i>			ranta-luikka, <i>Eleocharis palustris</i>		
lampaannata, <i>Festuca ovina</i>			ojakärsämä, <i>Achillea ptarmica</i>			rantahirvenjuuri , <i>Inula salicina</i> *		
lapinvehnä , <i>Elymus mutabilis</i> *			oravanmarja, <i>Maianthemum bifolium</i>			rantamatara, <i>Galium palustre</i>		
lehtokorte, <i>Equisetum pratense</i>			orvontädyke, <i>Veronica serpyllifolia</i>			rantamintu, <i>Mentha arvensis</i>		
lehtoneidonvaippa , <i>Epipactis helleborine</i> *						rantanurmikka, <i>Poa palustris</i>		
lehtonurmikka, <i>Poa nemoralis</i>						ranta-puntarpää, <i>Alopecurus aequalis</i>		
lehtovirmajuri, <i>Valeriana sambucifolia</i>			P			rantatädyke , <i>Veronica longifolia</i> *		
lilukka, <i>Rubus saxatilis</i>			paimenmatara, <i>Galium album</i>			rantavihvilä, <i>Juncus alpinoarticulatus</i>		
lituruoho , <i>Arabidopsis thaliana</i> *			peltohanhikki, <i>Potentilla norvegica</i>			rentohaarikko, <i>Rumex procumbens</i>		
luhtakastikka, <i>Calamagrostis stricta</i>			peltohatikka, <i>Spergula arvensis</i>			riidenlieko, <i>Lycopodium annotinum</i>		
luhtamatara, <i>Galium uliginosum</i>			peltohanankaali, <i>Barbarea vulgaris</i>			rohtotädyke, <i>Veronica officinalis</i>		
luhtasara, <i>Carex vesicaria</i>			pelto-korte, <i>Equisetum arvense</i>			ruoholaukka , <i>Allium schoenoprasum</i> *		
luhtatädyke, <i>Veronica scutellata</i>			peltolemmikki, <i>Myosotis arvensis</i>			ruokohelpi, <i>Phalaris arundinacea</i>		
luhtavuohenokka, <i>Scutellaria galericulata</i>			pelto-ohdake, <i>Cirsium arvense</i>			rätvänä, <i>Potentilla erecta</i>		
lutukka, <i>Capsella bursa-pastoris</i>			pelto-orvokki, <i>Viola arvensis</i>			rönsyleinikki, <i>Ranunculus repens</i>		
			peltopillike, <i>Galeopsis bifida</i> –			rönsyröllä, <i>Agrostis stolonifera</i>		
			peltsaunio, <i>Tripleurospermum inodorum</i>					
			pelto-taskuruoho, <i>Thlaspi arvense</i>					
M						S		
maihorsma, <i>Epilobium angustifolium</i>			pelto-konnauris, <i>Erysimum cheiranthoides</i>			sananjalka, <i>Pteridium aquilinum</i>		
matalanurmikka, <i>Poa subcaerulea</i>			pelto-valvat, <i>Sonchus arvensis</i>			sarjakeltano, <i>Hieracium umbellatum</i>		
mesimarja, <i>Rubus arcticus</i>			pelto-villakko, <i>Senecio vulgaris</i>			saunionoidanlukko , <i>Botrychium matricariifolium</i> * (EN)		
metäsalvejuuri, <i>Dryopteris carthusiana</i>			piennarmatara, <i>Galium x pomeranicum</i>			savijäkkärä, <i>Gnaphalium uliginosum</i>		
metäsaapila, <i>Trifolium medium</i>			pietaryrtti, <i>Tanacetum vulgare</i>			seittikainen, <i>Arctium tomentosum</i>		
metäsaimarre, <i>Gymnocarpium dryopteris</i>			piharatamo, <i>Plantago major</i>			siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>		
metäskorte, <i>Equisetum sylvaticum</i>			pihasaunio, <i>Matricaria matricarioides</i>			sinihinä, <i>Molinia caerulea</i>		
metäskurjenpolvi, <i>Geranium sylvaticum</i>			pihatatar, <i>Polygonum aviculare</i>			siniyökönlehti , <i>Pinguicula vulgaris</i> *		
metäsaluha, <i>Deschampsia flexuosa</i>			pihatähtimö, <i>Stellaria media</i>			siperianvehnä , <i>Elymus fibrosus</i> * (VU)		
metäsämitikka, <i>Melampyrum sylvaticum</i>			piikkiohdake, <i>Cirsium vulgare</i>			soikkokaksikko , <i>Listera ovata</i> *		
metäsähti, <i>Trifolium europaeum</i>			pikkulaukku, <i>Rhinanthus minor</i>			soreahiirenporras, <i>Athyrium filix-femina</i>		
mukulaleinikki , <i>Ranunculus ficaria</i> *			pohjanhoikka-ängelmä, <i>T. simplex</i> ssp. <i>boreale</i> *			sudenmarja, <i>Paris quadrifolia</i>		
musta-apila , <i>Trifolium spadicum</i> *			pohjannoidanlukko , <i>Botrychium boreale</i> * (VU)			suokorte, <i>Equisetum palustre</i>		
mustikka, <i>Vaccinium myrtillus</i>			poimuhierakka, <i>Rumex crispus</i>			suo-ohdake, <i>Cirsium palustre</i>		
mäkiarho , <i>Arenaria serpyllifolia</i> *			poimulehti, <i>Alchemilla</i> sp.			suo-orvokki, <i>Viola palustris</i>		
mäkihorsma, <i>Epilobium collinum</i> *			polvipuntarpää, <i>Alopecurus geniculatus</i>			suopunakämmekä , <i>D. incarnata</i> ssp. <i>incarnata</i> * (NT)		
mäkikaura , <i>Avenula pubescens</i> *			pujo, <i>Artemisia vulgaris</i>			sykeröpiippo , <i>Luzula sudetica</i> *		
mäkikeltano , <i>Pilosella peleteriana</i> *			pullosara, <i>Carex rostrata</i>			syysmaitainen, <i>Leontodon autumnalis</i>		
mäkikuisma, <i>Hypericum perforatum</i>			pulskaneilikka , <i>Dianthus superbus</i> *			särmäkuisma, <i>Hypericum maculatum</i> *		
mäkitervako , <i>Lychnis viscaria</i> *			puna-ailakki, <i>Silene dioica</i>					
mätässara, <i>Carex cespitosa</i>			puna-apila, <i>Trifolium pratense</i>					
			punanata, <i>Festuca rubra</i>					
			puolukka, <i>Vaccinium vitis-idaea</i>			T		
N			pussikämmekä , <i>Coeloglossum viride</i> *			tunturikurjenherne , <i>Astragalus alpinus</i> *		
niittyleinikki, <i>Ranunculus acris</i>			päivänkakkara, <i>Leucanthemum vulgare</i>			tuoksumaarianheinä , <i>Hierochloa odorata</i> *		
niittyluhtalutukka , <i>Card. pr. ssp. pratensis</i> * (NT)			pölkkyruoho , <i>Arabis glabra</i> *			tunturinurmikka , <i>Poa alpina</i> *		
niittymaarianheinä, <i>Hierochloa hirta</i>						tuoksusimake, <i>Anthoxanthum odoratum</i>		
niittymesiangervo, <i>Filago ulmaria</i>						tuppisara, <i>Carex vaginata</i>		
niittynurmikka, <i>Poa pratensis</i>								
niittynätkelmä, <i>Lathyrus pratensis</i>								
niittysuolaheinä, <i>Rumex acetosa</i>						U		
noidanlukot, <i>Botrychium</i> *						ukonkeltano, <i>Hieracium</i> spp.		
(iso)nokkonen, <i>Urtica dioica</i>						ukontatar, <i>Persicaria lapathifolia</i>		
nuokkuhelmikkä, <i>Melica nutans</i>								
nuokkukohokki , <i>Silene nutans</i> *						V		
nurmihärkki, <i>Cerastium fontanum</i>						vadelma, <i>Rubus idaeus</i>		
nurmikaunokki , <i>Centaurea phrygia</i> *						valkoapila, <i>Trifolium repens</i>		
nurmikohokki, <i>Silene vulgaris</i>						valkolehdokki, <i>Platanthera bifolia</i>		
nurmiluha, <i>Deschampsia cespitosa</i>						variksenmarja, <i>Empetrum nigrum</i>		
nurminata, <i>Festuca pratensis</i>						veripunakämmekä , <i>D. incarnata</i> ssp. <i>cruenta</i> * (VU)		
nurmiippo, <i>Luzula multiflora</i>						veisara, <i>Carex aquatilis</i>		
nurmipuntarpää, <i>Alopecurus pratensis</i>						viiltsara, <i>Carex acuta</i>		
nurmiröllä, <i>Agrostis capillaris</i>						viitakastikka, <i>Calamagrostis canescens</i>		
nurmitatar , <i>Bistorta vivipara</i> *						viherjäsenruoho , <i>Scleranthus annuus</i> *		
nurmitädyke , <i>Veronica chamaedrys</i> *						vilukko, <i>Parnassia palustris</i> *		
nurmitähkiö, timotei, <i>Phleum pratense</i>						virnasara , <i>Carex pilulifera</i> *		
						voikukat, <i>Taraxacum</i> spp.		

Perinnebiotooppien inventointien kokonaislajilista , Rannat						Kohde:		
Inventoija(t):						Inventointipäivä:		
M	1	2	P	1	2	S	1	2
maihorsma, <i>Epilobium angustifolium</i>			peltoaanio, <i>Tripleurospermum inodorum</i>			sarjakeltano, <i>Hieracium umbellatum</i>		
mali, <i>Artemisia absinthium</i>			peltoakonnauris, <i>Erysimum hieracifolium</i>			savijäkärä, <i>Gnaphalium uliginosum</i>		
matlanurmikka, <i>Poa subcaerulea</i>			perämerensilmäruoho , <i>Euphrasia botnica</i> * (NT)			siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>		
meriasteri, <i>Aster tripolium</i>			pienarpoimulehti, <i>Alchemilla acutiloba</i>			siniheinä, <i>Molinia caerulea</i>		
merihaarikko <i>Sagina maritima</i> * (EN)			pietäryrtti, <i>Tanacetum vulgare</i>			sinikaisla, <i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>		
merikaisla, <i>Bolboschoenus maritimus</i>			pihatatar, <i>Polygonum aviculare</i>			solmuvihvilä, <i>Juncus articulatus</i>		
meriluikka, <i>Eleocharis uniglumis</i>			pihätähtimö, <i>Stellaria media</i>			somersara , <i>Carex glareosa</i> *		
merimalta, <i>Atriplex littoralis</i>			pikkulaukku, <i>Rhinanthus minor</i>			suohorsma, <i>Epilobium palustre</i>		
meriminttu , <i>Mentha aquatica</i> var. <i>littoralis</i> * (NT)			pikkulimaska, <i>Lemna minor</i>			suokorte, <i>Equisetum palustre</i>		
merirannikki, <i>Glaux maritima</i>			pikkuluikka , <i>Eleocharis parvula</i> *			suola-arho, <i>Honckenya peploides</i>		
meriratamo, <i>Plantago maritima</i>			pikkumatara, <i>Galium trifidum</i>			suolamalta, <i>Atriplex longipes</i>		
merisara, <i>Carex mackenziei</i> *			pikkunoidanlukko , <i>Botrychium simplex</i> * (CR)			suolasara, <i>Carex halophila</i>		
merisaanio, <i>Tripleurospermum maritimum</i>			pikkupalpakko, <i>Sparganium natans</i>			suolasolmukki, <i>Spergularia salina</i>		
merisinappi, <i>Cakile maritima</i>			pikkusappi , <i>Centaureum pulchellum</i> * (NT)			suolavihvilä, <i>Juncus gerardii</i>		
merisuolake, <i>Triglochin maritima</i>			pikkuvesitähti, <i>Callitriche palustris</i>			(puna)suolayrtti , <i>Galium europaea</i> * (EN)		
merivihvilä , <i>Juncus balticus</i> *			pikkuvita, <i>Potamogeton berchtoldii</i>			suolasankiö , <i>Odontites littoralis</i> *		
mesimarja , <i>Rubus arcticus</i> *			pitkäpääsara, <i>Carex elongata</i>			suo-ohdake, <i>Cirsium palustre</i>		
metsäalvejuuri, <i>Dryopteris carthusiana</i>			piukkasara, <i>Carex elata</i>			suo-orvokki, <i>Viola palustris</i>		
metsäapila, <i>Trifolium medium</i>			pohjanlahdenlauha, <i>Deschampsia botnica</i>			suoputki, <i>Peucedanum palustre</i>		
metsäkastikka, <i>Calamagrostis arundinacea</i>			poimuhierakka, <i>Rumex crispus</i>			suovehka, <i>Calla palustris</i>		
metsäkorte, <i>Equisetum sylvaticum</i>			polvipuntarpää, <i>Alopecurus geniculatus</i>			syyläjuuri, <i>Scrophularia nodosa</i>		
metsäkurjenpolvi, <i>Geranium sylvaticum</i>			pujo, <i>Artemisia vulgaris</i>			syysmaitainen, <i>Leontodon autumnalis</i>		
mietotatar , <i>Persicaria minor</i> *			pullosara, <i>Carex rostrata</i>			T		
mustikka, <i>Vaccinium myrtillus</i>			puna-ailakki, <i>Silene dioica</i>			tanakkasilmäruoho, <i>Euphrasia nemorosa</i>		
mutaluikka, <i>Eleocharis mamillata</i>			puna-apila, <i>Trifolium pratense</i>			tertuapila, <i>Lysimachia thysiflora</i>		
mutasara, <i>Carex limosa</i>			punanata, <i>Festuca rubra</i>			tulvakonnanlieko , <i>Lycopodiella inundata</i> * (NT)		
mutayrtti , <i>Limosella aquatica</i> *			punakoiso, <i>Solanum dulcamara</i>			tummarusokki, <i>Bidens tripartita</i>		
myrkykeiso, <i>Cicuta virosa</i>			punasankiö, <i>Odontites vulgaris</i>			tuoksusimake, <i>Anthoxanthum odoratum</i>		
mätäsara, <i>Carex cespitosa</i>			punatyvipoimulehti, <i>Alchemilla filicaulis</i>			tupassara, <i>Carex nigra</i> ssp. <i>juncella</i>		
N			puolukka, <i>Vaccinium vitis-idaea</i>			tylppähampaspoimulehti , <i>Alchemilla obtusa</i> *		
nelilehtivesikuusi , <i>Hippuris tetraphylla</i> * (EN)			purtojuuri, <i>Succisa pratensis</i>			tähtisara, <i>Carex echinata</i>		
niittykullero, <i>Trollius europaeus</i> *			pystykeiholehti, <i>Sagittaria sagittifolia</i>			U		
niittyleinikki, <i>Ranunculus acris</i>			R			uistinvita, <i>Potamogeton natans</i>		
niitymaarianheinä, <i>Hierochloa hirta</i>			ranta-alpi, <i>Lysimachia vulgaris</i>			ukonkeltano, <i>Hieracium</i> spp.		
niitymesiangervo, <i>Filipendula ulmaria</i>			rantahirvenjuuri , <i>Inula salicina</i> *			ukontatar, <i>Persicaria lapathifolia</i>		
niitynurmikka, <i>Poa pratensis</i>			rantakanankaali, <i>Barbarea stricta</i>			upossarpio , <i>Alisma wahlenbergii</i> * (EN)		
niitynätkelmä, <i>Lathyrus pratensis</i>			rantakatkerö , <i>Gentiana uliginosa</i> * (EN)			V		
niitysuolaheinä, <i>Rumex acetosa</i>			rantakukka, <i>Lythrum salicaria</i>			vaalea-amerikanhorsma, <i>Epilobium ciliatum</i>		
nokkonen, <i>Urtica dioica</i> –			rantaleinikki, <i>Ranunculus reptans</i>			valkoapila, <i>Trifolium repens</i>		
nuokkuhelmiä, <i>Melica nutans</i>			rantalaukku, <i>Eleocharis palustris</i>			valkovuokko, <i>Anemone nemorosa</i>		
nuokkurusokki, <i>Bidens cernua</i>			rantamatara, <i>Galium palustre</i>			variksenmarja, <i>Empetrum nigrum</i>		
nurmihärkki, <i>Cerastium fontanum</i>			rantaminttu, <i>Mentha arvensis</i>			vesihierakka, <i>Rumex aquaticus</i>		
nurmikohokki, <i>Silene vulgaris</i>			rantanenäti, <i>Rorippa palustris</i>			vesihilpi, <i>Catabrosa aquatica</i>		
nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>			rantanätkelmä , <i>Lathyrus palustris</i> *			vesipaunikko , <i>Crassula aquatica</i> * (VU)		
nurminata, <i>Festuca pratensis</i>			rantapalpakko, <i>Sparganium emersum</i>			vesisara, <i>Carex aquatilis</i>		
nurmpiippo, <i>Luzula multiflora</i>			rantapiharatamo, <i>Plantago major</i> ssp. <i>intermedia</i>			vestatar, <i>Persicaria amphibia</i>		
nurmpuntarpää, <i>Alopecurus pratensis</i>			rantapuntarpää, <i>Alopecurus aequalis</i>			vihnesara , <i>Carex paleacea</i> * (NT)		
numitatar , <i>Bistorta vivipara</i> *			rantatädyke , <i>Veronica longifolia</i> *			viiltosara, <i>Carex acuta</i>		
nurmitädyke, <i>Veronica chamaedrys</i>			rantavihvilä, <i>Juncus alpinoarticulatus</i>			viitakastikka, <i>Calamagrostis canescens</i>		
nyylähaarikko , <i>Sagina nodosa</i> *			rantayrtti, <i>Lycopus europaeus</i>			viitaorvokki, <i>Viola x ruprechtiana</i>		
O			ratamosarpio, <i>Alisma plantago-aquatica</i>			vilukko , <i>Parnassia palustris</i> *		
ojakellukka, <i>Geum rivale</i>			rentohaarikko, <i>Sagina procumbens</i>			viuhkokeltano, <i>Pilosella cymosa</i> coll.		
ojakärsämä, <i>Achillea ptarmica</i>			(luhta)rentukka, <i>Caltha palustris</i>			voikukat, <i>Taraxacum</i> spp. –		
ojaleinikki, <i>Ranunculus flammula</i>			rohtovirmajuuri, <i>Valeriana officinalis</i>			vuohenputki, <i>Aegopodium podagraria</i>		
ojasorsimo, <i>Glyceria fluitans</i>			ruijanesikko , <i>Primula nutans</i> *					
orvontädyke, <i>Veronica serpyllifolia</i>			ruokohelpi, <i>Phalaris arundinacea</i>					
P			ruokonata, <i>Festuca arundinacea</i>					
paimenmatara, <i>Galium album</i>			ruskokaisla , <i>Blysmus rufus</i> * (NT)					
peltoakanankaali, <i>Barbarea vulgaris</i>			rönsyleinikki, <i>Ranunculus repens</i>					
peltokorte, <i>Equisetum arvense</i>			rönsyröllä, <i>Agrostis stolonifera</i>					
pelto-ohdake, <i>Cirsium arvense</i> –			röyhvihvilä, <i>Juncus effusus</i>					
peltopähkämä, <i>Stachys palustris</i>			rätvänä, <i>Potentilla erecta</i>					

Perinnebiotooppien inventointien lyhyt lajilista suomeksi				Etelä- ja Keski-Suomen kedot, niityt, hakamaat							
Inventoija(t):				Inventointipäivä:							
Kunta:		Osa-alue 1:		Osa-alue 2:		PEM-koodi:					
Kohde:											
Runsauden arviointi: 1 paikallisesti tai laikuttain muutamia kymmeniä, 2 pääosalla aluetta muutamia kymmeniä, 3 paikallisesti tai laikuttain muutamia satoja, 4 pääosalla aluetta muutamia satoja, 5 paikallisesti tai laikuttain muutamia tuhansia, 6 pääosalla aluetta muutamia tuhansia, 7 useita tuhansia yksilöitä											
PUU- JA PENSASKERROS		1		2		KENTTÄKERROS, MUUT		1		2	
ahopaju, Salix starkeana*						A				L	
iharuusu, Rosa mollis*						ahdekaunokki, Centaurea jacea				laskospoimulehti, Alchemilla plicata* (NT)	
kalliotuhkapensas, Cobneaster scandinavicus*						ahojäkärä, Gnaphalium sylvaticum				lehtoleinikki, Ranunculus cassubicus*	
koiranheisi, Viburnum opulus						ahokissankäpälä, Antennaria dioica* (NT)				lehtomaitikka, Melampyrum nemorosum*	
korpipaatsama, Rhamnus frangula						aholeinikki, Ranunculus polyanthemos*				lehtoneidonvaippa, Epipactis helleborine*	
kynäjalava, Ulmus laevis* (VU)						ahomansikka, Fragaria vesca				M	
metsälehmus, Tilia cordata*						ahomatar, Galium boreale				maarianverijuuri, Agrimonia eupatoria*	
metsäomenapuu, Malus sylvestris* (VU)						aho-orvokki, Viola canina				mesimarja, Rubus arcticus*	
orapaatsama, Rhamnus catharticus*						ahopellava, Linum catharticum*				metsäapila, Trifolium medium	
pähkinäpensas, Corylus avellana						ahopukinjuuri, Pimpinella saxifraga				metsäkurjenpolvi, Geranium sylvaticum	
(metsä)raitia, Salix caprea						ahosilmäruoho, Euphrasia rostkoviana* (EN)				mukulaleinikki, Ranunculus ficaria*	
ruotsinpihlaja, Sorbus intermedia* (VU)						H				musta-apila, Trifolium spadicum* (NT)	
saami, Fraxinus excelsior*						hakarasa, Carex spicata*				mäkiapila, Trifolium montanum* (NT)	
suippoorapihlaja, Crataegus rhipidophylla*(VU)						hammasjuuri, Dentaria bulbifera*				mäkihärkki, Cerastium semidecandrum*	
suomenpihlaja, Sorbus hybrida*						harjasärmäputki, Selinum carvifolia*				mäkikuisma, Hypericum perforatum (*)	
(metsä)tammi, Quercus robur*						harjuhärensilmä, Hypochaeris maculata*				mäkileinikki, Ranunculus bulbosus*	
tylppöorapihlaja, Crataegus monogyna* (VU)						harmaakynsimö, Draba incana*				mäkilemmikki, Myosotis ramosissima*	
vuorijalava, Ulmus glabra* (VU)						harmaapoimulehti, Alchemilla glaucescens*				mäkilitukka, Cardamine hirsuta*	
						heinärätamo, Plantago lanceolata*				mäkimeirami, Origanum vulgare*	
						hietalemmikki, Myosotis stricta*				mäkiminttu, Satureja vulgaris*	
KENTTÄKERROS, HEINÄT		1		2		hiirenhäntä, Myosurus minimus*				mäkirikko, Saxifraga tridactylites* (NT)	
ahdekaura, Avenula pratensis*						hirssisara, Carex panicea*				mäkitervakko, Lychnis viscaria	
helpitähkiö, Phleum phleoides* (NT)						hirvenkello, Campanula cervicaria* (VU)				mäkivirvilä, Vicia tetrasperma*	
hina, Danthonia decumbens*						(niitty)hirvenputki, Seseli libanotis*				N	
jäkki, Nardus stricta* (NT)						horkkakatkerö, Gentianella amarella* (EN)				niittynäkelmä, Lathyrus pratensis	
ketotähkiö, Phleum pratense ssp. serotinum*(NT)						huopakeltano, Pilosella officinarum				niittysuolaheinä, Rumex acetosa	
lampaannata, Festuca ovina						huopaohdake, Cirsium helenioides				nuokkukohokki, Silene nutans*	
litteänurmikka, Poa compressa*						I, J				nurmikaunokki, Centaurea phrygia	
metsälauha, Deschampsia flexuosa						isolinnunruoho, Polygala vulgaris* (VU)				nurmilaukka, Alchemilla oleraceum*	
mäkikattara, Bromus hordeaceus*						isomaksaruoho, Sedum telephium				nurmitatar, Bistorta vivipara*	
mäkikaura, Avenula pubescens*						jänönapila, Trifolium arvense*				nurmitädyke, Veronica chamaedrys	
niittyräpelö, Briza media*						jäykkäpitkäpalko, Arabis hirsuta*				P	
nurmirölli, Agrostis capillaris						K				papelorikko, Saxifraga granulata* (NT)	
punanata, Festuca rubra						kalliokäärmeenpistonyrtti, Vincetoxicum hircundinaria*				peurankello, Campanula glomerata*	
siniheinä, Molinia caerulea						kalliorikko, Saxifraga adscendens* (EN)				pihakurjenpolvi, Geranium pusillum*	
sinilupikka, Sesleria caerulea* (NT)						kanervisara, Carex ericetorum*				poimulehti, Alchemilla sp.	
tuoksusimake, Anthoxanthum odoratum						kangasajuruoho, Thymus serpyllum*				purtojuuri, Succisa pratensis*	
						kartioakankaali, Ajuga pyramidalis* (NT)				pussikämmekekä, Coeloglossum viride*	
MIINUSLAJIT HEINÄT		1		2		karvakuisma, Hypericum hirsutum*				päivänkakkara, Leucanthemum vulgare	
hietakastikka, Calamagrostis epigejos						karvamansikka, Fragaria viridis* (VU)				pölkkyruoho, Arabis glabra*	
juolavehnä, Elymus repens						katkeralinnunruoho, Polygala amarella* (VU)				R	
koiranheinä, Dactylis glomerata						kelta-apila, Trifolium aureum* (NT)				rantahirvenjuuri, Inula salicina*	
kylänurmikka, Poa annua						keltamaite, Lotus corniculatus*				rantatädyke, Veronica longifolia*	
niittynurmikka, Poa pratensis						keltamatara, Galium verum*(VU)				rohtotädyke, Veronica officinalis	
nurmilauha, Deschampsia cespitosa						keltanokitkerö, Picris hieracioides*				ruoholaukka, Alchemilla schoenoprasum*	
nurminata, Festuca pratensis						keltasara, Carex flava*				S	
nurmipuntarpää, Alopecurus pratensis						keltasauramo, Anthemis tinctoria*				sarjakeltano, Hieracium umbellatum	
nurmitätähti, timotei, Phleum pratense						keltaängelmä, Thalictrum flavum				seljakämmekekä, Dactylorhiza sambucina* (NT)	
						kesämaitainen, Leontodon hispidus* (NT)				siankärsämä, Achillea millefolium	
MIINUSLAJIT MUUT		1		2		kesämaksaruoho, Sedum annuum*				sikoangervo, Filipendula vulgaris*	
alsikeapila, Trifolium hybridum						ketokatkerö, Gentianella campestris* (EN)				siniyökönlehti, Pinguicula vulgaris*	
hevonhierakka, Rumex longifolius						ketokaunokki, Centaurea scabiosa*				soikkokaksikko, Listera ovata*	
jäätipalsami, Impatiens glandulifera						ketokäenminttu, Satureja acinos*				suo-orvokki, Viola palustris	
koiranputki, Anthriscus sylvestris						ketoneilikka, Dianthus deltoides* (NT)				syyliäinnunherne, Lathyrus linifolius*	
komealupiini, Lupinus polyphyllus						ketonoidanlukko, Botrychium lunaria* (NT)				T, U	
maitohorsma, Epilobium angustifolium						keto-orvokki, Viola tricolor				tummatulikukka, Verbascum nigrum*	
niittymesiangervo, Filago ulmaria						ketopiippo, Luzula campestris*				tähkämaitikka, Melampyrum cristatum* (VU)	
nokkonen, Urtica dioica						ketoruusuoruoho, Knautia arvensis				törrösara, Carex muricata*	
pelto-ohdake, Cirsium arvense						ketosilmäruoho, Euphrasia stricta				ukontulikukka, Verbascum thapsus*	
pihatähtimö, Stellaria media						ketotuulenlento, Filago arvensis*				V	
piikkiöhdake, Cirsium vulgare						ketotädyke, Veronica arvensis				valkolehdokki, Platanthera bifolia	
poimuhierakka, Rumex crispus						kevätesikko, Primula veris*				valkomaksaruoho, Sedum album*	
pujo, Artemisia vulgaris						keväthanhikki, Potentilla crantzii*				verikurjenpolvi, Geranium sanguineum*	
sananjalka, Pteridium aquilinum						kevätsara, Carex caryophylla* (VU)				virnasara, Carex pilulifera (*)	
seittäkainen, Arctium lomentosum						kevättädyke, Veronica verna*					
vadelma, Rubus idaeus						kissankello, Campanula rotundifolia					
valkoapila, Trifolium repens						korpiorvokki, Viola epipsila*					
voikukat, Taraxacum spp.						(niitty)kullero, Trollius europaeus*					
vuohenputki, Aegopodium podagraria						käärmeenlaukka, Allium scorodoprasum*				(*) Keski-Suomessa	

Perinnebiotooppien inventointien lyhyt lajilista suomeksi				Pohjois-Suomen kedot, niityt, hakamaat, tulvaniityt							
Inventoija(t):				Inventointipäivä:							
Kunta:		Osa-alue 1:		Osa-alue 2:		PEM-koodi:					
Kohde:											
Runsauden arviointi: 1 paikallisesti tai laikuttain muutamia kymmeniä, 2 pääosalla aluetta muutamia kymmeniä, 3 paikallisesti tai laikuttain muutamia satoja, 4 pääosalla aluetta muutamia satoja, 5 paikallisesti tai laikuttain muutamia tuhansia, 6 pääosalla aluetta muutamia tuhansia, 7 useita tuhansia yksilöitä											
PUU- JA PENSAKERROS		1		2		KENTTÄKERROS, MUUT		1		2	
ahopaju, Salix starkeana*						A					
kalvaspaju, Salix hastata*						ahdekaunokki, Centaurea jacea*				M	
karjalanruusu, Rosa acicularis*						ahojäkkärä, Gnaphalium sylvaticum				metsäapila, Trifolium medium	
koiranheisi, Viburnum opulus						ahokissankäpälä, Antennaria dioica* (NT)				metsäkurjenpolvi, Geranium sylvaticum	
korpipaatsama, Rhamnus frangula						aholeinikki, Ranunculus polyanthemos*				mukulaleinikki, Ranunculus ficaria*	
lettopaju, Salix myrsinifolia*						ahomansikka, Fragaria vesca*				musta-apila, Trifolium spadiceum*	
punakonnanmarja, Actaea erythrocarpa*						ahomatara, Galium boreale				mäkiarho, Arenaria serpyllifolia*	
(metsä)raita, Salix caprea						ahonoidanlukko, Botrychium multifidum* (NT)				mäkihorsma, Epilobium collinum*	
villapaju, Salix lanata*						aho-orvokki, Viola canina				mäkikeltano, Pilosella peleteriana*	
						ahopukinjuuri, Pimpinella saxifraga*				mäkitervakko, Lychnis viscaria*	
						ahosilmäruoho, Euphrasia rosikoviana*(EN)					
KENTTÄKERROS, HEINÄT		1		2						N	
jäkki, Nardus stricta* (NT)						H				niityluhtalittukka, Cardamine pratensis ssp. pratensis*(NT)	
lampaannata, Festuca ovina						harmaakynsimö, Draba incana*				niitynätkelmä, Lathyrus pratensis	
lapinvehnä, Elymus mutabilis*						harmaapöimulehti, Alchemilla glaucescens*				nuokkukohokki, Silene nutans*	
metsälauha, Deschampsia flexuosa						hietalemmikki, Myosotis stricta*				nurmikaunokki, Centaurea phrygia*	
mäkikaura, Avenula pubescens*						hiirenhäntä, Myosurus minimus*				numitatar, Bistorta vivipara*	
niitymaarianheinä, Hierochloa hirta						hirssisara, Carex panicea*				nurmitädyke, Veronica chamaedrys*	
nurmirölli, Agrostis capillaris						hoikkaängelmä, Thalictrum simplex					
punanata, Festuca rubra						huopakeltano, Pilosella officinarum				P	
siniheinä, Molinia caerulea						huopa-ohdake, Cirsium helenioides				pohjanhoikkaängelmä, T. simplex ssp. boreale*	
siperianvehnä, Elymus fibrosus* (VU)						I				pohjannoidanlukko, Botrychium boreale* (VU)	
tuoksumaarianheinä, Hierochloa odorata*						isolaukku, Rhinanthus serotinus				poimulehti, Alchemilla sp.	
tuokusimake, Anthoxanthum odoratum						isomaksaruoho, Sedum telephium				pulsaneilikka, Dianthus superbus*	
										pussikämmekkä, Coeloglossum viride*	
MIINUSLAJIT HEINÄT		1		2		K				päivänkakkara, Leucanthemum vulgare	
hietakastikka, Calamagrostis epigejos						kaitäkämmekkä, Dactylorhiza traunsteineri* (VU)				pölkkyruoho, Arabis glabra*	
juolavehänä, Elymus repens						kalkkimaariankämmekkä, D. fuchsii* (NT)					
koiranheinä, Dactylis glomerata						kangasajuuroho, Thymus serpyllum*				R	
kylänurmikka, Poa annua						kanervisara, Carex ericetorum*				rantahirvenjuuri, Inula salicina*	
niitynurmikka, Poa pratensis						katkeralinnunruoho Polygala amarella*				rantatädyke, Veronica longifolia*	
nurmilauha, Deschampsia cespitosa						kellosinilatva, Polemonium acutiflorum*				rohtotädyke, Veronica officinalis	
nurminata, Festuca pratensis						keltamatara, Galium verum*(VU)				ruoholaukka, Allium schoenoprasum*	
nurmipuntarpää, Alopecurus pratensis						keltanokitkerö, Picris hieracoides*					
nurmihäki, timotei, Phleum pratense						keltasara, Carex flava*				S	
						keltasauramo, Anthemis tinctoria*				saunionoidanlukko, Botrychium matricariifolium*(EN)	
						keltaängelmä, Thalictrum flavum				sarjakeltano, Hieracium umbellatum	
MIINUSLAJIT MUUT		1		2		kesämaitiainen, Leontodon hispidus* (NT)				siankärsämä, Achillea millefolium	
alsikeapila, Trifolium hybridum						ketoaunokki, Centaurea scabiosa*				siniyökönlehti, Pinguicula vulgaris*	
hevonhierakka, Rumex longifolius						ketoneilikka, Dianthus deltoides*(NT)				suo-orvokki, Viola palustris	
jätipalsami, Impatiens glandulifera						ketonoidanlukko, Botrychium lunaria* (NT)				suopunakämmekkä, D. incarnata ssp. incarnata*(NT)	
koiranputki, Anthriscus sylvestris						keb-orvokki, Viola tricolor				sykeröpiippo, Luzula sudetica*	
komealupiini, Lupinus polyphyllus						ketorusuruoho, Knautia arvensis*				särmäkuisma, Hypericum maculatum*	
maitohorsma, Epilobium angustifolium						ketosilmäruoho, Euphrasia stricta var. tenuis*					
niitymesiangervo, Filago ulmaria						ketotädyke, Veronica arvensis				T	
nokkonen, Urtica dioica						kevätanhikki, Potentilla crantzii*				tumturikurjenherne, Astragalus alpinus*	
pelto-ohdake, Cirsium arvense						kevättädyke, Veronica verna*					
pihatähtimö, Stellaria media						kissankello, Campanula rotundifolia				V	
piikkiohdake, Cirsium vulgare						kirkiruoho, Gymnadenia conopsea*				valkolehdokki, Platanthera bifolia	
poimuhierakka, Rumex crispus						kiurunkannus, Corydalis*				veripunakämmekkä, D. incarnata ssp. cruenta* (VU)	
pujo, Artemisia vulgaris						(niitty)kullero, Trollius europaeus*				viherjäsenruoho, Scleranthus annuus*	
sananjalka, Pteridium aquilinum						kurjenkello, Campanula persicifolia*				virnasara, Carex pilulifera*	
seititakiainen, Arctium tomentosum						käenkukka, Lychnis flos-cuculi*					
vadelma, Rubus idaeus											
valkoapila, Trifolium repens						L					
voikukat, Taraxacum spp.						lehtoneidonvaippa, Epipactis helleborine*					
vuohenputki, Aegopodium podagraria						lituruoho, Arabidopsis thaliana*					

Perinnebiotooppien inventointien lajilista tyypeittäin, Pohjois-Suomi						Kohde:						
Inventoija(t):						Inventointipäivä:						
KALLIOKEDOT			TUOREET NIITYT			TULVANIITYT						
Karut kalliokedot EN		1	2	Tuoreet pienruohoniityt CR		1	2	Kortetulvaniityt NT		1	2	
hietalemmikki, <i>Myosotis stricta</i> *				aholeinikki, <i>Ranunculus polyanthemos</i> *				järvikorte, <i>Equisetum fluviatile</i>				
huopakeltano, <i>Pilosella officinarum</i>				ahomansikka, <i>Fragaria vesca</i>				lamparevesikuusi, <i>Hippuris vulgaris</i>				
isomaksaruoho, <i>Sedum telephium</i>				ahomatara, <i>Galium boreale</i>				palpakot, <i>Sparganium</i>				
keto-orvokki, <i>Viola tricolor</i>				ahonoidanlukko, <i>Botrychium multifidum</i> * (NT)				pullosara, <i>Carex rostrata</i>				
ketotädyke, <i>Veronica arvensis</i>				ahopukinjuuri, <i>Pimpinella saxifraga</i> *				rantaluikka, <i>Eleocharis palustris</i>				
keväätädyke, <i>Veronica verna</i> *				keltamatara, <i>Galium verum</i> *(VU)								
lampaannata, <i>Festuca ovina</i>				kesämaailainen, <i>Leontodon hispidus</i> * (NT)				Suursaratulvaniityt NT	1	2		
mäkitervakko, <i>Lychnis viscaria</i> *				kebruusuruoho, <i>Knautia arvensis</i> *				harmaasara, <i>Carex canescens</i>				
tuoksusimake, <i>Anthoxanthum odoratum</i>				keväthanhikki, <i>Potentilla crantzii</i> *				luhtasara, <i>Carex vesicaria</i>				
				kirkiruoho <i>Gymnadenia conopsea</i> *				mätäsara, <i>Carex cespitosa</i>				
				metsäapila, <i>Trifolium medium</i>				vevisara, <i>Carex aquatilis</i>				
				niitynäkelmä, <i>Lathyrus pratensis</i>				viilosara, <i>Carex acuta</i>				
				nurmitatar, <i>Bistorta vivipara</i> *								
								Kosteat heinätulvaniityt VU	1	2		
				keltamatara, <i>Galium verum</i> *(VU)				jouhivihvilä, <i>Juncus filiformis</i>				
				ketokaunokki, <i>Centaurea scabiosa</i> *				juolavehänä, <i>Elymus repens</i>				
				ketoneilikka, <i>Dianthus deltooides</i> *(NT)				korpiastikka <i>Calamagrostis phragmitoides</i>				
				kissankello, <i>Campanula rotundifolia</i>			Tuoreet suurruohoniityt CR	1	2			
				lampaannata, <i>Festuca ovina</i>			ahomatara, <i>Galium boreale</i>					
				mäkikeltano, <i>Pilosella peleteriana</i> *			huopa-ohdake, <i>Cirsium helenioides</i>					
				mäkikuusi, <i>Hypericum perforatum</i>			(niitty)kullero, <i>Trollius europaeus</i> *					
				mäkitervakko, <i>Lychnis viscaria</i> *			metsäkurjenpolvi, <i>Geranium sylvaticum</i>					
				noidanlukot, <i>Botrychium</i> *			niitymesiangervo, <i>Filago ulmaria</i>					
				nurmirölli, <i>Agrostis capillaris</i>			niitysuolaheinä, <i>Rumex acetosa</i>					
				punanata, <i>Festuca rubra</i>			nurmikaunokki, <i>Centaurea phrygia</i> *					
				silmäruohot, <i>Euphrasia</i>			nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>			Tuoreet heinätulvaniityt CR	1	2
							nurmitatar, <i>Bistorta vivipara</i> *			kellosinilava, <i>Polemonium acutiflorum</i> *		
				Kangaskedot CR	1	2	nurmitädyke, <i>Veronica chamaedrys</i>			nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>		
				huopakeltano, <i>Pilosella officinarum</i>			poimulehti, <i>Alchemilla</i> sp.			siniheinä, <i>Molinia caerulea</i>		
				jäkki, <i>Nardus stricta</i> * (NT)								
				kanervisara, <i>Carex ericetorum</i> *			Tuoreet heinäniityt EN	1	2	Tuoreet suurruohotulvaniityt CR	1	2
				ketonoidanlukko, <i>Botrychium lunaria</i> * (NT)			hietakastikka, <i>Calamagrostis epigejos</i>			huopa-ohdake, <i>Cirsium helenioides</i>		
				kissankello, <i>Campanula rotundifolia</i>			juolavehänä, <i>Elymus repens</i>			kellosinilava, <i>Polemonium acutiflorum</i> *		
				ahokissankäpälä, <i>Antennaria dioica</i> *			koiranheinä, <i>Dactylis glomerata</i>			(niitty)kullero, <i>Trollius europaeus</i> *		
				lampaannata, <i>Festuca ovina</i>			koiranputki, <i>Anthriscus sylvestris</i>			keltaängelmä, <i>Thalictrum flavum</i>		
				nurmirölli, <i>Agrostis capillaris</i>			metsäkurjenpolvi, <i>Geranium sylvaticum</i>			luhtakastikka, <i>Calamagrostis stricta</i>		
				rohtotädyke, <i>Veronica officinalis</i>			niitynurmikka, <i>Poa pratensis</i>			niitymesiangervo, <i>Filago ulmaria</i>		
				silmäruohot, <i>Euphrasia</i>			niitynäkelmä, <i>Lathyrus pratensis</i>			metsäkurjenpolvi, <i>Geranium sylvaticum</i>		
				tuoksusimake, <i>Anthoxanthum odoratum</i>			nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>			nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>		
				variksenmarja, <i>Empetrum nigrum</i>			nurmipuntarpää, <i>Alopecurus pratensis</i>			pohjanhoikkaängelmä, <i>Thalictrum simplex</i> ssp. boreale*		
				virnasara, <i>Carex pilulifera</i> *			nurmirölli, <i>Agrostis capillaris</i>			rantatädyke, <i>Veronica longifolia</i> *		
							nurmitädyke, <i>Veronica chamaedrys</i>			siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>		
				Heinäkedot CR	1	2	valkoapila, <i>Trifolium repens</i>					
				huopakeltano, <i>Pilosella officinarum</i>			voikukka, <i>Taraxacum</i> spp.			Kuivat pienruohotulvaniityt CR	1	2
				jäkki, <i>Nardus stricta</i> * (NT)						ahomatara, <i>Galium boreale</i>		
				kangasajuruoho, <i>Thymus serpyllum</i> *			KOSTEAT NIITYT			hietakastikka, <i>Calamagrostis epigejos</i>		
				ketoneilikka, <i>Dianthus deltooides</i> *(NT)			Kalkkivaikutteiset kosteat niityt CR	1	2	jäkki, <i>Nardus stricta</i> * (NT)		
				kissankello, <i>Campanula rotundifolia</i>			hirssisara, <i>Carex panicea</i> *			lampaannata, <i>Festuca ovina</i>		
				lampaannata, <i>Festuca ovina</i>			kakeralinnuruoho <i>Polygala amarella</i> * (VU)			kielo, <i>Convallaria majalis</i>		
				mäkitervakko, <i>Lychnis viscaria</i> *			keltasara, <i>Carex flava</i> *			kissankello, <i>Campanula rotundifolia</i>		
				nurmirölli, <i>Agrostis capillaris</i>			siniheinä, <i>Molinia caerulea</i>			lehtokorte, <i>Equisetum pratense</i>		
				punanata, <i>Festuca rubra</i>			siniyökönlehti, <i>Pinguicula vulgaris</i> *			nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>		
				rohtotädyke, <i>Veronica officinalis</i>			soikkokaksikko, <i>Listera ovata</i> *			rantatädyke, <i>Veronica longifolia</i> *		
				siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>			viulukko, <i>Parnassia palustris</i> *			siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>		
				tuoksusimake, <i>Anthoxanthum odoratum</i>			Kosteat ruohoniityt CR	1	2	tunturikurjenherne, <i>Astragalus alpinus</i> *		
							keltaängelmä, <i>Thalictrum flavum</i>			rantatädyke, <i>Veronica longifolia</i> *		
							(niitty)kullero, <i>Trollius europaeus</i> *			siankärsämä, <i>Achillea millefolium</i>		
							niitymesiangervo, <i>Filago ulmaria</i>			tunturikurjenherne, <i>Astragalus alpinus</i> *		
							nokkonen, <i>Urtica dioica</i>			pikkuervakko, <i>Silene suecica</i>		
							nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>			pohjanhoikkaängelmä, <i>T. simplex</i> ssp. boreale*		
							virmajuuret <i>Valeriana</i>			pulskaneilikka, <i>Dianthus superbus</i> *		
							Kosteat heinäniityt CR	1	2			
							niitymesiangervo, <i>Filago ulmaria</i>					
							nurmilauha, <i>Deschampsia cespitosa</i>					
							nurminata, <i>Festuca pratensis</i>					
							nurmirölli, <i>Agrostis capillaris</i>					
							valkoapila, <i>Trifolium repens</i>	61				

Liite 3. Huomionarvoiset putkilokasvit perinnebiotoopeilla

Lähde: 8.4.2009 J. Pykälä

X = huomionarvoinen laji perinnebiotoopeilla, muttei perinnebiotooppilaji, vaan enemmän muissa elinympäristöissä.

Huomionarvoiseksi luetaan vain luontaiset esiintymät, ei viljelykarkulaisia tai istutus/kylvöperäisiä esiintymiä.

Valtakunnallisesti uhanalaiset lajit Punaisen kirjan mukaan (Rassi ym. 2010):

CR = äärimmäisen uhanalainen, E = erittäin uhanalainen, V = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

ETELÄ-SUOMI (Lounais-Suomi, Uusimaa, Häme, Pirkanmaa, Kaakkois-Suomi)

- Adoxa moschatellina*, tesmayrtti x
Agrimonia eupatoria, maarianverijuuri
A. pilosa, idänverijuuri (EN)
A. procera, tuoksuverijuuri
Ajuga pyramidalis, kartioakankaali (NT)
Alchemilla baltica, tummasuonipoimulehti
A. filicaulis subsp. *vestita*, partapoimulehti
A. glabra, lähteikköpoimulehti
A. glaucescens, harmaapoimulehti
A. glomerulans, keräpääpoimulehti
A. hirsuticaulis, sykeröpoimulehti (VU)
A. murbeckiana, munuaispoimulehti
A. plicata, laskospoimulehti (NT)
A. samuelssonii, tylppähampaspoimulehti (NT)
Allium oleraceum, nurmilaukka
A. schoenoprasum, ruoholaukka x (muualla kuin merenrannoilla)
A. scorodoprasum, kääremeenlaukka x
A. vineale, hietalaukka
Anagallis minima, pikkupunka (EN)
Anchusa officinalis, rohtorasti x (NT)
Androsace septentrionalis, ketonukki (EN)
Anemone ranunculoides, keltavuokko x
Antennaria dioica, ahokissankäpälä (NT)
Anthemis tinctoria, keltasauramo
Anthyllis vulneraria, euroopanmasmalo
Arabis glabra, pölkkyruoho
A. hirsuta, jäykkäpikkipalko
Arctium nemorosum, lehtotakiainen x (EN)
Armeria maritima subsp. *elongata*, niittyaukkaneilikka (EN)
Armeria maritima subsp. *intermedia*, itämerenlaukkaneilikka (CR)
Asperula tinctoria, värimaratti (CR)
Asplenium ruta-muraria, seinäraunioinen x (EN)
A. trichomanes ssp. *quadrivalens*, kalkkitummarauunioinen x (NT)
A. viride, viherraunioinen x
Astragalus alpinus, tunturikurjenherne x
Avenula pratensis, ahdekaura
A. pubescens, mäkipaura
Bidens radiata, säderusokki x
Bistorta vivipara, nurmitatar
Blysmus rufus, ruskokaisla (NT)
Botrychium boreale, pohjannoidanlukko (VU)
B. lanceolatum, suikeanoidanlukko (VU)
B. lunaria, ketonoidanlukko (NT)
B. matricariifolium, saunionoidanlukko (EN)
B. multifidum, ahonoidanlukko (NT)
B. simplex, pikkunoidanlukko (CR)
Briza media, niittyräpelö
Bromus hordeaceus, mäkipattara
Campanula cervicaria, hirvenkello x (VU)
C. glomerata, peurankello
C. trachelium, varsankello x
Cardamine hirsuta, mäkilitukka
C. pratensis subsp. *pratensis*, niittyluhtalitukka (NT)
Carex acutiformis, hetesara x (NT)
C. arenaria, hietikkosara x (NT)
C. atherodes, vienansara x (NT)
C. riparia, vankkasara x (NT)
C. capillaris, hapsisara x
C. caryophylla, keväsara (VU)
C. demissa, lännenhernesara x
C. disticha, kahtaissara
C. ericetorum, kanervisara x
C. flacca, vahasara
C. flava, keltasara x
C. glareosa, somersara (NT)
C. hirta, karvasara
C. mackenziei, merisara
C. muricata, törrösara
C. paleacea, vihnesara (NT)
C. panicea, hirssisara
C. pediformis, jalkasara x
C. rhynchophysa, kaislasara x (NT)
C. spicata, hakarasara
C. viridula, hernesara x
C. vulpina, ketunsara (EN)
Carlina biebersteinii, idänkurho (EN)
Carlina vulgaris, lännenketokurho (VU)
Catabrosa aquatica, vesihilpi (NT)
Centaurea scabiosa, ketokaunokki
Centaureum littorale, isosappi
C. pulchellum, pikkusappi (NT)
Cerastium glutinosum, tahmahärkki (NT)
Cerastium semidecandrum, mäkihärkki
Chimaphila umbellata, sarjatalvikki x (NT)
Coeloglossum viride, pussikämmekkä
Corallorhiza trifida, harajuuri x
Corydalis intermedia, hentokiurunkannus x
C. solida, pystykiurunkannus x
Cotoneaster scandinavicus, kalliotuhkapensas x
Crassula aquatica, vesipaunikko (VU)
Crataegus monogyna, tylppöorapihlaja (VU)
C. rhipidophylla, suippoorapihlaja (VU)
Cuscuta europaea, nokkosvieras x
Dactylorhiza fuchsii, kalkkimaariankämmekkä x (NT)
D. incarnata subsp. *cruenta*, veripunakämmekkä x (VU)
D. incarnata subsp. *incarnata*, suopunakämmekkä x (VU)
D. sambucina, seljakämmekkä (NT)
D. traunsteineri, kaitakämmekkä x (VU)
Danthonia decumbens, hina
Dentaria bulbifera, hammasjuuri x
Dianthus deltoides, ketoneilikka (NT)
Draba incana, harmaakynsimö
D. muralis, vallikynsimö (NT)
D. nemorosa, keltakynsimö (EN)
Drosera intermedia, pikkukihokki x (VU)
Dryopteris cristata, korpialvejuuri x
Elatine orthosperma, oikovesirikko x
Eleocharis parvula, pikkuluikka
E. quinqueflora, jouhiliikka x
Epilobium lamyi, harmaahorsma x (EN)
Epipactis helleborine, lehtoneidonvaippa x
Erigeron acris subsp. *brachycephalus*, idänkallioinen (DD)
Eriophorum gracile, hoikkavilla x
E. latifolium, lettovilla x
Euphrasia frigida, pohjansilmäruoho
Euphrasia micrantha, nummisilmäruoho (EN)
Euphrasia rostkoviana, ahosilmäruoho (ssp. *fennica* EN)
E. stricta var. *tenuis*, ketosilmäruohon muunnos
Filago arvensis, ketotuulenlento
Filipendula vulgaris, sikoangervo
Fragaria viridis, karvamansikka (VU)
Fraxinus excelsior, saarni x
Gagea lutea, isökäenrieska x
Galeopsis ladanum, pehmytpillike x (NT)

Galium saxatile, nummimatar (EN)

Galium verum, keltamatar (VU)
Gentianella amarella, horkkakatker (EN)
Gentianella campestris, ketokatker (EN)
Gentianella uliginosa, rantakatker (EN)
Geranium dissectum, liuskakurjenpolvi (EN)
Geranium molle, pehmytkurjenpolvi
G. palustre, ojakurjenpolvi
G. pusillum, pihakurjenpolvi
G. sanguineum, verikurjenpolvi
Glyceria notata, savisorsimo
Gymnadenia conopsea var. *conopsea*, ahokirkiruoho (VU)
Helianthemum nummularium, kultapäivännouto (NT)
Hippuris tetraphylla, nelilehtivesikuusi (EN)
Hypericum hirsutum, karvakuisma
Hypochoeris maculata, harjuhäränsilmä
Impatiens noli-tangere, lehtopälsämi x
Inula salicina, rantahirvenjuuri
Juncus balticus, merivihvilä x
J. ranarius, sammakonvihvilä x
Lathraea squamaria, suomukka x (VU)
Lathyrus linifolius, syyälännunherne x
L. palustris, rantanätkelmä
L. sylvestris, metsänätkelmä x
Leontodon hispidus, kesämaitiainen (NT)
Limosella aquatica, mutayrtti
Linum catharticum, ahopellava
Listera cordata, herttakaksikko x
Listera ovata, soikkokaksikko
Lithospermum arvense, peltorusojuuri x (EN)
Lotus corniculatus, keltamaite
Luzula campestris, ketopiippo
L. divulgata, mäkipiippo (DD)
L. sudetica, sykeröpiippo x
Lycopodiella inundata, tulvakonnanlieko x (NT)
Lythrum portula, ojakaali (VU)
Malaxis monophyllos, sääskenvalkku x (EN)
Malus sylvestris, metsäomenapuu (VU)
Melampyrum arvense, peltomaitikka (VU)
M. cristatum, tähkämaitikka (VU)
M. nemorosum, lehtomaitikka
Mercurialis perennis, lehtosinijuuri x
Mentha aquatica var. *litoralis*, meriminttu (NT)
Moneses uniflora, tähtitalvikki x
Montia fontana, lähdehetekaali
Myosotis ramosissima, mäkilemmikki
M. stricta, hietalemmikki
Myosoton aquaticum, vata x
Myosurus minimus, hiirenhäntä
Nardus stricta, jäkki (NT)
Odontites litoralis, suolasänkiö
Ophioglossum vulgatum, isokäärmeenkieli
Origanum vulgare, mäkimeirami
Parnassia palustris, vilukko
Pedicularis palustris, luhtakuusio x
Pedicularis sceptrum-carolinianum, kaarlenvaltikka x
Persicaria foliosa, lietetatar (EN)
P. minor, mietotatar
Phleum phleoides, helpitähkiö (NT)
P. pratense subsp. *serotinum*, ketotähkiö (NT)
Picris hieracioides, keltanokitkerö
Pilosella peleteriana, mäkikeltano
Pinguicula vulgaris, siniyökönlehti x
Plantago lanceolata, heinäratamo
P. media, soikkoratamo
Platanthera chlorantha, keltalehdokki x
Poa alpigena, pohjannurmikka
P. compressa, litteänurmikka
P. remota, korpinnurmikka x (NT)
Polygala amarella, katkeralinnunruoho (VU)
P. vulgaris, isolinnunruoho (VU)
Polygonatum multiflorum, lehtokielo x
Potentilla anglica, lännenhanhikki (EN)
P. anserina ssp. *groenlandica*, meriketohanhikki
P. crantzii, keväthanhikki
P. neumanniana, sakarahanhikki (VU)
P. reptans, suikerohanhikki
P. tabernaemontani, pikkuhanhikki (EN)
Primula farinosa, jauhoesikko (EN)
Primula veris, kevätesikko
Prunus spinosa, oratuomi (NT)
Pulsatilla patens, hämeen kylmäkukka (EN)
P. vernalis, kangasvuokko (VU)
Quercus robur, metsätammi x
Ranunculus aquatilis, vesisätkin x
R. bulbosus, mäkileinikki
R. cassubicus, lehtoleinikki x
R. ficaria, mukulaleinikki
R. lingua, jokileinikki x
Ranunculus polyanthemos, aholeinikki
Rhannus catharticus, orapaatsama
Rorippa amphibia, vesinenätti x
Rosa acicularis, karjalanruusu x
Rosa mollis, iharuusu
R. sherardii, okaruusu (EN)
Rubus arcticus, mesimarja x
Rumex thyrsiflorus, tulisuo-laheinä x (NT)
Sagina maritima, merihaarikko x (EN)
Salicornia europaea, punasuolayrtti (EN)
Salix starkeana, ahopaju
Satureja acinos, ketokäenminttu
S. vulgaris, mäkiminttu x
Samolus valerandi, suolapunka (EN)
Saxifraga adscendens, kalliorikko x (EN)
S. granulata, papelorikko (NT)
S. tridactylites, mäkirikko (NT)
Scorzonera humilis, sikojuuri x
Scutellaria hastifolia, keihäsvuohenokka x
Sedum album, valkomaksaruoho
S. annuum, kesämäksaruoho
Selaginella selaginoides, mähkä x
Selinum carvifolia, särmäputki
Seseli libanotis, (niitty)hirvenputki
Sesleria caerulea, sinilupikka (NT)
Silene nutans, nuokkukohokki x
S. viscosa, tahma-ailakki x
Sorbus hybrida, suomenpihlaja x
S. intermedia, ruotsinpihlaja (VU)
Succisa pratensis, purtojuuri
Thalictrum simplex ssp. *simplex*, etelänhoikkaängelmä (VU)
Thymus serpyllum, kangasajuruoho
Tilia cordata, metsälehmus x
Trichophorum alpinum, villapäätuikka x
Trifolium arvense, jänönapila
T. aureum, kelta-apila (NT)
T. montanum, mäkiapila (NT)
T. spadicum, musta-apila (NT)
Triglochin palustris, hentosuolake
Trollius europaeus, (niitty)kullero
Ulmus glabra, vuorijalava (VU)
U. laevis, kynäjalava (VU)
Valerianella locusta, vuonankaali (NT)
Verbascum nigrum, tummatulikukka
V. thapsus, ukontulikukka
Veronica beccabunga, ojatädyke x (NT)
V. longifolia, rantatädyke
V. spicata, tähkätädyke
V. verna, kevätädyke
Vicia tetrasperma, mäkivirvilä
Vincetoxicum hirundinaria, kalliokäärmeenpistoyrtti
Viola epipsila, korpiorvokki x
V. mirabilis, lehto-orvokki x
V. persicifolia, rantaorvokki (EN)
V. rupestris, hieteorvokki x
V. selkirkii, kaiheorvokki x

KESKI-SUOMI (Keski-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Länsi-Suomi)

- Adoxa moschatellina*, tesmayrtti x
Agrimonia eupatoria, maarianverijuuri
Ajuga pyramidalis, kartioakankaali (NT)
Alchemilla baltica, tummasuonipoimulehti
A. filicaulis ssp. *filicaulis*, punatyvipoimulehti
A. glabra, lähteikköpoimulehti
A. glaucescens, harmaapoimulehti
A. glomerulans, keräpääpoimulehti
A. hirsuticaulis, sykeröpoimulehti (VU)
A. micans, silkkipoimulehti
A. murbeckiana, munuaispoimulehti
A. plicata, laskospoimulehti (NT)
A. samuelssonii, tylppähampaspoimulehti (NT)
Alisma wahlenbergii, uossarpio x (EN)
Allium oleraceum, nurmilaukka
Anemone nemorosa, valkovuokko x
A. ranunculoides, keltavuokko x
Antennaria dioica, ahokissankäpäli x (NT)
Anthemis tinctoria, keltasauramo
Anthyllis vulneraria, euroopanmasmalo
Arabis glabra, pölkkyruoho
Arenaria serpyllifolia, mäkiarho
Asplenium septentrionale, liuskaraunioinen x
A. trichomanes, tummaraunioinen x
A. viride, viherraunioinen x
Avenula pubescens, mäkikaura
Bidens cernua, nuokkurusokki x
B. radiata, säderusokki x
Bistorta vivipara, nurmitatar
Botrychium boreale, pohjannoidanlukko (VU)
B. lanceolatum, suikeanoidanlukko (VU)
B. lunaria, ketonoidanlukko (NT)
B. matricariifolium, saunionoidanlukko (EN)
B. multifidum, ahonoidanlukko (NT)
Brachypodium pinnatum, mäkilehtoluste x
Campanula cervicaria, hirvenkello x (VU)
C. glomerata, peurankello
C. persicifolia, kurjenkello x
Cardamine pratensis subsp. *pratensis*, niittyluhtalitukka (NT)
Carex acutiformis, hetesara x (NT)
C. bohémica, mykerösara (VU)
C. capillaris, hapsisara x
C. demissa, lännenhernesara x
C. disticha, kahtaissara
C. ericetorum, kanervisara x
C. flava, keltasara x
C. muricata, törrösara
C. pallidula, harjusormisara x
C. panicea, hirssisara
C. pediformis, jalkasara x
C. pilulifera, virnasara
C. rhynchophysa, kaislasara x (NT)
C. spicata, hakarasara
C. viridula, hernesara x
Centaurea scabiosa, ketokaunokki
Chimaphila umbellata, sarjatalvikki x (NT)
Coeloglossum viride, pussikämmekkä
Corallorhiza trifida, harajuuri x
Corydalis intermedia, hentokiurunkannus x
C. solida, pystykiurunkannus x
Corylus avellana, pähkinäpensas x
Crassula aquatica, vesipaunikko (VU)
Cuscuta europaea, nokkosvieras x
Dactylorhiza incarnata subsp. *cruenta*, veripunakämmekkä x (VU)
D. incarnata subsp. *incarnata*, suopunakämmekkä x (VU)
D. traunsteineri, kaitakämmekkä x (VU)
Dianthus deltoides, ketoneilikka (NT)
Drosera intermedia, pikkukihokki x (VU)
Dryopteris cristata, korpialvejuuri x
Elatine hydropiper, katkeravesirikko x
E. orthosperma, oikovesirikko x
E. triandra, kolmihedevesirikko x
E. quinqueflora, joughiluikka x
Epipactis helleborine, lehtoneidonvaippa x
Equisetum variegatum, kirjokorte x
Erigeron acris subsp. *brachycephalus*, idänkallioinen (DD)
Eriophorum gracile, hoikkavilla x
E. latifolium, lettovilla x
Euphrasia rostkoviana, ahosilmäruoho (ssp. *fennica* EN)
E. stricta var. *tenuis*, ketosilmäruohon muunnos
Fallopia dumetorum, pensaikkotatar x
Filago arvensis, ketotuulenlento
Gagea lutea, isokäenrieska x
Galeopsis ladanum, pehmytpillike x (NT)
Galium verum, keltamatara (VU)
Geranium palustre, ojakurjenpolvi
G. pusillum, pihakurjenpolvi
G. robertianum, haisukurjenpolvi x
Glyceria notata, savisorsimo
Gymnadenia conopsea var. *conopsea*, ahokirkiruoho (VU)
Humulus lupulus, humala x
Hylotelephium telephium, isomaksaruoho x
Hypericum perforatum, mäkikuisma
Hypochoeris maculata, harjuhäränsilmä
Impatiens noli-tangere, lehtopalsami x
Inula salicina, rantahirvenjuuri
Lactuca sibirica, siperiansinivalvatti x
Lathyrus palustris, rantanätkelmä
L. sylvestris, metsänätkelmä x
Leontodon hispidus, kesämaitiainen (NT)
Limosella aquatica, mutayrtti
Linum catharticum, ahopellava
Listera cordata, herttakaksikko x
L. ovata, soikkokaksikko
Lotus corniculatus, keltamaite
Luzula sudetica, sykeröpiippo x
Lycopodiella inundata, tulvakonnanlieko x (NT)
Lychnis viscaria, mäkitervakko
Lythrum portula, ojakaali (VU)
Malaxis monophyllos, sääskenvalkku x (EN)
Melampyrum nemorosum, lehtomaitikka
Moneses uniflora, tähtitalvikki x
Montia fontana, lähdehetekaali
Myosotis stricta, hietalemmikki
Myosoton aquaticum, vata x
Myosurus minimus, hiirenhäntä
Nardus stricta, jäkki (NT)
Odontites vulgaris, punasänkiö x
Ophioglossum vulgatum, isokäärmekieli
Parnassia palustris, vilukko
Pedicularis sceptrum-carolinianum, kaarlenvaltikka x
Persicaria foliosa, lietetatar (EN)
P. minor, mietotatar
Phleum alpinum, pohjantähkiö x
Picris hieracioides, keltanokitkerö
Pilosella peleteriana, mäkikeltano
Pimpinella major, isopukinjuuri (CR)
Pinguicula vulgaris, siniyökönlehti x
Plantago lanceolata, heinäratamo
P. media, soikkoratamo
Poa alpina, tunturinurmikka x
P. compressa, litteänurmikka
P. remota, korpinurmikka x (NT)
Polygala amarella, katkeralinnunruoho (VU)
Potentilla crantzii, keväthanhikki
Pulsatilla vernalis, kangasvuokko x (VU)
Ranunculus cassubicus, lehtoleinikki x
R. ficaria, mukulaleinikki x
R. lingua, jokileinikki x
R. polyanthemos, aholeinikki

Ribes alpinum, taikinamarja x
Rosa dumalis, orjanruusu x
Rosa acicularis, karjalanruusu x
Rumex aquaticus, vesihierakka x
Sagina nodosa, nyylähaarikko
Salix starkeana, ahopaju
Satureja acinos, ketokäenminttu
S. vulgaris, mäkiminttu
Sedum annuum, kesämaksaruoho
Selinum carvifolia, särmäputki x
Selaginella selaginoides, mähkä x
Silene nutans, nuokkukohokki
Spergularia salina, suolasolmukki
Succisa pratensis, purtojuuri
Thalictrum simplex, hoikkaängelmä
Thymus serpyllum, kangasajuruoho

Tilia cordata, lehmus x
Trifolium arvense, jänönapila
T. aureum, kelta-apila (NT)
T. spadiceum, musta-apila (NT)
Triglochin palustris, hentosuolake
Trollius europaeus, (niitty)kullero
Verbascum nigrum, tummatulikukka
V. thapsus, ukontulikukka
Veronica beccabunga, ojatädyke x (NT)
V. longifolia, rantatädyke
V. verna, kevättädyke
Vicia tetrasperma, mäkivirvilä
Viola mirabilis, lehto-orvokki x
V. rupestris, hietaorvokki x
V. selkirkii, kaiheorvokki x

POHJOIS-SUOMI (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi)

Actaea erythrocarpa, punakonnanmarja x
Adoxa moschatellina, tesmayrtti x
Agrostis vinealis, jäykkäröllä x
Alchemilla acutiloba, piennarpoimulehti
A. baltica, tummasuonipoimulehti
A. borealis, harvahammaspoimulehti x
A. filicaulis subsp. filicaulis, punatyvipoimulehti
A. filicaulis subsp. vestita, partapoimulehti
A. glaucescens, harmaapoimulehti
A. glomerulans, keräpääpoimulehti
A. micans, silkkipoimulehti
A. murbeckiana, munuaispoimulehti
A. wichurae, terävälövipoimulehti
Alisma wahlenbergii, uossarpio x (EN)
Allium schoenoprasum, ruoholaukka
Alopecurus arundinaceus, ruokopuntarpää x
Anemone nemorosa, valkovuokko x
Antennaria dioica, ahokissankäpälä x (NT)
Anthemis tinctoria, keltasauramo
Arabidopsis suecica, ruotsinpitkäpalko
A. thaliana, lituruoho
Arabis glabra, pölkkyruoho
Arctophila fulva var. pendulina, pohjansorsimo (EN)
Arenaria serpyllifolia, mäkiarho
Astragalus alpinus, tunturikurjenherne x
Avenula pubescens, mäkikaura
Bidens cernua, nuokkurusokki x
B. radiata, säderusokki x
Bistorta vivipara, nurmitatar
Botrychium boreale, pohjannoidanlukko (VU)
B. lunaria, ketonoidanlukko (NT)
B. matricariifolium, saunionoidanlukko (EN)
B. multifidum, ahonoidanlukko (NT)
Campanula persicifolia, kurjenkello x
Cardamine pratensis subsp. pratensis, niittyluhtalutukka (NT)
Carex capillaris, hapsisara x
C. ericetorum, kanervisara x
C. flava, keltasara x
C. glareosa, somersara (NT)
C. halophila, suolasara
C. mackenziei, merisara
C. macloviana, sopulinsara
C. paleacea, vihnesara (NT)
C. pallescens, kalvassara
C. panicea, hirssisara x
C. pilulifera, virnasara
C. rhynchophysa, kaislasara x (NT)
C. viridula, hernesara x
Catabrosa aquatica, vesihilpi (NT)
Centaurea jacea, ahdekaunokki
C. phrygia, nurmikaunokki
C. scabiosa, ketokaunokki
Centaurium littorale, isosappi
C. pulchellum, pikkusappi (NT)

Cerastium alpinum, tunturihärkki x
Coeloglossum viride, pussikämmekkä
Corydalis intermedia, hentokiuurunkannus x
Crassula aquatica, vesipaunikko (VU)
Cuscuta europaea, humalanvieras x
Dactylorhiza fuchsii, kalkkimaariankämmekkä x (NT)
D. incarnata subsp. cruenta, veripunakämmekkä x (VU)
D. incarnata subsp. incarnata, suopunakämmekkä x (NT)
D. traunsteineri, kaitakämmekkä x (VU)
Dianthus deltooides, ketoneilikka (NT)
D. superbus, pulskaneilikka
Draba incana, harmaakynsimö
Dryopteris cristata, korpialvejuuri x
Elatine hydropiper, katkeravesirikko x
E. orthosperma, oikovesirikko x
E. triandra, kolmihedevesirikko x
Eleocharis parvula, pikkuluikka x
E. quinqueflora, joughiluikka x
Elymus fibrosus, siperianvehnä x (VU)
E. mutabilis, lapinvehnä x
Epilobium collinum, mäkihorsma x
E. montanum, letohorsma x
Epipactis helleborine, lehtoneidonvaippa x
Equisetum variegatum, kirjokorte x
Erigeron acris subsp. brachycephalus, idänkallioinen (DD)
E. acer subsp. politus, pohjankallioinen x
Eriophorum gracile, hoikkavilla x
E. latifolium, lettovilla x
Erysimum strictum, rantaukonauris x
Euphrasia bottnica, perämerensilmäruoho (NT)
Euphrasia rostkoviana, ahosilmäruoho (ssp. *fennica* EN)
E. stricta var. tenuis, ketosilmäruoho
Fragaria vesca, ahomansikka
Galium verum, keltamatara (VU)
Gentiana nivalis, tunturikatkero x
Gymnadenia conopsea, kirkiruoho x
Hierochloa odorata, tuoksumaarianheinä x
Hypericum maculatum, särmäkuisma
Impatiens noli-tangere, lehtopalsami x
Inula salicina, rantahirvenjuuri x
Juncus balticus, merivihvilä x
J. ranarius, sammakonvihvilä x
Knautia arvensis, ketoruusuruoho
Lactuca sibirica, siperiansinivalvatti x
Lathyrus palustris, rantanätkelmä
Leontodon hispidus, kesämaitiainen (NT)
Limosella aquatica, mutayrtti
Listera ovata, soikkokaksikko x
Luzula spicata, tähkäpiippo x
L. sudetica, sykeröpiippo
Lychnis flos-cuculi, käenkukka x
L. viscaria, mäkitervakko
Lycopodiella inundata, tulvakonnanlieko x (NT)
Malaxis monophyllos, sääskenvalkku x (EN)

Moehringia lateriflora, laaksoarho x (NT)
Moneses uniflora, tähtitalvikki x
Montia fontana, lähdehetekaali
Myosotis nemorosa, pohjanluhtalemmikki x (NT)
M. scorpioides, luhtalemmikki x
M. stricta, hietalemmikki
Myosurus minimus, hiirenhätä
Nardus stricta, jäkki (NT)
Odontites litoralis, suolasänkiö
Ophioglossum vulgatum, isokäärmeenkieli
Parnassia palustris, vilukko
Pedicularis sceptrum-carolinianum, kaarlenvaltikka x
Pilosella peleteriana, mäkikeltano
Pimpinella saxifraga, ahopukinjuuri
Pinguicula vulgaris, siniyökönlehti x
Persicaria foliosa, lietetatar (NT)
P. hydropiper, katkeratatar x
Poa alpina, tunturinurmikka x
P. remota, korpinurmikka x (NT)
Polemonium acutiflorum, kellosinilatva
Polygala amarella, katkeralinnunruoho (VU)
Potentilla crantzii, kevätanhikki
Primula nutans, ruijanesikko (ssp. *finmarchica* VU)
P. stricta, lapinesikko (EN)
Puccinellia phryganodes, rönssysorsimo (CR)
Ranunculus ficaria, mukulaleinikki x
R. lingua, jokileinikki x
R. monophyllus, taigaleinikki x
R. polyanthemos, aholeinikki
R. reptabundus, sammakonleinikki x (NT)

Rosa acicularis, karjalanruusu x
Sagina nodosa, nyylähaarikko
S. saginoides, tunturihaarikko x
Salicornia europaea, punasuolayrtti (EN)
Salix hastata, kalvaspaju x
S. lanata, villapaju x
S. myrsinites, lettopaju x
S. starkeana, ahopaju
Saxifraga hirculus, lettorikko x (VU)
Scleranthus annuus, viherjäsenruoho
Selaginella selaginoides, mähkä x
Sibbaldia procumbens, närvänä x
Silene nutans, nuokkukohokki
S. tatarica, tataarikohokki x (VU)
Spergularia salina, suolasolmukki
Stellaria nemorum, lehtotähtimö x
Thalictrum simplex subsp. boreale, pohjanhoikkaängelmä
Thymus serpyllum, kangasajuruoho
Trifolium spadiceum, musta-apila (NT)
Triglochin palustris, hentosuolake
Trollius europaeus, (niitty)kullero
Veronica chamaedrys, nurmitädyke x
V. longifolia, rantatädyke
V. verna, kevättädyke
Viola mirabilis, lehto-orvokki x
V. riviniana, metsäorvokki x
V. rupestris, hietäorvokki x
V. selkirkii, kaiheorvokki x

Liite 4. Miinuskasvit perinnebiotoopeilla (24.10.2015 Juha Pykälä)

0 = ei indikaattoriarvoa, x = lievä negatiivinen indikaattoriarvo,
xx = selvä negatiivinen indikaattoriarvo, xxx = suuri negatiivinen indikaattoriarvo

Miinuskasvit, joilla negatiivinen indikaattoriarvo runsaina esiintyessään

Nämä lajit voivat olla tavallisia niukkoina tai melko niukkoina myös hyvillä perinnebiotoopeilla, mutta runsaina esiintyessään niillä on negatiivinen indikaattoriarvo. Monet umpeen kasvavien ja/tai rehevöityvien perinnebiotooppien pahimmista ongelmakasveista kuuluvat tähän ryhmään. Tämän ryhmän lajit ovat olleet jo ennen 1900-lukua perinnebiotoopeilla tavallisia.

Lajit, joilla negatiivinen indikaattoriarvo runsaina esiintyessään	Lajin runsaus		
	niukka	kohtalainen	runsas
<i>Alopecurus pratensis</i> , nurmipuntarpää	0	x	xx
<i>Anthriscus sylvestris</i> , koiranputki	0	xx	xxx
<i>Calamagrostis epigejos</i> , hietakastikka	0	0	xx
<i>Dactylis glomerata</i> , koiranheinä	0	xx	xxx
<i>Deschampsia cespitosa</i> , nurmilauha	0	0	xx
<i>Epilobium angustifolium</i> , maitohorsma (niityt)	0	xx	xxx
<i>Festuca pratensis</i> , nurminata	0	xx	xxx
<i>Phleum pratense</i> , timotei	0	x	xx
<i>Phragmites australis</i> , järviruoko	0	x	xxx
<i>Poa pratensis</i> , niittynurmikka (niityt)	0	x	xxx
<i>Pteridium aquilinum</i> , sananjalka	0	0	xx
<i>Ranunculus acris</i> , niittyleinikki	0	0	xx
<i>Ranunculus repens</i> , rönsyleinikki	0	x	xxx
<i>Rubus idaeus</i> , vadelma (niityt)	0	x	xxx
<i>Taraxacum</i> , voikukat	0	x	xxx
<i>Trifolium repens</i> , valkoapila	0	x	xxx
<i>Tussilago farfara</i> , leskenlehti	0	xx	xxx

Miinuskasveissa, joilla selvä negatiivinen indikaattoriarvo jo niukkana esiintyessään, on etenkin peltorikkoja, jotka leviävät perinnebiotoopeille rehevöittävän laidunnuksen myötä sekä koristekasvikarkulaisia. Useimmat tämän ryhmän lajeista ovat aiemmin ennen 1900-lukua olleet perinnebiotoopeilla harvinaisia tai puuttuneet niiltä. Kaikki koristekasvikarkulaiset ovat negatiivisia indikaattorilajeja jo niukkoina esiintyessään. *(rannoilla ei negatiivista indikaattoriarvoa)

Lajit, joilla selvä negatiivinen indikaattoriarvo jo niukkana esiintyessään	Lajin runsaus				Lajin runsaus		
	niukka	kohtalainen	runsas		niukka	kohtalainen	runsas
<i>Aegopodium podagraria</i> , wohenputki (niityt)	x	xxx	xxx	<i>Lolium perenne</i> , englanninraiheinä	x	xxx	xxx
<i>Arctium tomentosum</i> , seittitakiainen	x	xxx	xxx	<i>Matricaria discoidea</i> , pihasaunio	xx	xxx	xxx
<i>Artemisia vulgaris</i> , pujo	x	xxx	xxx	<i>Medicago lupulina</i> , numimailanen	xx	xxx	xxx
<i>Atriplex patula</i> , kylämaltsa	xx	xxx	xxx	<i>Melilotus albus</i> , valkomesikkä	xx	xxx	xxx
<i>Barbarea vulgaris</i> , peltokanankaali	x	xx	xxx	<i>Persicaria lapathifolia</i> , ukontatar *	xx	xxx	xxx
<i>Berteroa incana</i> , harmio	x	xx	xxx	<i>Poa annua</i> , kylänurmikka	x	xxx	xxx
<i>Calystegia sepium</i> , karhunköynnös	x	xxx	xxx	<i>Poa pratensis</i> , niittynurmikka (metsät)	x	xxx	xxx
<i>Capsella bursa-pastoris</i> , lutukka	x	xxx	xxx	<i>Polygonum aviculare</i> , pihatatar	xx	xxx	xxx
<i>Carduus crispus</i> , kyläkarhiainen	x	xx	xxx	<i>Plantago major ssp. major</i> , kyläpiharatamo	x	xxx	xxx
<i>Chenopodium album</i> , jauhosavikka	x	xxx	xxx	<i>Rumex crispus</i> , poimuhierakka	x	xxx	xxx
<i>C. suecicum</i> , pohjanjauhosavikka	x	xxx	xxx	<i>Rumex longifolius</i> , hevонhierakka	x	xxx	xxx
<i>Cirsium arvense</i> , pelto-ohdake	x	xx	xxx	<i>Rumex obtusifolius</i> , tylppälehtihierakka	x	xxx	xxx
<i>Elymus repens</i> , juolavehnä	x	xxx	xxx	<i>Senecio viscosus</i> , tahmavillakko	x	xxx	xxx
<i>Erysimum cheiranthoides</i> , peltoukonauris	xx	xxx	xxx	<i>Senecio vulgaris</i> , peltovillakko	x	xxx	xxx
<i>Fallopia convolvulus</i> , kiertotatar	x	xxx	xxx	<i>Sonchus arvensis</i> , peltovalvatti	x	xxx	xxx
<i>Fumaria officinalis</i> , peltoemäkki	xx	xxx	xxx	<i>Sonchus asper</i> , otavalvatti	x	xxx	xxx
<i>Galeopsis speciosa</i> , kirjopillike	x	xxx	xxx	<i>Spergula arvensis</i> , peltohatikka	x	xxx	xxx
<i>Glyceria maxima</i> , isosorsimo	x	xx	xxx	<i>Stellaria media</i> , pihatähtimö	xx	xxx	xxx
<i>Lamium album</i> , valkopeippi	x	xxx	xxx	<i>Thlaspi arvense</i> , peltotaskuruoho	x	xxx	xxx
<i>Lamium hybridum</i> , liuskapeippi	x	xxx	xxx	<i>Trifolium hybridum</i> , alsikeapila	x	xxx	xxx
<i>Lamium purpureum</i> , punapeippi	x	xxx	xxx	<i>Tripleurospermum inodorum</i> , peltosaunio	xx	xxx	xxx
<i>Lapsana communis</i> , linnunkaali	xx	xxx	xxx	<i>Urtica dioica</i> , nokkonen	x	xxx	xxx

Liite 5. Lintulajit, jotka indikoivat priorisoitua rantaniittyjen hoitotarvetta Natura-kohteilla (Tapio Aalto, 2015)

Lähde: Natura-lajit 2014: sisältää siis lintudirektiivin liitteen I lajit ja ne säännöllisesti esiintyvät muuttolintulajit, jotka ovat Natura-alueiden suojelun perusteena.

Valtakunnallisesti uhanalaiset lajit Punaisen kirjan mukaan (Rassi ym. 2010):

CR = äärimmäisen uhanalainen, E = erittäin uhanalainen, V = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä

Tieteellinen nimi	Laji	Uhanalaisuusluokka
<i>Anas acuta</i>	jouhisorsa	VU
<i>Anser erythropus</i>	kiljuhanhi	CR
<i>Anser fabalis</i>	metsähanhi	NT
<i>Anser fabalis fabalis</i>	taigametsähanhi	
<i>Anser fabalis rossicus</i>	tundrametsähanhi	
<i>Anthus cervinus</i>	lapinkirvinen	VU
<i>Asio flammeus</i>	suopöllö	
<i>Branta leucopsis</i>	valkoposkihanhi	
<i>Branta ruficollis</i>	punakaulahanhi	
<i>Calidris alba</i>	pulmussirri	
<i>Calidris alpina schinzii</i>	etelänsuosirri	CR
<i>Calidris canutus</i>	isosirri	
<i>Calidris ferruginea</i>	kuovisirri	
<i>Calidris minuta</i>	pikkusirri	
<i>Calidris temminckii</i>	lapinsirri	VU
<i>Charadrius alexandrinus</i>	mustajalkatylli	
<i>Crex crex</i>	ruisrääkkä	
<i>Gallinago media</i>	heinäkurppa	CR
<i>Limicola falcinellus</i>	jänkäsirriäinen	
<i>Limosa lapponica</i>	punakuiri	
<i>Limosa limosa</i>	mustapyrstökuiiri	EN
<i>Motacilla citreola</i>	sitruunavästäräkki	U
<i>Motacilla flava</i>	keltavästäräkki	VU
<i>Philomachus pugnax</i>	suokukko	EN
<i>Pluvialis apricaria</i>	kapustarinta	
<i>Pluvialis squatarola</i>	tundrakurmitsa	
<i>Recurvirostra avosetta</i>	avosetti	
<i>Tringa erythropus</i>	mustaviklo	
<i>Tringa glareola</i>	liro	
<i>Tringa totanus</i>	punajalkaviklo	NT
<i>Xenus cinereus</i>	rantakurvi	CR

Liite 6. Perinnebiotooppien kasvillisuustyypit

(Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa 2008 käytetty luokittelu)

Oikeassa sarakkeessa tai pääryhmätyypin alla on esitetty Metsähallituksen luontotyyppi-inventoinnin luokituksen vastaava tyyppi (numerokoodi), jota käytetään tallennettaessa kuvia SAKTIn.

Päätyyppi	Alatyyppi	Kasviyhdykskuntataso	Numerokoodi
Nummet 710000	Varpunummet		710100
	Pienruoho-varpunummet		710200
	Heinä-varpunummet		710300
Kalliokedot 720100	Karut kalliokedot		720101
	Kalkkivaikuttaiset kalliokedot		720102
Kedot 720200	Kangaskedot		720201
	Karut pienruohokedot		720203
	Kalkkivaikuttaiset pienruohokedot		720204
	Heinäkedot		720202
	Mäkikaurakedot		720205
Tuoreet niityt 720300	Tuoreet heinäniityt		720301
	Tuoreet pienruohoniityt		720302
	Tuoreet suurruohoniityt		720303
Kosteet niityt 720400	Kosteet heinäniityt		720402
	Kosteet ruohoniityt		720401, 720403
	Kalkkivaikuttaiset kosteat niityt		720404
Sisävesien rantaniityt 580000 (Ei sisällä ruovikoita)	Hapsiluikkarantaniityt	Hapsiluikkayhdyskunnat	520102
	580100	Rantaleinikki-konnanliekoyhdyskunnat	520103
	Luikka- ja kaislarantaniityt	Järvikaislayhdyskunnat	520203
	580200	Järvikorteyhdyskunnat	520205
		Rantaluikkayhdyskunnat	520206
	Suursararantaniityt	Jouhisarayhdyskunnat	
580300	Pullosarayhdyskunnat		
	Viiltosarayhdyskunnat		
	Vesisarayhdyskunnat		
	Piukkasarayhdyskunnat		
	Luhtasarayhdyskunnat		
	Mätässara ja tupassarayhdyskunnat		
Matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja sararantaniityt	Rönsyrölliyhdyskunnat		
580400	Jokapaikansara-rantanätkelmäyhdyskunnat		
	Jokapaikansara-(vihvilä)yhdyskunnat		
	Luhtarölli-jokapaikansarayhdyskunnat		
	Hernesarayhdyskunnat		
Korkeakasvuiset rantaniityt	Ruokohelpiyhdyskunnat		
580500	Viita- ja korpikastikkayhdyskunnat		
	Luhtakastikkayhdyskunnat		
	Luhtavilla-kurjenjalkayhdyskunnat		
	Maarianheinävaltaiset rantaniityt		
	Mesiangervovaltaiset rantaniityt		
	Nurmilauhavaltaiset rantaniityt		
	Ojasorsimoyhdyskunnat		
	Korpikaislayhdyskunnat		
Merenrantaniityt 520000	Pikkuluikka-hapsiluikka rantaniityt	Pikkuluikkayhdyskunnat	520101
	520100	Hapsiluikkayhdyskunnat	520102
	Luikka- ja kaislamerenrantaniityt	Merikaislayhdyskunnat	520201
	520200	Sinikaislayhdyskunnat	520202
		Järvikaislayhdyskunnat	520203
		Järvikorteyhdyskunnat	520205
	Rantaluikkayhdyskunnat	520206	

Päätyyppi	Alatyypit	Kasviyhdykskuntataso	Numerokoodi
	Suursamerenrantaniityt 520300	Vesisarayhdyskunnat Suolasarayhdyskunnat Vihnesarayhdyskunnat Tupassarayhdyskunnat	520304 520306 520306
	Matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja samerenrantaniityt 520400	Meriluikka-rönsyrölliyyhdyskunnat Merisarayhdyskunnat Rönsyrölli-luhtakastikka-suolavihviläniityt Punanatayhdyskunnat Luhtarölli-jokapaikansarayhdyskunnat Ruskokaislayhdyskunnat Hernesarayhdyskunnat	520401 520402 520403 520403 520406 520407 520408
	Korkeakasvuiset merenrantaniityt 520500	Ruokonatayhdyskunnat Ruokohelpiyhdyskunnat Viita- ja korpikastikkayhdyskunnat Luhtakastikka-luhtavillayhdyskunnat Maarianheinävaltaiset rantaniityt Mesiangervovaltaiset rantaniityt Nurmilauhavaltaiset rantaniityt Luhtaiset rantaniityt	520501 520502 520503 520504, 520505 520506 520507 520508
	Suolamaalaitumet 520600	Suolayrttiyhdykskunnat Luotosorsimoyhdyskunnat Merisuolakeyhdykskunnat Suolasolmukkiyhdykskunnat Meriluikka-vihnesarayhdyskunnat Rönsysorsimoyhdyskunnat Suolasolmukki-luhtakastikkayhdyskunnat Luhtakastikka-ahosuolaheinäyhdykskunnat Luhtakastikka-luhtavillayhdyskunnat	520602 520603
Tulvaniityt 720500	Kortetulvaniityt Suursaratulvaniityt Kosteet heinätulvaniityt Tuoreet heinätulvaniityt Tuoreet suurruohotulvaniityt Kuivat pienruohotulvaniityt		720506 720505 720504 720502 720503 720501
Suoniityt 720600			
Lehtoniityt 730000	Lehdesniityt Vesaniityt (Lepikkoniityt)		730200 730300 730400
Hakamaat 740000	Havupuuhaat Lehtipuuhaat Sekapuuhaat Jalopuhaat		740300 740200 740400 740100
Metsälaitumet 750000	Havumetsälaitumet Lehtimetsälaitumet Sekametsälaitumet	Kaskimetsät Kaskimetsät	750200 750100 750300
Entiset pellot			810200 Laidunnurmet 820400 Hylätyt pellot
Pihapiiri			810100 Nurmikot
Uusympäristöt			890000 Tienvarret ja ratapenkereet

Liite 7. Luontotyyppien kuvaukset ja esiintyminen (Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus.)

10 Nummet

Saariston ja rannikon hiekkaisilla mailla. Saaristomerellä liittyvät Salpausselän muodostumiin, Merenkurkussa ja Perämerellä esiintyvät uloimpien moreenisarten ja niemien lakiosissa tai hiekkaranta- ja dyynimuodostumien takaisilla deflaatiokentillä. Koko vaihtelee muutamasta aarista lähes sataan hehtaariin. Jäljellä olevat ovat pääasiassa eriasteisia umpeenkasvuvaiheita. Umpeen kasvaessa heinä- ja pienruohonummet muuttuvat varpuvaltaisiksi ja vähitellen katajikko ja metsä valtaavat alan. Maaperä on niukkaravintainen ja sille muodostuu yleensä podsolimaannos. Kasvilajisto on melko köyhää, yleensä kanerva- ja/ tai variksenmarjavaltaista. Edustavampaa lajistoa on pienruoho- ja heinävaltaisilla. Perämeren deflaatiokentillä pohjavesi on lähellä maanpintaa. Kosteita painanteita luonnehtivat kihokit, isokarpalo ja karhunsammalet. Yksittäisiä puita kasvaa harvakseltaan, tavallisimpia ovat pihlaja, koivut ja mänty (peittävyys yleensä alle 10 %). Kataja on yleinen, sen peittävyys ylittäessä 60 % ei ole enää nummi. Lajisto niukentuu Perämeren pohjukkaa kohti. Kanervavaltaiset painottuvat Etelä-Suomeen. Merenkurkussa tavataan myös puolukan ja/tai mustikan vallitsevia nummia. Perämeren rannikon nummet ovat variksenmarjan, poron- ja torvijäkälän sekä karvakarhunsammalen, hietikkotierasammalen ja maksasammalten mosaikkia. Merenkurkun saarilla rantaniittykasvillisuus muuttuu ilman rajaa nummikasvillisuudeksi. Sisältyvät luontodirektiivin luontotyyppiin kuivat nummet (4030). Avomeren ja avoimien hiekkarantojen yhteydessä avoimilla nummilla on merkitystä mm. kahlaajien kuten pikkukuovien, kuovien ja punajalkaviklon pesimäpaikkoina. Lajistoa ovat kivitasku, niittykirvinen, luotokirvinen, kiuru, keltavästäräkki ja tuulihaukka. Niillä voi pesiä runsaasti tiroja ja lapinsirri.

11 Pienruohonummet

Kanervan ja kangasajuruohon lomassa kasvaa runsaasti niittylajeja: huopakeltano, kissankäpälä, kissankello, keltamatar, aho- ja metsäorvokki, nurmiröllä, tuoksusumake, lampaan- ja punanata. Pohjakerrosta kirjavoivat poron- ja torvijäkälät, kivikynsi- ja seinäsammal. Varpujen peittävyys on alle 50 %. Pohjoisempina kanervan ja kangasajuruohon korvaavat variksenmarja, puolukka ja mustikka. Harvinainen, lähinnä lounaissaaristossa, Merenkurkussa ja Perämerellä. Esiintyy enää hyvin pieninä laikkuina, joiden umpeenkasvu on nopeaa. Kasvillisuus lähenee kangasketoja, pienruohovaltaisilla se on kетоjen kaltaista (muodostunut kulotettaessa). Erona esiintyminen mereisissä oloissa.

12 Heinänummet

Luonnehtijoita kanervan ohella nurmiröllä ja lampaannata. Pohjoisempina kanervan korvaa variksenmarja, puolukka ja mustikka. Tavallisia ovat myös siänkärsämö, kissankäpälä, kissankello, jänönsara, vinasara, metsälauha, keltamatar, huopakeltano, hoikkanurmikka ja rohtotädyke. Pohjakerros on torvijäkälän, sekä kivikynsi-, kangaskynsi- ja seinäsammalen kirjavoima. Esiintyy erittäin harvinaisena pieninä laikkuina lounaissaaristossa ja Pohjanlahdella.

13 Varpunummet

Yleisin nummista, esiintyy lounaissaaristossa ja Pohjanlahdella, (myös Suomenlahdella). Kasvillisuus on köyhää ja lajisto niukentuu pohjoiseen. Edustavalla on mosaikkimaisina kuvioina ruoho- ja heinävaltaisten alueiden rinnalla kanervaa, variksenmarjaa, puolukkaa, juolukkaa, mustikkaa ja siianpuolukkaa. Varpikon lomassa kasvat ruohot ja heinät ovat yleensä metsälajeja. Ruohojen lajimäärä on korkeampi lounaassa. Heinistä tavallisia ovat metsälauha, lampaannata ja jäkki. Aukkoiselle pohjakerrokselle ovat luonteenomaisia poron- ja torvijäkälät, kivikynsisammal ja seinäsammal. Perämeren dyynien takaisia nummia luonnehtivat variksenmarjan, jäkälän sekä sammalten lisäksi merivihvilä. Myös tinajäkälät, valmuskat ja voitatti ovat tavallisia.

20 Kalliokedot

Ohuen maakerroksen peittämät kallioiden pienet ja laakeat niityt ovat herkkiä metsittymiselle. Perinteinen laidunnus ja niitto pitävät kasvillisuuden matalana ja pohjakerroksen aukkoisena, edistäen yksi- ja kaksivuotisten ruohojen säilymistä. Monipuoliseen kasvi- ja hyönteislajistoon kuuluu uhanalaisia lajeja. Erottaminen luontaisesta kalliokasvillisuudesta on toisinaan vaikeaa. Kylien ja talojen liepeiden kallioketoja on useimmiten laidunnettu tai ne ovat muuttuneet kulutuksen takia. Suuri osa on karuja, kalkkivaikutteisia on alle 10 % alasta. Esiintyminen painottuu Varsinais-Suomeen ja Ahvenanmaan itäosiin. Keskipakko on 0,2-0,5 ha. Umpeenkasvavilla kasvillisuus on korkeampaa, karikekerros paksuuntuu ja lajisto vähenee.

21 Kalkkivaikutteiset kalliokedot

Esiintyy tyypillisesti väli- ja ulkosaariston puuttomilla kallioiden, saaristokyljen reuna-alueilla ja suurempien saarten kallioiden välisten laaksojen rinteiden yläosissa. Ohuen maannoksen alla olevan kalkkikiven voi paikallistaa kalkkinsuoja- ja kalkinvaatijalajien (juottimaisen) esiintymisen perusteella. Kalkkipölyvaikutteisia kallioketoja, joilta kalkinvaatijat yleensä puuttuvat, ei lueta näihin. Ovat erityisen lajirunsaiteja eikä valtalajeja usein ole. Yksi- ja kaksivuotisten osuus on merkittävä. Karumpien kallioketojen lajiston joukossa esiintyvät mosaikkimaisesti heinäratamo, kevätanhikki, ketokäenminttu, harmaapöimulehti, mäkiarho, litteänurmikka, sikoangervo, sekä muut kalkkinsuosijat ja kalkinvaatijat, kuten papelorikko, mäkihärkki, mäkimeirami, verikurjenpolvi ja mäkilitukka. Kalliopainanteissa ja raoissa on kalkkitummaraunioista, ahopellavaa, haisukurjenpolvea, mäkikuismaa ja jopa seljakämmekkää. Sammalten valtalajeja ovat kalkkikarva- ja kalkkikiertosammal. Jäkälälajisto on hyvin runsas, mm. kalkkitorvijäkälää. Esiintyminen keskittyy lounaiseen Suomeen. Myös Uudellamaalla, mm. Lohjalla, sekä Kainuun Paltamossa. Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin alvarit ja kalkkivaikutteiset kalliokedot (6280).

22 Karut kalliokedot

Yleensä niukkalajisempia kuin kalkkikalliokedot, keskivälinlaisilla lajisto on usein kuitenkin runsas. Tyypillisiä ovat viherjäsenruoho, lituruoho, kevätkynsimö, ahosuolaheinä,

huopakeltano, keltamaksaruoho, lampaannata, metsälauha, tuoksusimake, joskus jäkki. Kasvillisuus on nykyisen tai aiemman laidunnuksen muovaamaa. Lounaisen Suomen ja Ahvenanmaan, osin myös Uudenmaan saaristossa, mantereiden peltoaukeiden saarekkeilla ja pihamaiden kalliopaljastumilla sijaitsevat saattavat kasvilajimäärältään olla lähes kalkkivaikutteisten veroisia. Kalkinvaatijat kuitenkin puuttuvat. Kevät- ja ketotädyke, hieta- ja mäkilemmikki, keto-orvokki, mäkikattara, mäkitervakko, huopakeltano, ahdekaunokki ja keltamatara ovat eteläisiä tyyppilajeja. Erityisesti 1- ja 2-vuotisten esiintyminen vähenee pohjoista kohti ja esiintyminen riippuu kesän sääoloista. Sammallajistoa mm. ketohavusammal, hiirensammalet, metsäkulosammal ja ketopartasammal. Esiintyminen painottuu Varsinais-Suomeen, Ahvenanmaan itäosiin ja Uudenmaan länsiosiin. Myös Satakunnassa, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa. Vähiten Pohjanmaalla ja Lapissa. Puuston varjostus muuttaa kasvillisuutta lisäten sammalia ja jäkälää. Nykyisin yksi- ja kaksivuotiset ovat usein korvautuneet heikentymistä indikoivilla lajeilla, kuten peltolemmikki, pelto-orvokki, juolavehnä ja koiranputki. Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin silikaattikalliot (8220).

30 Kedot

Hiekka-, sora- ja moreenimaiden kuivia niittyjä, mosaiikkimaisesti myös tuoreiden niittyjen yhteydessä. Ei kalliopaljastumia. Kedot ovat eliölajistoltaan monimuotoisia ja niillä esiintyy runsaasti uhanalaisia lajeja, mm. suikea- ja pohjanoidanlukko, isolinnunruoho ja niittyaukkaneilikka. Aiemmin yleisten lajien kuten ketonoidanlukon, ketopiipon ja kevätanhiikin esiintymät ovat taantuneet. Monipuolinen, osin uhanalainen sienilajisto, tunnusomaisia mm. helovahakkaat, niittyvahakkaat, rusokkaat, maakielet ja eräät kuupikat. Ne ovat pääasiassa karikkeenlahottajia. Saariston kalkkipitoisilla kedoilla on myös useita uhanalaisia jäkälä- ja sammallajeja. Kedot ylläpitävät runsasta hyönteislajistoa kuten perhosia, pistiäisiä ja kovakuoriaisia. Merkittäviä ravintokasveja ovat kaunokit, mäkitervakko, ketomaruna, nuokkukohokki, ketoneilikka, ahokissankäpälä ja kangasajuruoho. Esiintyy koko maassa, eniten lounaassa, usein aurinkoisilla rinteillä kylien tuntumassa. Lounais-Suomessa ja Hämeessä tyyppillisesti rautakautisilla asuinpaikoilla, lisäksi kyläteiden varsilla ja Lapin kyläkentillä. Voivat sisältyä luonnonsuojelulain luontotyyppiin katajakedot.

31 Kalkkivaikutteiset pienruohokedot

Voi esiintyä laikkuina muun keto- tai niittykasvillisuuden joukossa. Erona muihin esiintyy kalkinsuosija- ja kalkinvaatijalajeja. Monilajisuus on tyyppillistä, toisaalta ulkosaaristossa on myös laajoja verikurjenpolvikasvustoja. Erittäin harvinainen lampaannata-alvari luetaan näihin. Edustavimmilla mm. niityräpelö, linnunruohot, mäkimeirami, sikoangervo, nurmilaukka, rantahirvenjuuri, nuokkukohokki, kalliokäärmeenpistonyrtti, maarianverijuuri ja seljäkämmeikä. Harvinainen hemiboreaalinen tyyppi, pienialaisena kalkkialueilla lounaissaaristossa ja Ahvenanmaalla (valtaosa), hyvin harvinaisena Uudenmaan länsiosassa. Usein heinittyneet ja saaristossa ongelmia ovat etenkin hietakastikan ja katajan lisääntyminen. Umpeenkasvaessa kalkki- ja muu matala

ruoholajisto taantuu. Ahvenanmaalla on vielä laajoja, edustavia ketoja. Vastaa luontodirektiivin luontotyyppiä kuivat niityt ja pensaikot kalkkipitoisella alustalla (6210).

32 Karut pienruohokedot

Eroavat heinäkedoista heinien pienempien laji- ja yksilömäärien perusteella. Edustavat hyvin harvinaisia, yleensä muutamien neliöiden/aarien ruohovoittoisia laikkuja muun kasvillisuuden joukossa, laidunalueiden isojen kivien tuntumassa tai paisteisilla rinteillä. Rehevoitymisen ja umpeenkasvun edetessä muuttuu heinäkedoksi ja myöhemmin tuoreeksi heinäniityksi. Kissankello, ketoneilikka, keltamatara, ahdekaunokki ja ahomansikka ovat tyyppisiä. Lounaassa ja etenkin saaristossa keltamaite, heinäratamo, sikoangervo, nuokkukohokki ja mäkikuisma ovat yleisiä. Esiintyy harvinaisena lounaisessa Suomessa ja Ahvenanmaalla, harvakseltaan myös muualla maassa. Pohjois-Suomessa laikkuina muun kasvillisuuden joukossa (sis. lampaannata-kevätanhiikkikedot). Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270).

33 Kangaskedot

Kedoista harvinaisimpia. Esiintyy pieninä laikkuina kuivimilla pientareilla, metsänlaiteilla, hiekkaharjujen kupeilla ja kivikkosilla moreenikentillä muun kasvillisuuden joukossa. Muistuttavat kasvillisuudeltaan nummia, mutta sijainti on mantereinen. Puolukan ja kanervan ohella peruslajistoon kuuluvat usein mustikka, variksenmarja, jäkki, huopakeltano, kissankäpälä, lampaannata ja metsälauha. Etelä-Suomessa esiintyy lisäksi virnasaraa ja hinaa. Kasvillisuus voi koostua varpujen ohella vain muutamasta ruoho- ja heinälajista. Laajimmat ja edustavimmat ovat Lapin kyläkentillä. Noin puolet Pohjois-Suomessa, myös Satakunnassa, Pirkanmaalla, Kanta- ja Päijät-Hämeessä ja Kainuussa. Niukkimmin Itä-Suomessa. Ahvenanmaalla säilynyt enemmän kuin muualla Etelä-Suomessa, jossa enää pieniä pirstaleita. Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin kuivat nummet (4030).

34 Mäkikaurakedot

Parhaimmillaan hyvin lajirikkaita eikä selviä valtalajeja ole. Lampaan- ja punanadan, tuoksusimakkeen, kissankellon, ketoneilikan ja ahosuolaheinän lisäksi kasvaa yleisesti mäkikauraa, nuokkukohokkia, heinäratamaa, sikoangervoa, nurmilaukkaa, keltamataraa ja pölkkyruohoa. Harvinaisempaan tavataan mäkileinikki, hirvenputki ja ahdekaura. Esiintyy Varsinais-Suomessa, Ahvenanmaalla ja pienialaisena Uudellamaalla. Hemiboreaalisen vyöhykkeen erikoisuus, etelä- ja keskiborealisessa vyöhykkeessä hyvin harvinainen, pohjoisin Raahessa. Lounaassa heinäkedon ohella kedoista yleisin. Heinittyminen kertoo rehevoitymisestä ja umpeenkasvusta. Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270).

35 Heinäkedot

Valtalajeja usein nurmiröllit, lampaannata ja tuoksusimake. Myös jäkkiä esiintyy. Lajisto voi olla niukka, heinien lisäksi vain muutamia ruohoja kuten siänkärsämä, kissankello, ketohopeahanhikki, sekä yksi- ja kaksivuotiset lemmikit ja tädykkeet. Lounaisessa Suomessa myös keltamatara on yleinen. Sisältää pohjoiset lampaannata-nurmitatarkedot.

Esiintyy usein mosaikkimaisesti muiden ketojen tai tuoreiden niittyjen tyyppien kanssa. Erona pienruohoketoihin on pienruohojen niukkuus. Raja tuoreisiin heinäniittyihin on liukuva. Esiintyy koko maassa, yli puolet kedoista. Runsaslajiset sisältyvät luontodirektiivin luontotyyppiin runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270) ja jäkkivaltaiset tyyppiin runsaslajiset jäkkiniityt (6230).

40 Tuoreet niityt

Lähes puuttomia niittyjä, joiden kasvillisuuteen vaikuttavat mm. maankäyttö, maalaji, maaperän ravinteisuus ja pH, ilmastolliset tekijät ja topografia. Esiintyy kaikilla muokkamattomilla kivennäismaalajeilla, etenkin savimailla ja karkeilla kivennäismailla. Eivät ole tulvavaikutteisia, eikä kasvillisuus yleensä kulotu kuivinakaan kesinä. Jäljellä olevat sijaitsevat usein vaikeasti muokattavilla, kivisillä paikoilla. Yleensä alkujaan raivattu metsistä, etelässä useimmiten lehtomaisista kankaista ja lehdoista, osa kuivattuja korpia. Kaskeamisen jälkeen muodostuneista kaskiahoista suurin osa on ollut tuoreita niittyjä. Maan eri osissa kasvillisuus on erilaista ja lajisto vähenee pohjoiseen. Myös ketojen ja tuoreiden niittyjen väimuodot sekä mosaikkimainen vaihtelu tavallista. Esiintyy koko maassa, noin viidennes Varsinais-Suomessa. Keskikoko noin hehtaari, parhaiten säilyneet jokivarsilla. Harvinaistuvat pohjoiseen, jossa 1900-luvun alun kaltaista kasvillisuutta ei juuri ole jäljellä.

41 Tuoreet pienruohoniityt

Monimuotoisin ja lajirikkain tuoreista niityistä, esiintyy etenkin savi- ja moreenimailla. Kasvillisuus on pienruohovaltaista eikä selviä valtalajeja yleensä ole (edustavilla yli 30 putkilokasvilajia neliometrillä). Niitetyillä ominaispiirteet ovat paremmin kehittyneet. Runsaita ovat päivänkakkara, metsäapila, nurmitatar, nurmiröllä, kissankello, poimulehdet ja punanata. Voimakkaasti taantuneita, aiemmin tavallisia lajeja ovat mm. ketokatkero, ahokirkiruoho, keto- ja ahonoidanlukko sekä musta-apila. Usein jonkin verran myös kedoilla viihtyviä lajeja. Erottaminen muista niittytyypeistä voi olla hankalaa. Monet ovat kasvillisuudeltaan pienruohoniittyjen ja heinäniittyjen väliä, vaihtelee mosaikkimaisesti myös ketojen kasvillisuuden kanssa. Esiintyy koko maassa eniten Varsinais-Suomessa. Keskikoko alle 1 ha, laajimmat Varsinais-Suomen jokivarsilla. Sisältyvät luontodirektiivin luontotyyppiin runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270). Voi sisältyä luonnonsuojelulain luontotyyppiin katajakedot.

42 Tuoreet suurruohoniityt

Suurruohovaltaisia, myös pienruohot ja heinät yleensä runsaita. Tyypillisiä valtalajeja metsäkurjenpolvi ja poimulehdet, runsaita mm. huopaohdake, mesiangervo, niittyleinikki, nurmilauha, kullero ja valkovuokko. Lapin kyläkentillä kullero- ja metsäkurjenpolvivaltaisia, hyvin säilyneitä. Etenkin savimailla, harvinaisena eri puolilla maata. Osuus (alle 5 %) tuoreista niityistä kasvaa pohjoiseen, keskikoko alle 0,1 ha. Sisältyvät luontodirektiivin luontotyyppiin runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270).

43 Tuoreet heinäniityt

Yleensä heinävaltaisen kasvillisuuden valtalajeja ovat nurmiröllä, nurmilauha, niitynurmikka, niittyleinikki. Runsaita

myös siankärsämä, koiranputki, valkoapila, voikukka ja rön-syleinikki. Joskus rehevöitymistä indikoivat ruohot (valkoapila, voikukka, koiranputki) vallitsevat. Aiemmin kasvillisuus lienee ollut vaihtelevampaa, sisältäen useita rehevöitymättömiä alatyyppejä. Esimerkiksi osa jäkkiniityistä on ollut tuoreita niittyjä, ja tuoksusimakehoja sekä runsaruohoisia metsälauha-ahoja on pidetty kaskeamisen jälkeen muodostuneina tuoreina niittyinä. Myös nurmiröllä-poimulehtiniityt luetaan näihin. Nykyisin ovat yleensä rehevöityneitä tai umpeen kasvaneita pienruohoniittyjä tai aikoinaan pelloille syntyneitä niittyjä. Yli 50 vuotta sitten hylätyt pellot voidaan lukea näihin, jos niitä on sen jälkeen niitetty tai laidunnettu. Ennen 1960-lukua peltoja lannoitettiin vähän, joten niiden kasvillisuus on voinut muuttua tuoreeksi heinäniityksi. Esiintyy useimmilla maalajeilla, etenkin savi- ja moreenimailla koko maassa, yleisin Etelä-Suomessa. Painottuu Pohjois-Suomessa eteläosiin. Valtaosa tuoreista niityistä. Hyvin pieni osa (jäkkivaltaiset) sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin runsaslajiset jäkkiniityt (6230). Voi sisältyä luonnonsuojelulain luontotyyppiin katajakedot.

50 Kosteet niityt

Kivennäismaiden puuttomia tai vähäpuustoisia niittyjä, maaperä on kostea tai märkä ja joskus ravinteikas. Muodostuu painanteisiin, pinta- tai pohjavesivaikutteisille rinteille ja maalajeille. Myös soistumia voi esiintyä. Suurin ryhmä kosteat heinäniityt. Rajanveto tuoreiden ja kosteiden niittyjen välillä voi olla vaikeaa. Pohjavesivaikutteiset voivat muistuttaa lähteikköjä. Myös hylätyt kosteat pellot voivat umpeenkasvun aikana muistuttaa nurmilauhan tai mesiangervon luonnehtimia kosteita niittyjä. Ennen 1960-lukua hylätyt pellot voidaan lukea näihin, jos niitä on sen jälkeen niitetty tai laidunnettu. Esiintyy pienialaisena koko maassa, usein muiden niittyjen tai puustoisten laidunten yhteydessä esimerkiksi painanteissa. Vesitalouden muuttaminen on muuttanut kasviyhteisöjä ja usein johtanut metsittymiseen. Kosteuden ja ravinteisuuden takia umpeenkasvu on nopeaa, ja edustavia on erittäin vähän.

51 Kalkkivaikutteiset kosteat niityt

Ns. lupikkaniityt jaetaan kahteen ryhmään eli tyypillisiin ja korkeisiin, kuivempiin lupikkaniittyihin. Ahvenanmaalla lupikkaniittyjä on myös rannan tuntumassa suolaisen veden vaikutuspiirissä olevan rantaniityn ja sen yläpuolisten kuivempien monilajisten niittyjen välisellä kostealla kasvupaikalla. Kosteus voi vaihdella vuoden mittaan. Maaperä on yleensä ohut. Eivät kestä pitempiäkaista tulvaa. Tyypillisiin lupikkaniittyihin luetaan myös rannoilla, lettojen reunoilla ja kostealla kivennäismaalla sekä harvemmin merenrannoilla esiintyvät. Rannoilla joutuvat tulvan alle yleensä vain korkeimman veden aikaan, 0-3 kertaa vuodessa. Esiintymät yleensä pieniä, mutta monilajisia. Niillä tavataan monia harvinaisia ja uhanalaisia lajeja. Luonnehtijana on yleensä sini-lupikka, mutta soistuvilla alueilla myös jauhoesikko. Ahvenanmaalla korkeiden lupikkaniittyjen lajistoa ovat mm. niityräpelö, rätvänä, hirssisara, ahdekaunokki, punanata ja mesiangervo. Tyypillisen lupikkaniityn lajistoa ovat jokapaisara, luhtamatara, siniheinä, siniyökönlehti, solmuvih-

vilä, suolavihvilä, käärmeenkieli, vilukko, hina, katkeralin-nunruoho, jäkki, peltokorte ja karheanurmikka. Esiintyy hyvin pienellä alueella Ahvenanmaalla, lähinnä länsiosissa, aiemmin laajemmin kalkkialueilla. Lisäksi Saaristomeren Jungfruskärillä. Esiintyy usein laikkuina muiden niittytyypien joukossa, monet lehtoniittyjen yhteydessä. Vastaa luontodirektiivin luontotyyppejä siniheinäniityt (6410).

52 Kosteat ruohoniityt

Valtalajina nykyisin usein mesiangervo. Hoidetuilla niityillä muita ruohoja on enemmän. Tyypillisiä lajeja ovat karhunputki, rentukka, jokapaikansara, suo-ohdake, suokelto, nurmilauha, ranta- ja luhtamatara, ojakellukka, käenkukka, ranta-alpi, rönsyleinikki, keltaängelmä, kullero, nokkonen, rohto- ja lehtovirmajuuri ja huopaohdake. Pinta- ja pohjavesivaikutteisten kasvillisuus eroaa toisistaan. Rajanveto etenkin kosteisiin heinäniittyihin on liukuva. Kasvillisuus muistuttaa joen- ja järvenrantojen kasvillisuutta, pohjavesivaikutteiset voivat muistuttaa lähteikköjä. Hylätyt kosteat pellot voivat umpeenkasvun aikana muistuttaa mesiangervoaltaisia niittyjä. 1960-luvun jälkeen hylättyjä peltoja ei yleensä lueta näihin voimakkaan lannoitusvaikutuksen takia. Toisinaan erottaminen tuoreista suurruohoniityistä voi olla vaikeaa oittamisen, rehevöitymisen ja umpeenkasvun vuoksi. Esiintyy vähäisessä määrin lähes koko maassa, jossa määrin painottuneet Etelä-Suomen pohjoisosiin ja Pohjanmaalle. Pohjois-Suomessa tunnetaan heikosti. Monet rehevöityneitä, mesiangervoaltaisia umpeenkasvuvaiheita, joilla muita ruohoja esiintyy niukasti. Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppeihin kosteat suurruohoniityt (6430).

53 Kosteat heinäniityt

Valtalajina nurmilauha. Muuta lajistoa ovat mm. mesiangervo, suo-orvokki, luhtamatara, niittyleinikki, valkoapila ja luhtarölli. Rajanveto muihin kosteisiin niittytyyppeihin liukuva. Muistuttaa eräiden rantaniittyjen kasvillisuutta. Hylätyt tai laidunnetut entiset pellot voivat muistuttaa näitä. Niitä ei lueta kosteisiin heinäniittyihin, jos ovat poistuneet peltokäytöstä 1960-luvun jälkeen. Toisinaan erottaminen tuoreista suurruohoniityistä ja heinäniityistä voi ojitusten, rehevöitymisen ja umpeen kasvun vuoksi olla vaikeaa. Mesiangervo ja pensaikko ovat vallanneet alaa. Esiintyy pienialaisena koko maassa, valtaosa Etelä-Suomessa.

60 Sisävesien rantaniityt

Järvien ja jokien loivien kivennäismaarantojen avoimia niittyjä, joita esiintyy laakeilla, hienoaineksisilla rannoilla vesirajan tuntumasta maarannan yläosaan. Heinä- ja ruohovaltainen kasvillisuus muodostaa rannan suuntaisia vyöhykkeitä korkeuden, suojaisuuden ja maaperän mukaan. Vyöhykkeet ovat jokivarsilla melko kapeita. Edustavuudesta kertovat laajuus, kasvillisuuden vyöhykkeisyys sekä matalien, monilajisten kasvivyöhykkien esiintyminen. Järvenrannoilla lajisto ja kasvillisuustyytit ovat monipuolisempia. Rantaniityt ovat merkittäviä lintujen pesimäalueita. Rantavoimat, etenkin vedenpinnan vaihtelu ja jään liike säätelevät niittyjen säilymistä, muuten metsittyvät. Perinteinen niitto ja jälkilaidunnus ylläpiti avoimuutta, lisäksi kasvillisuuden monimuotoisuutta ja kasvukauden pituutta. Rantaniityt joutuvat

epäsäännöllisesti lyhytkestaisen tulvan vaikutuspiiriin, mutta ne eivät säily luontaisesti puuttomina. Joenrantaniityt eroavat tulvaniityistä siinä, ettei niille ole muodostunut tulvamaannosta. Tulvien tuomat paksut sedimenttikerrostumat (tulvasaaret ja -niemet) useimmiten puuttuvat ja kasvillisuusvyöhykkeet ovat kapeita ja katkonaisia. Rantaniittyjen yläpuolisilla törmillä on usein tuoreita tai kuivia niittyjä. Esiintyy koko maassa, eniten Uudellamaalla ja Pirkanmaalla. Edustavia vähän. Keskikoko alle 2 ha, laajimmat 20-40 ha. Lukumääräisesti eniten Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla. Vesien rehevöityminen ja ojitukset ovat nopeuttaneet ruovikoitumista. Isosorsimo on Etelä-Suomessa runsastunut ja muuttanut kasvivyöhykkeitä.

61 Sisävesien hapsiluikkarantaniityt

Järvenrantojen harvinaiset hapsiluikkarantaniityt esiintyvät keskiveden alapuolella hydrolitoraalin yläosassa. Rantaleinikki-konnanliekoyhdyskuntia myös keskiveden yläpuolella geolitoraalin alaosaan, sisältäen molempia tai vain toista nimilajeista. Hapsiluikkarantaniityt luetaan myös mutayrttikasvillisuus. Tyypillistä lajistoa mm. äimäruoho, vesirikot sekä paunikko ja mutayrtti. Esiintyy lähes koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta, hapsiluikkarantaniityt (mutayrtti-kasvillisuutta) harvinaisena mm. Pirkanmaalla ja Oulujärvellä. Aiemmin yleisiä. Paunikko ja mutayrtti ovat voimakkaasti taantuneet ja laajalti hävinneet järvistä. Myös konnanlieko ja äimäruoho ovat taantuneet. Isosorsimo on paikoin syrjäyttänyt aiemmat yhdyskunnat.

62 Sisävesien korte-, kaisla ja luikkarantaniityt

Jokien ja järvien rantojen hydrolitoraalissa esiintyviä järvikaisla-, järvikorte- ja rantaluikkarantaniityt tavataan lähes koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Vesien rehevöityminen on monin paikoin muuttanut ruovikoksi.

63 Sisävesien suursarantaniityt

Jouhisara-, pullosara-, viiltosara- sekä piukkasarayhdyskuntia on hydrolitoraalin yläosissa ja geolitoraalin alaosaan. Vesisararayhdyskunnat ovat tavallisesti geolitoraalin alaosaan. Luhtasararayhdyskunnat sijoittuvat mineraalialustalla geolitoraalin ala- ja keskiosaan, turve- ja humusalustalla geolitoraalin yläosaan. Mätäs- ja tupassararayhdyskunnat sijoittuvat geolitoraalin yläosaan. Jouhisarayhdyskuntia esiintyy usein turvepohjalla (lähenevät suokasvillisuutta), seuralaisena usein pullosara. Pullosarayhdyskunnat ovat yleisiä, seuralaisina on terttualpi ja järvikorte. Myös viiltosarayhdyskunnat ovat yleisiä. Seuralaislajeina esiintyy järvikorte, rantamatara, keltakurjenmiekka, terttualpi, raate ja kurjenjalka. Laidunnus vähentää jonkin verran viiltosarayhdyskuntia. Piukkasarayhdyskunnissa piukkasara esiintyy sekakasvustona mm. luhtakastikan, jouhisaran, pullosaran, terttualpin, ranta-alpin, järviruo'on ja kurjenjalan kanssa. Luhtasaran seuralaislajistoa ovat pullosara, viiltosara, rantamatara sekä rantakukka. Valtalajeja ovat koko maassa vesi-, viilto- ja pullosara. Luhtasara on yleinen valtalaji maan eteläosissa. Piukkasara esiintyy lähinnä Etelä- ja Keski-Suomessa. Vesisararayhdyskunnat ovat yleisiä Pohjois-Suomessa. Suursarantaniityt tulee erottaa turvepohjaisten rantojen saraluhdistista ja nevoista, joita luonnehtivat mm. tur-

peen muodostuminen, suosammalet sekä pinnanmyötäinen umpeenkasvu. Esiintyy koko maassa, rantaniityistä yleisimpiä ja tavataan myös laiduntamattomilla rannoilla. Ne kestävät jonkin verran rehevöitymistä, mutta ovat usein rehevöitymisen vuoksi ruovikoituneet. Isosorsimo on monin paikoin vallannut rantaniityt.

64 Sisävesien matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja sara-rantaniityt

Keskivesitason yläpuolella koko geolitoraalissa sijaitsevat rönssyrölli-, jokapaikansara-rantanätkelmä-, jokapaikansara(-vihvilä)-, luhtarölli-jokapaikansara- ja hernesarayhdyskunnat. Yleiseen ja joskus runsaaseen lajistoon kuuluvat myös rönssyleinikki, kurjenjalka ja suo-orvokki. Hernesaravaltaiset ovat harvinaisia. Jokapaikansara-jouhivihvilävaltaiset rantaniityt painottuvat Länsi- ja Pohjois-Suomeen. Esiintyy paikoitellen lähes koko maassa, edustavat Etelä-Suomessa melko harvinaisia ja Pohjois-Suomessa harvinaisia.

65 Sisävesien korkeakasvuiset rantaniityt

Monimuotoinen, muodostuu useista kasviyhdyksunnista: jäljempänä mainittujen lisäksi mm. **ruokohelpi- ja luhtavilla-kurjenjalkayhdyskunnat**, sekä **maarianheinävaltaiset rantaniityt**. Nurmilauha- ja luhtakastikkavaltaiset ovat kohtalaisen yleisiä koko maassa. Mesiangervovaltaisten painopiste on eteläisessä Suomessa, pohjoisessa kuuluvat usein tulvaniityihin. **Viitakastikkayhdyskunnat** painottuvat Etelä- ja Keski-Suomeen. **Ojasorsimoyhdyskuntia** tavataan keskivesitason molemmiin puoliin hydrolitoraalista geolitoraalisiin. Ne muodostavat sulkeutumattoman kasvillisuuden, johon kuuluvat mm. rantaluikka, rantaminttu, ojaleinikki ja luhtavuohenokka. Laidunnetuilla rannoilla voivat olla suursara- ja järviruokovyöhykkeessä. **Luhtakastikkayhdyskunnat** esiintyvät keskivesitason yläpuolella geolitoraalissa. Lajistoa ovat luhtakastikka, harmaasara, jokapaikansara, rantamatara, jouhivihvilä ja terttualpi. Viita- ja korpikastikkayhdyskunnat, korpikaislayhdyskunnat ja mesiangervoniityt sijoittuvat geolitoraalisiin yläosaan. **Viita- ja korpikastikkayhdyskunnat** hyötyvät rantametsien hakkuista, pensaikkojen raivauksista ja osin ojituksista. Lajeina ovat usein rantamatara, ranta-alpi ja kurjenjalka. **Korpikaislayhdyskunnat** ovat pieniä ja harvinaisia, lajeina rentukka, rantamatara ja suo-orvokki. **Mesiangervoniityjen** lajistoa ovat rantamatara ja ranta-alpi. Korpikaislayhdyskunnat ja mesiangervoniityt pysyvät avoimina tulvien ja hoidon avulla. **Nurmilauhaniityjä** on geolitoraalisiin yläosissa sekä epilitoraalissa. Seuralaislajisto vaihtelee. Rantaniityjen yläosien vesijätöillä voi olla kaisla-, nurmilauha- tai mesiangervovaltaisia niittyjä. Esiintyy koko maassa. Vesien rehevöityminen on muuttanut niitä ruovikoiksi. Osa sisältyy luontodirektiivin luontotyypin kosteat suurruohoniityt (6430).

70 Merenrantaniityt

Heinä- ja ruohovaltainen, usein matalakasvuinen, lähes puuton ja pensaaton niitty alimman ja ylimmän vesirajan välillä. Ne kehittyvät rannoille, joilla maa-aines on ainakin osin hienorakeista hieta-, hiesu- tai savimaata. Kasvipeite on yh-

tenäinen. Myös rantavoimat pitävät niitä avoimina. Kasvillisuudelle on ominaista rantaviivan suuntainen vyöhykkyisyys, johon vaikuttavat meriveden korkeuden, maaperän laadun, suolaisuuden ja kosteuden vaihtelut. Jyrkillä ja avoimilla rannoilla vyöhykkeet ovat kapeampia ja heikommin kehittyneitä kuin laakeilla ja suojaisilla. Vyöhykkeiden sisälläkin on pientopografian mukaan vaihtelevaa kasvustomosaikkia. Uutta maata paljastuu merestä jatkuvasti ja kasvillisuusvyöhykkeet siirtyvät alemmaksi. Lisäksi tapahtuu voimakasta maatumista jokien tuoman aineksen kertyessä jokisuille ja lahdenpohjukoihin. Sisävesilajit runsastuvat kohti Suomen- ja Pohjanlahden perukoita. Perämerellä valtalaajeja mm. hapsiluikka, vesisara, tupassara ja luhtakastikka. Vesi- ja tupassaravaltainen niittyjen osuus kasvaa ja suolavihvilän ja punanadan merkitys vähenee pohjoiseen. Eteläisiä halofyyttejä ovat merikaisla ja ruskokaisla. Suola- ja vihnesara, ruijanesikko ja perämerensilmäruoho esiintyvät vain Perämerellä.

Rantaniityt ovat tärkeitä avointa pesimäympäristöä vaativille vesi- ja rantalinnuille. Useiden lajien pesinnälle tärkeitä on riittävä etäisyys metsänreunaan. Rantaniityjen yläosien pensoituessa linnut joutuvat pesimään lähempänä vesirajaa, jolloin pesät joutuvat useammin alltiiksi korkean meriveden aiheuttamille tuhoille. Pesiviä lajeja ovat mm. harvinainen etelänsuosirri, punajalkaviklo, suokukko, kuovi, töyhtöhyppä, mustapyrstökuiiri, vesipääsky, jouhisorsa, lapasorsa ja tukkasotka. Matalat rantaniityt ovat tärkeä ruokailuympäristö laiduntaville lajeille, kuten hanhille, etenkin muuttoaikana. Vesirajan lietteiköt ovat myös monille kahlaajille merkittävä muutto- ja pesimäajan ruokailuympäristö.

Moreenirannoilla rantaniityjen ja kivikorantojen kasvillisuus lähenee toisiaan. Kasvillisuus on sitä sulkeutuneempaa, mitä enemmän on hienojakoista ainesta. Jokisuilla ja Perämeren perukassa ne muistuttavat lajistoltaan ja ekologialtaan jokivarsien tulvaniityjä. Alavien rantaniityjen painanteissa ja huonosti läpäisevällä maaperällä alkavat soistua, ja niityn yläosan lajisto muistuttaa sara- ja ruoholuhtia. Vaihtuvat yläosistaan myös tuoreisiin niittyihin.

Esiintyy mannerrannoilla ja saarissa Suomenlahdelta Perämerelle, keskikoko yli 5 ha, yli puolet alasta Perämeren rannikolla. Niitto ja heinäkorjuu ovat päättyneet lähes täysin. Laajoja alueita laidunnetaan Simossa, Hailuodossa, Liminganlahdella ja Siikajoella, lounaisrannikolla ja Uudellamaalla. Umpeenkasvua kiihdyttää merialueiden rehevöityminen. Niittyjen poikki vedetyt läheisten peltojen kuivatustoijat ja metsäojat vaikuttavat vesitalouteen, aiheuttaen luhtakasvillisuuden kehittymistä rantaniitylle ja penkoilla kasvavat pensaat ja puut lisäävät umpeenkasvua. Sisältää luontodirektiivin luontotyypin merenrantaniityt (1630) sekä luonnonsuojelulain luontotyypin merenrantaniityt. Maankohoamisrannikolla sijaitsevat vastaavat Suomen vastuuluontotyypin maankohoamisrannikon merenrantaniityt.

71 Pikkuluikka-hapsiluikkamerenrantaniityt

Alin rantaniityvyöhykkeistä, hydrolitoraalissa keskivesitason alapuolella (alaraja 50 cm). Avoimilla rannoilla kasvipeite on harvaa, suojaisilla rannoilla tiheämpää ja matto- maista. Hapsiluikkavyöhykkeen yleisimmät lajit ovat hapsi-

luikka, äimäruoho, rantaluikka ja avoimilla rannoilla vesipaunikko. Pikkuluikka esiintyy harvinaisena Perämeren myöten. Suomenlahdella, Selkä- ja Perämerellä sen korvaa osin kokonaan hapsiluikka, mutayrtti, äimäruoho ja vesirikot. Perämerellä on uossarpiota. Esiintyy koko rannikolla. Itämeren rehevöityminen on aiheuttanut umpeenkasvua sekä orgaanisen aineksen kertymistä, tukahduttaen matalaa pohjalehtistä kasvillisuutta.

72 Luikka- ja kaislamerenrantaniityt

sijaitsevat yleensä merenrantaniityn alaosassa noin 20 cm syvyydestä vedestä vesirajaan. Laajimmat yhtenäiset kasvustot muodostuvat suojaisiin lahdenpohjukoihin pehmeälle pohjalle. Kasvustoja muodostavat murtovedessä rantaluikka, sinikaisla, merikaisla ja järviruoko sekä jokisuilla ja määrisissä painanteissa järvikorte. Rantaluikkakasvustot ovat tyypillisiä Perämeren rannikolle, mutta puuttuvat eteläisiltä rannikoilta. Järvikaisla voi Perämeren pohjoisosissa korvata sinikaislan. Merikaislaa esiintyy lounais- ja etelärannikolla. Esiintyy koko rannikkoalueella, myös jokisuistoissa. Meri-alueiden rehevöityminen kiihdyttää umpeenkasvua.

73 Suursamerenrantaniityt

Usein suojaisten rantojen painanteissa ja lahtien perukoissa geolitoraalin alaosassa koko rannikolla. Laajimmat sijaitsevat jokisuistoissa ja laajojen matalien lahtien perukoissa. Ne voidaan jakaa suolavaikutteisiin (Perämeren rannikon vihne- ja suolasarantaniityt) ja makean veden vaikutuspiirissä esiintyviin (vesi- ja tupassarantaniityt). Vihnesarantaniityt ovat suolaisuutta suosivimpia ja esiintyvät karkeammalla alustalla. Vesisarantaniityt esiintyvät kaikilla rannikkoalueilla. Tyypillajit ovat myrkykeiso, terttu- alpi, rönsyrölli ja rantamatar. Mättäisiä tupassarantaniityt on etenkin Perämerellä (runsastuen pohjoiseen) geolitoraalin alaosan lisäksi myös ylempänä. Lajistoa ovat luhtakastikka, rantamatar, rentukka, rönsyrölli ja punanata.

74 Matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja saramerenrantaniityt

Esiintyy koko rannikolla mannerrannoilla ja saarissa, pääsääntöisesti maarannan keski- ja yläosissa. Yli puolet kaikista merenrantaniityistä ja lajistoltaan monimuotoisin. Meriluikka ja rönsyrölli muodostavat yleisesti kasvustoja lähelle vesirajaa (paitsi suojaisimmilla rannoilla). Harmaanvihreitä merisaralaukkuja on painanteissa koko geolitoraalin alueella. Valtalajina voi olla rönsyrölli, suolavihvilä tai luhtakastikka, tai useat näistä. Harvinaisempina esiintyy rannan yläosassa punanadan, jokapaikansaran ja luhtaröllin vallitsevia kasvivyhdyskuntia. Punanatayhdyskuntia on tyypillisesti muuta niittyä korkeammilla kohdilla ja luhtaröllillä pajupensaikkojen laiteilla. Harnesaravaltaiset ja laidunniittyjen yläosien jääki- ja hinavaltaiset, sekä hirssisara- ja hinavaltaiset niityt ovat harvinaisia. Tyypillistä lajistoa ovat hento- ja merisuolake, rantamatar, merirannikki, keto- ja merihanhikki, lehtovirmajuuri, merivalvatti, meriratamo, syysmaitainen, hiirenvirna, iso- ja pikkulaukku. Lisäksi edustavien niittyjen lajistoon kuuluvat somersara, rantanätkelmä, hetekaali, suolasänkiö, käärmekieli ja perämerensilmäruoho. Uhanalaisia lajeja ovat pikkunoidanlukko, ruijanesikko, nelilehti-

vesikuusi, katkeralinnunruoho, merihaarikko ja rantakatero. Eteläisillä rannikoilla on ominaista tuoreiden niittyjen lajien esiintyminen. Lisäksi hirssisara, hina ja ahopellava ovat eteläisiä.

75 Korkeakasvuiset merenrantaniityt

Koko rannikolla rantaniittyjen yläosassa metsänreunan tai pensaikon tuntumassa esiintyy paikoin korkeakasvuisia lajistoltaan vaihtelevia niittyjä. Tyypillisimmät valtalajit ovat nurmilauha ja mesiangervo. Myös ruokonata (etelä-lounaisrannikolla), ruokohelpi sekä viita- ja korpikastikka muodostavat kasvustoja. Muuta lajistoa ovat lehtovirmajuuri, karhunputki, rantatädyke, hiirenvirna ja rantanätkelmä.

76 Suolamaalaukut

Usein lähes kasvittomia laukkuja, joissa maan suolapitoisuuden vuoksi vain harvat kasvilajit kykenevät elämään. Niitä voi muodostua vesirajaan, jolloin suola on peräisin merivedestä. Perämeren rannikolla suolat ovat peräisin maaperän kerrostumista tai pohjavedestä. Muodostuminen edellyttää hienojakoista maaperää sekä poutajaksoja, jolloin haihdunta ylittää sadannan ja haihtumisimu saa aikaan suolojen nousun ja kerrostumisen maan pintaan. Kloridimaat ovat lähes neutraaleja. Sulfaattimaat ovat hyvin happamia ja esiintyvät pääosin kaukana rantaviivasta. Klorideja sisältävillä suolamailla kasvustoja muodostavat suolayrtti, luotosorsimo ja merisuolake. Klorideja ja sulfaatteja sisältävillä kasvustoja muodostavat suolasolmukka, meriluikka ja vihnesara sekä rönsysorsimo. Laukkujen läheisyydessä voi esiintyä muitakin halofyyttejä, kuten suolavihvilä ja meriratamo. Rönsysorsimo ja vihnesara vain Perämeren rannikolla. Esiintyy pienialaisena koko rannikolla ja saarissa. Suurin osa aiemmista suolamaista on umpeenkasvaneita ja yleensä järviruonon valtaamia. Kasvittomisen ja karikkeen kertymisen vuoksi suolamaiden syntymekanismi ei useimmilla alueilla enää toimi.

80 Tulvaniityt

Jokivarsien (suvantojen) puuttomia ja pensaattomia, mineraalimaapohjaisia tai korkeintaan ohutturpeisia niittyjä, jotka ainakin keväisin peittyvät tulvan alle ja joille kerrotuu sedimenttejä. Kasvillisuudessa voidaan erottaa useita vyöhykkeitä suhteessa tulvaveden korkeuteen. Vyöhykkeet jaetaan matalanveden tulvaniityihin, kevät- ja syystulvaniityihin sekä kevättulvaniityihin. Matalanveden vesirajan tulvaniityt ovat miltei jatkuvasti tulvavesien vaikutuspiirissä. Niillä sekä kevät- ja syystulvaniityillä kosteus on ratkaisevin kasvillisuuteen vaikuttava tekijä, kevättulvaniityillä maaperä. Ne poikkeavat järven- ja joenrantaniityistä toisinaan vain tulvamaannoksen sekä morfologian puolesta. Säännöstelemättömien jokien varsilla niityille muodostuu paksuja sedimenttikerrostumia, ja säännöllinen tulviminen luo jokisysteemiin tulvasaaria ja -niemiä. Niille on ominaista selkeä ja yhtenäinen vyöhykkeisyys. Joillakin Etelä-Suomen laajoilla joenrantaniityillä on tulvaniittyjen piirteitä, mutta tulvaniityihin luetaan vain pohjoiset käyttöhistorialtaan tulvaniityinä hoidetut.

Esiintyy pohjoisen suurilla joilla (Kemi-, Tornion-, Simo-, li- ja Ounasjoki) sekä niihin laskevilla pienemmällä

joilla. Valtaosa on Lapissa (keskikoko lähes 10 ha), myös Pohjois-Pohjanmaalla. Laajimmat ja edustavimmat sijaitsevat Ounasjoen alajuoksulla. Tornionjokivarressa suuruusvyöhykkeet eivät enää ole kovin edustavia ja etenkin monilajiset pienruohoniityt ovat hyvin harvinaisia. Kemijoen varrelta löytyy vielä laajoja niittyjä ja paljon saaria, joissa ovat yhä kaikkia tyyppisiä. Monipuolisimmat niityt ovat Oulankajokivarrella, mm. edustavia pienruohoisia vyöhykkeitä. Eteläisin tulvaniitty on Nivalassa Kalajoen suistosaarilla. Nykyisin harvinainen ja laadultaan osin nopeasti heikenevä. Käytöstä alettiin luopua sotien jälkeen. Niitto on edellytys edustavien, kaikkia vyöhykkeitä sisältävien tulvaniittyjen säilymiselle. Vain vesirajaa lähinnä vyöhykkeet säilyvät avoimina ilman hoitoa. Keski- ja yläosien ruohoiset tyytit muuttuvat luhdiksi, pensaikoksi, kangasmetsiksi tai lehdiksi. Kuivimmilla osilla muuttuvat suoraan metsiksi. Säännöstely muuttaa joen luontaisen tulvavirtauksen ja säännölliset korkeimmat tulvahuiput jäävät pois. Sedimentaation väheneminen aiheuttaa kosteimpien vyöhykkeiden soistumisen ja keski- ja yläosien kasvilajiston köyhtymisen. Toisaalta turvetuotanto ja metsäojitukset ovat lisänneet jokien kiintoainepitoisuutta, millä on haitallinen vaikutus niittyihin. Vastavat luontodirektiivin luontotyyppiä tulvaniitty (6450).

81 Kortetulvaniityt

Matalanveden tulvaniittyjä, vyöhykesarjan alaosassa ja miltei jatkuvasti jään, tulvaveden ja sedimentaation vaikutuspiirissä. Luonnehtijoita ovat järvikorte, rentukka, vesikuusi, pullosara, upos- ja kelluslehtiset vidat ja palpakat. Esiintyvät yleisinä kaikkialla jokien rannoilla, painottuen pohjoiseen. Puhtaita korteniittyjä on kuvattu mm. Kemi- Tornion-, Siika- ja Temmesjoelta, Kemijärveltä, lijoelta, Ounasjoelta ja Pohjois-Karjalan Koitajoelta. Ne ovat rantavoimien vaikutuspiirissä myös säännöstelyillä joilla, mikä riittänee pitämään ne avoimina. Lajirunsaus ei merkittävästi eroa luontaisista järvikorteyhdyskunnista. Niiton loppumisella ja sedimentaation vähenemisellä lienee vähäisiä vaikutuksia rakenteeseen.

82 Suursaratulvaniityt

Kevät- ja syystulvaniittyjä. Suuren pinta-alan vuoksi ne ovat olleet merkittävä rehun lähde huonolaatuisuudesta huolimatta. Valtalajeina ovat suursarat kuten viilto- ja vesisara. Viiltosara on laaja-alaisempi kasvaen vielä kevättulvaniittyjen reunoillakin, sekä levinneisyydeltään vesisaraa eteläisempi. Viiltosaraniittyjä esiintyy niukasti Kolarin-Kittilän tienoille asti, yleisin Rovaniemen maalaiskunnasta etelään. Lisäksi on pullosaraniittyjä, joilla järvikorte esiintyy yhtä runsaana. Luhtasaraniityt ovat pienialaisia, vesisaraniittyjen luhtaisia muunnoksia. Suursaraniityt ovat olleet runsaslajisia, mutta nykyisin lajistossa on niukasti kastikoita, kurjenjalkaa, terttualpia, tupassaraa, jousivihvilää, pikkuvesitähettä, rentukkaa sekä ranta- ja rönsyleinikkiä. Sammalten merkitys on vähäinen voimakkaan sedimentaation vuoksi. Esiintyy etenkin Kemi-, Tornion-, Simo-, li- ja Ounasjoella. Nykyisistä 75 % on keskiveden alapuolisia ja siten säilyvät ilman niittoa. Niiton loputtua pajut valtaavat kuivimmat osat, kehittyen tulvapensaikoiksi. Sedimentaation vähentyessä vain alimmat viiltosaraniityt säilyttävät luonteensa, ylimmät luhtasaravaltaiset soistuvat avoluhdiksi (luhtanevoiksi) sammalten runsastuessa.

83 Kosteat heinätulvaniityt

Kevät- ja syystulvien vaikutuspiirissä ylimpänä ovat ruokohelpi-, korpikastikka- ja harvinaisemmat viitakastikkaniityt. Niihin luetaan myös luhtakastikkaniityt, joita on mm. Kemijärvellä, Kitisellä, Luirolla sekä Pohjois-Karjalan Koitajoella. Niitä on niitetty muiden tulvaniitytyyppien yhteydessä, paitsi kovakortisia ruokohelpikasvustoja. Ruokohelpiniityt ovat reheviä, tiheitä ja lähes puhtaasti ruokohelven vallitsemia. Ne sijoittuvat suursaratulvaniittyjen yläpuolelle ja usein korpikastikkaniittyjen alapuolelle. Ne sijaitsevat melko voimakkaan sedimentaation alueilla pienehköjen, hiekkasten tai soraisten virtapaikkojen saarissa. Korpikastikkaniityillä on runsaammin muitakin heiniä ja ruohoja. Myös sammalajisto saattaa olla monipuolinen. Niukkoina seuralaislajeina ovat mm. rentukka, jousivihvilä, kurjenjalka, viiltosara, rantamatara, rönsyleinikki ja korporivokki. Toiseksi yleisin tulvaniitytyyppi, tavataan etenkin Kemi-, Simo-, li-, Ounas-, Tornion-, Siika- ja Temmesjoelta sekä Kitiseltä ja Luirolta. Korpikastikkaniityt ovat Oulangan kansallispuiston tärkeimpiä tulvaniittyjä, erityisesti purojen suistoissa. Myös lijoella kastikkaniityt ovat laajempia. Laatu on heikentynyt voimakkaasti, vaikka umpeenkasvu on hidasta. Ruokohelpiniityt pysyvät luontaisesti avoimina. Niiton ja sedimentaation loppumisen yhteisvaikutuksesta se kuitenkin soistuu. Ylempien niittyjen kuivemmat alatyypit ovat jo miltei kasvaneet umpeen tulvapensaikoiksi. Korpikastikkaniityt muuttuvat nopeasti pensaikoluhdiksi.

84 Tuoreet heinätulvaniityt

Yli puolitoista metriä joen keskiveden pinnan yläpuolella, joten sedimentaatio heikkoa alempiin tyyppisiin verrattuna. Nurmilauhaniityt ovat merkittäviä mm. Kemin ja Tornion alueella. Nurmilauhan rinnalla rönsy- ja nurmiröllä luonnehtivat tyyppiä esiintyessään runsaina. Lisäksi tavataan niitty-nurmikkaa, niittyleinikkiä, punanataa, mesiangervoa, kulleroa, rantatädykettä, metsäkurjenpolvea ja ahomataraa. Pensaita ei juuri ole, mutta sammalia voi olla runsaasti. Ruohoisuus vähenee pohjoiseen. Etelämpänä puhtaan nurmilauhatyyppin sijasta tuoreet heinätulvaniityt vaihettuvat ja sekoittuvat rajatta tuoreisiin suuruusohotulvaniittyihin. Toisinaan toinen vyöhykkeistä puuttuu. Esiintyy etenkin Kemi-, Tornion-, Simo-, li- ja Ounasjoella. Nurmilauhaniittyjä on mm. Kemissä, Torniossa, Rovaniemellä, Utsjoen Tenolla, Kittilässä ja Luiro-Kitisellä. Etelämpänä ne luetaan rantaniittyihin. Aiemmin nurmilauhaniityt olivat Pohjois-Suomessa yleisiä ja laajoja. Nykyisin niillä on enää paikallista merkitystä porojen kesälaitumina. Laatu on heikentynyt erittäin voimakkaasti. Niiton vähentyessä ne ovat muuttuneet tulvapensaikoiksi ja edelleen tulvametsiksi. Niitytlajien määrä vähenee muutaman alkaessa dominoida kasviyhteisöä. Nykyiset muistuttavat nurmilauhavaltaisia entisiä peltoja. Aiemmin lajisto oli runsaampaa. Niiton ja sedimentaation vähenemisen yhteisvaikutuksena metsittyvät.

85 Tuoreet suuruusohotulvaniityt

Kevättulvaniittyjä, erottuvat jokimaisemassa kapeina vyöhykkeinä matalakasvuisten kuivien niittyörmien reunoilla. Oulankajoella on etenkin mesiangervoniittyjä. Tuoreiden ja kuivien tulvaniittyjen rajamailla ovat kulleroniityt ja huopaohdakeyhdyskunnat. Lisäksi on yhdyskuntia, joiden valtalajeja

ovat keltaängelmä, ranta-alpi, rantatädyke tai pohjanhoikkaängelmä. Sekamuodot kosteiden heinätulvaniittyjen kanssa ovat tavallisia. Suurruohotulvaniittyjä esiintyy etenkin Kemi-, Tornion-, Simo-, li- ja Ounasjoella. Mesiangervovaltaisia on Kitisellä, Luirolla, Rantsilassa, Limingassa, Kiu-ruvedellä ja Pudasjärvellä. Puhtaat suurruohoniityt puuttuvat pohjoisimmista joista (Ivalonjoki, Tenojoki). Laatu on merkittävästi heikentynyt. Käytön loputtua kevät- ja syystulvaniittyjen yläraja pajukoituu jo vuosikymmenessä tulvapaikoksi. Sedimentaation vähentyessä samaan aikaan soistuu pensaikkoiseksi ja metsäiseksi luhdaksi.

86 Kuivat pienruohotulvaniityt

sijaitsevat yleensä korkeimmalla peittäen etenkin tulvasaarien lakia. Kevätulva ei ylety joka vuosi korkeimmille törmille, joilla etenkin ahomataravaltaisia niittyjä. Niihin luetaan osa nurmiluhuaa kasvavista niityistä, joita luonnehtivat lampaannata, tuoksusumake, pietaryrtti, punanata ja siankärsämö. Muita luonnehtijoita hietakastikka, kultapiisku, lehtokorte ja oravanmarja. Lampaannataniityillä lisäksi tuppisara, puolukka ja vähäisestä sedimentaatiosta kertova seinäsammal. Tulvaniityihin luetaan toisinaan myös metsäkurjenpolven, huopaohdakkeen tai siniheinän vallitsemat niityt. Metsäkurjenpolvilaukut sijaitsevat yleensä metsänreunamilla. Metsäkurjenpolvi- ja siniheinäniittyjen maaperä on moreenia, mikä kertoo olemattomasta sedimentaatiosta. Siniheinäniittyjen pohja saattaa olla tiheä. Karuimmilla kasvupaikoilla sekä moreeni- ja lietemaiden vaihtumisalueilla on jäkkiniittyjä. Harvinainen, pienialainen, esiintyy pääasiassa Tenojoen, Kemijoen, Simo-, li- ja Tornionjoen varrella, Kitisellä, Luirolla ja Ounasjoella sekä Oulankajoen varrella. Ruohovaltaiset niityt painottuvat esiintymisalueen eteläosiin ja niukka-ruohoiset pohjoisosiin. Umpeenkasvaessa laadultaan nopeasti heikkenevä. Kuivuuden takia kasvavat umpeen ja pensoittuvat hitaasti, mutta ovat huonon tuotonsa takia jääneet ensimmäisenä pois käytöstä. Niiton ja sedimentaation loppuessa muuttuvat kangasmetsiksi, niiton loppuessa muutos johtaa tulvapaikoihin ja -metsiin.

90 Suoniityt

Avosoiden luonnonniittyjä tai keinotekoisesti tulvittamalla luotuja kasteluniittyjä (painenittyjä ja valunta- tai vedenkäännösnittyjä). Aiemmin oli koko maassa yleistä niittää saraisia tai ruohoisia soita karjanrehuksi. Suoniityksi luetaan vain nykyisin hoidetut tai hiljattain (enintään 20 vuotta sitten) hylätyt, niitetyt ja/tai laidunnetut alueet. Varhemmin hylätyt luetaan soihin. Perinteinen käyttö vähensi soilla puiden ja pensaiden määrää, sekä lisäsi ruohojen, heinien ja aitosammalten esiintymistä. Kasvillisuus on enimmäkseen niukkalajista luhta- tai suursaranevaa, harvemmin rehevämpää sara- ja ruoholuhtaa, pajuluhtaa tai sarakorpia, lettoja ja läheteikköjä. Lapissa esiintyy avointa ja melko rehevää kasvillisuutta, kuten keskiravinteista saranevaa tai luhtaa. Huomi-onarvoisia lajeja ovat lettokirkiruoho, keltasara, vilukko, mähkä, punakämmekä, hirssisara ja siniyökönlehti. Niitty-lajeja ovat nurmitatar, hetekaali ja sykeröpiippo. Tavataan myös uhanalaisia lajeja kuten lettorikkoa, turjanhorsmaa ja ruosteheinää. Yhteisiä piirteitä kosteiden niittyjen, tulva- ja

rantaniittyjen kanssa, joille ei kerry turvetta. Aiemmin esiintyi koko maassa, nykyiset painottuvat Pohjanmaalle, Koillismaalle ja Lapin kaakkoisosiin. Laajinta heinänkorjuu on ollut Pohjanmaalla sekä Oulun ja Lapin lääneissä. Perinteisesti niittämällä hoidettuja ja edustavia suoniittyjä ei enää tunneta. Suurin osa aiemmin inventoiduista ei enää täytä suoniityn kriteerejä. Perinteinen käyttö eli vesitys ja niitto hiipui sotien jälkeen ja loppui lähes kokonaan 1970-luvulla. Ihmistoiminnan merkinä niillä on jäljellä niittytalouden aikaisia rakenteita kuten suovanpohjia, latoja tai padon jäänteitä puroissa, mutta ne ovat häviämässä tai hävinneet. Vain Oulangan kansallispuistossa tulvitetaan ja niitetään edelleen. Niitetyt on suojelualueilla, laidunnettuja on Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa. Kasvillisuus on muuttunut luontaisen tai metsittyvän suon suuntaan. Muutosta nopeuttavat kuivatusejitykset, metsitykset ja typpilaskeuma, jotka heikentävät laatua edelleen. Rahkasammalten, puiden, pensaiden ja varpujen osuus on lisääntynyt. Voi sisältyä luontodirektiivin luontotyyppiin letot (7230) tai aapasuot (7310).

100 Lehdesniityt

Puustoisia niittyjä, joita on käytetty kuivaheinän tuotantoon ja joilta on kerätty lehtikerppuja. Tyypillisiä ovat mosaikkimaisesti vaihtelevat avoimet niityt ja pensas- ja puuryhmien muodostamat lehtimetsälaukut. Niityn osuus on parhaimmillaan 70 - 85 %, mutta on usein pienempi. Lehtoniittyjä on raivattu yleensä lehtoihin tai lehtomaisiin metsiin, mutta myös viljelemättä jätetyille pelloille ja kaskille. Niityalat ovat enimmäkseen kuivia tai tuoreita niittyjä, paikoin myös kosteita kuten Ahvenanmaan lupikkaniityt. Eliölajisto on erittäin runsas. Tavallisesti hyvin monilajiseen aluskasvillisuuteen kuuluu vaateliaita ja uhanalaisiakin niittyjen lajeja sekä runsaasti kevätkukkijoita. Putkilokasvilajeja voi olla jopa 40 - 50 neliömetrillä. Erityisiä lehtoniityn lajeja ei ole, vaan lajisto on yhdistelmä lehdon ja niityn lajeista. Niillä esiintyy runsaasti hyönteisiä, lintuja, lepakoita, sienäiä sekä vanhoilla puilla viihtyviä epifyyttijäkäläiä ja -sammalia. Perinteisesti niillä suositettiin nopeasti hajoavaa lehtikariketta tuottavia puita ja pensaita. Jalopuut ja pähkinäpensas kuuluvat lajistoon Ahvenanmaalla, ja paikoin lounaissaaristossa. Pähkinää vesotettiin. Hoitamattomilla, varjoisilla kohteilla on usein rehevää lehtokasvillisuutta. Perinteistä hoitoa ovat kevätsiivous, heinänteko, lehtikerppujen keruu, jälkilaidunnus sekä ajoittain puuston raivaus. Pitkään jatkunut niitto on ollut lajirunsaudelle merkityksellisintä. Käyttö on nykyisin yleensä päättynyt tai jokin työvaihe on jäänyt pois. Rakennepiirteet voivat säilyä pitkään alueen jäädessä pelkkään laidunkäyttöönkin. Vain laidunnetut entiset lehdesniityt luetaan hakamaihin.

Esiintyy nykyisin Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomen saaristossa, aiemmin myös muualla Varsinais-Suomessa ja Uudenmaan saaristossa. Lepikkoniittyjä ei enää ole. Pääosa on lehdesniittyjä. 1960-luvulle tultaessa lehtoniittyjä juuri enää käytetty perinteisesti. Ensimmäiseksi loppuivat kevätsiivous ja niitto. Monet ovat kasvaneet umpeen ja metsittyneet. Monilla hoitona on enää laidunnus ja raivaus. Hoidetuilla laatu on parantunut 1970-luvulta, jolloin niitä alettiin kunnostaa. Sisältyvät luontodirektiivin luontotyyppiin lehdes- ja vesaniityt (6530) sekä luonnonsuojelulain luontotyyppiin lehdesniityt.

Lehdesniityt

Tunnuspiirteenä lehdestetyt latvukseltaan monihaariset puut. Perinteinen hoito käsitti kevätsiivouksen, heinänteon, lehdestyksen ja jälkilaidunnuksen. Niitä on haettu myös polttopuuta ja kerätty pähkinöitä. Puita latvottiin eli lehdestettiin, kun karjalle kerättiin lehtikerppuja talvirehuksi. Latva katkotaan siten, että yksirunkoinen puu kasvattaa monihaaraisen latvuksen. Lehdestämistä toistetaan säännöllisesti samalta korkeudelta, jolloin latvus säilyy ohutkaisena ja runsashaaraisena päärunгон paksuuntuessa. Säännöllisen käytön päättymisen jälkeen lehdesniityn voi tunnistaa puiden monihaarisesta latvuksesta, joissa haarat ovat päässeet viimeisen latvomisen jälkeen kasvamaan vapaasti. Lehdesniitylle on yleensä jätetty kasvamaan pääasiassa vain lehdestykseen soveltuvia puulajeja. Yleisimpiä ovat lepät, koivut, pihlaja, haapa ja raita sekä Lounais-Suomessa ja Ahvenanmaalla myös jalopuut kuten saarni. Lajistoon kuuluvat olennaisesti vanhoilla lehdespuilla viihtyvät epifyyttijäkälät ja -sammalet. Esiintyy Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomen saaristossa. Keskikoko on alle 2 hehtaaria. Rajanveto vesaniityihin ei aina ole täysin selvä, jos alueella esiintyy sekä latvottuja että vesottuja puita.

Vesaniityt

Tyypillistä ovat mosaikkimaisesti vaihtelevat niittyalueet ja pensasryhmien sekä tyvestä monirunkoisten puuryhmien muodostamat lehtimetsälaitut. Vuosittaiseen hoitoon kuuluvat perinteisesti kevätsiivous, niitto ja heinäkorjuu sekä jälkilaidunnus. Ajoittain puita kaadetaan, ja syntyvien vesojen annetaan kasvaa joitakin kymmeniä vuosia ennen kuin ne kaadetaan uudelleen. Niityillä kasvaa monirunkoisten lisäksi yksirunkoisia puita. Niitä ei latvottu. Esiintyy lähinnä Ahvenanmaalla, Varsinais-Suomen saaristossa vain muutamia hehtaareja. Perinteisesti hoidettavia ei enää ole.

Lepikkoniityt

syntyivät, kun Pohjanlahden rannikon nuoria rantalepikoita ja Kainuun vaarojen kaskimetsiä raivattiin heinäntuottoon. Hyvä tuotto perustui juurinystyröiden sitomaan tyypeen ja ravinteikkaaseen lehtikarikkeeseen. Säännöllisesti hoidettuna myös kasvillisuus kehittyi monipuoliseksi. Sijaitsivat merenrannalla rantaniittyjen yläpuolella. Leppiä suosittiin ja muita puulajeja raivattiin pois. Puuston ja avoimen alueen vuorottelu oli olennaista. Suurimpia puita poistettiin 5-10 vuoden välein. Merenkurkussa tervalepät hakattiin noin 30 vuoden ikäisinä ja niiden annettiin vesoa. Puiden vesominen oli lehdestämistä yleisempää. Perämerellä voitiin raivata uutta harmaalepikkoniittyä rannalta nopean maankohoamisen ansiosta, kun vanhat niityt muuttuivat koivuvaltaisiksi. Leppien joukkoon saatettiin jättää myös tuomea ja pihlajaa. Kainuussa harmaalepät jätettiin kasvamaan puistomaisesti 5-10 metrin välein. Hoitoon kuului niitto kesikesällä, sekä kaadettujen puiden ja oksien poltto keväällä. Ei nykyisin ole, aiemmin Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan rannikolla sekä Kainuussa. Käyttö päättyi 1950-1960-luvuilla. Niiton loppuessa muuttuivat laidunnetuiksi hakamaiksi tai karuuntuviksi lehtimetsiksi. Toisinaan luettu vesaniityihin.

110 Hakamaat

Harvapuustoisia laitumia, joilla niittykasvillisuus on runsaampaa (yli 50 %) kuin metsäkasvillisuus. Edustavilla kohteilla puuryhmät sekä niitylaitut vuorottelevat. Valtapuina voivat olla koivut, harmaaleppä, mänty, kuusi ja jalopuut (tammii, pähkinäpensas, saarni). Arvokkaimmilla on järeitä lahopuita ja valossa kasvaneita maisemallisesti kauniita, alas asti vahvaoksaisia puita. Ikä vaihtelee ja laidunnus näkyy puuston vaurioitumisena. Pensaskerros lähes puuttuu, mutta katajaa on. Yleensä puuston peittävyys on 10 - 35 %, kunnostettavilla suurempikin. Hakamailta on korjattu kotitarvepuuta ja puustoa on harvennettu, jotta rehuntuotto lisääntyisi. Hakamailla ei ole omaa lajistoa, vaan niillä esiintyy niittyjen ja metsien lajeja. Lajistoon vaikuttavat kosteus, ravinteisuus, sijainti ja vallitseva puusto, parhaimmilla kasvillisuus on samantapaista kuin niityillä. Nykyään kasvillisuus on usein tuoreiden heinävaltaisten niittyjen ja metsäkasvillisuuden mosaikkia tai välimuotoa. Yleisimmät valtalajit ovat nurmiröllä, nurmi- ja metsälauha sekä valkoapila. Yleisiä ovat siankärsämö, niitynurmikka, poimulehdet, lampaanata, ahomansikka ja metsäkurjenpolvi, metsäkasveja mm. mustikka, valkovuokko ja oravanmarja. Hakamailla esiintyy puoliavoimeen ympäristöön sopeutuneita, lämpöä vaativia sienilajeja, ja lahoppuilla elää runsaasti kääpiä. Vaikea rajanveto metsälaitumiin korostuu erityisesti lehtomaisilla kohteilla ja lehdoissa. Perinteisesti ovat sijainneet lähempänä asutusta kuin metsälaitumet ja olleet aidattuja, puusto on harvempi ja kasvillisuudessa vallitsevat niitylajit. Lehtoniityyn erona on eri käyttötapa, niukempi lajisto ja karumpi maaperä. Pelkällä laidunnuksella hoidettavat entiset lehdesniityt luetaan hakamaiksi. Umpeen kasvavilla niityillä voi olla hakamaisia piirteitä, mutta niiden puusto on yleensä tasaikäistä ja nuorta, metsäkasveja on vähän. Alas asti vahvaoksaiset puut erottavat haat niityistä. Lähes koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Painottuu etenkin Lounais-Suomeen, Pirkanmaalle ja Kainuuseen. Myös Etelä- ja Pohjois-Savossa. Keskikoko on Varsinais-Suomessa 3 ha, muualla vajaa 1 ha. Monilla puusto on tiheää ja tasaikäistä, nuorta ja lahoppuuta on vähän, havupuut lisääntyvät. Sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin hakamaat ja kaskilaitumet (9070). Jaloppuustoiset voivat sisältyä luonnonsuojelun luontotyyppiin jaloppumetsiköt.

111 Jaloppuhaat

Hyvin harvinaisia, pienialaisia ja eteläisiä, mutta lajistollisesti merkittäviä. Valtapuita yleensä tammii, saarni tai lehmus, myös vaahtera tai vuorijalava. Pähkinäpensashaat luetaan näihin. Jaloppuut tarjoavat elinympäristön epifyttisammalille ja -jäkäliille, kääville sekä hyönteisille. Etenkin kalkkivaikutteisilla alueilla on monipuolinen eliölajisto. Tammihakamailla on uhanalaisia hakamaiden sienilajeja sekä vanhoilla tammilla eläviä uhanalaisia eliölajeja. Suurten vanhojen jaloppuiden ja lahoppuun poisto sekä metsänkäsittely ovat voimakkaasti heikentäneet lahoppulajiston säilymistä ja muuttaneet rakennepiirteitä. Vanhojen hakamaiden jaloppuiden uudistuminen on heikkoa. Useimmat Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomessa, niukasti Uudellamaalla. Vaihtelu kasvillisuudessa aiheutuu pääosin maaperän kalkista. Saarnihakoja vain saaristossa ja Ahvenanmaalla.

112 Lehtipuuhaat

Puusto on perinteisesti eri-ikäistä, valtapuina raudus- ja hieskoivu tai harmaaleppä, toisinaan tervaleppä. Muita ovat haapa, pihlaja, tuomi ja raita. Vanhan lehtipuuston ja lahopuun myötä niillä on myös epifyyttilajistoa ja lahopuilla viihtyvää lajistoa. Monet harmaaleppävaltaiset haat ovat lyhyen kaskikierron synnyttämiä varhaisen sukkessiovaiheen metsiä. Ne ovat reheviä ja usein lajistoltaan yksipuolisia. Perinteisesti hoidetulla harvapuustoisella harmaaleppähaalla voi olla edustavaa kasvillisuutta. Rannoilla on usein terva- tai harmaaleppävaltaisia kosteapohjaisia hakoja. Muuttuvat usein seka-/havupuuhaaksi kuusettumisen myötä. Esiintyy lähes koko maassa, runsaasti Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla, Keski-Suomessa, Savossa ja Kainuussa. Koivuhaat ovat olleet tyypillisiä etenkin Etelä- ja Keski-Suomessa, mutta ovat vähentyneet etenkin Lounais-Suomessa ja Uudellamaalla. Kaskikierron muovaamia harmaaleppähakoja on ainakin Etelä-Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa.

113 Sekapuuhaat

Havu- ja lehtipuiden osuudet eivät yksinään ole yli 65 %. Eri-ikäinen puusto, arvokkaimmilla on järeitä lahopuita. Vanhan puuston myötä niillä on myös huomionarvoista epifyyttilajistoa ja lahopuilla viihtyvää lajistoa. Kuusettuvien raja lehtipuuhaakoihin on epäselvä.

114 Havupuuhaat

Havupuiden osuus yli 65 %. Valtaosa puustosta on perinteisesti ollut eri-ikäisiä, myös lahopuuta on esiintynyt. Edustavilla kohteilla puuryhmät ja niitty laikut vuorottelevat. Mäntyvaltaiset ovat suhteellisen harvinaisia. Esiintyy lähes koko maassa. Keski-Suomessa mäntyvaltaisia on enemmän kuin muualla maan eteläosissa. Lounais-Suomessa ja saaristossa hyvin vähän. Pohjois-Suomessa ovat yleensä kuusi- ja mäntyvaltaisia ja painottuvat etelä-kaakkoisosaan.

120 Metsälaitumet

Edustavilla pienimuotoisen kotitarvehakkuun seurauksena syntyneitä niittyaukkoja, joita laidunnus pitää avoimina. Puuston peittävyys on tavallisesti yli 35 %, rakenne on talousmetsää vaihtelevampaa koostuen eri-ikäisistä ja -kokoisista puista. Kenttäkerroksessa vallitsevat metsäkasvit, mutta myös niittylajeja on runsaasti erityisesti aukkopai-koilla ja metsänlaitumilla. Lajisto riippuu metsätypistä, olen usein mustikka- tai käenkaali-mustikkatyyppin kangasta. Niittylajeista tavallisimpia ovat heinät, erityisesti metsä- ja nurmilauha, metsäkastikka ja nurmiröllä. Tavallisia ovat myös ahomansikka, päivänkakkara, niittyleinikki, metsäkurenpolvi ja mesiangervo. Suuret muurahaispesät, lahopuut sekä runsas sienilajisto ovat luonteenomaisia pitkään käytössä olleille. Metsälaitumia esiintyy melko tasaisesti Etelä-Suomessa painottuen sen keski- ja itäosiin. Aiemmin painopiste oli Itä-Suomessa, nykyisin runsaimmin Kainuussa, Pohjois-Savossa, Keski-Suomessa ja Kanta-Hämeessä. Pohjois-Suomessa keskittyvät alueen eteläosiin. Keskipäivä 4-5 hehtaaria, suurimmat 60 - 100 ha. Kaskilaitumia esiintyy

eniten Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa, yksittäisiä Kymenlaaksossa, Päijät-Hämeessä, Pirkanmaalla, Keski-Suomessa ja Pohjois-Savossa. Puustoltaan edustavat ovat hyvin harvinaisia. Erona hakamaihin on alempi niittykasvillisuuden osuus, puusto on tiheämpää, ovat yleensä laajempia ja kauempina tilakeskuksista. Laidunnuksen vaikutukset kasvipeitteeseen ovat selvemmät kuin laidunnetuissa metsissä. Metsälaitumen arvot myös häviävät nopeasti laidunnuksen loputtua. Voivat sisältyä useisiin luontodirektiivin luontotyyppisiin, mm. maankohoamisrannikon primäärisukessiovaiheiden luonnontilaisiin metsiin (9030).

121 Lehtimetsälaitumet

Puusto on eri-ikäistä ja erikokoista, lehtipuuvaltaista, runsaimpia koivut ja lepät. Metsätyyppi vaihtelee mustikkatyyppin kangasmetsästä lehtoon. Rajanveto sekametsälaitumiin tai lehtipuuhaakoihin voi olla vaikeaa. Esiintyminen painottuu jossain määrin Etelä-Suomen keski- ja itäosiin, Pohjois-Suomessa eteläosiin.

122 Sekametsälaitumet

Havu- ja lehtipuista koostuva puusto on usealajista, eri-ikäistä ja -kokoista. Metsätyyppi vaihtelee mustikkatyyppin kangasmetsästä lehtoon. Osa on syntynyt kaskeamalla. Koska kaskeamisesta on yleensä kulunut yli 50 vuotta, myös mäntyä ja kuusta voi olla seassa runsaasti. Kuusettuneet lehtimetsälaitumet tai harvennetut havumetsälaitumet luokitellaan puulajisuhteiden muuttuessa usein sekametsälaitumiksi. Harvapuustoiset muistuttavat sekapuuhaakoihin. Esiintyy melko tasaisesti Etelä-Suomessa painottuen jossain määrin alueen keski- ja itäosiin. Pohjois-Suomessa painottuvat eteläosiin. Noin 25 % metsälaitumista. Osuus suurentunut lehtimetsälaidunten kuusettuessa.

123 Havumetsälaitumet

Puusto on eri-ikäistä ja erikokoista, metsätyyppi usein mustikka- tai käenkaali-mustikkatyyppin kangas. Mäntymetsälaidun voi olla karumpaa puolukkatyyppin kangasta, jolloin voi esiintyä ketokasveja. Kuusimetsälaidun on usein lehtomaista kangasta tai lehtoa, kasvillisuus kuin lehti- ja sekametsälaitumilla. Runsaasti lehtipuuta kasvavien rajanveto sekametsälaitumiin voi tuottaa vaikeuksia kuten myös harvapuustoisien rajanveto hakamaihin. Esiintyy melko tasaisesti Etelä-Suomessa. Pohjois-Suomessa painottuvat alueen eteläosiin. Reilu puolet metsälaitumista.

130 Kaskimetsät

Osa metsälaitumista on syntynyt kaskeamalla. Runsaampia puulajeja ovat rauduskoivu, harmaaleppä ja hieskoivu. Myös koivu-mäntykaskilaitumia ja lepikoita on etenkin Kainuussa. Kaskitaloudesta kertovia merkkejä ovat kaskirauniot (kivikasat) ja nauriskuopat. Kaskeamisesta hyötyvät mm. hirven- ja peurankello, ruusuruoho, kesämaitainen ja ahopukinjuuri. Kaskilaitumet sisältyvät luontodirektiivin luontotyyppiin hakamaat ja kaskilaitumet (9070).

Liite 8. Metsähallituksen luontotyyppi-inventoinnin luokituksessa käytetyt kasvillisuustyyppit:

Toivonen & Leivo (1994) kasvillisuusluokitukset mukailtuna luonnonsuojelun kuviotietosisältöä (SUTIGIS/SAKTI) varten.

520000 Rantaniityt

520100 Pikkuluikka-hapsiluikka –rantaniityt EleRnNi

- 520101 Pikkuluikkayhdyskunnat
- 520102 Hapsiluikkayhdyskunnat
- 520103 Rantaleinikki-konnanliekoyk

520200 Ruoko-, luikka- ja kaislarantaniityt RkRnNi

- 520201 Merikaislayhdyskunnat
- 520202 Sinikaislayhdyskunnat
- 520203 Järvikaislayhdyskunnat
- 520204 Järviruokoyhdyskunnat
- 520205 Järvikorteyhdyskunnat
- 520206 Rantaluikkayhdyskunnat

520300 Merenrannan suursarantaniityt SRnNi

- 520301 Jouhisarayhdyskunnat
- 520302 Pullosarayhdyskunnat
- 520303 Viiltosarayhdyskunnat
- 520304 Vesisarayhdyskunnat
- 520305 Piukkasarayhdyskunnat
- 520306 Vihne- ja suolasarayhdyskunnat

520400 Merenrannan matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja sarantaniityt PrRnNi

- 520401 Meriluikka-rönsyrölliyhdyskunnat
- 520402 Merisarayhdyskunnat
- 520403 Suolavihvilä-punanata-somersarayhdyskunnat
- 520404 Jokapaikansara-rantanätkelmäyhdyskunnat
- 520405 Jokapaikansara-rantavihviläyhdyskunnat
- 520406 Luhtarölli-jokapaikansarayhdyskunnat
- 520407 Ruskokaisla-rantasappiyhdyskunnat
- 520408 Jauhoesikko-hernesarayhdyskunnat

520500 Merenrannan korkeakasvuiset rantaniityt SrRnNi

- 520501 Ruokonatayhdyskunnat
- 520502 Ruokohelpiyhdyskunnat
- 520503 Viitakastikkayhdyskunnat
- 520504 Luhtakastikkayhdyskunnat
- 520505 Luhtavilla-kurjenjalkayhdyskunnat
- 520506 Maarianheinävaltaiset rantaniityt
- 520507 Mesiangervovaltaiset rantaniityt
- 520508 Nurmilauhavaltaiset rantaniityt

520600 Suolamaalaukut -Sm

- 520601 Rönsyrölli-hentosuolakeyhdyskunnat
- 520602 Suolayrttiyhdyskunnat
- 520603 Suolasolmukkiyhdyskunnat

580000 - Sisävesien rantaniityt

- 580100 Sisävesien hapsiluokkarantaniityt
- 580200 Sisävesien ruoko-, luikka- ja kaislarantaniityt
- 580300 Sisävesien suursarantaniityt
- 580400 Sisävesien matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja sara-rantaniityt
- 580500 Sisävesien korkeakasvuiset rantaniityt

710000 Nummet Nu

- 710100 Kanerva-variksenmarjanummet CENu
- 710200 Pienruoho-kanervanummet PrCNu
- 710300 Heinä-kanervanummet-HCNu

720100 Kallioniityt eli kalliokedot -KINI, KIKt

- 720101 Karut kallioniityt
- 720102 Ravinteiset kallioniityt

720200 Kuivat niityt eli kedot KuNi, Kt

- 720201 Varpuniityt eli kangaskedot
- 720202 Kuivat heinäniityt (lampaannataniityt)
- 720203 Karut kuivat pienruohoniityt
- 720204 Ravinteiset kuivat pienruohoniityt
- 720205 Kuivat heinä- ja ruohoniityt (mäkikauraniityt)

720300 Tuoreet niityt ja ahot TrNt

- 720301 Tuoreet heinäniityt
- 720302 Tuoreet pienruohoniityt
- 720303 Tuoreet suurruohoniityt

720400 Kosteat niityt KsNi

- 720401 Kosteat pienruohoniityt
- 720402 Kosteat heinäniityt
- 720403 Kosteat suurruohoniityt
- 720404 Ravinteiset (kalkkivaikutteiset) kosteat niityt

720500 Tulvaniityt / Joenvarsiiniityt -TuNi

- 720501 Kuivat pienruohotulvaniityt
- 720502 Tuoreet heinätulvaniityt
- 720503 Tuoreet suurruohotulvaniityt
- 720504 Kosteat heinätulvaniityt
- 720505 Suursaratulvaniityt
- 720506 Kortetulvaniityt

720600 Suoniityt

730000 Lehdesniityt-LhNi, LhsNi

- 730100 Lehtoniityt LhNi
- 730200 Muut lehdesniityt-LhsNi
- 730300 Vesaniityt
- 730400 Lepikkoniityt

740000 Haat (hakamaat)-Hm

- 740100 Jalopuuhaat
- 740200 Muut lehtipuuhaat
- 740300 Havupuuhaat
- 740400 Sekapuuhaat

750000 Metsälaitumet MtLa

- 750100 Lehtimetsälaitumet
- 750200 Havumetsälaitumet
- 750300 Sekametsälaitumet

760000 Kaskialueet

- 810100 Nurmikot- Nm
- 810200 Laidunnurmet -NI
- 820400 Hylätyt pellot- JPto
- 820500 Metsitetyt pellot-MtPto

Liite 9. Luontodirektiivin niittyluontotyyppien ja perinnebiotooppityyppien, perinnemaisemainventoinnin tyyppien, ja LuTU-tyyppien vertailu

Juha Pykälä, Aulikki Alanen, Anne Raunio & Aira Kokko 2.6.2005

Päivitys PerinneELOn asiantuntijaryhmä 14.2.2012, sekä kommenttikierrosten jälkeen 2.3.2012. Lisätty täydennyksiä 27.6.2013, 6.3.2014 ja poistettu 27.3.2014 tyyppi 6520. Tiivistetty ja muokattu R. Kemppainen 2015.

Lähde: Alkuperäinen dokumentti Natura 2000 -luontotyyppien inventointiohje, SYKE, Metsähallitus, Versio 5.1 (1.4.2014)

Luontodirektiivin luontotyyppi	Perinnemaisemainventoinnin ja LuTU-arvioinnin vastaavat tyytit	Kommentit	Esiintyminen
1630* Merenrantaniityt	MERENRANTANIITYT pikkuluikka-hapsiluikkamerenranta- niityt, luikka-kaislamerenrantaniityt, suursaramerenrantaniityt, matala- kasvuiset vihvilä-, heinä- ja sarame- renrantaniityt, korkeakasvuiset mer- renrantaniityt, suolamaalaidut	Direktiivityyppi sisältää myös luontaisesti avoimena pysyviä rantaniittyjä.	Rannikkoalueella Suomenlahdelta Pe- rämerelle. Usein merenlahdissa.
4030 Kuivat nummet	NUMMET varpunummet, pienruoho-varpunummet, heinä-varpunummet KEDOT kangaskedot	Suurin osa nummista on sekun- däärisiä. Saaristossa ja rannikolla ovat yleensä myös primäärisuk- kession myötä syntyneitä, otettu laidunkäyttöön. Sisämaassa (kan- gaskedot) yleensä syntyneet kun metsää otettu laidunkäyttöön.	Nummia etupäässä Lounais-Suomen saaristossa, jossa melko harvinaisena. Jossain määrin Merenkurkun ja Perä- meren saarissa ja rannoilla. Kangas- ketoja hyvin harvinaisena eri puolilla Suomea.
6210 Kuivat niityt ja pen- saikot kalkkipitoi- sella alustalla (tärkeät orkidea- alueet*)	KEDOT kalkkivaikutteiset pienruohokedot, mäkikaurakedot, (vain kalkkivaikut- teinen osa tyypistä)	Inventointioppaassa kuivissa nii- tyissä on 5 tyyppiä, joista 2 (ei ko- konaan) kuuluu direktiivityyppiin. Ollakseen priorisoitua alatyyppejä 6210* sen tulee täyttää myös pää- tyypin kriteerit, eli olla kuivahkoa niittyä kalkkipitoisella alustalla tai sen umpeenkasvuvaihetta.	Etupäässä Ahvenanmaalla melko har- vinaisena, Varsinais-Suomessa hyvin harvinaisena, mahdollisesti yksittäisiä esiintymiä Uudellamaalla. Priorisoidut tärkeät orkidea-alueet esiintyvät Ahve- nanmaalla ja Varsinais-Suomessa.
6230* Runslajiset jäk- kiniityt	KEDOT, TUOREET JA KOSTEAT NIITYT, joilla jäkki runsas; esim. heinäkedot, tuoreet heinäniityt, kosteat heinäniityt (ei kalkkivaikuttei- set), tuoreet pienruohoniityt	Vain hyvin pieni osa kuivista ja tuoreista niityistä sisältyy direkti- ivityyppiin, eli jäkkivaltaiset. Perin- nemaisemaprojektin loppurapor- tissa (Vainio ym. 2002) on erik- seen mainintoja jäkkivaltaisista niityistä, joka kuvaa tyyppiä hyvin, muttei ollut inventointioppaan tyyppi, eikä myöhemmin LuTU- tyyppi.	Aiemmin yleinen, mutta nykyisin hyvin harvinaisen. Yksittäisiä esiintymiä on eri puolilla Suomea pienialaisina laiku- ina muiden niittytyyppien yhtey- dessä. Esiintyminen tunnetaan huonosti.
6270* Runslajiset kui- vat ja tuoreet niityt	TUOREET NIITYT tuoreet pienruohoniityt, tuoreet suurruohoniityt KEDOT karut pienruohokedot, heinäkedot, mäkikaurakedot (ei kalkkivaikuttei- set)	Direktiiviluontotyyppiin kuuluu kui- vista ja tuoreista niityistä vain osa, eli runsaslajisimmat niityt. Run- saslajisuudelle ei ole asetettu laji- määrän alarajaa. (Kalkkivaikutteiset pienruohoke- dot kuuluvat kokonaan tyyppiin 6210.)	Melko harvinaisena koko maassa, esiintymisen painopiste Lounais-Suo- messa. Esiintyvät etenkin tasaisella tai yleensä etelään, lounaaseen, länteen viettävillä rinteillä.
6280* Alvarit ja kalkkivai- kutteiset kalliokede- dot	KALLIOKEDOT kalkkivaikutteiset kalliokedot	Direktiiviluontotyyppiin ja perinne- maisemainventoinnin tyyppiin/ LuTU-tyypin vastaavuus kohtalai- sen hyvä. (Karut kalliokedot – ei mitään di- rektiivityyppejä.)	Harvinaisena Varsinais-Suomessa (etupäässä Ahvenanmaa) ja Uudella- maalla. Muutama erillinen esiintymä Itä-Suomessa (Kainuu, Pohjois-Kar- jala).

Luontodirektiivin luontotyyppi	Perinnemaisemaintventoinnin ja LuTU-arvioinnin vastaavat tyypit	Kommentit	Esiintyminen
6410 Siniheinäniityt	KOSTEAT NIITYT kalkkivaikutteiset kosteat niityt	Perinnemaisemaintventoinnin tai LuTU-tyyppi vastaa vain osaa direktiiviluontotyyppiä. Direktiiviluontotyyppi jakaantuu kolmeen alatyypin (lyhytkortinen heinä-saraniitty, siniheinäniitty, runsaskalkkinen kostea niitty), joista vain viimeksi mainittu on LuTU-tyyppi. Suomessa direktiivityypiksi merkitään vain lupikkaniitty.	Runsaskalkkisia kosteta niittyjä tavataan Ahvenanmaalla hyvin harvinaisena (niillä usein valtalajina siniheinän sijasta sinilupikka, ns. lupikkaniitty). Muita alatyyppejä on ilmeisesti myös hyvin harvinaisena eri puolilla Suomea. Esiintyminen ja rakenne tunnetaan huonosti, eikä niitä siksi oletettu mukaan direktiivityypin Suomessa.
6430 Kosteat suurruohoniityt	KOSTEAT NIITYT kosteat suurruohoniityt JÄRVEN- JA JOENRANTANIITYT sisävesien korkeakasvuiset rantaniityt (suurruohoiset osin)	Direktiiviluontotyyppi laajempi kuin perinnemaisemaintventoinnin tyyppi, koska siihen sisältyy myös muita kuin perinnebiotoopeja, esim. purojen ja jokien varilla olevia luonnonniittyjä. LuTU-tyyppi sisävesien korkeakasvuiset rantaniityt voi kuulua direktiivityypin, jos on suurruohovaltainen (muille järven- ja joenranta- niityille ei direktiiviluontotyyppiä).	Melko yleinen niittytyyppi koko maassa.
6450 Tulvaniityt	TULVANIITYT kortetultulvaniityt, suursaratulvaniityt, kosteat heinätulvaniityt, tuoreet heinätulvaniityt, tuoreet suurruohotulvaniityt, kuivat pienruohotulvaniityt,	Direktiiviluontotyyppiin ja perinnemaisemaintventoinnin ja LuTU-tyypin vastaavuus hyvä. Myös luontaiset, avoimina pysyvät tulvaniityt suurten jokien vaikutusalueilla kuuluvat tähän.	Keskittyy pohjoiseen Suomeen. Suurten, säännöstelemättömien jokien tulvakerrostumilla lähinnä Lapissa ja Koillismaalla (etenkin Ounasjoki, Tornionjoki, Kemijoki ja Oulankajoki), yksittäisiä kohteita etelämpänä Kiiminki ja Kalajokivarsilla ja Kainuussa.
6510 Alavat niitetyt niityt	TUOREET NIITYT (vain niitetyt) tuoreet pienruohoniityt, tuoreet suurruohoniityt, tuoreet heinäniityt,	Direktiiviluontotyyppi vastaa vain pientä osaa LuTUn tuoreista niityistä, niitä joita on niitetty pitkään. Näitä on vain joitakin kymmeniä hehtaareja.	Hyvin harvinaisena eri puolilla Suomea.
6530* Lehdes- ja vesaniityt	LEHDESNIIITYT LEHTONIITYT lehdesniityt, vesaniityt, lepikkoniityt (hävinnyt)	Direktiiviluontotyyppiin ja perinnemaisemaintventoinnin ja LUTU-tyypin vastaavuus hyvä.	Ahvenanmaalla umpeutuvia lehdesniittyjä on jäljellä niukasti, nykyisin lehdestettyjä on vain muutamia. Lounaisaarisuudessa ja muualla Suomessa luontotyyppi on hyvin harvinaisena. Vesaniittyjä on aiemmin ollut pohjoissempanakin, mutta nykyisin niitä ei juuri esiinny. LuTU-arvioinnissa katsottiin lepikkoniittyjen hävinnan maastamme.
9070 Hakamaat ja kaskilaitumet	HAKAMAAT jalopuuhaat, lehtipuuhaat sekapuuhaat, havupuuhaat METSÄLAITUMET, joiden puusto syntynyt kaskiviljelyn tuloksena	Direktiiviluontotyyppiin ja perinnemaisemaintventoinnin ja LuTU-tyyppien vastaavuus hyvä. Perinnemaisemaintventoinnin kaskimetsät vastaavat luontodirektiivin kaskilaitumia.	Esiintyy kohtalaisesti koko maassa.

Liite 10. Termien selitteet

Edustava kasvillisuus

Perinnemaisemien avoimilla luontotyypeillä edustava kasvillisuus on usein pitkään jatkuneen laidunnuksen tai niiton johdosta pääosin matalakasvuista ja ruohovaltaista, mikä tarkoittaa, että kasvillisuuden peittävydestä valtaosa koostuu matalista kukkivista ruoholajeista (ei heinistä), edustavimmilla kohdilla niiden lajirunsaus on suuri eli valtalajeja ei juurikaan ole tai niitä on useita. Puustoisilla perinnemaisemilla edustava kasvillisuus tarkoittaa sitä että hakamailla suurin osa kasvillisuudesta koostuu matalakasvuisesta niittykasvillisuudesta tai metsäkasvillisuus ja niittykasvillisuus vuorottelevat mosaikkimaisesti. Edustavilla metsälaitumilla valtaosa kasvillisuudesta voi olla metsäkasvillisuutta, mutta sitä luonnehtivat usein heinien runsas peittävyys, ja niittykasvillisuutta esiintyy avoimemmilla niittyaukoilla ja reunoilla.

Eirakenteisuus (puuston erirakenteisuus)

Puustoisella perinnemaisematyyppillä kasvava puusto on sekä lajistoltaan että ikärakenteeltaan monipuolinen eli puusto koostuu eri-ikäisistä ja lajisista puista. Edustavilla perinnemaisemilla on usein runsas lehtipuusto, ylispuina on järeitä (lehti-)puita. Edustavilla metsälaitumilla myös vallitseva puustokerros on myös pääosin vanhaa puustoa ja myös lahopuuta esiintyy. Myös alikasvusto on monipuolinen, joten jatkossakin puusto säilyy monipuolisena.

Harvinainen kasvillisuustyyppi

Perinnemaisemien harvinaiset kasvillisuustyypit on tässä ohjeessa esitetty sivulla 17, taulukossa 2. Harvinaisiksi kasvillisuustyypeiksi on poimittu luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin perusteella uhanalaisimmat (äärimmäisen uhanalaiset CR) luontotyyppiryhmät Luontotyyppiryhmänsä tyypeistä yleisimpiä (kedoista heinäkedot, kosteista niityistä heinäniityt ja ei-edustavat suurruohoniityt) on siirretty tässä yhteydessä huomioon otavaksi harvinaisena kasvillisuustyyppinä hyvin harvinaisen sijasta. Sama koskee hakamaista sekapuu- ja havupuuhakamaita, koska useimmat näistä ovat edustavuudeltaan heikentyneitä verrattuna jalopuu- tai lehtipuuvaltaisiin hakamaihin. Myös edustavimmat runsaslahopuiset lehtimetsä- ja sekametsälaitumet on nostettu harvinaisina esiin.

Hoidettu tai hoidon piirissä oleva kohde

Hoidetulla kohteella tarkoitetaan tässä yhteydessä perinteisen tai sen kaltaisen laidunnuksen tai säännöllisen niiton piirissä olevaa kohdetta. Edellytyksenä on siis, että hoito säilyttää tai parantaa kohteen arvoja perinnemaisemana. Siksi esim. pelkkä raivaus, satunnainen niitto tai niitto ilman niittojät-

teen keruuta ei useimmiten riitä säilyttämään kohteen perinnemaisema-arvoja. Kuitenkin esim. ke-doilla säännöllisesti joka toinen vuosi tehtävä niitto voi olla riittävä hoito säilyttämään kohteen arvot.

Huomionarvoinen laji (perinnemaisemien huomionarvoiset kasvilajit)

Huomionarvoisella kasvilajilla tarkoitetaan valoisaan, niukkaravinteiseen ja yleensä matalaan kasvillisuuteen sopeutuneita putkilokasvilajeja, jotka joko runsaana esiintyessään voivat kuvastaa perinnebiotoopin kasvillisuuden edustavuutta. Myös mikäli kohteella on lukuisia tällaisia kasvilajeja (enemmän kuin yksittäisiä yksilöitä), ne indikoivat kohteen pitkään jatkunutta perinteistä maankäyttöä, joka on suosinut matalan ja monilajisten kasvillisuustyyppien kehittymistä. Edustavilla kohteilla huomionarvoisia lajeja on yleensä yli kymmenen, Lounais-Suomessa jopa yli kaksikymmentä.

Hyvin harvinainen kasvillisuustyyppi

Perinnemaisemien harvinaiset kasvillisuustyypit on tässä ohjeessa esitetty sivulla 17, taulukossa 2. Hyvin harvinaisiksi kasvillisuustyypeiksi on poimittu luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin perusteella pääosin uhanalaisimmat (äärimmäisen uhanalaiset CR sekä harvinaiset ja/tai pienialaiset) luontotyypit. Hyvin harvinaisten tyyppien esiintymien nostaa kohteen arvon yleensä vähintään maakunnallisesti arvokkaaksi.

Maisema-alue - ks. Maisemanhoitoalue ja Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue

Maisemanhoitoalue

Luonnonsuojelulain nojalla voidaan perustaa erityisiä maisemanhoitoalueita, joilla vaalitaan luonnon- tai kulttuurimaisemaa sekä alueiden historiallisia ominaispiirteitä. Maisemanhoitoalueet perustetaan tiiviissä yhteistyössä paikallisten toimijoiden, kuten kyläyhdistysten ja kuntien kanssa. Maisemanhoitoalueet vastaavatkin Eurooppalaisena maisemayhteisön tavoitteita vuorovaikutteisesta maisemanhoidosta.

Miinuslaji ks. Ongelmalaji

Monipuolinen kasvillisuus

Kohteen monipuolisella kasvillisuudella tarkoitetaan sitä, että (usein laajalla) kohteella esiintyy useita perinnemaisematyyppisiä, sekä avoimia että puustoisia. Myös monipuolisen topografian ja /tai eri ilmansuuntiin avautuvien avoimien alueiden/viettävien rinteiden ansioista esiintyy pienipiirteistä vaihtelua kasvillisuustyypeissä eli perinnemaisemien luontotyypeissä. Myös maalajien, kallioperän ja kosteusolosuhteiden vaihtelu lisää kohteen kasvillisuuden monipuolisuutta.

Monipuolinen lajisto

Kohteen monipuolisella lajistolla tarkoitetaan usein sitä, että sen putkilokasvilajisto on runsaslajinen, jolloin siihen kuuluu myös usein lukuisia vaativampia perinnemaisemalajeja, ts. huomionarvoisia lajeja (ja mahdollisesti, muttei välttämättä myös uhanalaisia lajeja). Kuitenkin myös muiden eliöryhmien lajiston monipuolisuus voidaan huomioida tässä (ks. tarkemmin s. 23).

Natura-luontotyyppi

Euroopan unionin luontodirektiivin liitteessä 2 on 69 arvokasta Suomessa esiintyvää luontotyyppiä, joita suojellaan Natura 2000-verkostolla. Ne ovat sellaisia yhteisön alueella esiintyviä luontotyyppiä, jotka ovat vaarassa hävitä tai joiden levinneisyysalue on pieni tai jotka ovat hyviä esimerkkejä kyseisen luonnonmaantieteellisen alueen ominaispiirteistä. Näistä perinnemaisemilla säännöllisimmin esiintyvät on lueteltu maastolomakkeessa ja niiden vastaavuus perinnemaisemien kasvilisuustyyppisiin mm. s. 17 taulukossa 2 ja liitteessä 9. Luontodirektiivin luontotyypeistä 22 on erityisesti suojeltavia, ns. priorisoituja Natura-luontotyyppiä. Niillä tarkoitetaan sellaisia luontotyyppiä, jotka ovat vaarassa hävitä ja joiden suojelussa yhteisöllä on erityinen vastuu, kun otetaan huomioon luontotyypin levinneisyysalue yhteisön alueella suhteessa luontotyypin koko levinneisyysalueeseen.

Ongelmalaji

Ongelmalajina voidaan pitää perinnemaisemilla sellaisia lajeja, jotka helposti dominoivina (ns. oportunisteina ja/tai hyvinä kilpailijoina) alkavat hallita kasviyhdyskuntaa, vähentäen kasvilajien monimuotoisuutta perinnemaisemilla. Tällaisena yleensä pidetään rehevöitymisestä hyötyviä ja suuri-kokoisia heinälajeja ja ruohoja. Tavallisimpia ovat nurmipuntarpää, nurmilauha, juolavehna, hietakastikka, koiranputki, pelto-ohdake, nokkonen ja voikukat. Myös umpeenkasvuvaihetta dominoivia lajeja, kuten järviruokoa tai mesiangervoa voidaan pitää ongelmalajina. Samoin vieraslajeja, jos ne ovat vaarassa levitä hallitsemaan perinnemaisemaa tai

ne uhkaavat harvinaisen luontotyypin esiintymää. Usein käytetään myös käsitettä Miinuslaji

Perinnebiotooppi

Pitkän yhtäjaksoisen perinteisen maankäytön muovaama luontotyyppi tai näiden luontotyyppien muodostama kokonaisuus.

Perinnemaisema

Pitkän yhtäjaksoisen perinteisen maankäytön muovaamien luontotyyppien, niiden hoitoon liittyvien rakenteiden ja maiseman muodostama kokonaisuus.

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue

Suomessa on valtioneuvoston vuonna 1995 tekemän periaatepäätöksen mukaan 156 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Ne ovat maaseutumme edustavimpia kulttuurimaisemia, joiden arvo perustuu monimuotoiseen kulttuurivaikutteiseen luontoon, hoidettuun viljelymaisemaan ja perinteiseen rakennus-kantaan. Maankäyttö- ja rakennuslaissa olevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon alueiden käytössä. Ne on merkitty mm. maakuntakaavoihin.

Vieraslaji

Vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana. Joissakin tapauksissa vieraslajit menestyvät ja vakiintuvat uuteen elinympäristöönsä. Jotkin vieraslajeista menestyvät erityisen hyvin ja ovat huomattava uhka aiheuttaessaan vakavaa vahinkoa alkuperäislajeille tai ekosysteemeille. Perinnemaisemien tavallisimmat vieraslajit ovat kurttu-lehtiruusu, isolupiini, jättipalsami ja jättiputki. Sellaisiksi voidaan lukea myös peltoalueilta helposti leviävät muut hernekasvit sekä pihoista ja puutarhoista leviävät koristekasvit ja pensaat. Esimerkiksi terttuseljaa ja isotuomipihlajaa voidaan perinnemaisemilla pitää vieraslajeina. Vieraslajien aiheuttamia haittavaikutuksia voidaan torjua eri keinoin, mm. hävittämällä ja/tai estämällä niiden levittäytyminen alueella.

KUVAILULEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 25 /2017				
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat				
Tekijät Ritva Kemppainen		Julkaisuaika Toukokuu 2017		
		Kustantaja Julkaisija Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja Ympäristöministeriö		
Julkaisun nimi Perinnemaisemien inventointiohje				
Tiivistelmä Ympäristöministeriön rahoituksella laadittu Perinnemaisemien inventointiohje on suunnattu ympäristöhallinnossa perinnemaisemien parissa työskentelevälle henkilöstölle mm. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY), Suomen Ympäristökeskuksessa (SYKE) ja Metsähallituksessa. Ohjetta voidaan soveltuvin osin hyödyntää myös maatalouden ympäristökorvausta varten tehtävissä suunnitelmissa. Ohje on laadittu perinnemaisemien inventointien, sekä niitä koskevan tiedon tuotannon ja ylläpidon yhtenäistämiseksi, ja valtakunnallisen tietoaineiston kokoamiseksi. Inventointien tavoitteena onkin selvittää perinnemaisemien ja eri perinnebiotooppityyppien nykytilaa Suomessa, tunnistaa arvokkaat ja kiireellisimmin hoidon tarpeessa olevat kohteet, sekä löytää uusia kohteita tavoitepinta-alaan (60 000 ha) asti. Laadittua maastolomaketta voidaan käyttää inventoinnin lisäksi myös perinnemaisemien seurantatiedon keruuseen. Kerätty tieto liitetään osaksi ympäristöhallinnon yhteistä ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuutta, jossa on osio perinnemaisematiedon ylläpitoon. Suomen perinnemaisemat kattavaa paikkatietoaineistoa voidaan jakaa edelleen muiden SYKEN valtakunnallisesti ylläpitämien aineistojen tapaan hallinnon sisäisille käyttäjille sekä ulkoisille asiakkaille. Tällöin kohteet voidaan huomioida maatalouden ympäristökorvausjärjestelmässä, maankäytössä, hoidon suunnittelussa, hoitohankkeissa ym. Kasvillisuus on edelleen selkeä painopiste inventoinnissa, koska perinnemaisemien luokittelu perustuu kasvillisuustyyppeihin. Kasvillisuuden avulla voidaan arvioida myös kohteen maankäyttöä, sen perinteisyyttä, jatkuvuutta ja historiaa. Kasvilajisto onkin toimiva ja kustannustehokas väline myös muiden perinnemaisemien arvojen selvittämiseen ja arvioimiseen. Se ilmentää usein hyvin esimerkiksi hyönteislajistolle soveliaista ympäristöä. Eläinlajiston vastaavan tasoinen inventointi vaatisi moninkertaiset voimavarat ja edellyttäisi nykyistä parempaa tietotasoa eläinlajiston indikaattoriarvoista. Kuitenkin myös muiden eliöryhmien monipuolisuus ja edustavuus, sekä maisema ja kulttuuriperintö ovat osa kunkin kohteen arvoa. Näitä pyritäänkin huomioimaan inventoinnissa aiempaa enemmän, mm. arvoluokkaa ja hoitosuosituksia arvioitaessa. Kohteiden arvoluokitusta onkin ohjeessa uudistettu ja laajennettu, mikä mahdollistaa myös perinnemaisemalajistoltaan arvokkaiden uusympäristöjen ja luontaisesti avointen niittyjen inventoinnin. Muita uudistuksia ovat myös eritasoisten inventointien käyttömahdollisuus. Inventointia nopeuttaa ja yhdenmukaistaa myös lukuisten vakioitujen vastausvaihtoehtojen käyttö maastolomakkeessa.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Perinnemaisema, luonnonhoito, laiduntaminen				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF) 978-952-314-575-7	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854
www www.doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-314-575-7	Kieli Suomi	Sivumäärä 90
Julkaisun myynti/jakaja Osoite ja puhelinnumero / sähköposti				
Kustannuspaikka ja aika Turku			Painotalo Teksti	

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 25/2017				
Ansvarsområde Miljö och naturresurser				
Författare Ritva Kemppainen		Publiceringsdatum Maj 2017		
		Utgivare Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland		
		Projektets finansier uppdragsgivare Miljöministeriet		
Publikationens titel Perinnemaisemien inventointiohje (Inventeringsanvisningar för vårdbiotoper)				
Sammandrag Inventeringsanvisningarna för vårdbiotoper har skapats med finansiering från miljöministeriet och är avsedda för den personal som arbetar med vårdbiotoper inom miljöförvaltningen bl.a. inom Närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM), Finlands miljöcentral (SYKE) och Forststyrelsen. Anvisningarna kan i tillämpliga delar även utnyttjas i planer för jordbrukets miljöersättningar. Anvisningarna har gjorts upp för att förenhetliga inventeringen av vårdbiotoperna och för skapandet och upprätthållandet av information om vårdbiotoperna samt för att sammanställa ett nationellt datamaterial. Målet med inventeringarna är att reda ut vårdbiotopernas och de olika vårdbiototypernas nuvarande status i Finland, identifiera värdefulla objekt och objekt som kräver brådskande vård samt hitta nya objekt upp till målarealen (60 000 ha). Den ifyllda terrängblanketten kan användas inte bara för inventeringen utan även för att samla in uppföljningsuppgifter. Den information som samlas in bifogas som en del av miljöförvaltningens gemensamma ULJAS-datasystemshelhet som har en egen avdelning för underhåll av vårdbiotopdata. Den geografiska informationen som täcker Finlands vårdbiotoper kan precis som det andra nationella material som underhålls av SYKE delas vidare till förvaltningens interna användare och till externa kunder. Då kan objekten beaktas i systemet för jordbrukets miljöersättning, i markanvändningen, planeringen av vården, vårdprojekt mm. Växtligheten är alltså ett viktigt prioriterat område i inventeringen eftersom vårdbiotopernas klassificering baserar sig på typen av växtlighet. Med hjälp av växtligheten kan även objektets markanvändning, traditionerna, kontinuiteten och historien bedömas. Växtligheterna är ett fungerande och kostnadseffektivt redskap även för att utreda och bedöma vårdbiotopernas övriga värden. Växtligheten uppvisar ofta väl till exempel en miljö lämplig för insektsarter. En inventering av djurarterna på samma nivå skulle kräva betydligt större resurser och förutsätta bättre kunskaper om djurarternas indikatorvärden än vi har idag. Trots allt är mångsidigheten och representativiteten hos andra organismgrupper samt landskapet och kulturvärdet en del av objektets värde. I inventeringarna strävar man efter att beakta dessa bättre än tidigare bl.a. i bedömningen av värdeklass och skötselrekommendationerna. Värdeklassificeringen av objekten har förnyats och utvidgats i anvisningarna vilket även ger möjligheter för inventering av de nya miljöer och naturligt öppna ängarna som har värdefulla vårdbiotoper. Andra nyheter är möjligheten att använda inventeringar på olika nivåer. Inventeringen sker snabbare och mer enhetlig även tack vare de många standardiserade svarsalternativen på terrängblanketen.				
Nyckelord (enligt Allärs) Vårdbiotop, bete				
ISBN (tryckt)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (tryckt)	ISSN (webbpublikation)
	978-952-314-575-7	2242-2846		2242-2854
WWW		URN		Språk
www.doria.fi/ely-keskus		URN:ISBN:978-952-314-575-7		Finska
Beställningar		Sidantal		
Adress och telefonnummer/e-post		90		
Förläggningsort och datum			Tryckeri	
Åbo				

Perinnemaisemien inventointiohje on suunnattu ympäristöhallinnossa perinnemaisemien parissa työskentelevälle henkilöstölle mm. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, Suomen Ympäristökeskuksessa ja Met-sähallituksessa. Ohjetta voidaan soveltuvin osin hyödyntää myös maatalouden ympäristökorvausta varten tehtävissä suunnitelmissa.

Ohje on laadittu perinnemaisemien inventointien, sekä niitä koskevan tiedon tuotannon ja ylläpidon yhtenäistämiseksi, ja valtakunnallisen tiedon kokoamiseksi. Inventointien tavoitteena on selvittää perinnemaisemien ja eri perinnebiotooppityyppien nykytila Suomessa, tunnistaa arvokkaat ja kiireellisimmän hoidon tarpeessa olevat kohteet, sekä löytää uusia kohteita tavoitepinta-alaan (60 000 ha) asti. Laadittua maastolomaketta voidaan käyttää inventoinnin lisäksi myös perinnemaisemien seurantatiedon keruuseen.

RAPORTTEJA 25 | 2017
PERINNEMAISEMIEN INVENTOINTIOHJE

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-575-7 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-575-7

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi